

Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do 2050

Střednědobé vyhodnocení 2025

Obsah

Manažerské shrnutí	4
Struktura SPŽP	10
Plnění specifických cílů SPŽP	11
1.1.1 Jakost povrchových vod se zlepšuje	11
1.1.2 Jakost podzemních vod se zlepšuje	15
1.1.3 Zásobování obyvatelstva pitnou vodou s vyhovující jakostí se zlepšuje	18
1.1.4 Čištění odpadních vod se zlepšuje	20
1.1.5 Efektivita využívání vody, vč. její recyklace, se zvyšuje	22
1.2.1 Emise znečišťujících látek do ovzduší se snižují	25
1.2.2 Imisní limity znečišťujících látek jsou dodržovány	28
1.2.3 Přeshraniční přenos znečišťujících látek se snižuje	30
1.3.1 Emise a úniky nebezpečných chemických látek do všech složek životního prostředí se snižují	32
1.3.2 Kontaminovaná území, vč. starých ekologických zátěží, jsou evidována a účinně sanována ..	34
1.4.1 Hluková zátěž obyvatelstva a ekosystémů se snižuje	36
1.4.2 Světelné znečištění se snižuje	38
1.5.1 Připravenost, resilience a adaptace na extremitu počasí se zvyšuje	40
1.5.2 Negativní dopady mimořádných událostí a krizových situací antropogenního a přírodního původu jsou minimalizovány	43
1.5.3 Vznik mimořádných událostí a krizových situací antropogenního původu je minimalizován ..	45
1.6.1 Sídla se účinně adaptují na rizika spojená se změnou klimatu	48
1.6.2 Rozvoj sídel je koncepční, přednostně jsou využívány brownfieldy a již využitá území	51
1.6.3 V sídlech je zaveden systém hospodaření s vodou, vč. vody srážkové	53
1.6.4 Kvalita zelené infrastruktury přispívající ke zlepšení mikroklimatu v sídlech se zvyšuje	55
2.1.1 Emise skleníkových plynů klesají	58
2.1.2 Energetická účinnost se zvyšuje	60
2.1.3 Využívání obnovitelných zdrojů energie se zvyšuje	62
2.2.1 Materiálová náročnost ekonomiky se snižuje	64
2.2.2 Maximálně se předchází vzniku odpadů	65
2.2.3 Hierarchie způsobů nakládání s odpady je dodržována	69
3.1.1 Retence vody v krajině se zvyšuje prostřednictvím ekosystémových řešení a udržitelného hospodaření	72
3.1.2 Degradace půd, vč. zrychlené eroze, a plošný úbytek zemědělské půdy se snižuje	75
3.1.3 Mimoprodukční funkce a ekosystémové služby krajiny, zejména zemědělsky obhospodařovaných ploch, rybníků a lesů, jsou posíleny	79
3.2.1 Stav přírodních stanovišť se zlepšuje a ochrana druhů je zajištěna	84

3.2.2 Ochrana a péče o nejčinnější části přírody a krajiny je zajištěna	88
3.2.3 Negativní vliv invazních nepůvodních druhů je omezen	91
3.2.4 Ochrana volně žijících živočichů v lidské péči je zajištěna.....	93
Využití vybraných nástrojů SPŽP	96
Financování ŽP.....	96
Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta a dobrovolnictví v ochraně přírody a krajiny.....	115
Výzkum, vývoj a inovace (VaVal)	117
Seznam zkratk.....	122
PŘÍLOHY	126
PŘÍLOHA 1: Metodika hodnocení cílů.....	126
PŘÍLOHA 2: Přehled indikátorů SPŽP a Zprávy o ŽPČR za rok 2023.....	128
PŘÍLOHA 3: Přehled cílů a typových opatření SPŽP - vyhodnocení (2024).....	132

Manažerské shrnutí

Státní politika životního prostředí České republiky 2030 s výhledem do roku 2050 je zastřešující strategický dokument pro oblast ochrany životního prostředí. Byla schválena vládou 11. 1. 2021 usnesením č. 21. Formuluje strategické a specifické cíle, a udává cestu k jejich dosažení skrze typová opatření. Státní politika je členěna do 3 oblastí (Životní prostředí a zdraví, Klimaticky neutrální a oběhové hospodářství, Příroda a krajina), 10 strategických cílů (1.1 Voda, 1.2 Ovzduší, 1.3 Rizikové látky, 1.4 Hluk a světelné znečištění, 1.5 Mimořádné události, 1.6 Sídla, 2.1 Přejít ke klimatické neutralitě, 2.2 Přejít na oběhové hospodářství, 3.1 Ekologicky funkční krajina, 3.2 Zachování biodiverzity a přírodních a krajinných hodnot) a 32 specifických cílů.

Předkládaný dokument shrnuje a hodnotí průběžný stav plnění a implementace Státní politiky životního prostředí ČR 2030 s výhledem do roku 2050 (dále jen SPŽP) za první polovinu období její platnosti (tj. v letech 2020–2024). Vyhodnocení věcného plnění SPŽP 2030 je založeno na hodnocení dlouhodobě využívaných a pravidelně aktualizovaných indikátorů Zprávy o životním prostředí a SPŽP s využitím dat dostupných do konce roku 2024, tj. za období končící rokem 2023. Podkladem pro hodnocení implementace opatření byly vstupy gestorů jednotlivých opatření, evaluace dílčích strategií a politik i výsledky výzkumných projektů, zejména projektu PPŽ TA ČR SEEPIA (Centrum hodnocení socioekonomických dopadů environmentálních politik). Mimo zhodnocení plnění je účelem tohoto dokumentu také upozornit na nově vznikající problémy životního prostředí a související socioekonomické faktory, včetně vývoje na mezinárodní úrovni, a poskytnout analytický podklad pro aktualizaci SPŽP na období do roku 2030.

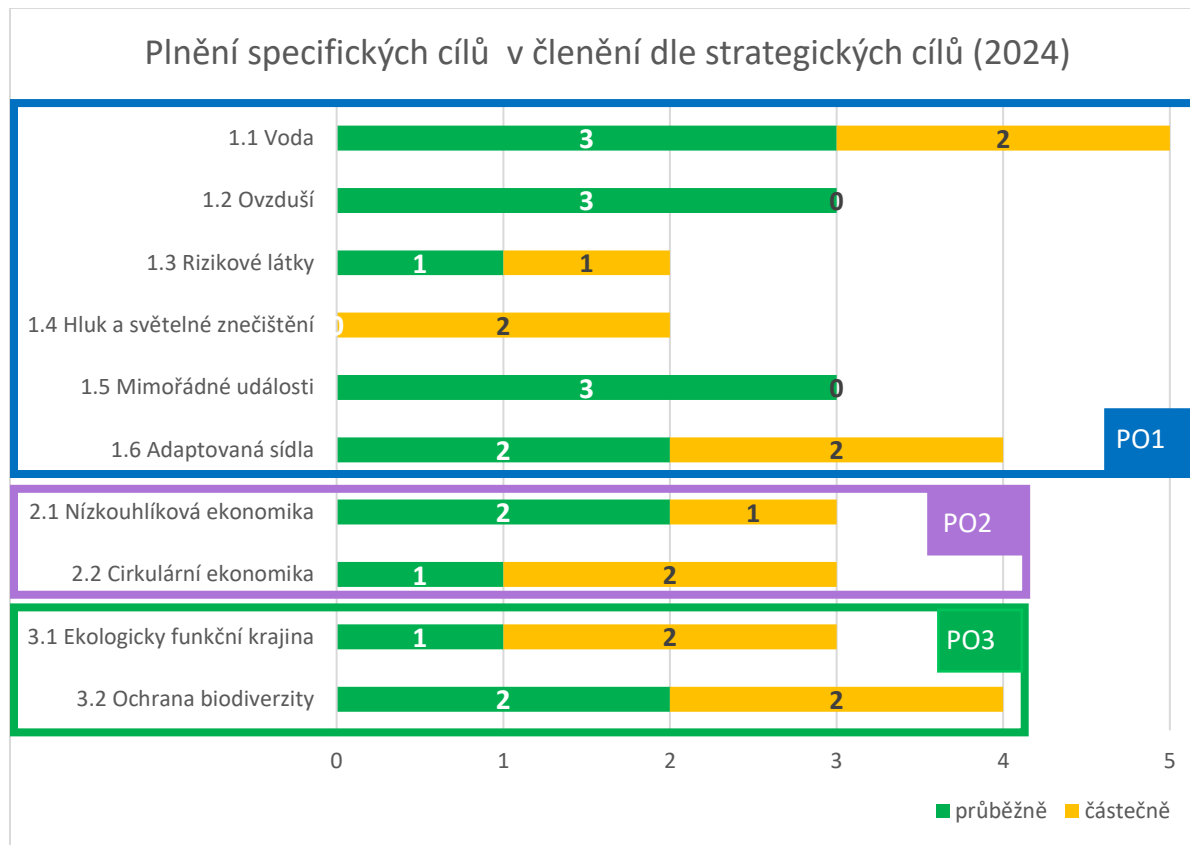
Implementace SPŽP 2030 byla v hodnoceném období ovlivněna a formována vývojem politiky životního prostředí na úrovni EU, zejména v souvislosti se Zelenou dohodou pro Evropu (EGD) a navazující legislativou EU, ale i dopady pandemie covid-19 a následně války na Ukrajině, které ovlivnily celý socioekonomický systém včetně environmentální oblasti. Pandemie covid-19 vedla k poklesu výkonu ekonomiky, poklesu průmyslové výroby a s ní souvisejících zátěží životního prostředí. Propuknutí válečného konfliktu na Ukrajině ovlivnilo bezpečnostní a energetickou situaci v celé EU, způsobilo rozkolísání cen energií a mělo vliv na prioritizaci a financování některých environmentálních opatření. Oba tyto významné mezinárodní faktory, společně s prohlubujícími se dopady změny klimatu, ovlivnily plnění SPŽP.

Na národní úrovni přetrvával významný vliv sektorů národního hospodářství na životní prostředí, ovlivněný vysokým podílem průmyslu na tvorbě HDP a projevující se v rámci EU27 v nadprůměrné energetické, materiálové i emisní náročnosti ekonomiky. V hodnoceném období se oddělil vývoj ekonomiky od environmentálních zátěží, tzv. decoupling, a to v souvislosti s technologickým vývojem, inovacemi a realizací environmentální politiky. Tento vývoj je pozitivní, neboť dochází k poklesu environmentální zátěže (emisí, spotřeby přírodních zdrojů, produkce odpadů) vztahované na jednotku výkonu hospodářství.

Uvedený vývoj interakce národního hospodářství a životního prostředí vedl k postupnému poklesu znečišťování ovzduší a zlepšování jeho kvality. K dekarbonizaci ekonomiky ČR v rámci zmírňování změny klimatu postupně dochází, i když tempo přechodu k nefosilním a obnovitelným zdrojům energie je vzhledem k tradičnímu zaměření ekonomiky ČR na zpracovatelský průmysl pomalejší než v řadě jiných států EU. Nadále přetrvává neudržitelné hospodaření v krajině, které komplikuje zachování krajinných funkcí zmírňujících dopady změny klimatu.

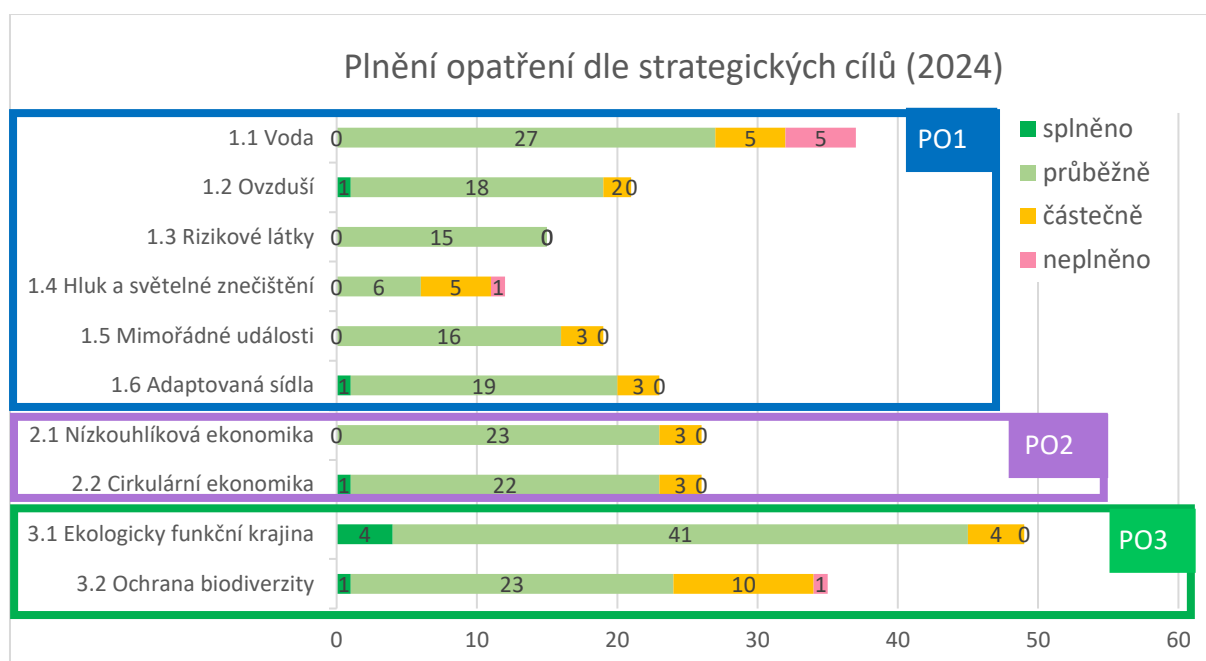
Z **vyhodnocení plnění SPŽP 2030**, zpracovaného dle metodiky popsané v Příloze 1, vyplývá, že z celkově 32 specifických cílů téměř 60 % (18 cílů) plněno průběžně, 14 cílů je plněno částečně a žádný cíl nebyl vyhodnocen jako neplněný. (Graf 1).

Graf 1: Vyhodnocení plnění specifických cílů SPŽP v členění dle prioritních oblastí a strategických cílů

Implementace politiky v podobě, v jaké byla v roce 2021 schválena vládou, byla z převážné části úspěšná, z celkově 263 opatření SPŽP bylo již splněno nebo je plněno průběžně 218 opatření, tj. **82,9 % z celkového počtu opatření** (Graf 2). Částečně plněno bylo 38 opatření (14,4 %), neplněno pouze 7 opatření (2,7 %). Při **členění dle tematických oblastí a strategických cílů** byl nejvyšší podíl částečně plněných a neplněných opatření identifikován u strategického cíle (StC) 3.2 Ochrana biologické rozmanitosti (31,4 %) a StC 1.1 Ochrana vod (27,0 %). Ne u všech oblastí, přestože jsou opatření plněna, lze konstatovat rovněž i plnění cíle.

Graf 2: Přehled implementace opatření SPŽP v členění dle prioritních oblastí a strategických cílů

Zdroj: MŽP

Strategický cíl 1.1 Dostupnost vody je zajištěna a její jakost se zlepšuje je plněný pouze zčásti. Kvalita povrchových vod se sice v dlouhodobém horizontu kvůli poklesu produkovaného znečištění zejména z bodových zdrojů postupně zlepšuje, z krátkodobého pohledu posledních 5 hodnocených let však jde spíše o stagnaci. Dle hodnocení kvality vody ve vodních tocích nadále téměř polovina profilů (47 %) je hodnocena třídou jakosti III. – znečištěná voda. Problematická je především identifikace a regulace plošných zdrojů znečištění. Hlavním faktorem znečištění povrchových vod zůstává intenzivní zemědělství. V případě podzemních vod nadále dochází k překračování legislativně stanovených prahových hodnot pro anorganické a organické ukazatele znečištění ve významném podílu vzorků. Vodohospodářská infrastruktura se dlouhodobě rozvíjí, dochází k její revitalizaci, a také ke zvyšování podílu připojených obyvatel na veřejný vodovod, který již dosáhl téměř 95 % obyvatel ČR. Zlepšuje se též čištění odpadních vod a stoupá podíl obyvatelstva připojeného ke kanalizaci zakončenou ČOV, který v roce 2023 činil 84,5 %. Jedním z důvodů, proč se nedaří dále snižovat znečištění, je skutečnost, že navzdory rostoucímu počtu připojených obyvatel stále dochází k únikům znečištěné vody do vodních toků prostřednictvím odlehčovacích odtoků ČOV při velkých srážkách.

Strategický cíl 1.2 Kvalita ovzduší se zlepšuje je úspěšně naplňován, emise znečišťujících látek klesají a klesá podíl území a obyvatel s překročenými imisními limity, i když k překračování imisních limitů pro ochranu lidského zdraví i ochranu vegetace a ekosystémů nadále lokálně dochází. Úspěšnost plnění podporuje skutečnost, že ochrana ovzduší je synergicky podporována prioritními opatřeními na dekarbonizaci ekonomiky zejména v oblastech energetiky, dopravy a malých stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší. Z tohoto důvodu je ochrana ovzduší dobře finančně pokryta z národních i evropských zdrojů financování. Zatím pouze nevýrazný pokles emisí je zaznamenáván ze sektoru zemědělství, splnění národního emisního závazku pro emise amoniaku je aktuálně nejisté.

Strategický cíl 1.3 Expozice obyvatel a životního prostředí chemickým látkám je plněn částečně. Expozice složek životního prostředí a potravních řetězců nebezpečnými chemickými látkami sice dlouhodobě klesá, je však třeba zdůraznit, že tento pokles není lineární a netýká se všech sledovaných látek. V období implementace současného strategického cyklu SPŽP docházelo k výkyvům ve vývoji

úniků nebezpečných látek do složek životního prostředí, a to i směrem k výraznému růstu úniků některých látek. Databáze Systém evidence kontaminovaných míst (SEKM) je průběžně aktualizována a rozšiřována, sanace kontaminovaných míst probíhají průběžně.

Strategický cíl 1.4 Hluková zátěž a světelné znečištění se snižuje je plněn částečně, zejména v městských aglomeracích je hluková zátěž ze silniční dopravy nadále vysoká, často překračující mezní hodnoty a způsobující významná zdravotní rizika¹. Úspěšně a dle harmonogramu probíhá zpracování a schvalování 4. kola akčních plánů na snížení hlukové zátěže ze silniční i železniční dopravy pro kraje a aglomerace. Investice do protihlukových opatření na silniční a železniční infrastrukturu stoupají a rozvíjí se síť silnic a dálnic, což umožňuje odklánět tranzitní dopravu mimo zastavěná území.

V oblasti omezování světelného znečištění, je podnikána řada kroků, tyto jsou postupně zaváděny do praxe. Výstupy ze satelitních dat trend úbytku tmavých oblastí na území ČR potvrzují. Nově je světelné znečištění ukotveno ve stavební legislativě a zároveň jsou podnikány další výzkumy a projekty, jejichž cílem je přispět ke zlepšení.

Strategický cíl 1.5 Přípravenost a resilience společnosti vůči mimořádným událostem a krizovým situacím se zvyšuje je plněn průběžně prostřednictvím finanční podpory připravenosti na extremitu počasí, resp. dopadů změny klimatu, která je zajišťována řadou programů jak z národních, tak evropských zdrojů. Finanční podpora v této oblasti je rozsáhlá, zasahuje přes protipovodňová opatření, podporu výstražných systémů, informovanosti obyvatelstva až po modernizaci vybavení IZS, jehož role při zvládání krizových situací je klíčová. V posledních letech byla akcentována i dříve poněkud opomíjená problematika sucha, kde probíhá podpora zvyšování adaptační kapacity krajiny a celého socioekonomického systému např. změnou způsobu hospodaření v zemědělství a lesnictví, obnovou retenční schopnosti krajiny či při plánování budoucí výstavby.

Rizika vyplývající zejména z extremity počasí se daří zohledňovat jak v připravovaných strategických a metodických dokumentech, tak i legislativně ukotvit. Přípravenost obyvatel, resp. ochranu člověka za běžných rizik a mimořádných událostí pomáhá zvyšovat i preventivně výchovná činnost týkající se ochrany obyvatelstva a krizového řízení. K ochraně obyvatelstva také přispěla precizace předpovědních hydrometeorologických modelů a rozvoj výstražného systému. V rámci problematiky krizových situací antropogenního původu funguje systém prevence závažných havárií, který ukládá provozovatelům objektů, v nichž jsou umístěny vybrané nebezpečné chemické látky nebo směsi, povinnost zavést veškerá opatření, jež mají zabránit vzniku závažné havárie. V letech 2020–2023 byly přijaty i legislativní úpravy několika zásadních zákonů, které mají přispět k rychlejšímu řešení následků krizové situace.

Strategický cíl 1.6 Adaptovaná sídla umožňují kvalitní a bezpečný život obyvatel je plněn částečně. Sice se zvyšuje počet měst, resp. regionů, které mají zpracovanou místní či regionální adaptační strategii (v roce 2023 šlo o 66 měst, resp. městských částí a 11 mikroregionů či dobrovolných svazků obcí), avšak v řadě případů není zřejmá jejich praktická realizace. Případně tyto strategické dokumenty nejsou systematicky integrovány do strategických a investičních plánů měst, které by se měly následně stát podkladem pro tvorbu nových územních plánů měst. V rámci koncepčního rozvoje sídel probíhá i podpora programů regenerace brownfieldů, avšak pokles jejich počtu a plochy je spíše pozvolný. K naplňování cíle dále přispívá zavádění plánů udržitelné městské mobility, které mají verifikovaná všechna města a městské aglomerace Česka nad 100 tis. obyvatel.

¹ Hodnotit trendy hlukové zátěže zatím není možné vzhledem ke změnám v metodice hlukového mapování mezi jednotlivými koly SHM.

Intenzivně je podporována realizace systémů a prvků zelené infrastruktury v sídlech, adaptace budov na změnu klimatu, efektivnější hospodaření se srážkovými vodami a další rozvoj předpovědní služby a varovného systému. Hospodaření se srážkovými, resp. šedými vodami je finančně podporováno zejména prostřednictvím NPŽP, NZÚ, ModFond (Dešťovka), OPŽP, IROP, OP TAK. V rámci programu Nová zelená úsporám se podporuje i budování zelených střech u rodinných a bytových domů.

Strategický cíl 2.1 Emise skleníkových plynů jsou snižovány je průběžně plněn. V oblasti dekarbonizace ekonomiky dochází k odklonu od fosilních zdrojů energie směrem k jaderné energii a obnovitelným zdrojům, cílové koridory Státní energetické koncepce jsou plněny pro oblast veřejné energetiky a teplárenství. Pomalé tempo dekarbonizace je zatím v dopravě, kde se pomalu rozvíjí využití alternativních (bezemisních a nízkoemisních) paliv a pohonů. Emise skleníkových plynů klesají a dle provedených modelových simulací, které zohledňují aktuální i plánovaná opatření, je splnění cílů pro emise skleníkových plynů k roku 2030 dosažitelné. K zatím výraznějšímu poklesu emisí dochází ze zařízení spadajících do systému emisního obchodování (EU ETS). U kategorií zdrojů v působnosti Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2023/857 (Effort Sharing Regulation, ESR), kam patří zejména budovy a doprava (součástí připravované komponenty emisního obchodování ETS 2) je pokles emisí méně výrazný a splnění stanoveného cíle poklesu emisí v ESR o 26 % do roku 2030 ve srovnání s rokem 2005 je zatím nejisté.

Využití obnovitelných zdrojů energie zvolna stoupá, cílový podíl OZE dle aktualizovaného Vnitrostátního plánu ČR v oblasti energetiky a klimatu (NKEP) na úrovni 30 % konečné spotřeby energie z OZE do roku 2030 je však zatím vzdálený, nejnižší je v dopravě. Cíle NKEP pro energetickou účinnost, které předpokládají pokles celkové konečné spotřeby energie, se zatím plnit nedaří.

Strategický cíl 2.2 Oběhové hospodářství zaručuje hospodárné nakládání se surovinami, výrobky a odpady v ČR je plněn průběžně v oblasti materiálové náročnosti ekonomiky, která klesá. Pokles materiálové náročnosti podporuje plnění cílů v oblasti dekarbonizace, ochrany ovzduší, ochrany přírody a krajiny i odpadového hospodářství.

V oblasti produkce odpadů a nakládání s nimi je plnění cíle částečné vzhledem k tomu, že primárním aspektem, který ovlivňuje produkci odpadů (zejména komunálních) v ČR je počet obyvatel ČR, resp. počet osob, kteří odpad produkují (včetně nerezidentů, turistů atd.). K vyšší produkci odpadů, zvláště těch komunálních přispívá i rostoucí ekonomický výkon, resp. životní úroveň obyvatel a konzumní způsob života. Z toho důvodu pokračovala podpora rozvoje cirkulární ekonomiky, efektivnější recyklace a přijetí strategií omezujících nadměrnou spotřebu a řešících např. přetrvávající poměrně vysokou míru potravinového odpadu. Celková produkce odpadů mezi lety 2009 a 2023 stoupla o 17,8 % na 38 mil. t, avšak v letech 2022 a 2023 došlo díky poklesům produkce ke zmírnění rostoucího trendu. Stav odpadového hospodářství v ČR je dobrý, síť zařízení je rozvinutá a umožňuje bezpečné nakládání se všemi odpady. V nakládání s odpady dominuje jejich materiálové využití (83,8 % v roce 2023). V oblasti komunálních odpadů ale není situace vyhovující, skládkování komunálních odpadů je nad úrovní průměru EU27 a recyklace pod průměrem. Avšak vzhledem k probíhající podpoře snižování podílu skládkování na celkové produkci komunálních odpadů postupně tento podíl klesá, v roce 2023 dosahoval 42,4 % (oproti 64,0 % v roce 2009). Z rozborů směsného komunálního odpadu, které jsou systematicky zpracovávány, vyplývá, že stále existuje potenciál pro efektivnější systém odděleného soustředování a třídění komunálních odpadů.

Strategický cíl 3.1 Ekologická stabilita krajiny je obnovena, hospodaření v krajině je dlouhodobě udržitelné a reaguje na změnu klimatu: Plnění strategického cíle lze hodnotit jako částečně úspěšné, s dílčími pokroky v některých oblastech.

V oblasti retence vody v krajině probíhá řada podpůrných opatření, zejména prostřednictvím dotačních programů, metodického vedení a pozemkových úprav. Realizují se revitalizace vodních toků a přírodě blízká protipovodňová opatření, nicméně chybí systematická revize odvodňovacích systémů, která by umožnila efektivnější plánování. Přestože se tato opatření daří zavádět, není možné objektivně potvrdit zvyšování retence vody.

V oblasti ochrany půdy je situace kritičtější – degradace půdy a její úbytek pokračují, přičemž eroze způsobuje rozsáhlé ztráty zejména na plochách bez ochranných opatření. Zpomalení úbytku zemědělského půdního fondu (ZPF) dosáhlo za období 2013–2023 hodnoty 0,71 %, zatímco cílová hodnota indikátoru dle SPŽP pro období 2020–2030 činí 0,25 %. Současný trend tedy výrazně zaostává za plánovanou úrovní a úbytek zemědělské půdy v důsledku záboru je nadále příliš rychlý, přičemž přijatá opatření, včetně zprísňení pravidel pro její využití, zatím nevedou k žádoucímu zpomalení. Naproti tomu v oblasti ekosystémových služeb jsou patrné pozitivní trendy, například zlepšení druhové skladby lesů a nárůst ekologického zemědělství. Přetrvávají významné problémy, jako je dramatický úbytek běžných druhů ptáků či zhoršující se zdravotní stav lesů. Je podporován rozvoj ekologického zemědělství, nicméně podíl ekologicky obhospodařované půdy nesměruje k dosažení cíle 22 % stanoveného v Akčním plánu ČR pro rozvoj ekologického zemědělství na období 2021–2027. Kromě toho zůstávají některé klíčové oblasti ekologického zemědělství nedostatečně rozvinuté, zejména odbyt a zpracování bioproduktů, domácí trh s biopotravinami, využití ekologického zemědělství v ochraně přírody, výzkum a inovace, poradenství a vzdělávání.

Celkově lze konstatovat, že přijatá opatření přinášejí dílčí úspěchy, avšak nejsou dostatečně efektivní pro dosažení strategických cílů. Největší výzvy spočívají v ochraně půdy, zajištění biodiverzity a lepším řízení vodního režimu krajiny.

Strategický cíl 3.2 Biologická rozmanitost je zachovávána v mezích tlaku změny klimatu: Plnění strategického cíle lze hodnotit jako částečně úspěšné. Ačkoli v některých oblastech, jako je ochrana přírody v rámci soustavy Natura 2000, aktivní druhová ochrana či regulace invazních druhů, dochází k pokroku, přetrvávají zásadní výzvy.

V ochraně přírodních stanovišť a druhů hrají klíčovou roli legislativa a síť chráněných území, přičemž jejich správa je podporována dotačními programy. Pro efektivní naplňování závazků v oblasti druhové ochrany není (mimo druhy chráněné na evropské úrovni) zajištěn pravidelný, soustavný a plošný monitoring. Nedaří se systémově hierarchicky zprůchodňovat říční síť v Česku. Za posledních 16 let bylo zprůchodněno 21 ze 161 příčných objektů navržených ke zprůchodnění naplněno v rámci Koncepce zprůchodnění říční sítě.

Zatímco soustava zvláště chráněných území a Natura 2000 zajišťuje základní rámec pro ochranu biodiverzity, její efektivita je omezena nedostatečnou propojeností s dalšími ekologicky stabilními prvky krajiny. To může vést k fragmentaci biotopů a snížení odolnosti ekosystémů vůči vnějším tlakům. Je nutné posílit monitoring dopadů cestovního ruchu, který může v exponovaných oblastech vést k narušení přirozených procesů a snížení ekologické hodnoty území.

Regulace invazních druhů je řízena v souladu s evropskou legislativou a podporována výzkumem a monitoringem. I přes pokroky v této oblasti je nutné posílit spolupráci mezi subjekty a zapojit více místní aktéry.

V oblasti ochrany volně žijících živočichů se Česká republika aktivně účastní mezinárodní spolupráce v rámci CITES, avšak je třeba posílit kontrolu nelegálního obchodu a zlepšit informovanost veřejnosti o ochraně těchto druhů.

Struktura SPŽP

1.1 Dostupnost vody je zajištěna a její jakost se zlepšuje

- 1.1.1 Jakost povrchových vod se zlepšuje
- 1.1.2 Jakost podzemních vod se zlepšuje
- 1.1.3 Zásobování obyvatelstva pitnou vodou s vyhovující jakostí se zlepšuje
- 1.1.4 Čištění odpadních vod se zlepšuje
- 1.1.5 Efektivita využívání vody, vč. její recyklace, se zvyšuje

1.3 Expozice obyvatel a životního prostředí nebezpečným chemickým látkám se snižuje

- 1.3.1 Emise a úniky nebezpečných chemických látek do všech složek životního prostředí se snižují
- 1.3.2 Kontaminovaná území, vč. starých ekologických zátěží, jsou evidována a účinně sanována

1.5 Přípravenost a resilience společnosti vůči mimořádným událostem a krizovým situacím se zvyšuje

- 1.5.1 Přípravenost, resilience a adaptace na extrémitu počasí se zvyšuje
- 1.5.2 Negativní dopady mimořádných událostí a krizových situací antropogenního a přírodního původu jsou minimalizovány
- 1.5.3 Vznik mimořádných událostí a krizových situací antropogenního původu je minimalizován

2.1 Emise skleníkových plynů jsou snižovány

- 2.1.1 Emise skleníkových plynů klesají
- 2.1.2 Energetická účinnost se zvyšuje
- 2.1.3 Využívání obnovitelných zdrojů energie se zvyšuje

3.1 Ekologická stabilita krajiny je obnovena, hospodaření v krajině je dlouhodobě udržitelné a reaguje na změnu klimatu

- 3.1.1 Retence vody v krajině se zvyšuje prostřednictvím ekosystémových řešení a udržitelného hospodaření
- 3.1.2 Degradace půd, vč. zrychlené eroze, a plošný úbytek zemědělské půdy se snižuje
- 3.1.3 Mimoprodukční funkce a ekosystémové služby krajiny, zejména zemědělsky obhospodařovaných ploch, rybníků a lesů, jsou posíleny

1.2 Kvalita ovzduší se zlepšuje

- 1.2.1 Emise znečišťujících látek do ovzduší se snižují
- 1.2.2 Imisní limity znečišťujících látek jsou dodržovány
- 1.2.3 Přeshraniční přenos znečišťujících látek se snižuje

1.4 Hluková zátěž a světelné znečištění se snižují

- 1.4.1 Hluková zátěž obyvatelstva a ekosystémů se snižuje
- 1.4.2 Světelné znečištění se snižuje

1.6 Adaptovaná sídla umožňují kvalitní a bezpečný život obyvatel

- 1.6.1 Sídla se účinně adaptují na rizika spojená se změnou klimatu
- 1.6.2 Rozvoj sídel je koncepční, přednostně jsou využívány brownfieldy a již využitá území
- 1.6.3 V sídlech je zaveden systém hospodaření s vodou, vč. vody srážkové
- 1.6.4 Kvalita zelené infrastruktury přispívající ke zlepšení mikroklimatu v sídlech se zvyšuje

2.2 Oběhové hospodářství zaručuje hospodárné nakládání se surovinami, výrobky a odpady v ČR

- 2.2.1 Materiálová náročnost ekonomiky se snižuje
- 2.2.2 Maximálně se předchází vzniku odpadů
- 2.2.3 Hierarchie způsobů nakládání s odpady je dodržována

3.2 Biologická rozmanitost je zachovávána v mezích tlaku změny klimatu

- 3.2.1 Stav přírodních stanovišť se zlepšuje a ochrana druhů je zajištěna
- 3.2.2 Ochrana a péče o nejcnější části přírody a krajiny je zajištěna
- 3.2.3 Negativní vliv invazních nepůvodních druhů je omezen
- 3.2.4 Ochrana volně žijících živočichů v lidské péči je zajištěna

Plnění specifických cílů SPŽP

1.1.1 Jakost povrchových vod se zlepšuje

Cíl 1.1.1
Plněno
částečně

Plnění cíle

Kvalita povrchových vod se od roku 2000 výrazně zlepšila. Ve vodních tocích se podařilo nejvíce zredukovat obsah amoniakálního dusíku a obsah celkového fosforu, a to díky výstavbě nových čistíren odpadních vod (ČOV) a technologicky lepšímu čištění odpadních vod vypouštěných z bodových zdrojů. Avšak od roku 2020 kvalita vody ve vodních tocích stagnuje a nedaří se dále výrazně snižovat obsah znečištění. V hodnocení kvality vody dle ČSN 75 7221 převažuje (47,0 % profilů) pro dvouletí 2022–2023 III. třída jakosti (znečištěná voda), stav tedy není optimální.

Dle hodnocení v plánech povodí v rámci implementace rámcové směrnice o vodách² se mezi roky 2015 a 2021 celkově zhoršil ekologický i chemický stav útvarů povrchových vod³. Podíl vodních útvarů s dobrým ekologickým stavem klesl z 18,8 % na 5,9 %. Hlavními tlaky jsou nedostatečné čištění odpadních vod (ovlivňující 74 % vodních útvarů) a difúzní znečištění z intenzivního zemědělství (67 % vodních útvarů). Zhoršení lze částečně přičíst zlepšenému monitoringu a přísnějším limitům pro živiny (dusík a fosfor). Velký problém představuje také nedostatečná hydrologická kontinuita řek – méně než 20 % řek má dostatečnou kontinuitu. Pouze 12,2 % vodních útvarů pravděpodobně dosáhne dobrého ekologického stavu do roku 2027⁴. Podíl vodních útvarů s dobrým chemickým stavem klesl ze 70 % v roce 2015 na 38,9 % v roce 2021. Zvýšené monitorování (o 30 % více sledovaných toků) umožnilo lepší identifikaci znečištění, avšak hlavními tlaky zůstávají výpustě mimo kanalizační síť, znečištění pesticidy ze zemědělství a nedostatečně čištěné městské odpadní vody. V některých povodích (Morava, Vltava, Odra) se vypouštěné znečištění zvýšilo. Hlavní látky bránící dosažení dobrého chemického stavu jsou perzistentní organické polutanty (PBT). Přesto se očekává, že do roku 2027 může 38 % vodních útvarů dosáhnout dobrého chemického stavu⁴.

Současným problémem je s ohledem na ekosystémy a lidské zdraví dlouhodobé zatížení povrchových vod organickými mikropolutanty, které se dlouhodobě nacházejí ve vzorcích vody na celém území Česka. U sumy pesticidů podíl profilů překračujících NEK-RP (normy environmentální kvality – roční průměr) kolísá mezi 10,1–36,7 %. V roce 2023 činil podíl profilů nad NEK-RP 15,0 %. U polyaromatických uhlovodíků (PAU), které vznikají při nedokonalém spalování, byla NEK v matrici plůdek překročena u benzo(a)pyrenu ($5 \mu\text{g.kg}^{-1}$) na 3 profilech. V matrici bentos byla NEK překročena na 38 % profilů u benzo(a)pyrenu a ve 14 % u fluorantenu ($30 \mu\text{g.kg}^{-1}$). Pro perfluorované sloučeniny (PFAS), využívané pro různé povrchové úpravy materiálů, byla NEK ($9,1 \mu\text{g.kg}^{-1}$) v matrici plůdek překročena na 57 % sledovaných profilů, v případě bentických organismů na 24 % profilů. Koncentrace rtuti, pocházející především ze spalovacích procesů, v matrici ryby, stejně jako v minulých letech, překročila hodnotu NEK ($20 \mu\text{g.kg}^{-1}$) na všech sledovaných profilech, v plůdku na 24 % lokalit a u bentosu byla překročena na 2 lokalitách. Maximální hodnoty pro rozpuštěnou rtuť v roce 2023 nepřekračovaly limit $0,07 \mu\text{g.l}^{-1}$. Ukazatel polybromované difenylethery (suma PBDE) podobně jako v minulých letech překročil hodnotu NEK ($0,0085 \mu\text{g.kg}^{-1}$) na všech profilech o několik řádů.

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD%3A2025%3A33%3AFIN&qid=1738746144581>

⁴ Cílem je dosažení dobrého stavu všech útvarů.

Kvalita povrchových vod využívaných ke koupání ve volné přírodě byla v období 2006–2023 stabilní. Podíl lokalit koupacích vod v kategoriích „Voda vhodná ke koupání“ a „Voda vhodná ke koupání se zhoršenými vlastnostmi“ dle národního hodnocení se pohyboval mezi 60 a 70 %. V koupací sezoně 2023 bylo dle hodnocení podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/7/ES⁵ zařazeno do I. kategorie kvality 85,4 % vnitrozemských oblastí koupacích vod v zemích EU. ČR dosáhla mírně podprůměrného hodnocení (79,1 % lokalit mělo výbornou jakost vod).

Implementace opatření

V rámci opatření omezení vnosu znečištění z bodových zdrojů jsou průběžně naplňovány cíle evropských směrnic, především Rámcové směrnice o vodách⁶ a směrnice o čištění městských odpadních vod⁷. Probíhá dotační podpora opatření zaměřených na výstavbu kanalizace a ČOV.

Omezení vnosu znečištění z plošných a difuzních zdrojů znečištění s prioritou v povodích vodárenských zdrojů a koupacích vod úzce souvisí s udržitelným hospodařením na zemědělské půdě a v rybnících, vč. ekologického a precizního zemědělství (kap. 3.1). Požadavky a podmínky evropské legislativy⁸ na omezení vnosu znečištění do vod jsou promítnuté do systému podmíněnosti (SZP 2023–2027) nařízením vlády č. 73/2023 Sb.⁹ Ochrana povrchových vod je také řešena v rámci dobrovolné celofaremní ekoplatby za zřízení ochranných pásů kolem vodních toků na standardní orné půdě a tyto pásy lze započítat do neprodučních ploch z orné půdy.

V rámci Strategického plánu společné zemědělské politiky (SP SZP) 2023–2027 je nově navržena intervence AEKO – Omezení používání pesticidů v ochranném pásmu vodních zdrojů (OPVZ) na orné půdě, která přispěje ke snížení smyvu nebo průniku aplikovaných přípravků na ochranu rostlin a jejich reziduí do podzemních i povrchových vod. V roce 2024 byla nařízeními vlády 61/2024 Sb.¹⁰ a č. 75/2015 Sb.¹¹ tato intervence implementována. Na opatření zavádění technologií pro ochranu půdy a AEKO pokračovala příslušná dotační podpora z OPŽP a PRV, resp. SP SZP.

Pokračovala identifikace zdrojů znečištění, vč. plošných, umožňující určení příčin zhoršující se jakosti vod. Ve III. plánovacím období 2021–2027 se opatření zaměřují na zdroje komunálních odpadních vod v obcích pod 2 000 ekvivalentních obyvatel (EO) a v obcích nad 2 000 EO na odpadní vody z odlehčovacích komor, které mohou být významným zdrojem znečišťování. Opatření k omezování komunálních bodových zdrojů znečišťování zahrnují výstavbu, intenzifikaci nebo modernizaci ČOV a výstavbu nebo rekonstrukci kanalizací zakončených ČOV (kap 1.1.4). Na evropské úrovni došlo k revizi směrnice Rady 91/271/EHS. Její přepracované znění, tj. směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU)

⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/7/ES ze dne 15. února 2006 o řízení jakosti vod ke koupání a o zrušení směrnice 76/160/EHS

⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky

⁷ Směrnice Rady 91/271/EHS ze dne 21. května 1991 o čištění městských odpadních vod

⁸ vodní rámcová směrnice (2000/60/ES), podmínky DZES4,

⁹ Nařízení vlády č. 73/2023 Sb., o stanovení pravidel podmíněnosti plateb zemědělcům

¹⁰ Nařízení vlády č. 61/2024 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 80/2023 Sb., o stanovení podmínek provádění agroenvironmentálně–klimatických opatření

¹¹ Nařízení vlády č. 75/2015 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálně–klimatických opatření a o změně nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění pozdějších předpisů

2024/3019¹², která je účinná od 1. 1. 2025, zpřísňuje podmínky čištění městských odpadních vod. Ve vybraných povodích bylo v rámci pasportizace vodních toků zahájeno mapování výpustí do vodních toků.

V souladu s cíli Národních plánů povodí a Plánů dílčích povodí pro III. plánovací období 2021–2027, resp. v rámci plnění cílů Rámcové směrnice o vodách¹³ pokračují aktivity v oblasti zlepšování morfologie útvarů povrchových vod, např. revitalizace vodních toků, zlepšení prostupnosti vodních toků (výstavba rybích přechodů či odstraňování příčných překážek) a širšího uplatňování ekosystémových přístupů při správě vodních toků. Zprůchodnění říční sítě ČR zajišťuje AOPK ČR (např. v rámci řešení projektu Pasportizace vodních toků ČR) ve spolupráci se státními podniky Povodí a správci vodních toků. Z finančních prostředků OPŽP 2021–2027 je vedle revitalizace a renaturace vodních toků podporován i nákup pozemků pro podporu těchto procesů. Byly rovněž dokončeny a publikovány standardy AOPK ČR Revitalizace vodních toků a jejich niv, Obnova vodního režimu rašelinišť a pramenišť a Výstavba a rekonstrukce malých vodních nádrží přírodě blízkým způsobem.

Širší uplatňování přírodě blízkých protipovodňových opatření a opatření k zadržení vody v krajině je zaváděno do praxe v souladu se schválenými Národními plány povodí, s Plány dílčích povodí pro III. plánovací období 2021–2027 a s Plány pro zvládání povodňových rizik v povodích Dunaje, Labe a Odry do roku 2027. Rámcově je zlepšování vodních poměrů krajiny realizováno souborem technických a organizačních opatření, jejichž cílem je mimo jiné optimalizovat vodní režim v krajině komplexním a integrovaným způsobem, tzn. plánovanou podporou opatření na vodních tocích a v nivách (revitalizací vodních toků a niv, realizací protipovodňových opatření přírodě blízkého charakteru doplněných vhodně zvolenými opatřeními technického charakteru) v součinnosti s opatřeními v ploše povodí (opatření ke zpomalení povrchového odtoku vody, protierozní opatření, podpora vsakování srážkových vod apod.).

¹² Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/3019 ze dne 27. listopadu 2024 o čištění městských odpadních vod (přepracované znění)

¹³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES ze dne 23. října 2000, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky

Legislativa v oblasti ochrany vod, především vodní zákon¹⁴ a zákon o vodovodech a kanalizacích¹⁵, byla uvedena do souladu s cíli plánování v oblasti vod schválením zákonů č. 182/2024 Sb.,¹⁶ 149/2023 Sb.,¹⁷ 152/2023 Sb.,¹⁸ 364/2021 Sb.¹⁹ Dále byly schváleny vyhláška č. 50/2023 Sb.²⁰ a nařízení vlády č. 445/2021 Sb.²¹

Plošné zdroje znečišťování jsou vždy hůře kvantifikovatelné nežli bodové zdroje. Identifikovatelné plošné zdroje znečištění tvoří komunální zdroje (bez vypouštění), zemědělství a atmosférická depozice. K ostatním potenciálním zdrojům nejsou k dispozici relevantní data, není tedy možné je vyhodnotit ani navrhnout příslušná opatření. Rostou obavy ohledně škodlivých účinků per – a polyfluoralkylovaných látek (PFAS), které nejsou zatím systematicky monitorovány, nicméně Evropská agentura pro životní prostředí upozorňuje, že perfluorooktansulfonát (PFOS) je rozšířený ve vodách celé Evropy a často překračuje regulační prahové hodnoty stanovené za účelem zabránění potenciálnímu riziku pro lidské zdraví a životní prostředí²².

Realizaci opatření zlepšování morfologie útvarů povrchových vod, např. revitalizaci vodních toků, zlepšení prostupnosti vodních toků mohou brzdit požadavky platné právní úpravy, majetkoprávní a ekonomické vztahy a hledisko protipovodňové ochrany.

Byl zpracován a projednán návrh nařízení vlády o minimálních zůstatkových průtocích vč. nové metodiky pro jejich stanovení, ale práce byly přerušeny a nařízení vlády nebylo schváleno. Nebyl zpracován ani příslušný metodický pokyn. V roce 2023 došlo alespoň k podpisu smlouvy o horizontální spolupráci pro ochranu vod a pro podporu výkonu státní správy v oblasti vodního hospodářství (MŽP a VÚV T.G.M.), jejíž součástí je podpora promítnutí nového metodického přístupu stanovení minimálních zůstatkových průtoků do nařízení vlády ČR. Záměrem je především odborná podpora při vypořádání připomínek s cílem opětovného projednání podkladu k návrhu nařízení vlády, resp. naplnění závazku ČR harmonizovat hospodaření s vodními zdroji s ochranou přírody a krajiny ve smyslu naplnění Rámcové směrnice o vodách.

¹⁴ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)

¹⁵ Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích)

¹⁶ Zákon č. 182/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 465/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací (liniový zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

¹⁷ Zákon č. 149/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o jednotném environmentálním stanovisku

¹⁸ Zákon č. 152/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění zákona č. 195/2022 Sb., a některé další související zákony

¹⁹ Zákon č. 364/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací předpisů Evropské unie v oblasti invazních nepůvodních druhů

²⁰ Vyhláška č. 50/2023 Sb., o plánech povodí a plánech pro zvládání povodňových rizik

²¹ Nařízení vlády č. 445/2021 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 401/2015 Sb., o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod a odpadních vod, náležitostech povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových a do kanalizací a o citlivých oblastech

²² [PFAS pollution in European waters | European Environment Agency's home page](#)

Závěrečné zhodnocení implementace

Plnění cíle je hodnoceno jako částečné. Přestože probíhá realizace řady opatření, stále chybí schválené nařízení vlády o minimálních zůstatkových průtocích a odpovídající metodický pokyn, což omezuje efektivní regulaci využívání vodních zdrojů.

Další problém představuje identifikace plošných zdrojů znečištění, ke kterým nejsou vždy k dispozici dostatečná data. To znemožňuje jejich správné vyhodnocení i navržení účinných opatření. Intenzivní zemědělství zůstává hlavním faktorem znečištění povrchových vod, zejména kvůli nadměrnému používání hnojiv. Mezi lety 2000 a 2019 vzrostlo znečištění živinami z 65 na 179,8 kg N/ha.

Rozdíl mezi současným stavem a cílem dosažení dobrého ekologického a chemického stavu všech vodních útvarů pro rok 2027, jak vyplývá z Rámcové směrnice o vodách, je značný. Pouze 12,2 % vodních útvarů dosáhne dobrého ekologického stavu a 38 % vodních útvarů může dosáhnout dobrého chemického stavu do roku 2027.

Pro zlepšení stavu povrchových vod je nezbytné snížit znečištění průmyslovými a zemědělskými látkami, zefektivnit kontrolu používání hnojiv a pesticidů a urychlit investice do čistíren odpadních vod.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	6	2	1

1.1.2 Jakost podzemních vod se zlepšuje

Cíl 1.1.2
Plněno částečně

Plnění cíle

Dominantními anorganickými ukazateli znečištění podzemních vod, porovnáním s prahovými hodnotami vyhlášky MŽP a MZe č. 5/2011 Sb.,²³ v aktuálním znění, byly v roce 2022 amonné ionty (11,4 % nadlimitních vzorků) a dusičnany (10,4 % nadlimitních vzorků). U dusitanů se nadlimitní vzorky pohybují mezi 0,1–0,4 %. V případě koncentrací dusíkatých látek nedošlo od roku 2010 k výrazným změnám. Z organických látek jsou hlavními polutanty pesticidy. V roce 2022 bylo zjištěno překročení u sumy pesticidů celkově u 209 objektů (u mělkých vrtů byl překročen limit u 126 objektů, u hlubokých vrtů to bylo 43 objektů a u pramenů 40 objektů). Nadlimitní koncentrace jednotlivých pesticidních látek se promítají rovněž do zvýšeného počtu 34,1 % nadlimitních vzorků v roce 2022 pro ukazatel suma pesticidů s normou jakosti 0,5 µg.l⁻¹. Nejčteněji se vyskytující látky ze skupiny pesticidů jsou herbicidy používané pro ošetření řepky, kukuřice a řepy, a z již zakázaných herbicidů se v podzemních vodách vyskytují metabolity acetochloru, alachloru a atrazinu.

Na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES (Rámcová směrnice o vodách) se zpracovává hodnocení stavu útvarů podzemních vod, které je součástí plánů povodí, které jsou zpracovávány v šestiletých cyklech. Mezi lety 2015 a 2021 došlo v Česku ke zlepšení kvantitativního stavu podzemních vod, kdy podíl útvarů v dobrém stavu vzrostl ze 68,9 % na 93,7 %. Toto zlepšení je však primárně výsledkem lepšího monitoringu, přičemž 21 % útvarů bylo překlasifikováno ze statusu „neznámý“ na „dobrý“ a 3,5 % ze „špatného“ na „dobrý“. Spolehlivost tohoto zlepšení je však sporná, protože 83 % hodnocení probíhá s nízkou mírou jistoty. Hlavním tlakem na podzemní vody zůstávají odběry pro veřejné zásobování, průmysl a zemědělství. Do roku 2027 se očekává, že 99,4 %

²³ Vyhláška č. 5/2011 Sb., o vymezení hydrogeologických rajonů a útvarů podzemních vod, způsobu hodnocení stavu podzemních vod a náležitostech programů zjišťování a hodnocení stavu podzemních vod

podzemních vod dosáhne dobrého kvantitativního stavu, avšak 13 % útvarů je stále ohroženo nesplněním tohoto cíle.

Podíl útvarů v dobrém chemickém stavu činil 26,4 % v roce 2021. Česká republika patří mezi státy EU s nejvyšším podílem podzemních vod zasažených difúzním znečištěním ze zemědělství. Pesticidy, chloridazon-desphenyl, dusičnany, metazachlor ESA a amonium znečišťují 89 % útvarů. Kromě toho dochází k nárůstu znečištění těžkými kovy, jako jsou nikl, kadmium a hliník. Zvláštní problém představuje také nízká kvalita surové vody, která ovlivňuje 43 % útvarů. PFAS zatím nejsou systematicky monitorovány, ale jejich přítomnost může situaci dále zhoršit. Do roku 2027 může až 90 % útvarů spadat do neuspokojivého chemického stavu, což ukazuje na nutnost posílení opatření, zejména v oblasti eliminace kontaminovaných lokalit, snížení pesticidového znečištění a omezení difúzních emisí.

Implementace opatření

V souvislosti se šetrnějšími způsoby hospodaření v zemědělství (např. ekologické zemědělství, precizní zemědělství) a lesnictví (zajištění infiltrace vod z lesní cestní sítě do vod podpovrchových) v roce 2022 a částečně i v roce 2023 pokračovala podpora ekologického zemědělství prostřednictvím dotačního titulu M11 Ekologické zemědělství v rámci PRV 2014–2022. Zároveň byla od roku 2023 zajištěna podpora ekologického zemědělství (opatření 23.70) v rámci SP SZP 2023–2027, který rovněž podporuje nákup většiny dostupných technologií precizního zemědělství, a to včetně zemědělských navigací, zemědělských robotů, systémů pro variabilní aplikaci přípravků na ochranu rostlin nebo hnojiv a dalších. V rámci národního dotačního programu Demonstrační farmy je podporováno předávání znalostí zemědělským subjektům formou názorných praktických ukázek ucelených postupů udržitelných způsobů hospodaření, kde je precizní zemědělství akcentováno od roku 2023.

V rámci regulace odběrů podzemních vod jsou příslušná opatření zaváděna do praxe v souladu se schválenými Národními plány povodí a s Plány dílčích povodí pro III. plánovací období 2021–2027. Jedná se o souhrn opatření pro omezování odběrů a vzdouvání vod, včetně odůvodnění případných výjimek. Účelem je eliminovat nežádoucí vlivy zajišťování vodohospodářských služeb na množství povrchové a podzemní vody. Odběry povrchových a podzemních vod mohou v některých případech způsobit nedosažení environmentálních cílů. Jedná se zejména o napjatou vodní bilanci povrchových a podzemních vod, způsobenou např. nepříznivým poměrem mezi odběry a přírodními zdroji podzemních vod. Obdobně u podzemních vod může docházet k nedosažení dobrého kvantitativního stavu, který se hodnotí podobně jako vodní bilance.

Novela vodního zákona²⁴ stanovila nový způsob ohlašování odebraného množství podzemních a povrchových vod. Finančním nástrojem regulace odběrů podzemních vod by měly být poplatky za odebrané množství podzemní vody upravené § 88 až § 88l vodního zákona.

V návaznosti na projekt Rebilance zásob podzemních vod vzniká metodika a následně budou začleněny nově navržené postupy stanovení přírodních zdrojů pro hydrogeologické rajony s podobným charakterem oběhu podzemní vody do výstupů hydrologické bilance. V této souvislosti by měly být změněny postupy zpracovávání vodní bilance (hlavně její hydrologické části) tak, aby byla v souladu s požadavky na hodnocení kvantitativního stavu útvarů podzemních vod.

V rámci problematiky dopadů sucha a podpory na OPŽP na zajištění zdrojů vody pro obyvatelstvo je řešena problematika zdrojů podzemní vody, která se nachází v mělkých kolektorech. Jedná se o oblasti s výskytem krystalinických hornin (např. žuly, ruly, migmatity, svory aj.), které jsou charakteristické

²⁴ Zákon č. 544/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

rychlým koloběhem vody a zpravidla nízkými zásobami vody (např. projekt ČGS: „Podzemní voda v krystaliniku“). Přínos spočívá ve sjednocení metodiky vyhledávání mělkých zdrojů vody, poznání migračních cest v závislosti na geologické stavbě a hydraulických podmínkách a na návrhu opatření pro efektivní hospodaření a využívání těchto zdrojů, pro které je příznačný rychlý oběh a malé objemy zásob a zejména zvýšená citlivost na klimatické změny.

V oblasti omezování těžby štěrkopísků v nivách toků v případech možného významného znečištění vody a ohrožení infiltrační schopnosti probíhá průběžné zpracování, resp. aktualizace krajských surovinových politik/koncepcí v návaznosti na Surovinovou politiku České republiky v oblasti nerostných surovin a jejich zdrojů (2017). Jedná se o metodicky jednotný a standardizovaný odborný podklad pro odpovědné územní plánování a výhledové zabezpečení dostatečného množství surovin pro potřeby ekonomiky (nerostné suroviny) a plány odpadového hospodářství krajů (druhotné suroviny). Přínosem je například při vymezování nových ložisek vč. nevýhradních ložisek štěrkopísků (nevýhrazený nerost). Kromě upřesnění ložiskových poměrů dochází také např. k novému hydrogeologickému posouzení a upřesnění hydrogeologických poměrů v ochranných pásmech vodních zdrojů a vyhodnocení monitoringu podzemních a povrchových vod. Podporován je útlum těžby v chráněných krajinných oblastech a preferovány nové otvírky mimo zvláště chráněná území.

Je podporováno zadržování vody v krajině formou infiltrace vod do podzemních kolektorů (např. v rámci Programu prostředí pro život ve výzkumném centru VODA). Aplikace výsledků aplikovaného výzkumu ve vytipovaných lokalitách umožní zvýšení disponibilních zásob zejména pitné vody pro zásobování obyvatelstva a následně jejich čerpání.

Realizace projektu "Analýza potenciálu geotermální energie ve středních a velkých hloubkách na území ČR na základě disponibilních údajů" přispěla k regulaci výstavby vrtů pro tepelná čerpadla v ochranných pásmech vodních zdrojů. Byla připravena metodická opatření pro sjednocení přístupu a standardizaci doporučených postupů pro realizaci vrtů pro tepelná čerpadla.

Absence systematických a aktualizovaných studií o reálné bilanci zásob podzemních vod neumožňuje kvalifikovaně stanovit předpokládané odběrné kapacity pro potřeby územního plánování. V územně analytických podkladech nejsou k dispozici on-line lokalizace a mapové informace o geotermálních vrtech nebo vrtech pro tepelná čerpadla (pokud nejsou součástí geologických průzkumných prací). Tepelná čerpadla mohou ohrožovat podzemní zdroje vod propojováním zvodní a změnami v geotermálních poměrech skalního masivu/horninového prostředí. Chybí finanční prostředky a personální kapacity na rebilanční studie zdrojů podzemních vod a jejich aktualizaci.

V rámci diskuse k úpravě sazby poplatku za odběr podzemní vody nebyla prosazena změna Přílohy č. 2 vodního zákona²⁵. Příslušná novela vodního zákona již byla zpracována, ale pro změnu poplatků nebyla politická shoda.

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je plněn částečně. Navzdory tomu, že jsou některá opatření hodnocena jako průběžně plněná, je jejich příspěvek k plnění cíle malý. Jsou podporovány šetrnější způsoby hospodaření v zemědělství (např. ekologické zemědělství, precizní zemědělství) a lesnictví, nicméně vliv zemědělství na kvalitu podzemní vody nadále roste. Česká republika patří mezi státy EU s nejvyšším podílem podzemních vod zasažených difúzním znečištěním ze zemědělství. Pesticidy, chloridazon-desphenyl, dusičnany, metazachlor ESA a amonium znečišťují 89 % útvarů. Kromě toho dochází k nárůstu znečištění těžkými kovy, jako jsou nikl, kadmium a hliník. Do roku 2027 může až 90 % útvarů spadat do neuspokojivého

²⁵ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

chemického stavu, což ukazuje na nutnost posílení opatření, zejména v oblasti eliminace kontaminovaných lokalit, snížení znečištění pesticidy a omezení difúzních emisí.

Nedostatečná legislativní úprava v oblasti poplatků za odběr podzemní vody přetrvává. Zásadní problém představuje absence systematických a aktuálních studií o bilanci zásob podzemních vod, stejně jako nedostatečná evidence geotermálních vrtů a vrtů pro tepelná čerpadla. Tyto faktory komplikují efektivní řízení vodních zdrojů a jejich dlouhodobou udržitelnost.

Další překážkou je omezená dostupnost finančních prostředků a personálních kapacit pro rebilanční studie zdrojů podzemních vod a jejich pravidelnou aktualizaci. Vzhledem k těmto nedostatkům je nezbytné posílit podporu výzkumných programů a projektů zaměřených na podzemní vody, zajistit jejich průběžnou implementaci a pokračovat ve vyhledávání, klasifikaci a ochraně disponibilních zdrojů.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	5	0	1

1.1.3 Zásobování obyvatelstva pitnou vodou s vyhovující jakostí se zlepšuje

Cíl 1.1.3
Plněno
průběžně

Plnění cíle

Nejvyšší odběry byly uskutečňovány pro vodovody pro veřejnou potřebu, jejich podíl v roce 2023 na celkových odběrech činil 45,1 % (597,1 mil. m³). V roce 2023 činila spotřeba vody na jednoho obyvatele zásobovaného vodou z veřejného vodovodu 127,1 l.obyv.⁻¹.den⁻¹. V domácnostech se spotřebovalo 86,7 l.obyv.⁻¹.den⁻¹. Většina odběrů je uskutečňována z povrchových vod (987,8 mil. m³; tzn. 73,2 % celkových odběrů), menší část z vod podzemních (262,1 mil. m³; 26,8 %).

Vodohospodářská infrastruktura se dlouhodobě rozvíjí, dochází k její revitalizaci, a také ke zvyšování podílu připojených obyvatel na veřejný vodovod. Podíl obyvatel připojených na veřejný vodovod v porovnání s rokem 2000 výrazně vzrostl, z 87,1 % na 94,5 % v roce 2023. Kvalita dodávané pitné vody vykazuje v jednotlivých letech stabilně vysokou úroveň.

Podíl ztrát pitné vody ve vodovodní síti se od roku 2000, kdy činil 25,2 %, výrazně snížil. V roce 2023 dosáhla ztráta vody z vody určené k realizaci 85,1 mil. m³, tj. 14,8 %. Ztráty pitné vody ve vodovodní síti jsou způsobeny především haváriemi a úniky z veřejných vodovodů.

Implementace opatření

Obnova vodovodních řadů, propojování vodárenských soustav a výstavba vodovodů (připojení domácností na vodovody) jsou finančně podporovány zejména z OPŽP 2021–2027 v rámci specifického cíle 1.4 Vodovody a kanalizace a z národních programů MZe (např. programy Podpora výstavby a technického zhodnocení infrastruktury vodovodů a kanalizací; Podpora opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody).

V oblasti nastavení regulace odběrů vod jsou opatření zaváděna do praxe v souladu se schválenými Národními plány povodí a s Plány dílčích povodí pro III. plánovací období 2021–2027. Nastavení regulace vychází ze „Souhrnu opatření pro omezování odběrů a vzdouvání vod, včetně odůvodnění případných výjimek.“ Účelem těchto opatření je eliminovat nežádoucí vlivy zajišťování vodohospodářských služeb na množství povrchové a podzemní vody. Legislativním nástrojem regulace

odběrů vod je vodní zákon²⁶, konkrétně ustanovení § 8 a souvisejících upravujících povolení k nakládání s povrchovými nebo podzemními vodami. Za účelem zvládnutí sucha a nedostatku vody byla schválena novela vodního zákona provedená zákonem č. 544/2020 Sb.,²⁷ která snížila povinnost měřit odebrané množství vody od celkového množství alespoň 1 000 m³ vody v kalendářním roce nebo 100 m³ vody v kalendářním měsíci. Dalším legislativním nástrojem je vyhláška č. 431/2001 Sb.²⁸

Je transponována směrnice o jakosti vody určené k lidské spotřebě²⁹, jejímž cílem je posouzení rizik pro celý zásobovací řetězec, tj. od přírodního zdroje po místo spotřeby. V rámci posouzení řízení rizik má být požadováno třístupňové posouzení řízení rizik: 1) posouzení a řízení rizik částí povodí souvisejících s místy odběru surové vody určené k lidské spotřebě; 2) posouzení a řízení rizik každého systému zásobování (vodovodu); 3) posouzení rizik domovních rozvodných systémů vody (vnitřních vodovodů). V bodu 1) je kladen důraz na identifikaci nebezpečí a náležité monitorování relevantních ukazatelů, jež mohou představovat negativní vliv pro jakost vody určené k lidské spotřebě a na stanovení preventivních opatření na základě identifikovaných negativních vlivů. První posouzení rizik částí povodí souvisejících s místy odběru surové vody určené k lidské spotřebě má být provedeno do 12. 7. 2027 a poté opakováno v šestiletém cyklu. V návaznosti na vyhlášku č. 50/2023 Sb.³⁰ bude posouzení provedeno v rámci aktualizace plánů dílčích povodí.

Probíhá vyhledávání a realizace nových zdrojů povrchových a podzemních vod pro zásobování obyvatelstva mj. souvislosti s dlouhodobým nedostatkem vody v některých regionech. Jsou prověřována možná řešení od přírodně blízkých až po technická, včetně využití lokalit z Generelu lokalit pro akumulaci povrchových vod (Generel LAPV) pro vybudování nového vodního zdroje. Opatření je postupně realizováno podle plánů povodí schválených pro III. plánovací období 2021–2027. Probíhá realizace opatření na stanovení přírodních zdrojů podzemních vod pro útvary podzemních vod. Údaje o přírodních zdrojích podzemních vod jsou zásadními daty pro hodnocení kvantitativního stavu útvarů podzemních vod, ale jsou důležité i pro sestavení věrohodné vodohospodářské bilance podzemních vod v rámci jednotlivých hydrogeologických rajonů. V minulých letech probíhal pod vedením ČGS projekt Rebilance zásob podzemních vod, jehož cílem bylo doplnění a aktualizace údajů dosavadní hydrologické bilance a ověření aplikace výpočtových postupů přírodních zdrojů podzemních vod. Výsledkem byla příprava metodického a organizačního základu pro systémové a pravidelné přehodnocování přírodních zdrojů podzemních vod na celém území ČR v budoucích letech.

Dalším projektem ČGS/MŽP je „Podzemní voda v krystaliniku“ s cílem zpracování metodiky rebilance zdrojů a zásob mělkých podzemních vod a jejich efektivního využívání vč. možnosti lokální infiltrace do horninového prostředí a vyhledávání nových mělkých zdrojů podzemních vod v krystalinických formacích. Přínosem bude prohloubení znalostí o hydrogeologických poměrech mělkých zdrojů podzemních vod a znalostí o chování a migraci podzemních vod a polutantů v krasových oblastech a jejich infiltračním území. Výsledkem bude aplikace do plánů odběrů a regulace podzemních vod a formulace vědecky podložených podmínek pro zlepšení ochrany a jakosti a efektivnějšího využívání zdrojů podzemních vod.

²⁶ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

²⁷ Zákon č. 544/2020 Sb., kterým se mění vodní zákon

²⁸ Vyhláška č. 431/2001 Sb., o obsahu vodní bilance, způsobu jejího sestavení a o údajích pro vodní bilanci

²⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/2184 ze dne 16 prosince 2020 o jakosti vody určené k lidské spotřebě (přepracované znění)

³⁰ Vyhláška č. 50/2023 Sb., o plánech povodí a plánech pro zvládnutí povodňových rizik

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je průběžně plněn prostřednictvím intenzivní dotační podpory obnovy vodovodních řadů, propojování vodárenských soustav a výstavby vodovodů. Zároveň probíhá řada aktivit v oblasti regulace odběrů vod a vyhledávání a realizace nových zdrojů povrchových a podzemních vod pro zásobování obyvatelstva.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	5	0	0

1.1.4 Čištění odpadních vod se zlepšuje

Cíl 1.1.4
Plněno
průběžně

Plnění cíle

Od roku 2000 klesl celkový objem vypouštěných odpadních vod o 16,1 % na hodnotu 1 512,0 mil. m³. Struktura vypouštění odpadních vod odráží strukturu odběratelů vody.

Mezi roky 1990 a 2023 došlo k poklesu vypouštěného znečištění v ukazatelích BSK₅ o 96,8 %, nerozpuštěné látky o 95,5 % a CHSK_{Cr} o 91,4 %. Zároveň se podařilo snížit i vypouštěné množství nebezpečných a zvláště nebezpečných závadných látek. K významnému poklesu došlo také u makronutrientů (dusík, fosfor). Od roku 2003 se množství vypouštěného N_{anorg.} snížilo o 36,4 % a P_{celk.} o 38,8 %. Dlouhodobý pokles je ovlivněn především tím, že se v technologii čištění odpadních vod u nových a intenzifikovaných čistíren odpadních vod cíleně uplatňuje biologické odstraňování dusíku a biologické nebo chemické odstraňování fosforu, a dále je ovlivněn snížením množství fosfátů používaných v pracích prostředcích.

Podíl obyvatel připojených na kanalizační síť v roce 2023 činil 86,7 %, podíl obyvatel připojených na kanalizaci zakončenou čistírnou odpadních vod byl 84,5 %. V porovnání s rokem 2000 došlo ke zvýšení podílu obyvatel připojených na kanalizaci zakončenou ČOV o 20,7 p.b. Na kanalizaci zakončenou ČOV stále není připojeno 15,5 % obyvatel. Odpadní vody produkované v těchto případech by měly být čištěny např. v domovních čistírnách odpadních vod nebo byly shromažďovány v bezodtokových jímkách a septicích a následně odvezeny k odbornému čištění (svozem na ČOV). Plnění této povinnosti však není systematicky monitorováno a vymáháno.

Délka kanalizační sítě byla v roce 2023 prodloužena o 799 km a dosáhla 52 367 km. Celkový počet čistíren odpadních vod se zvýšil od roku 2018 o 282 na 2 959. Výstavbou a rekonstrukcemi ČOV vzrostl celkový počet ČOV s odstraňováním dusíku a/nebo fosforu (terciární čištění) na 1 745. Čistíren s pouze mechanickým stupněm čištění zůstává 21.

Implementace opatření

Rozšiřování a modernizace kanalizační sítě a efektivní připojování domácností na ČOV, popř. domovní čistírny odpadních vod (DČOV), resp. modernizace ČOV probíhá průběžně, a to prostřednictvím dotační podpory zejména z OPŽP 2021–2027 v rámci specifického cíle 1.4 Vodovody a kanalizace a dále z národních programů MZe (např. programy Podpora výstavby a technického zhodnocení infrastruktury vodovodů a kanalizací) a MŽP (NPŽP). Kontroly funkčnosti DČOV provádí vlastník, resp. provozovatel DČOV na vlastní náklady dle požadavků vodního zákona³¹. Prostřednictvím dotační

³¹ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů

podpory pro DČOV probíhá zavádění systémů dálkového provozního monitoringu technologií ČOV, dálkového řízení technologií ČOV s dlouhodobou archivací dat. Zavedení technologie pro nepřetržitý vzdálený monitoring provozu je nedílnou součástí podmínek pro poskytnutí této dotace. Tato technologie by měla být doplněna o hlášení a evidenci.

Za účelem omezení množství znečištěných odpadních vod vypouštěných z jednotné kanalizace v době srážkové činnosti (odlehčovací komory apod.) stanovuje novela vodního zákona č. 113/2018 Sb. od roku 2023 zpoplatnění vypouštění odpadních vod z odlehčovacích komor.

V rámci výzkumu a aplikace nových technik pro odstranění nově detekovaných polutantů probíhají např. projekty podpořené z programu Prostředí pro život: Kontaminace vodního prostředí (CEVOOH), Vodní systémy a vodní hospodářství v ČR v podmínkách změny klimatu (centrum VODA). Částečně je řešeno také v podpořeném projektu v rámci programu Horizont 2020 (kofinancováno v programu Epsilon) Zelené ultrafiltrační technologie čištění vody.

Problematicke je věnován výzkumný úkol č. 2 Dlouhodobé koncepce rozvoje výzkumné organizace VÚV T.G.M. na léta 2023–2027 Jakost vod, který má tři dílčí cíle: 1. Vliv zdrojů znečištění na jakost vod, 2. Postupy zjišťování a hodnocení jakosti vod a 3. Výskyt a chování kontaminantů v hydrosféře. Cílem tohoto výzkumného úkolu je rozšířit znalostní základnu nejen o těchto nových polutantech. Zároveň nebudou opomíjeny stávající problematické druhy znečištění, jako jsou nutrienty, polycyklické aromatické uhlovodíky, kovy, mikrobiální znečištění a další kontaminanty.

Na evropské úrovni probíhalo projednávání návrhů směrnic: revize směrnice 91/271/EHS³² a dále návrh³³ revidující Rámcovou směrnici a další směrnice v oblasti ochrany vod.

Udržitelný management nakládání s čistírenskými kaly je řešen stanovením zásad pro nakládání s kaly z ČOV v rámci POH a také v rámci projektu Centra environmentálního výzkumu: „Odpadové a oběhové hospodářství a environmentální bezpečnost (CEVOOH)“, kde je prováděn podrobný výzkum zaměřený na problematiku nakládání s kaly z ČOV (technologie ČOV). Z OPŽP 2021–2027 je na podporu tvorby regionálních strategií zpracováván projekt zaměřený na problematiku nakládání s kaly z komunálních ČOV. V rámci OPŽP 2021–2027, Specifického cíle 1.5 Podpora přechodu na oběhové hospodářství účinně využívající zdroje jsou rovněž podporovány investiční projekty na úpravu a zpracování kalů z ČOV. Chybí však kvantitativní a kvalitativní údaje o nakládání s čistírenskými kaly.

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je plněn průběžně, nicméně při aktualizaci opatření bude nutné zohlednit revidovanou směrnici o čištění městských odpadních vod³⁴, která zpřísnuje předchozí předpisy s cílem zlepšit kvalitu vod. Nová směrnice snižuje hranici pro povinnost čištění městských odpadních vod na aglomerace od 1 000 OE místo dosavadních 2000 OE. Zavádí čtvrtý stupeň čištění pro vybrané ČOV nad 10 000 OE a všechny nad 150 000 OE k odstranění mikropolutantů. Čistírny nad 10 000 OE budou muset provádět energetické audity a podporovat obnovitelné zdroje, aby dosáhly energetické neutrality do roku 2045. Splnění těchto požadavků bude vyžadovat nové investice do infrastruktury, přičemž část nákladů ponese průmysl. Jedním z důvodů, proč se nedaří dále snižovat znečištění vodních toků, je skutečnost,

³² Směrnice 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod

³³ Návrh SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY, kterou se mění směrnice 2000/60/ES, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky, směrnice 2006/118/ES o ochraně podzemních vod před znečištěním a zhoršováním stavu a směrnice 2008/105/ES o normách environmentální kvality v oblasti vodní politiky

³⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/3019 ze dne 27. listopadu 2024 o čištění městských odpadních vod (přepracované znění)

že navzdory rostoucímu počtu připojených obyvatel stále dochází k únikům znečištěné vody do vodních toků prostřednictvím odlehčovacích odtoků ČOV při velkých srážkách. Novelou vodního zákona³⁵ se podařilo stanovit legislativní rámec pro snížení vypouštění odpadních vod v době srážkové činnosti stanovením jejich zpoplatněním, nicméně pro omezení znečištění je nutné zvýšit úsilí o zavedení technických opatření. Doporučujeme zaměřit se také na podmínky vydávání povolení k vypouštění odpadních vod do podzemních vod prostřednictvím půdní vrstvy. Příslušné úřady by mohly při rozhodování brát v úvahu širší environmentální a místní zájmy a v odůvodněných případech umožnit vypouštění do vsaku namísto povinného odvádění do vodního toku. Stávající vodní zákon upřednostňuje vypouštění přečištěných vod do povrchových toků, avšak nezohledňuje dopad na kvalitu vodních toků.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	5	2	1

1.1.5 Efektivita využívání vody, vč. její recyklace, se zvyšuje

Cíl 1.1.5
Plněno průběžně

Plnění cíle

Odběry povrchové a podzemní vody odrážejí vývoj ekonomiky, hydrometeorologické podmínky daného roku i chování domácností. Z dlouhodobějšího pohledu je zřetelný výrazný pokles odebíraného množství povrchové vody po roce 1990, což je způsobeno ekonomickými a ekologickými faktory, modernizací výroby, při které klesá potřeba vody, a rovněž snížením ztrát v síti. V roce 2023 došlo k historicky nejmenšímu odběru z povrchových vod, kdy bylo odebráno 966,8 mil. m³. V roce 2023 se vypouštělo o cca 25,2 mil. m³ méně než v roce 2022. Vypouštěné množství bylo opět o něco vyšší než množství odebrané vody.

Nejvyšší odběry byly uskutečňovány pro vodovody pro veřejnou potřebu, jejich podíl v roce 2023 na celkových odběrech činil 45,1 % (597,1 mil. m³). V roce 2023 činila spotřeba vody na jednoho obyvatele zásobovaného vodou z veřejného vodovodu 127,1 l.obyv.⁻¹.den⁻¹. V domácnostech se spotřebovalo 86,7 l.obyv.⁻¹.den⁻¹. Dalším významným odběratelem je energetika, podíl na celkových odběrech v roce 2023 činil 34,2 % (452,6 mil. m³). Třetím nejvýznamnějším odběratelem vody je průmysl, pro který bylo v roce 2023 odebráno 198,8 mil. m³, tzn. 15,0 % celkových odběrů. Odběry vody pro zemědělství tvořily pouze 3,3 % a odběry pro ostatní sektory, vč. stavebnictví a činností souvisejících s odpadními vodami, tvořily 2,4 % z celkových odběrů vody v roce 2023. Většina odběrů je uskutečňována z povrchových vod (966,8 mil. m³, tzn. 73,0 % celkových odběrů v roce 2023), menší část z vod podzemních (357,3 mil. m³, tzn. 27,0 % v roce 2023).

Mezi roky 1990 a 2023 došlo k poklesu vypouštěného znečištění v ukazatelích BSK₅ o 96,8 %, nerozpuštěné látky o 95,5 % a CHSK_{Cr} o 91,4 %. Zároveň se podařilo snížit i vypouštěné množství nebezpečných a zvláště nebezpečných závadných látek. K významnému poklesu došlo také u makronutrientů (dusík, fosfor). Od roku 2003 se množství vypouštěného N_{anorg.} snížilo o 36,4 % a P_{celk.} o 38,8 %. Dlouhodobý pokles je ovlivněn především tím, že se v technologii čištění odpadních vod u nových a intenzifikovaných čistíren odpadních vod cíleně uplatňuje biologické odstraňování dusíku

³⁵ Zákon č. 113/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů

a biologické nebo chemické odstraňování fosforu, a dále je ovlivněn snížením množství fosfátů používaných v pracích prostředcích.

Implementace opatření

Probíhá podpora zavádění nových technologií k využití recyklované vody ve výrobě, obzvláště v odvětvích s vysokou spotřebou vody jako jsou potravinářský, papírenský, chemický, textilní průmysl a energetika. Je rovněž podporováno opakované využívání provozní vody v obslužných provozech podniků (údržba, logistika, doprava, sociální zařízení), a to prostřednictvím programů podpory vyhlášených v rámci Národního plánu obnovy (NPO) a Programu Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost (OP TAK). Ty jsou zaměřené mimo jiné na následující aktivity: a) Úspora spotřeby vody v rámci hospodaření podniku zvýšením účinností rozvodů; b) Úspora spotřeby vody v rámci hospodaření podniku snížením spotřeby vody technologií při zachování jejich produktivity; c) Úspora spotřeby vody využitím dešťové vody v rámci hospodaření podniku; d) Úspora spotřeby vody recyklací nebo cirkulací vody v rámci hospodaření podniku.

V rámci podpory zavádění systémů a rozvodů pro využívání přečištěné šedé vody, výstavby oddílných kanalizací a nádrží na zadržování srážkové vody (retenční, podzemní, akumulční) a recyklace odpadních (šedých, předčištěných z ČOV apod.) vod z domácností, veřejných budov i provozoven služeb probíhá např. podpora z OPŽP 2021–2027 v rámci opatření 1.3.4 Hospodaření se srážkovou vodou v sídlech, určeného mimo jiné ke zpomalení odtoku, pro vsak, retenci a akumulaci srážkové vody, dále na využití srážkové a šedé vody. V rámci NPŽP, resp. NZÚ pokračuje i dotační titul „Dešťovka“ určený pro segment rodinných a bytových domů a v IROP je podpora poskytována pro dílčí opatření v rámci komplexních projektů zelené infrastruktury ve veřejném prostranství měst a obcí (SC 2.2).

V listopadu 2023 bylo ve Věstníku MZD publikováno „Metodické doporučení pro hygienické požadavky na užitkovou vodu“, které bude hlavním podkladem pro tvorbu nové vyhlášky. Doporučení se vztahuje na užitkovou vodu vyráběnou a používanou ve veřejných budovách (např. školských, zdravotních a kulturních zařízeních, úřadech, kancelářských budovách, letištích apod.), v provozovnách (např. ubytovacích zařízeních a výrobních zařízeních) a v bytových domech, kde je dodávána užitková voda jako součást podnikatelské činnosti nebo jiné činnosti právnické osoby. Nevztahuje se na užitkovou vodu vyráběnou a používanou v soukromých obydlích. Ve vybraných umělých koupalištích (bazény, aquaparky), ve kterých má jejich provozovatel záměr na využití nových technologií na recyklaci pracích vod z filtrů, případně je již tato technologie provozována, probíhá cílená kontrola látek s potenciálně nepříznivými účinky na zdraví koupajících se osob. V tuto chvíli tedy probíhá rozšířený monitoring, na základě kterého bude připraven postup a příslušně upravena legislativa tak, aby byla umožněna recyklace těchto vod při zachování dosavadní úrovně zdravotních rizik a nedocházelo k jejich nežádoucímu zvyšování.

Pokračuje podpora výzkumu, inovací a zavádění nejlepších dostupných technik. V rámci programu Prostředí pro život byl vypsán prioritní výzkumný cíl: „motivace investorů k realizaci ploch a prvků zeleně v sídlech na vodorovných i svislých konstrukcích (včetně střešních zahrad) využívajících srážkových vod nebo málo znečištěných odpadních vod včetně stanovení bariér při realizaci“. Bohužel v tomto cíli nebyl podpořen žádný projekt. Pokračuje však realizace projektu podpořeného z programu Prostředí pro život: Vodní systémy a vodní hospodářství v ČR v podmínkách změny klimatu (tzv. Centrum VODA), který řeší mj. využití průmyslových vod. Skončilo řešení projektu Inovativní technologie uzavřeného cyklu cirkulace vody v procesu galvanického pokovování a zpracování kovonosných odpadů – kalů a filtračních koláčů z provozu galvanovny, v rámci něhož vznikla i ověřená technologie pro dočištění odpadních vod z galvanického pokovování.

V rámci zavádění technologií a postupů pro úsporu a znovuvyužití vody v zemědělství ČR podle nařízení EP a Rady č. 2020/741³⁶ rozhodla, že s ohledem na finanční náročnost a rizika vyplývající z používání recyklované vody nebude pro účely zemědělství tuto vodu využívat. MZe podpoří ověření dalších dat v podmínkách ČR pro případnou změnu rozhodnutí v budoucnosti. Odpadní vody je možné využít závlahám pouze u vyčištěných odpadních vod z domů a objektů z bydlení tam, kde neobsahují nebezpečné závadné látky a v množství max 15 m³ denně. Striktní limitace vyplývá z platné legislativy vodního zákona. Rovněž dosud nedošlo k odstranění stávající výjimky ze zpoplatnění odvádění srážkových vod do jednotné kanalizace podle zákona č. 274/2001 Sb.³⁷.

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je plněn průběžně, podpora zavádění systémů na využití recyklované vody je součástí dotačních titulů a probíhá i výzkum a osvěta v této oblasti.

Vzhledem k principu předběžné opatrnosti je využívání vyčištěné odpadní vody k závlahám v zemědělství vyhodnoceno jako nevhodné a při aktualizaci doporučujeme opatření vypustit. Dosud nedošlo k odstranění stávající výjimky ze zpoplatnění odvádění srážkových vod do jednotné kanalizace podle zákona č. 274/2001 Sb.³⁸ Toto opatření doporučujeme při aktualizaci ponechat.

Na základě nových poznatků a vývoje problematiky je třeba více zohledňovat i možná negativa plynoucí z využívání recyklovaných vod a přijmout nutná omezení pro zajištění zdravotní bezpečnosti s ohledem na zdroj odpadní vody, typ využití, lokalizaci apod., resp. hledat vhodná řešení pro aplikace na půdu za přesně definovaných podmínek.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	6	1	2

³⁶ Nařízení EP a Rady č. 2020/741 o minimálních požadavcích na opětovné využívání vody, čl. 2 odst. 2

³⁷ Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích, ve znění pozdějších předpisů

³⁸ Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích, ve znění pozdějších předpisů

1.2.1 Emise znečišťujících látek do ovzduší se snižují

Cíl 1.2.1

Plněno
průběžně

Plnění cíle

Emise základních znečišťujících látek do ovzduší klesají, národní závazky ke snížení emisí vybraných znečišťujících látek pro rok 2020 byly splněny. Emisní projekce indikují k roku 2030 dodržení stanovených národních závazků ke snížení emisí s výjimkou emisí amoniaku. Předpokládaná výše emisí amoniaku v roce 2030 při poslední aktualizaci národní emisní projekce v roce 2025 přesáhla hodnotu národního závazku. Předpokládané překročení je důsledkem zejména metodických změn výpočtu, Česká republika předpokládá, že využije možnost úpravy projekce tzv. „adjustment“, kterou směrnice v takovém případě připouští, a že závazek bude po úpravě splněn. Bez ohledu na tento předpoklad je nezbytné hledat další opatření snižující emise amoniaku v zemědělství.

Největším zdrojem emisí suspendovaných částic frakcí PM₁₀ a PM_{2,5} a také benzo(a)pyrenu patřícího pod polycyklické aromatické uhlovodíky je spalování paliv pro vytápění domácností. Nicméně emise těchto látek z vytápění domácností mají klesající trend. Sektor lokálního vytápění domácností má další potenciál snížení emisí zejména ve vyšším využití nespalovacích a nízkoemisních zdrojů tepla na úkor spalování pevných paliv (především uhlí), specificky v oblasti modernizace a náhrady lokálních topidel za nízkoemisní nebo bezemisní zdroje tepla a dále v oblasti energetických úspor.

Emise NO_x, VOC, CO a suspendovaných částic z dopravy klesají. Sektor doprava má výrazný potenciál ke snížení emisí zejména obnovou vozového parku, jehož tempo ovšem výrazně zaostává za průměrem EU, a to především pokud jde o podíl nízkoemisních a bezemisních vozidel. Snížení emisí z dopravy může být také dosaženo přesunem přepravních výkonů ze silniční dopravy na železnici s elektrickou vozbou, v případě individuální automobilové dopravy také do systémů bezemisní veřejné hromadné dopravy.

Implementace opatření

Emise byly v hodnoceném období snižovány prostřednictvím realizace opatření na jednotlivých kategoriích zdrojů znečišťování ovzduší, investicemi do výzkumu a modernizace technologií a rovněž aplikací ekonomických nástrojů. Opatření v oblasti snižování emisí se synergicky podporují (nebo jsou přímo součástí) opatření pro dekarbonizaci ekonomiky.

V oblasti energetiky a teplárenství jsou nespalovací obnovitelné zdroje energie průběžně podporovány především z OPŽP, Nové zelené úsporám, OP TAK, NPO, a především Modernizačního fondu. Za poslední dva roky se s využitím této podpory instalovaný výkon fotovoltaických elektráren téměř zdvojnásobil. V rámci Modernizačního fondu byly vytvořeny 3 programy přímo zaměřené na veřejnou energetiku a teplárenství. Program Modernizace soustav zásobování tepelnou energií (HEAT), zaměřený na modernizaci soustav zásobování tepelnou energií (SZTE), představuje cca 20 % alokace Modernizačního fondu. Dalšími programy jsou Nové obnovitelné zdroje v energetice (RES+), cca 20 % alokace Modernizačního fondu, a program Zlepšení energetické účinnosti a snižování emisí skleníkových plynů v průmyslu v EU ETS (ENERG ETS), kde předpokládaná alokace činí 16 % finančních prostředků dostupných v Modernizačním fondu.

Úspory energie a omezení ztrát v teplárenství řešil program OP PIK Úspory energie v soustavách zásobování teplem, který byl zaměřen na podporu konkurenceschopnosti a udržitelnosti české ekonomiky prostřednictvím maximálního využití kombinované výroby elektřiny a tepla. Snižování tepelných ztrát v systémech SZTE je součástí aktualizovaného NPSE (Opatření BB11 Omezování ztrát elektrické energie a tepla během přenosu). Podpora využití odpadního tepla je možná

z Modernizačního fondu, například v programu ENERGETICS lze podpořit využití odpadního tepla z výroby, v aktualizovaném NPSE využití odpadního tepla řeší průřezové opatření BB6. Z technické asistence OPŽP byl realizován projekt zaměřený na analýzu možností využití odpadního tepla v ČR. Výsledná zpráva k projektu je zveřejněna na stránkách MŽP³⁹.

Prioritním opatřením NPSE je opatření DA1 Obměna zdrojů tepla v sektoru lokálního vytápění domácností. Dobíhají poslední výměny zastaralých spalovacích zdrojů na pevná paliva v domácnostech z Operačního programu Životní prostředí (2014–2020) (OPŽP) a podprogramu Nová zelená úsporám – Adaptační a mitigační opatření (NZÚ AMO). Na začátku roku 2023 bylo vyměněno zhruba 100 tisíc kotlů na pevná paliva (OPŽP 90 000 a NZÚ AMO 9 981) s dotační podporou ve výši zhruba 11 mld. Kč. Celkově je předpoklad výměny za oba programy více než 115 tis. nevyhovujících kotlů.

I v programovém období 2021–2027 je podpora výměny nevyhovujících spalovacích zdrojů na pevná paliva v domácnostech součástí OPŽP s vyčleněnou alokací ve výši 4 mld. Kč, určenou výhradně pro nízkopříjmové domácnosti. Pro ostatní skupiny žadatelů, kteří obývají rodinné či bytové domy a nenaplní kritéria pro nízkopříjmové domácnosti, je poskytována podpora na výměnu nevyhovujících zdrojů vytápění na pevná paliva z programu Nová zelená úsporám, avšak s nižší mírou podpory (50–60 %). V září 2024 přešla podpora tzv. Kotlíkových dotací z OPŽP pod program NZÚ, kde nadále pokračuje výměna nevyhovujících zdrojů vytápění u nízkopříjmových domácností. Od roku 2021 do června 2023 byla NZÚ financována z nástroje na podporu oživení a odolnosti (RRF – Recovery and Resilience Facility) prostřednictvím Národního plánu obnovy (z toho alokace z RRF v rámci NPO 16 mld. Kč.) a momentálně je financována z Modernizačního fondu.

Fugitivní emise jsou omezovány prostřednictvím stanovování podmínek provozu pro konkrétní stacionární zdroje v souladu s vyhláškou č. 415/2012 Sb.⁴⁰ K omezení fugitivních emisí slouží i dotační tituly, a to jak OPŽP (prach, VOC atd.), tak i NPŽP (těžké kovy a pachové látky). Snižování fugitivních emisí je součástí opatření BA1 a CA1 aktualizovaného NPSE.

Snižování emisí z dopravy a realizace opatření SPŽP a NPSE za tuto oblast je řešena prostřednictvím strategických dokumentů MD, které zastřešuje Dopravní politika České republiky pro období 2021–2027 s výhledem do roku 2050. Usměrnování městské mobility je zajišťováno Konceptí městské a aktivní mobility (2021–2030, MD) a přípravou a implementací Plánů udržitelné městské mobility, které mají aktuálně verifikována všechna města ČR nad 100 tis. obyv. Klíčový je Národní akční plán čisté mobility (NAP CM), jehož aktualizace byla v roce 2024 schválena vládou. Nové technologie v dopravě se průběžně zavádí a uplatňují v praxi, a to dle Strategického plánu rozvoje inteligentních dopravních systémů (IDS), jehož plnění je nastaveno do roku 2027.

Cílů v oblasti snižování emisí a dekarbonizace dopravy je dosahováno pomocí aplikace ekonomických nástrojů a finanční podporou rozvoje nízkoemisních a bezemisních vozidel, včetně související infrastruktury, v rámci aktualizovaného Národního akčního plánu čisté mobility. Nákup nízkoemisních vozidel byl podporován z NPO a nově bude pro určité skupiny vozidel podporován z Modernizačního fondu, např. pořízení nových železničních vozidel (ucelených trakčních jednotek) pro segment regionální osobní dopravy s elektrickým pohonem (trolejovým, bateriovým, vodíkovým napájením –

³⁹ https://opzp.cz/files/documents/storage/2024/03/07/1709804982_Potencial_vyuziti_odpadniho_tepla_v_cr.pdf

⁴⁰ Vyhláška č. 415/2012 Sb., o přípustné úrovni znečišťování a jejím zjišťování a o provedení některých dalších ustanovení zákona o ochraně ovzduší

nebo jejich kombinací), jako náhrady za vozidla s dieselovým pohonem a zastaralá vozidla s elektrickým napájením. Rozvoj veřejné dobíjecí infrastruktury je podporován z OPD.

Nákup nízkoemisních a bezemisních vozidel pro veřejnou osobní dopravu byl podpořen prostřednictvím výzev Integrovaného regionálního operačního programu (IROP 2014–2020). Do konce roku 2021 v IROP dopravci dokončili celkem 80 projektů za 6,8 mld. Kč z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR), jejichž náplní byl nákup silničních vozidel (84 elektrobusů, 581 CNG autobusů) nebo drážních vozidel (161 trolejbusů, 41 tramvají). V roce 2022 dopravci dokončili dalších 8 projektů za 534 mil. Kč z EFRR, jejichž náplní byl nákup 11 elektrobusů, 27 CNG autobusů, 2 trolejbusů a 5 tramvají. Realizace dalších 12 projektů za více než 1 mld. Kč z EFRR ještě probíhá. IROP 2021–2027 byl schválen Evropskou komisí 1. 7. 2022. Řídící orgán IROP následně vyhlásil v r. 2022 celkem 3 výzvy podporující nákup elektrobusů, vodíkových autobusů, tramvají, trolejbusů a CNG autobusů na biometan.

V srpnu 2023 došlo k návratu spotřební daně z motorové nafty na původní úroveň před krizí, tj. na 9 950 Kč/1000 litrů. V průběhu roku 2023 byla připravena opatření ke stimulaci a zvýhodnění ekologičtějších způsobů dopravy formou daňových odpisů za pořízení bezemisního vozidla i daňových zvýhodnění. Konkrétně došlo k prodloužení možnosti uplatňovat mimořádné daňové odpisy na pořízení bezemisního vozidla již za dva roky tak, že se tato možnost vztahuje i na vozidla pořízená v letech 2024–2028. Dále byla snížena procentní částka vstupní ceny služebního vozidla, poskytnutého bezplatně zaměstnavatelem zaměstnanci a používaného pro i soukromé účely, do daňového základu zaměstnance za kalendářní měsíc, a to z 1 % v případě silničních motorových vozidel jiných, než nízko- nebo bezemisních, resp. z 0,5 % v případě nízkoemisních vozidel, na 0,25 % v případě bezemisních vozidel, a to s účinností od 1. 1. 2024 (zákonem č. 349/2023 Sb.⁴¹).

V oblasti zemědělství se opatření zaměřují na snižování emisí amoniaku a skleníkových plynů z produkce, skladování a aplikace statkových hnojiv, vč. rozvoje precizního zemědělství a z ustájení hospodářských zvířat. Opatření jsou plněna mimo jiné vytvořením nového národního kodexu správné zemědělské praxe a novelou vyhlášky č. 377/2013 Sb.,⁴² která je finalizována ale legislativní proces není dosud ukončen. Snižování emisí ze zemědělství je předmětem prioritních opatření aktualizovaného NPSE CB8 (Zpřísnění povinností při skladování a aplikaci hnojiv) a CA2 (Podpora pastevního chovu), a to vzhledem k nutnosti rychleji snižovat emise amoniaku ze zemědělství, kde hrozí nesplnění národního emisního závazku. V rámci prioritního opatření NPSE CA2 proběhne v roce 2025 statistické šetření zaměřené na pastvu hospodářských zvířat (primárně nemléčného skotu) za účelem zajištění dat pro zpracování národních emisních inventur. Jedná se o opatření s potenciálem úspor emisí. Vzhledem k výsledkům aktualizace národní emisní projekce v roce 2025 budou hledána další opatření pro dodatečné snížení emisí amoniaku. V druhé polovině roku 2026 se předpokládá nová aktualizace Národního programu snižování emisí právě s ohledem na sektor zemědělství a emise amoniaku.

Závěrečné zhodnocení implementace

Specifický cíl je plněn a většina opatření v oblasti snižování emisí do ovzduší je plněna. Potenciální problém se splněním cíle může nastat pouze u splnění národního emisního závazku pro emise amoniaku, který pochází převážně ze zemědělství. Pouze částečné plnění opatření bylo konstatováno u zohlednění ekologických aspektů v sazbách daní a poplatků.

⁴¹ Zákon č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů

⁴² Vyhláška č. 377/2013 Sb., o skladování a způsobu používání hnojiv

V roce 2023 byl schválen aktualizovaný NPSE, který revidoval katalog platných opatření schválených v průběhu přípravy NPSE a jeho jednotlivých aktualizací. Byla vypuštěna duplicitní opatření, opatření, která již byla splněna nebo i opatření, která dále plněna nebudou, buď protože pro jejich realizaci existují např. legislativní překážky, nebo protože jejich plnění není již efektivní.

Pomalá obnova vozového parku silničních vozidel a v evropském kontextu zatím výrazně podprůměrný podíl nízkoemisních a bezemisních pohonů ve vozovém parku se promítá do plnění dekarbonizačních cílů za oblast dopravy. Z pohledu ochrany ovzduší je však situace příznivá, emise znečišťujících látek z dopravy klesají. Tento pokles je dán hlavně modernizací vozového parku silničních vozidel a snižováním emisních faktorů u nových vozidel. Posiluje se také technická kontrola na vozovém parku, MD v oblasti výzkumu podporuje projekty zaměřené na sledování a hodnocení emisních parametrů z provozu vozidel.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	13	1	0

1.2.2 Imisní limity znečišťujících látek jsou dodržovány

Cíl 1.2.2
Plněno průběžně

Plnění cíle

Na území ČR v období 2020–2023 docházelo k překračování imisních limitů pro suspendované částice PM₁₀, PM_{2,5}, dále benzo[a]pyren a troposférický ozon. Nejvíce zasaženou lokalitou z hlediska plošného překračování imisních limitů byly kraje Moravskoslezský, Olomoucký a Zlínský kraj, v ostatních oblastech bylo překračování spíše lokálního charakteru. Plocha území s překročeným imisním limitem pro ochranu zdraví lidí a počet stanic s nadlimitními koncentracemi setrvale klesá. V případě troposférického ozonu není v tomto ohledu žádný prokazatelný trend, imisní koncentrace této znečišťující látky jsou ovlivněny zejména meteorologickými podmínkami.

V roce 2020 vstoupil v platnost přísnější imisní limit 20 µg.m⁻³ pro roční průměrnou koncentraci PM_{2,5}, který byl v roce 2023 překročen pouze na 0,01 % území, nadlimitním koncentracím bylo v tomto hodnoceném roce vystaveno 0,01 % obyvatel Česka. Ovšem s přihlédnutím k limitům stanoveným WHO, které jsou přísnější ve srovnání s legislativou stanovenými imisními limity, jsou zdravotní rizika znečištění ovzduší PM_{2,5} stále významná.

Nejvyšší míra překročení imisního limitu z hlediska lidského zdraví byla zaznamenána u benzo[a]pyrenu, jehož nejvýznamnějším zdrojem je vytápění domácností tuhými palivy. V roce 2023 došlo k překročení jeho imisního limitu na 0,9 % území Česka, kde žilo 5,9 % obyvatelstva.

Ostatní imisní limity vyhlášené pro ochranu zdraví lidí byly v zásadě plošně dodržovány. Od roku 2020 totéž platí i v případě oxidu dusičitého, který již není překračován ani na dopravních hotspotech v Praze a Brně.

Nadále jsou překračovány imisní limity pro ozon pro ochranu ekosystémů a vegetace, a to zejména v souvislosti s teplým počasím v letních měsících. Nicméně v roce 2023 v meziročním srovnání plocha území s překročenými imisními limity výrazně poklesla. Imisní limity pro ochranu ekosystémů a vegetace pro SO₂ a NO_x byly na stanicích imisního monitoringu dodrženy.

Implementace opatření

Opatření na snižování emisí do ovzduší jsou vyhodnocena v rámci cíle 1.2.1.

Snížení imisní zátěže z dopravy v sídlech je zčásti realizováno přes opatření NPSE AB1 (Výstavba páteřní sítě komunikací pro silniční dopravu) a AB2 (Prioritní výstavba obchvatů měst a obcí), která jsou, i přes zpoždění některých projektů (resp. dopravních staveb), průběžně plněna. Kromě těchto opatření, která jsou realizována na národní úrovni je imisní zátěž z dopravy snižována také na regionální a místní úrovni prostřednictvím programů zlepšování kvality ovzduší. Povinně jsou dopravní opatření stanovena sice pouze v programech aglomerací Praha a Brno, nicméně řada obcí má zpracovány tzv. Akční plány zlepšování kvality ovzduší, které obsahují opatření ke zlepšení kvality ovzduší nad rámec programů zlepšování kvality ovzduší. V těchto Akčních plánech je obsažena i řada dopravních opatření, např. těch týkajících se rozvoje alternativních pohonů ve veřejné i individuální dopravě, rozvoje bezemisní dopravy, parkovací politiky, dále pak technická a organizační opatření k rozvoji veřejné hromadné dopravy, opatření ke zvýšení plynulosti dopravy v obcích, omezování resuspenze a další. Akční plány jsou realizovány obcemi od roku 2022. Opatření byla realizována v návaznosti na podpůrná opatření programů zlepšování kvality ovzduší⁴³, která jsou obcím MŽP doporučena k realizaci pro další zlepšování kvality ovzduší nad rámec povinného plnění imisních limitů.

Udržitelná doprava ve městech je podporována přípravou a implementací Plánů udržitelné městské mobility (SUMP), a to v synergii s adaptací na změnu klimatu. Všechna města a městské aglomerace nad 100 tis. obyvatel měla ke konci roku 2023 verifikovaný SUMP. Ve městech s verifikovanými dokumenty udržitelné mobility žije 3,4 mil. obyvatel, což představuje necelou třetinu obyvatel ČR. Problematiky snižování emisí v urbánním prostředí obměnou vozového parku směrem k nízkoemisním a bezemisním alternativám se dotýkají také opatření aktualizovaného NAP CM.

MŽP spolupracuje s ČHMÚ na optimalizaci státní sítě imisního monitoringu (SSIM). Za tímto účelem byl zanalyzován koncepční rozsah potřebné optimalizace SSIM, který je předmětem zpřesnění v rámci výzkumného projektu ARAMIS (TA ČR, Program prostředí pro život – PPŽ). V hodnoceném období pokračovaly práce na optimalizaci rozmístění stanic imisního monitoringu s důrazem na požadavky nové legislativy v oblasti kvality vnějšího ovzduší (směrnice 2024/2881). Dále pokračoval rozvoj nových metod měření kvality ovzduší vč. zapojení nízkonákladových a jiných doplňkových systémů ke sledování kvality ovzduší.

Problematika přeshraničního znečišťování ovzduší je řešena v rámci samostatného specifického cíle 1.2.3.

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je plněn průběžně. Kvalita ovzduší v Česku se zlepšuje, dochází k postupnému poklesu rozsahu území, na kterém dochází k překročení platných imisních limitů. Všechna opatření ke zlepšení kvality ovzduší byla v hodnoceném období zcela nebo částečně implementována a jsou efektivní.

V návaznosti na přijetí revidované směrnice č. 2881/2024 o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu však bude nezbytné od 1. 1. 2030 plnit nové, přísnější imisní limity pro vybrané znečišťující látky. K překračování nových imisních limitů může docházet především u suspendovaných částic PM_{2,5}.

⁴³<https://mzp.gov.cz/cz/agenda/ochrana-ovzdusi/kvalita-ovzdusi/strategicke-dokumenty/programy-zlepsovani-kvality-ovzdusi>

a PM₁₀, oxidu dusičitého a benzenu. V rámci aktualizace SPŽP tak bude zvlášť důležité se zaměřit na nastavení nových opatření, která povedou ke splnění nových limitních hodnot.

Pro budoucí SPŽP doporučujeme omezení duplicity opatření (Opatření 1.2.1.1 je implementováno v rámci cíle 1.2.1), opatření k přeshraničnímu přenosu znečištění (1.2.2.2) v rámci samostatného specifického cíle 1.2.3. Dále doporučujeme provázat cíle a opatření SPŽP s cíli aktualizovaného Národního programu snižování emisí a programů zlepšování kvality ovzduší, které jsou klíčovými strategickými dokumenty pro dosažení imisních limitů.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	4	1	0

1.2.3 Přeshraniční přenos znečišťujících látek se snižuje

Cíl 1.2.3
Plněno průběžně

Plnění cíle

Relativní příspěvek zahraničních zdrojů k průměrné roční koncentraci PM₁₀ činí na většině území 30–60 %, nicméně v oblastech s vyšším znečištěním z českých zdrojů (např. lokální vytápění, průmyslové či těžební činnosti) může být nižší. V příhraničních oblastech (Moravskoslezský a Ústecký kraj), nebo v oblastech s absencí českých zdrojů se pohybuje mezi 60–80 %. U PM_{2,5} je situace obdobná, jen příspěvek zahraničních zdrojů je v průměru o 5 % vyšší.

Relativní podíl primárních částic ze zahraničních zdrojů je významný na severovýchodě Moravy a zejména v příhraniční oblasti s Polskem, kde může představovat 20–30 % ročního průměru koncentrací PM_{2,5}. Na zbytku území je podíl primárních částic zanedbatelný. Relativní podíl sekundárních anorganických částic ze zahraničních prekurzorů na ročním průměru PM_{2,5} je významný zejména v oblastech bez dominantních národních zdrojů. Příspěvek zahraničních zdrojů ke koncentracím benzo(a)pyrenu je zásadní napříč celou ČR (30–50 %, v Moravskoslezském a Ústeckém kraji se pohybuje až okolo 70 %).

Dynamiku příspěvku zahraničních zdrojů na koncentracích znečišťujících látek v čase není možné vzhledem k charakteru podkladových dat zjistit, zástupnou metodou pro určení plnění indikátoru je tak intenzita mezinárodní spolupráce a výsledný stav kvality ovzduší na území ČR. Obě tyto oblasti lze považovat za oblasti s významným pokrokem kupředu, a proto je možné cíl považovat za plněný.

Implementace opatření

Zahraniční spolupráce v oblasti snižování přeshraničního znečištění ovzduší byla v letech 2022–2023 zaměřena zejména na spolupráci s Polskem. Spolupráce se zmíněnými státy probíhá na úrovni ministerstev z obou zemí, přizváni jsou obvykle také experti na regionální úrovni. Probíhají zejména pravidelná expertní setkání česko-polské pracovní skupiny pro ochranu ovzduší. Důležitým tématem spolupráce byla deklarace ministerstev z obou zemí o boji proti přeshraničnímu znečišťování ovzduší, kterou iniciovala a připravila česká strana. Deklarace byla po delším jednání nakonec podepsána

v listopadu 2023. Dalším důležitým tématem byla realizovaná opatření ke snížení znečištění ovzduší a dále implementace nové směrnice o kvalitě vnějšího ovzduší 2024/2881⁴⁴ v obou zemích.

V rámci spolupráce byla s Polskem vyhodnocena a diskutována problematika pokračování těžby v hnědouhelném dole Turow. V oblasti ovzduší dochází ke vzájemné česko-polské výměně imisních dat z imisního měření, a to nejen v okolí Turowa, nýbrž i v ostatních pohraničních oblastech v ČR a Polska.

Spolupráce probíhala rovněž s Německem a Slovenskem. Tématem bylo kromě aktuálních opatření ke zlepšení kvality ovzduší také revize směrnice o kvalitě ovzduší (přijata jako směrnice 2024/2881), příprava programů zlepšování kvality ovzduší a aktuální stav kvality ovzduší. Spolupráce se zmíněnými státy probíhá na úrovni ministerstev z obou zemí.

Přínosy spolupráce lze poměrně špatně kvantifikovat, jelikož se jedná zejména o diskusní platformu k výměně zkušeností a názorů. Proto je třeba se zaměřit na vývoj kvality ovzduší ČR, který je silně pozitivní.

Harmonizace legislativních nároků na kvalitu ovzduší je daná zejména společnými evropskými legislativními předpisy a metodickými pokyny, které vydává Evropská komise a Evropská agentura pro životní prostředí (EEA), tyto instituce také pořádají vlastní workshopy ke sdílení problémů a zkušeností. V souvislosti s přijetím směrnice 2024/2881 v říjnu 2024 lze očekávat intenzivní diskusi a přípravu nových metodických předpisů ze strany Komise a EEA.

Závěrečné zhodnocení implementace

Mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany kvality ovzduší s okolními státy probíhá. Její charakter je však více v rovině výměny zkušeností a názorů než nastavení jasných pravidel zamezujících přeshraničnímu znečišťování ovzduší. Legislativní nároky na řízení kvality ovzduší jsou mezinárodně harmonizovány a budou dále aktualizovány v souvislosti s přijetím novelizované legislativy.

Cílem opatření je zejména zlepšení kvality ovzduší v ČR, nežli konkrétní počet setkání a výměna zkušeností. Ovzduší se v ČR úspěšně daří zlepšovat, a proto není nutné oblasti přeshraniční spolupráce v tomto ohledu v zásadě nic vytýkat.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	2	0	0

⁴⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/2881 ze dne 23. října 2024 o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu

1.3.1 Emise a úniky nebezpečných chemických látek do všech složek životního prostředí se snižují

Cíl 1.3.1

Plněno

částečně

Plnění cíle

Emise těžkých kovů do ovzduší s výjimkou mědi dlouhodobě klesají, a to i přes značně rozkolísaný vývoj mezi jednotlivými roky způsobený jak vývojem ekonomiky, tak charakteristikou topných sezon a proměnným obsahem těžkých kovů v používaných palivech a surovinách. Ve srovnání s rokem 2020 proto emise těžkých kovů do ovzduší kvůli útlumu ekonomických aktivit v roce 2020 způsobených pandemií covid-19 mírně stouply. Emise persistentních organických látek do ovzduší mají sestupný trend, zejména v krátkodobém horizontu. Pouze emise PAU zvolna rostou, a to vzhledem k jejich růstu z dopravy a z vytápění domácností.

Dle ohlašování do Integrovaného registru znečišťování (IRZ), do kterého byla hlášena v roce 2023 předána z celkem 2 637 provozoven za celkově 1 285 úniků do ovzduší, vody a půdy, znečištění složek životního prostředí rovněž dlouhodobě klesá. V období implementace aktuálního cyklu SPŽP, tj. od roku 2020, však v řadě případů množství ohlášených úniků stoupl i vzhledem ke specifičnosti referenčního roku. V případě úniků do vody v tomto období vzrostly úhrnné úniky těžkých kovů niklu a olova, u polycyklických aromatických uhlovodíků byl růst více než dvojnásobný. V přenosech v odpadech byl zaznamenán výrazný růst polychlorovaných bifenylů, a to o 324,9 % v období 2020–2023.

Implementace opatření

Úniky nebezpečných látek do složek životního prostředí, jejich přítomnost v potravinách a výrobcích je regulována a řešena dle platné legislativy, v oblasti probíhá intenzivní mezinárodní spolupráce. Dozor nad výskytem nebezpečných látek v potravinách zajišťují příslušné dozorové orgány spadající pod MZe. Výkon dozoru nad trhem s nepotravinářskými výrobky a plnění požadavků nařízení REACH zajišťuje primárně ČIŽP ve spolupráci s dalšími orgány dozoru nad trhem s výrobky. V oblasti náhrady a likvidace látek poškozujících ozonovou vrstvu dochází k postupnému zpřísnění regulace dle novelizované legislativy.

ČR je zapojena do aktivit Evropské komise k stanovení pravidel k používání a povolování chemických látek (uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh a účinných látek obsažených v těchto přípravcích) dle platné evropské legislativy, včetně činnosti příslušných orgánů dozoru. ČR se rovněž účastní výzkumných projektů k zpracování metodiky EU pro hodnocení rizika chemických látek a podílí se na osvětové činnosti.

Příslušné dozorové organizace a výzkumné instituce patřící pod MZe každoročně realizují monitoring cizorodých látek v potravních řetězcích (potraviny, krmiva, půda, voda). Výsledky tohoto sledování jsou zveřejňovány ve výroční zprávě, která je každoročně publikována na internetových stránkách MZe, které zároveň plní funkci osvěty. Praktickým výstupem monitoringu je specializovaná webová aplikace, která umožňuje zobrazit míru zatížení půdy v ČR některými kontaminujícími látkami. ÚKZÚZ každoročně provádí šetření dodržování zásad integrované ochrany rostlin u cca 100 zemědělských subjektů, jejichž výsledky zveřejňuje na webových stránkách.

Na národní i mezinárodní úrovni probíhají aktivity k výzkumu a stanovení pravidel pro nahrazování nebezpečných látek bezpečnějšími alternativami včetně nechemických řešení. Problematika je řešena v rámci členství ve Výboru členských států při Evropské agentuře pro chemické látky (ECHA), kde ČR zastupuje MPO. V gesci MZe probíhalo projednávání návrhu nařízení o udržitelném používání

přípravků na ochranu rostlin s cílem snížit jejich používání v členských státech o 50 % a více podporovat principy integrované ochrany rostlin. Projednávání tohoto legislativního návrhu však bylo s ohledem na odlišné postoje členských států a Evropské komise v březnu 2024 zastaveno. V rámci projektu SMET⁴⁵ se ČR podílela na doporučení, jak zjednodušit postupy hodnocení přípravků na ochranu rostlin představujících nízké riziko a přípravků na ochranu rostlin na bázi mikroorganismů a přírodních látek a usnadnit a urychlit jejich uvádění na trh. V roce 2024 bylo Evropskou komisí z důvodu rizik pro zdraví lidí, zvířat nebo pro životní prostředí rozhodnuto o neschválení 4 pesticidních látek, které nebudou moci být uváděny na trh.

Je rozvíjen systém prevence závažných havárií pro objekty nakládající s nebezpečnými látkami. U objektů kritické infrastruktury jsou v pravidelných intervalech prováděny dle krizového zákona kontroly plánů krizové připravenosti subjektů kritické infrastruktury a ochrany jimi provozovaných prvků kritické infrastruktury a v jejich rámci se zjišťuje nakládání s nebezpečnými chemickými látkami.

V oblasti používání chemických látek je systematicky poskytována informační a konzultační podpora a probíhá osvětová činnost. MPO poskytuje konzultační činnost v rámci implementace nařízení REACH⁴⁶ a CLP⁴⁷, poskytuje konzultace podnikům, kterých se týká proces povolování nebo omezování chemických látek a související povinnosti a stimuluje podniky k náhradě látek vzbuzujících mimořádné obavy za bezpečnější alternativy. MŽP poskytuje help desk pro implementaci nařízení REACH (registrace, hodnocení, povolování a omezování chemických látek) a CLP (klasifikace, balení a označování chemických látek a směsí).

Závěrečné zhodnocení implementace

Stanovený cíl je plněn částečně. K poklesu expozice složek životního prostředí a potravních řetězců nebezpečnými chemickými látkami dlouhodobě dochází, v období implementace současného strategického cyklu SPŽP jsou však zřetelné fluktuace ve vývoji řady nebezpečných látek, a to i směrem k výraznému růstu.

Opatření k tomuto cíli jsou úspěšně plněna, problémy v implementaci nebyly zaznamenány. Částečné plnění cíle však naznačuje, že stávající soubor opatření je třeba rozšířit a zefektivnit se zaměřením na úniky chemických látek do vody, půdy a jejich přenosy v odpadech a v odpadních vodách. Soubor opatření je rovněž třeba racionalizovat. Doporučujeme odstranit duplicity v opatření (např. 1.3.1.9 a 1.3.1.7) a jejich sloučení do následujících kategorií: a) legislativní pravidla, regulace a kontrola chemických látek (včetně látek poškozujících ozonovou vrstvu), b) výzkum chemických látek a monitoring, c) osvěta a informační podpora.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	11	0	0

⁴⁵ The Single Market Enforcement Taskforce (SMET), viz

https://ec.europa.eu/internal_market/smet/projects/biosolutions/index_en.htm

⁴⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 ze dne 18. prosince 2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení Evropské agentury pro chemické látky, o změně směrnice 1999/45/ES a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 793/93, nařízení Komise (ES) č. 1488/94, směrnice Rady 76/769/EHS a směrnic Komise 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES

⁴⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 ze dne 16. prosince 2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí, o změně a zrušení směrnic 67/548/EHS a 1999/45/ES a o změně nařízení (ES) č. 1907/2006

1.3.2 Kontaminovaná území, vč. starých ekologických zátěží, jsou evidována a účinně sanována

Cíl 1.3.2

Plněno
průběžně

Plnění cíle

MŽP provozuje databázi Systém evidence kontaminovaných míst (SEKM), která je průběžně aktualizována a rozšiřována. Databáze SEKM k 31. 12. 2023 obsahovala 10 157 jednotlivých záznamů kontaminovaných a potencionálně kontaminovaných lokalit. V letech 2018–2022 došlo v souvislosti s realizací projektu Národní inventarizace kontaminovaných míst (NIKM) k jednorázovému naplnění původně výhradně přírůstkové databáze o aktualizaci údajů o již známých lokalitách.

Počet lokalit v databázi SEKM se dynamicky mění s tím, jak jsou jednotlivé lokality sanovány, nebo jsou naopak identifikovány nové, dosud neznámé. Ke konci roku 2023 byly při splnění podmínek nápravných opatření ukončeny sanace 1 166 kontaminovaných lokalit. V nevyhovujícím stavu byla ukončena sanace 84 kontaminovaných míst.

Implementace opatření

Sanace kontaminovaných míst probíhají průběžně. Řešení projektů je financováno z prostředků Ekologických smluv, OPŽP nebo ze soukromých zdrojů. V rámci OPŽP jsou mezi projekty podanými do výzev upřednostňovány sanace lokalit, které mohou mít významný vliv na podzemní či povrchové vody, nebo ekosystémy a lidské zdraví.

OPŽP 2021–2027 nadále podporuje sanaci kontaminovaných míst, nově s větším důrazem na možnost řešení problematiky kontaminovaných brownfields. Od roku 2023 jsou v nových dotačních programech uplatňovány zásady DNSH (Do no Significant Harm), které více stimulují vlastníky kontaminovaných lokalit k řešení problematiky. Na odstranění rizik kontaminace ohrožující lidské zdraví, vodní zdroje nebo ekosystémy a rekultivace starých skládek (opatření OPŽP 1.6.8) je alokováno cca 3,5 mld. Kč.

Z OPŽP 2021–2027 jsou podporovány průzkumy a sanace tzv. brownfieldových lokalit, u kterých se jedná buď o veřejné využití objektu (podpora do 85 % užitelných nákladů) nebo o využití pro další nerezidentní využití, např. následující průmyslovou činnost (podpora do 70 % užitelných nákladů). Z OPŽP 2021–2027 je také podporována sanace kontaminovaných brownfields pro rezidenční využití. S ohledem na vyšší finanční náročnost projektů i vyšší návratnost developerských projektů je stanovena výše podpory 50 % užitelných nákladů. Regenerace brownfieldů pro podnikatelské využití je podporována i z Národního plánu obnovy, komponenty 2.8.3.

V roce 2024 byl v Moravskoslezském kraji spuštěn tzv. Brownfield fond s alokací 1 mld. Kč. Investiční strategie fondu pokrývá jak rekonstrukci zastaralých průmyslových objektů, tak transformaci strategických lokalit bývalých černouhelných dolů. Vzniknout by měly moderní objekty za účelem pronájmu nebo pro vlastní podnikatelské využití, včetně možné transformace na rezidenční nemovitosti.

V OPŽP 2021–2027 jsou podporovány i sanace kontaminovaných brownfields pro rezidenční využití. S ohledem na vyšší finanční náročnost projektů i vyšší návratnost developerských projektů je stanovena výše podpory 50 % užitelných nákladů.

Ministerstvo financí v rámci opatření „Sanace kontaminovaných míst, vč. brownfieldů“ zabezpečuje pouze odstraňování starých ekologických škod vzniklých před privatizací. Plnění probíhá postupně na základě zákona o veřejných zakázkách a dle Priorit zadávání, které jsou každoročně stanovovány na

základě dohody MŽP a MF. V roce 2023 bylo zahájeno 10 zadávacích řízení. Celkem MF v rámci plnění závazků z ekologických smluv v roce 2023 uzavřelo 12 realizačních smluv zadanych v otevřených řízeních, dále bylo uzavřeno dalších 96 smluv na realizaci veřejných zakázek malého rozsahu, z toho 25x otevřená výzva a 71x přímé zadání.

Závěrečné zhodnocení implementace

Databáze SEKM je průběžně aktualizována a rozšiřována, sanace kontaminovaných míst probíhají průběžně. Specifický cíl je plněn, a to zejména s přispěním zdrojů OPŽP a NPO.

V aktualizované SPŽP doporučujeme tento cíl a opatření k jeho plnění ponechat, navrhuje pouze sloučit opatření k sanaci kontaminovaných lokalit a využití brownfields (1.3.2.1, 1.3.2.2), neboť využívají stejné dotační tituly bez ohledu na kategorii kontaminované lokality a způsob budoucího využití brownfieldů.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	4	0	0

1.4.1 Hluková zátěž obyvatelstva a ekosystémů se snižuje

Cíl 1.4.1

Plněno

částečně

Plnění cíle

Dle výsledků 4. kola Strategického hlukového mapování⁴⁸ z roku 2022 je v Česku celodenně vystaveno hluku ze silniční dopravy nad 55 dB celkově cca 2,2 mil. osob. Z tohoto počtu 1,7 mil. obyvatel žije v městských aglomeracích nad 100 tis. obyvatel. Hladinám hluku ze silniční dopravy přesahujícím stanovenou mezní hodnotu 70 dB (tj. v oblastech pro které jsou zpracovávány akční plány na snížení hlukové zátěže) je celodenně exponováno 210,6 tis. obyvatel, z toho v aglomeracích 149,1 tis. obyvatel (71 %). Hluku splňujícímu kritéria vysokého obtěžování s rizikem zdravotních dopadů je v Česku celkově vystaveno 496,6 tis. osob, z toho v aglomeracích 360,8 tis. osob, tj. 73 %. Ze zdravotního pohledu ještě závažnějšímu rušení spánku je vystaveno 162,2 tis. obyvatel, ze kterých 70 % (113,2 tis.) žije v městských aglomeracích.

Trendy hlukové zátěže vzhledem k metodickým odlišnostem mezi 3. a 4. kolem hlukového mapování nelze hodnotit. Hluková zátěž ze **železniční dopravy** zatěžuje zejména území mimo aglomerace, počty exponovaných osob jsou oproti silniční dopravě výrazně nižší.

Implementace opatření

Protihluková opatření jsou v jednotlivých krajích a aglomeracích přijímána dle akčních hlukových plánů pro hlavní pozemní komunikace ve správě ŘSD ČR, hlavní železniční tratě a hlavní letiště. Probíhá aktualizace akčních plánů dle výsledků 4. kola Strategického hlukového mapování. Akční plány identifikují, podobně jako v předchozím kole, kritická místa 1. a 2. priority a obsahují i plán konkrétních protihlukových opatření v krajích, jako jsou zkapacitnění silnic, výstavba přeložek a obchvatů, nových úseků dálnic, vybavení stávajících i nových komunikací protihlukovými stěnami i individuální protihluková opatření na budovách, jako je např. výměna oken.

Na realizaci protihlukových opatření na silniční infrastrukturu ve správě ŘSD bylo v letech 2020–2023 vynaloženo cca 2,4 mld. Kč. Celková délka protihlukových stěn na silnicích a dálnicích koncem roku 2023 činila 531,3 km a meziročně se rozšířila o 31,5 km. Na výstavbu protihlukových stěn na železnici bylo v roce 2023 investováno 48,8 mil. Kč, délka tratí nově vybavených protihlukovými stěnami se rozšířila o 2,3 km. Další 1,8 mil. Kč bylo investováno do individuálních protihlukových opatření (např. výměna oken u staveb v blízkosti železnice) a 0,7 mil. Kč do budování kolejnicových absorbérů. Protihlukovým opatřením neinvestičního charakteru na železnici bylo broušení temene kolejnic z důvodu snížení akustické zátěže.

Potřeba snižování hlukové zátěže při plánování dopravní obslužnosti území je zohledněna v rámci územně plánovací činnosti obcí. Dopady hluku na zdraví obyvatel a ekosystémy jsou minimalizovány návrhem uspořádání území a pomocí vhodné funkční regulace jednotlivých ploch.

⁴⁸ Hlukové mapování probíhá dle požadavků Směrnice 2002/49/ES v blízkosti hlavních silnic, po kterých projede více než 3 000 000 vozidel za rok, hlavní železniční trati, po kterých projede více než 30 000 vlaků za rok, hlavních letišť, která mají více než 50 000 vzletů nebo přistání za rok a v aglomeracích s více než 100 000 obyvateli, které určí členský stát.

Informace o hlukové zátěži jsou zveřejněny a popularizovány formou mapové aplikace dostupné na geoportálu Ministerstva zdravotnictví (<https://geoportal.mzcr.cz/shm/?locale=cs>). K popularizaci problematiky strategického hlukového mapování byla vytvořena i storymapa⁴⁹.

Výzkum a podpora aplikace nových technologií, které sníží hlukovou zátěž obyvatelstva i krajiny, probíhá jen omezeně. Stávající typy protihlukových opatření technologického charakteru jsou osvědčené a využívané, MD pracuje na dalším zdokonalování protihlukových stěn, včetně omezení jejich negativního vlivu na konektivitu krajiny.

Zatím nebylo dosaženo legislativního ukotvení problematiky tichých oblastí ve volné krajině. Touto problematikou se již zabývala i Rada vlády pro veřejné zdraví; navrženo je a) vydání příslušné vyhlášky MŽP nebo b) úzce spolupracovat mezi MZd a MŽP a stanovit tiché oblasti ve volné krajině již pro celé nebo části chráněných míst (např. národní parky apod.).

Je monitorován vliv dopravy na krajinu a biodiverzitu, jsou vyvíjeny indikátory fragmentace krajiny a efektivity defragmentačních opatření (CDV, VÚKOZ). Výzkum vlivu hluku na biodiverzitu je zatím spíše omezený, v programu Prostředí pro život (TA ČR) je prioritním výzkumným cílem v podprogramu 1 cíl: „Hluková zátěž a její dopad na citlivé ekosystémy Šumavy či jejich složky“.

Závěrečné zhodnocení implementace

Specifický cíl je plněn částečně, hluková zátěž obyvatelstva je nadále významná, sledovat vývoj hlukové zátěže však dle dostupných dat hlukového mapování není možné. Plně jsou implementována opatření související s plněním evropské Směrnice 2002/49/ES⁵⁰, zatím se však nepodařilo legislativně ukotvit problematiku tichých oblastí v krajině. Rovněž neprobíhá hodnocení dopadu protihlukových opatření na krajinný ráz.

V aktualizaci SPŽP doporučujeme rozdělit opatření k ochraně před hlukem na opatření k ochraně obyvatelstva před hlukem z dopravy, což je v gesci MD a krajů, a na opatření k ochraně krajiny a ekosystémů před hlukem, včetně vlivu protihlukových opatření na konektivitu krajiny a krajinný ráz, což je problematika spadající do gesce MŽP.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	2	3	1

⁴⁹ <https://geoportal.mzcr.cz/portal/apps/storymaps/stories/e51bc98c0bc841d0b17e244c67659be7>

⁵⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/49/ES ze dne 25. června 2002 o hodnocení a řízení hluku ve venkovním prostředí

1.4.2 Světelné znečištění se snižuje

Cíl 1.4.2

Plněno
částečně

Plnění cíle

V Česku již neexistuje oblast, která by nebyla ovlivněna umělým jasnem oblohy. To je zapříčiněno rozptylem světla v atmosféře, které se takto šíří desítky nebo i stovky kilometrů daleko. Současná míra světelného znečištění se mezi sledovanými dvouletými průměry zhoršuje kvůli narůstajícímu množství zdrojů světla, resp. osvětlovaných ploch. Na minimální mezní hodnotě $0,5 \text{ nW.cm}^{-2}.\text{sr}^{-1}$ došlo ke zhoršení situace na 9,5 % území Česka, na 2,2 % území se naopak situace zlepšila. Nejvíce umělého jasu noční oblohy mají velká města, především centrum hlavního města Prahy. V roce 2021 byl na přibližně 12 % území Česka zaznamenán jas nad $20 \text{ nW.cm}^{-2}.\text{sr}^{-1}$. Výrazně září také širší okolí Prahy, Brna, Plzně, Ostravy, Olomouce, Českých Budějovic a řady dalších měst. Přibližně 53 % území Česka je hodnoceno s nízkým ekologickým dopadem světelného znečištění, což odpovídá typické úrovni vyzařování světla pro malé vesnice nebo řídce osídlené obydlené oblasti (území s hodnotami pod $2 \text{ nW.cm}^{-2}.\text{sr}^{-1}$). Z hlediska světelného znečištění je nejlepší situace v severní části Šumavy, dále v horských oblastech a na venkovském území jihozápadní části Česka a na Českomoravské vrchovině, jedná se o přibližně 15 % území s hodnotami nižšími než $0,5 \text{ nW.cm}^{-2}.\text{sr}^{-1}$. V takových oblastech se nacházejí i tzv. oblasti tmavé oblohy, jejichž cílem je chránit zachovalé noční prostředí. Aktuálně jsou v Česku vyhlášeny tři takové oblasti česko-polská Jizerská oblast tmavé oblohy, v roce 2013 přibyla oblast Beskydská, a v roce 2014 Manětínská oblast tmavé oblohy. Od roku 2016 se připravuje oblast tmavé oblohy v NP Podyjí.

Zhoršující se trend potvrzují i data ze satelitu VIIRS, která ukazují úbytek tmavých oblastí na území ČR. Od roku 2013 se jednalo o více než 7000 km^2 . Zejména nově instalované LED zdroje se ukazují být problematické z důvodu velkého zastoupení krátkovlnného záření (do 500 nm), na které jsou živé organismy, včetně člověka, citlivé. Tento typ záření zároveň satelity nezachycují, proto je možné, že úbytek tmavé plochy bude větší, než data indikují.

Světelné znečištění se v uplynulém období poprvé dostalo do legislativních předpisů jako negativní zdroj ovlivňující životní prostředí. Pro hodnocení světelného znečištění zatím neexistuje metodika, což komplikuje měření a vyhodnocování jeho vývoje v čase.

Implementace opatření

Od března 2023 je účinná původní česká technická norma ČSN 36 0459 Omezování nežádoucích účinků venkovního osvětlení, jež se zaměřuje na noční venkovní osvětlení a jejím cílem je omezit nežádoucí účinky umělého osvětlení na okolní prostředí. Stanovené limity jsou odstupňovány podle přísnosti, kdy nejprísnější platí uvnitř národních parků a chráněných krajinných oblastí.

Dalším významným krokem je s účinností od 1. 1. 2024 aktuální znění stavebního zákona č. 283/2021 Sb. a jeho prováděcích vyhlášek. Zejména se jedná o vyhlášku č. 146/2024 Sb.,⁵¹ kde je v rámci § 24 ustanoveno, které typy staveb budou muset zajistit omezování nežádoucích účinků venkovního osvětlení. Tento paragraf je možné plnit prostřednictvím výše zmíněné normy ČSN 36 0459. Dalším prováděcím předpisem s vlivem na světelné znečištění je vyhláška č. 131/2024 Sb., o dokumentaci staveb.

Míra světelného znečištění je kromě rozšíření osvětlovaných ploch ovlivněna také použitým typem světelného zdroje. Za tímto účelem jsou finančně podporovány projekty rekonstrukce či úprav soustav

⁵¹ vyhláška č. 146/2024 Sb., o požadavcích na výstavbu

veřejného osvětlení, které splňují i požadavek na osvětlení s maximální přípustnou hodnotou korelované barevné teploty (CCT). Finanční prostředky mohly do konce roku 2024 čerpat obce mimo národní parky prostřednictvím dotačního programu EFEKT a Národního plánu obnovy z resortu MPO (č. NPO 1/2022 na rekonstrukci veřejného osvětlení, která se vztahuje na rekonstrukci soustavy veřejného osvětlení včetně doplnění světelných bodů pro zajištění požadavků norem na osvětlení), na tuto výzvu navázalo SFŽP ČR s Výzvou PUBGRID č.1/2024 – Modernizace veřejného osvětlení pro obce na území národních parků, čerpající z Modernizačního fondu.

ČR propaguje problematiku světelného znečištění i na mezinárodní úrovni prostřednictvím workshopů a konferencí (Light pollution 2023 webinar a konference Light pollution 2024). MŽP vydalo v roce 2023 novou Příručku správného osvětlování, která vysvětluje parametry a aplikaci normy ČSN 36 0459, a také vydalo aktualizovaný Metodický pokyn k předcházení a snižování světelného znečištění.

Cílem dvou výzkumných projektů (TA ČR) je získání validních a dlouhodobě udržitelných dat světelného znečištění a vývoj měřicího přístroje (TITSMZP012 – Vliv světelného znečištění na citlivé druhy živočichů, ekosystémy a krajinný ráz; SS05010159 Výzkum a vývoj v oblasti měření a hodnocení umělého světla v nočním prostředí a jeho vlivu na živé organismy a životní prostředí jako celku).

V rámci projektu TITSMZP012 byla navázána spolupráce s ČHMÚ, který bude zajišťovat dlouhodobou udržitelnost mapových podkladů. Výstupem bude osvětlová webová stránka, která bude obsahovat měsíční, čtvrtletní a roční mozaiky měření světelných zdrojů ze satelitu VIIRS. Experti ČHMÚ budou tyto podklady každý rok dle dostupných dat updatovat. Akademie věd ČR v rámci programu Vesmír pro lidstvo spolupracuje s ČHMÚ na instalaci a provozu třech pozemních měřících zařízení. Ta budou sbírat data o světelném znečištění, která budou volně dostupná ve formátu open data.

I přes značný pokrok, kterého bylo v posledních dvou letech dosaženo, existuje stále velké množství slabých stránek, na které je zapotřebí se zaměřit. Dle nejnovějších poznatků o úrovni a dopadech světelného znečištění je vhodné přehodnotit horní hodnoty stanovené technickou normou ČSN 36 0459. Při návrhu a instalaci osvětlení jsou často využívány právě pouze nejvyšší limitní hodnoty, které nejsou dostačující pro ochranu nočních organismů ani pro zachování pohody obyvatelstva. V lokalitách, kde došlo k nedávné výměně veřejného osvětlení, se vyskytují i stížnosti obyvatel na úroveň veřejného osvětlení. Z uvedených důvodů se proto počítá se zpřísněním normy.

Problémem je i nemožnost omezovat nežádoucí dopady venkovního osvětlení u již schválených staveb. Vyskytují se i stížnosti na nově vybudované stavby, které svým osvětlením ruší okolní obyvatelstvo, ačkoliv je to v souladu se zákonem.

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je plněn částečně. Po zhodnocení přínosu nově přijatých opatření a legislativy se doporučuje v rámci aktualizace SPŽP zaměřit na přetrvávající slabá místa. Při zpřísnění normy se jedná např. o osvětlování stavenišť, aby světlo mohlo směřovat pouze do prostoru staveniště, nikoliv do širokého okolí. A stanovení maximální hodnoty podílu modré složky světla.

Dalším nově se objevujícím problémem je extenzivní množství světla vyzařujícího z prosklených budov ven do okolí.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	4	2	0

1.5.1 Přípravenost, resilience a adaptace na extremitu počasí se zvyšuje

Cíl 1.5.1

Plněno
průběžně

Plnění cíle

Podpora připravenosti na extremitu počasí, resp. dopady změny klimatu je zajišťována řadou programů jak z národních, tak evropských zdrojů. V resortu MŽP jsou hlavními zdroji financování opatření na přizpůsobení se projevům změny klimatu OPŽP, NPŽP, NPO a Modernizační fond. V resortu MZe byly hlavními zdroji PRV a národní programy zaměřené na prevenci před povodněmi a na retenci vody v krajině. Dalšími resorty, které řeší problematiku přizpůsobení se projevům změny klimatu, jsou i MMR (zejména prostřednictvím financování z IROP) a MPO (např. prostřednictvím OP TAK).

V roce 2023 bylo vydáno v rámci Systému integrované výstražné služby (SIVS) celkem 277 výstražných informací. Před meteorologickým jevem varovalo 220 výstrah, 43 výstrah upozorňovalo na nebezpečné hydrologické jevy. Úspěšných nebo částečně úspěšných bylo 85 % meteorologických výstrah. V roce 2023 byly nově v rámci HAMR poskytovány jednou týdně výstražné informace na hydrologické sucho pro jednotlivá území obcí s rozšířenou působností.

Implementace opatření

MPO na základě krizového zákona⁵² určuje průběžně, podle aktuální situace, prvky kritické infrastruktury. U těchto prvků v pravidelných intervalech provádí kontroly plánů krizové připravenosti subjektů kritické infrastruktury a ochrany jimi provozovaných prvků kritické infrastruktury. Transpozice směrnice⁵³ o odolnosti kritických subjektů zásadním způsobem mění systém kritické infrastruktury, který je aktuálně definován v krizovém zákoně. Věcným záměrem návrhu zákona o odolnosti subjektů kritické infrastruktury je zvýšení bezpečnosti na území ČR skrze zajištění poskytování základních služeb, zefektivnění procesů a plnění povinností skrze digitalizaci a zajištění souladu se související legislativou, zejména s krizovým zákonem. Bude tak kladen důraz na zvýšení odolnosti subjektů kritické infrastruktury a posílení úlohy preventivních opatření.

V rámci budování národní energetické odolnosti bude provedena analýza stavu zajištění základních funkcí prvků kritické infrastruktury a strategických objektů v případě dlouhodobých výpadků dodávek elektrické energie. Jejím prostřednictvím budou navržena případná opatření pro zvýšení odolnosti těchto objektů při výpadku dodávek elektrické energie velkého rozsahu.

V dopravě je a bude věnována prvořadá pozornost opatřením, která jsou již dnes zřejmá a běžně realizovaná, jako např. zlepšení odolnosti dopravní sítě k povodním, realizace obchvatů sídel, posílení možností variantního vedení dopravy, aplikace informačních systémů aj. V rámci preventivních opatření je vhodné studovat praktické zkušenosti z vybraných zemí s odlišným klimatem, porovnávat je s našimi standardy a případně je do nich zapracovávat (např. Itálie – model horkého klimatu, Švédsko – model chladného klimatu, Irsko – model vysokých úhrnů srážek, Rakousko – model sněhových kalamit).

Možnosti prevence mimořádných událostí jsou ukotveny v dílčích strategiích, koncepcích i metodikách resortu, resp. resortních organizací MŽP (např. Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR; Koncepce environmentální bezpečnosti 2021–2030 s výhledem do roku 2050; Koncepce ochrany

⁵² Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)

⁵³ Směrnice EP a Rady EU 2022/2557 ze dne 14. 12. 2022 o odolnosti kritických subjektů a o zrušení směrnice Rady 2008/114/ES

před následky sucha pro území České republiky na období 2023–2027. Tyto zahrnují možná opatření pro zlepšení připravenosti v kontextu různých rizik a potenciálních ohrožení.

V roce 2023 byl dokončen výzkumný projekt TA ČR Beta 2, jehož hlavním výstupem je certifikovaná metodika MMR Vymezování zelené infrastruktury v územně plánovací dokumentaci, zejména v územním plánu. V roce 2023 byla v meziresortní spolupráci MMR, MŽP a SPÚ dokončena aktualizace metodických materiálů k územní studii krajiny. Pokračovaly práce na metodice Koncepte uspořádání krajiny, prozatím bez finálního výsledku. Tímto bude zajištěna dostupnost aktuálních metodických materiálů k územní studii krajiny a k zpracování zelené infrastruktury do územního plánu, a dále je zajištěna metodická podpora projektantům a pořizovatelům územních studií krajiny a územních plánů. Financování pořízení územně plánovacích podkladů a dalších podkladů využitelných v územním plánování (např. územní studie, urbanistická studie), pořízení regulačního plánu nebo jeho změny lze ze zdrojů OPST a OPŽP.

Na nutnost adaptace na zvyšující se závažnost hrozeb a stav životního prostředí poukazuje Bezpečnostní strategie České republiky 2023, která klade důraz na zajištění environmentální bezpečnosti, s důrazem na ochranu životního prostředí a ekosystémových služeb; šetrné nakládání s přírodními zdroji, zmírňování změny klimatu a zvládání jejích dopadů. Strategie prosazování bezpečnostních zájmů spočívá mj. v zajištění environmentální odolnosti, tedy schopnosti odolávat nepříznivým vlivům, zvládat nepříznivé situace a překonávat krize. S tím souvisí i problematika vzdělávání veřejnosti, která je řešena v Konceptu ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030. Jedním z prioritních cílů této koncepce je snaha o širší zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva cestou zvýšení jejich schopnosti sebeochrany za využití informací a znalostí získaných v rámci plošného a cíleného systému výchovy a vzdělávání. Problematika chování za mimořádných událostí a krizových situací je i součástí Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Školám jsou k dispozici metodické materiály.

Tématu budování resilientní společnosti se na expertní úrovni věnuje rovněž Národní platforma pro snižování rizika katastrof, jejíž členové na jednáních diskutují aktuální problémy a zvažují možná řešení. Prostřednictvím konkrétních doporučení jsou plánovány kroky, které cílí na prevenci, zlepšují efektivní spolupráci resortů ve věci krizové připravenosti, a to na všech úrovních státu, a dále implementují mezinárodní priority definované Rámcem pro snižování rizika katastrof Sendai 2015–2030.

V rámci zvyšování připravenosti a odbornosti složek IZS a průběžné modernizace vybavení IZS a vybavení pro úkoly ochrany obyvatelstva probíhaly výzvy v rámci IROP (MMR). V současné době běží IROP 2021–2027, kde se v rámci Specifického cíle 2.1 (Podpora přizpůsobení se změně klimatu, prevence rizika katastrof a odolnosti vůči nim, s přihlédnutím k ekosystémovým přístupům) podporuje pořízení materiálně-technického vybavení pro základní složky IZS, pořízení vybavení pro předcházení změnám klimatu a novým hrozbám, pro řešení a odstraňování jejich následků a následků mimořádných událostí, zajištění dlouhodobé evakuace obyvatelstva s nouzovým přežitím. Celková alokace na podporu IZS z IROP 2021–2027 je 9,3 mld. Kč.

V roce 2024 byl prostřednictvím MV–GR HZS ČR zahájen projekt „Rozvoj sítě koncových prvků varování a informování v podmínkách Hasičského záchranného sboru České republiky“, při němž proběhne výstavba obousměrné přenosové infrastruktury jednotného systému varování a vyrozumění (JSVV) a obměna určených koncových prvků varování. Probíhá aktualizace technických požadavků na zařízení JSVV v souladu se záměry kvalitativního rozvoje varovných systémů. V rámci modernizace varování a informování obyvatelstva probíhají jednání o výstavbě systému cell-broadcast, jehož přínos spočívá v předání informace o hrozcím nebezpečí i o doporučeném chování ve velmi krátkém čase jednotek minut. Rozsah a způsob použití cell-broadcast bude zahrnut v prováděcím předpise pro systémy

varování tzv. vyhláše k provozu veřejné výstrahy, která zároveň obsahuje systém varování založený na mobilních interpersonálních službách. Je realizován projekt Localience, jehož jedním z výstupů má být specificky zaměřená mobilní aplikace pro podporu rozhodovacího procesu starostů v případě extrémních projevů počasí. Problematika je řešena i v projektu Predikce, hodnocení a výzkum citlivosti vybraných systémů, vlivu sucha a změny klimatu v Česku (PERUN, PPŽ).

V roce 2024 byla připravena nová směrnice o kvalitě vnějšího ovzduší⁵⁴, která mění pravidla vyhlásování smogových situací. V rámci TA ČR je realizován projekt ARAMIS, v rámci něhož dojde k optimalizaci nástrojů hodnocení kvality ovzduší pro včasnou identifikaci mimořádného znečištění ovzduší a vyhlásování smogových situací. Dále bude otestován předpovědní systém kvality ovzduší pro identifikaci situací s vysokou pravděpodobností vyhlášení smogových situací.

V roce 2023 byl iniciován vznik pracovní skupiny k návrhu seznamu stávajících připojených objektů nemovitých kulturních památek, které mají instalovanou elektrickou požární signalizaci. Dohoda o bezplatném připojení nemovitých kulturních památek na pult centralizované ochrany byla uzavřena dne 14. 3. 2024 mezi MV–GŘ HZS ČR a MK podle ustanovení § 9 odst. 3 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů.

Oprava a zachování veřejně přístupných kulturních památek hornického dědictví nebo památek, které byly prokazatelně zasažené těžbou uhlí je podporována OPST z výzvy Obnova území – Veřejné služby, kultura, sport, rekreace.

Problematika ochrany člověka za mimořádných událostí v rámcových vzdělávacích programech není v potřebné míře implementována. Informace o ochraně obyvatelstva před mimořádnými událostmi jsou často poměrně složité dohledatelné na webových stránkách krajských úřadů a neexistuje ověření, že je veřejnost informace schopna řádně a efektivně použít.

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je průběžně plněn, vývoj finanční podpory opatření na ochranu před rizikovými projevy změny klimatu v Česku pozitivně zvyšuje adaptační kapacitu nejen krajiny, ale celého socioekonomického systému. Finanční podpora v této oblasti je rozsáhlá, zasahuje přes protipovodňová opatření, podporu výstražných systémů, informovanosti obyvatelstva až po podporu IZS, jehož role při zvládnání krizových situací je klíčová. Je třeba více akcentovat i problematiku sucha, kde je důležité zvyšovat adaptační kapacitu krajiny a celého socioekonomického systému v kombinaci s dalšími opatřeními např. ve způsobu hospodaření v zemědělství a lesnictví, retenční schopnosti krajiny, využití území či plánování budoucí výstavby. Je rovněž třeba zajistit, aby informace v oblasti ochrany obyvatelstva před mimořádnými událostmi byly snáze dohledatelné na webových stránkách např. krajských úřadů a aby byly efektivně použitelné ze strany veřejnosti.

Při aktualizaci SPŽP doporučujeme reformulovat či sloučit opatření zaměřená na varovné systémy (1.5.1.6, 1.5.2.3, 1.5.3.3 a 1.6.1.7).

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	8	2	0

⁵⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/2881 ze dne 23. října 2024 o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu

1.5.2 Negativní dopady mimořádných událostí a krizových situací antropogenního a přírodního původu jsou minimalizovány

Cíl 1.5.2

Plněno
průběžně

Plnění cíle

V roce 2023 došlo v souvislosti se živelními pohromami celkem k 27 446 událostem, které si vyžádaly 35 241 souvisejících zásahů, jichž se zúčastnilo 32 968 jednotek požární ochrany. Ve srovnání s rokem 2022 došlo ve všech případech k nárůstu, a to o v průměru o 20 %. V důsledku živelních pohrom v roce 2023 zemřelo 5 osob, zraněno bylo 381 a evakuováno 1 700 osob. Škody způsobené požáry vlivem živelních pohrom činily 25,5 mil. Kč. Naopak zachránit se podařilo celkem 454 osob, uchráněné hodnoty pak v případě požárů činily 41,1 mil. Kč. Z hlediska vývoje od roku 2010 lze, s výjimkou úniku nebezpečných chemických látek, konstatovat nárůst počtu událostí, zejména u dopravních nehod a technických havárií. Poslední uvedená kategorie pak celkově, s více než 95% podílem, dominuje počtu mimořádných událostí. Jedná se zde zejména o poškození či destrukci objektů, likvidaci spadlých stromů a elektrických vodičů, či záchranu osob a zvířat.

Ucelený pohled na problematiku sledování a likvidace škod po živelních pohromách ukazuje statistika České asociace pojišťoven, která kromě jiných nahlášených majetkových škod sleduje i škody způsobené povodněmi, vichřicí, krupobitím a tíhou sněhu. V této statistice jsou patrné výkyvy jak v objemech, tak i počtech škod, které souvisejí s mimořádnými živelními událostmi. Od roku 2006 evidují pojišťovny více než 1,3 mil. pojistných událostí způsobených výše uvedenými živelními událostmi s celkovou škodou ve výši 63,5 mld. Kč, z toho v roce 2023 se jednalo o 44 tis. pojistných událostí se škodou 2,5 mld. Kč. Největší podíl jak na počtech pojistných událostí, tak na celkových škodách zaujímají vichřice a krupobití, dlouhodobě významnou příčinou jsou i povodně, záplavy či deště.

Problematiku ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí zahrnuje preventivně výchovná činnost týkající se ochrany obyvatelstva a krizového řízení. Garantem ochrany obyvatelstva, požární prevence a IZS je MV–GR HZS ČR. Účinným nástrojem k předávání informací preventivního charakteru občanům jsou zejména sociální sítě a regionální média.

Implementace opatření

Problematika vzdělávání veřejnosti ohledně chování při mimořádných událostech a krizových situacích je řešena v Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030. Jedním z prioritních cílů této koncepce je snaha o širší zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva cestou zvýšení jejich schopnosti sebeochrany za využití informací a znalostí získaných v rámci plošného a cíleného systému výchovy a vzdělávání. Tento systém zahrnuje i informace o dopadech mimořádných událostí a krizových situací antropogenního a přírodního původu, zejména správné chování obyvatelstva při těchto mimořádných událostech. V oblasti vzdělávání obyvatelstva se HZS ČR snaží svými aktivitami preventivně výchovné činnosti oslovit všechny cílové skupiny. Používá k tomu různé formy a metody. Mezi ty nejdůležitější a nejefektivnější patří podpora vzdělávání v mateřských, základních a středních školách (projektové dny, přednášky, besedy, tvorba výukových materiálů, příprava stávajících a budoucích učitelů), dále účast zástupců MV–GR HZS ČR v expertní pracovní skupině zabývající se optimalizací stávajícího vzdělávacího procesu ve školách. HZS ČR se také zaměřuje na specifické skupiny obyvatelstva, jako jsou senioři či osoby se zdravotním postižením. HZS ČR dlouhodobě realizuje řadu projektů či programů zejména k podpoře výuky, ale i pro další cílové skupiny. Aktivitu v této oblasti vyvíjí i MŠMT, a to zejména v souvislosti se Strategickým záměrem ministerstva pro oblast VŠ na období od r. 2021 a s ním související každoroční aktualizací v podobě Plánu realizace. Současně probíhá aktivní spolupráce s vysokými školami v oblasti bezpečnosti, a to také s cílem průběžně vzdělávat studenty a zaměstnance vysokých škol.

Jako určitá informační základna pro subjekty, které se podílejí na posílení resilience vůči dopadům mimořádných událostí, působí Národní platforma pro snižování rizika katastrof. Informace sdílené na jednáních platformy (mj. příklady dobré praxe, výsledky projektů nebo probíhající projekty) mohou být dále využity pro širší publikum. Zpřístupňují se informace o přírodních i antropogenních rizikových geofaktorech a geohazardech (poddolování, propady starých důlních děl, sesuvy a skalní řízení) na území ČR.

V rámci zvyšování připravenosti IZS v souladu s aktuálními hrozbami probíhaly výzvy v IROP (MMR). V IROP 2021–2027, kde se v rámci Specifického cíle 2.1 (Podpora přizpůsobení se změně klimatu, prevence rizika katastrof a odolnosti vůči nim, s přihlédnutím k ekosystémovým přístupům) podporuje pořízení materiálně-technického vybavení pro základní složky IZS, výstavbu a modernizaci výcvikových a vzdělávacích středisek a pořízení technického a technologického vybavení, modernizaci jednotného systému varování a vyrozumění, výstavbu, modernizaci a rozvoj strategicky významných informačních systémů základních složek IZS. Podporu částečně zajišťují i Programy přeshraniční spolupráce (Interreg).

V rámci podpory a zkvalitnění varování a informování obyvatelstva byl prostřednictvím MV–GŘ HZS ČR zahájen projekt „Rozvoj sítě koncových prvků varování a informování v podmínkách Hasičského záchranného sboru České republiky“, při němž proběhne výstavba obousměrné přenosové infrastruktury jednotného systému varování a vyrozumění (JSVV) a obměna určených koncových prvků varování. Probíhá aktualizace technických požadavků na zařízení JSVV a testování a schvalování modernizovaných prvků s nově implementovanými funkcionalitami pro JSVV. Plnění opatření také probíhá průběžně investiční činností do sdělovacích systémů v rámci běžné anebo rozvojové údržby dopravní cesty. Užívá se forma jak oslovení uživatele napřímo v terénu (lokální telematika – světelné tabule, akustické výstrahy), tak s využíváním podpůrných komunikačních platforem (kupř. portál dopravniinfo.cz).

V roce 2024 byla připravena nová směrnice o kvalitě vnějšího ovzduší⁵⁵, která bude měnit pravidla vyhlášení smogových situací.

Zákonem č. 323/2023 Sb. je umožněno Správě státních hmotných rezerv poskytnout státní hmotné rezervy základním složkám integrovaného záchranného systému za mimořádné události, respektive subjektům kritické infrastruktury při předcházení stavu nouze nebo za stavu nouze v energetice.

V důsledku dlouhodobého finančního a personálního podhodnocení je preventivně výchovná činnost a příprava obyvatelstva pokryta nedostatečně. Informace není snadné najít na webových stránkách kraje, resp. informace jsou uveřejňovány pozdě.

⁵⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/2881 ze dne 23. října 2024 o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je průběžně plněn, zmírňování negativních dopadů mimořádných událostí probíhá zejména v rámci finanční podpory příslušných opatření (viz cíl 1.5.1). Podstatná je podpora IZS, modernizace varovného systému a dále i vzdělávání veřejnosti ohledně chování při mimořádných událostech a krizových situacích. Zde je třeba se však zaměřit na posílení finančního a personálního zajištění preventivně výchovné činnosti a přípravy obyvatelstva, a také na zajištění dostupnosti aktuálních informací a pokynů v případě vzniku mimořádné události. Vzhledem k narůstající intenzitě a četnosti rizikových projevů bude třeba i v následujícím období zajistit vyšší připravenost na řešení a řízení těchto rizik. To bude spočívat v dalším technickém, personálním a zejména finančním posílení nejen HZS ČR, ale i celého IZS v ČR.

Při aktualizaci SPŽP doporučujeme sloučit opatření zaměřená na varovné systémy (1.5.2.3, 1.5.1.6, 1.5.3.3 a 1.6.1.7).

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	3	1	0

1.5.3 Vznik mimořádných událostí a krizových situací antropogenního původu je minimalizován

Cíl 1.5.3
Plněno průběžně

Plnění cíle

Během roku 2023 došlo v Česku v provozech či výrobních závodech, kde je nakládáno s nebezpečnými látkami, k pěti závažným haváriím, při kterých došlo k explozím, požárům, únikům nebezpečné látky a zranění osob. Jedna nahlášená událost byla provozovatelem posouzena jako porucha technického zařízení, v některých případech bylo kontrolní činností ČIŽP zjištěno porušení povinností stanovených zákonem o prevenci závažných havárií a byl předán podnět na příslušný krajský úřad. V dalších případech bude správní řízení vedeno ČIŽP. Méně závažné nedostatky byly odstraňovány během kontrol.

Počty závažných havárií se dlouhodobě pohybují v jednotkách případů. Systém prevence závažných havárií ukládá provozovatelům objektů, v nichž jsou umístěny vybrané nebezpečné chemické látky nebo směsi, povinnost zavést veškerá opatření, jež mají zabránit vzniku závažné havárie, stejně jako povinnost stanovit postupy k jejímu zvládnutí pro případ, že havárie nastane i přes přijatá preventivní opatření. V Česku bylo v roce 2023 do systému prevence závažných havárií zařazeno celkem 214 objektů, z nichž 100 objektů bylo ve skupině A (nižší riziko) a 114 objektů ve skupině B (vyšší riziko). Jedná se nejčastěji o chemické provozy či výrobní závody, kde je nakládáno s nebezpečnými látkami, ale například i sklady pohonných hmot či chemikálií.

Zvláštní kapitolu závažných havárií představují havárie s významným dopadem na kvalitu povrchových a podzemních vod, mezi něž v posledních letech patří např. havárie na řece Bečvě (2020), Bílině či Odře (2024), novým případem je i havárie vlaku převážejícího benzen u Hustopečí nad Bečvou (2025).

Problematiku ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí zahrnuje preventivně výchovná činnost týkající se ochrany obyvatelstva a krizového řízení. Garantem ochrany obyvatelstva, požární prevence a IZS je MV–GR HZS ČR. Účinným nástrojem k předávání informací preventivního charakteru občanům jsou zejména sociální sítě a regionální média.

Implementace opatření

Na základě Analýzy hrozeb pro ČR je postupně aktualizována krizová dokumentace. Byly zpracovány metodické postupy pro praktickou realizaci zákona č. 224/2015 Sb.⁵⁶ v případě havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi. Ústřední správní úřady průběžně podle aktuální situace určují prvky kritické infrastruktury a provádí kontrolu jejich plánů krizové připravenosti. Reakce na jednotlivé hrozby je rozpracovaná v havarijních a typových plánech.

V rámci osvěty a vzdělávání o bezpečné manipulaci s nebezpečnými chemickými látkami a dodržování zásad předběžné opatrnosti je problematika vzdělávání veřejnosti řešena v Konceptu ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030. Jedním z prioritních cílů této koncepce je snaha o širší zapojení občanů do systému ochrany obyvatelstva cestou zvýšení jejich schopnosti sebeochrany za využití informací a znalostí získaných v rámci plošného a cíleného systému výchovy a vzdělávání. Tento systém zahrnuje i informace o bezpečné manipulaci s nebezpečnými chemickými látkami a dodržování zásad předběžné opatrnosti. V oblasti vzdělávání obyvatelstva se HZS ČR snaží svými aktivitami preventivně výchovné činnosti oslovit všechny cílové skupiny. Používá k tomu různé formy a metody. Mezi ty nejdůležitější a nejefektivnější patří podpora vzdělávání v mateřských, základních a středních školách (projektové dny, přednášky, besedy, tvorba výukových materiálů, příprava stávajících a budoucích učitelů), dále účast zástupců MV-GŘ HZS ČR v expertní pracovní skupině zabývající se optimalizací stávajícího vzdělávacího procesu ve školách.

HZS ČR organizuje nebo se spolupodílí na organizaci řady aktivit pro obyvatelstvo, kde se problematika ochrany obyvatelstva včetně bezpečné manipulace s nebezpečnými chemickými látkami a dodržování zásad předběžné opatrnosti prezentuje, a to zejména pro dospělou populaci. Zaměřuje se také na specifické skupiny obyvatelstva, jako jsou senioři či osoby se zdravotním postižením. HZS ČR dlouhodobě realizuje řadu projektů či programů zejména k podpoře výuky, ale i pro další cílové skupiny obyvatelstva.

V rámci podpory a zkvalitnění varování a informování obyvatelstva byl prostřednictvím MV–GŘ HZS ČR zahájen projekt „Rozvoj sítě koncových prvků varování a informování v podmínkách Hasičského záchranného sboru České republiky“, při němž proběhne výstavba obousměrné přenosové infrastruktury jednotného systému varování a vyrozumění (JSVV) a obměna určených koncových prvků varování. Probíhá aktualizace technických požadavků na zařízení JSVV v souladu se záměry kvalitativního rozvoje varovných systémů. V rámci modernizace varování a informování obyvatelstva probíhají jednání o výstavbě systému cell-broadcast, jehož přínos spočívá v předání informace o hrozcím nebezpečí i o doporučeném chování ve velmi krátkém čase jednotek minut. Rozsah a způsob použití cell-broadcast bude zahrnut v prováděcím předpise pro systémy varování tzv. vyhláše k provozu veřejné výstrahy, která zároveň obsahuje systém varování založený na mobilních interpersonálních službách.

V roce 2024 byla připravena nová směrnice o kvalitě vnějšího ovzduší⁵⁷, která bude měnit pravidla vyhlášení smogových situací.

Zkušenosti z minulých mimořádných událostí a krizových situací u nás i ve světě jsou zohledňovány při pravidelných aktualizacích krizové dokumentace, rovněž jsou tyto zkušenosti využity při spolupráci na

⁵⁶ Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií)

⁵⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/2881 ze dne 23. října 2024 o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu

projektech, které cílí na zefektivnění reakceschopnosti v rámci krizového řízení. Např. probíhající projekt Clim4Cast (CzechGlobe) zaměřený na zlepšení předpovědí extrémních meteorologických jevů – sucha, vlny veder a požáry, nebo projekt Localience, jehož je MŽP přidruženým partnerem, a který si klade za cíl zlepšit odolnost a připravenost subjektů podílejících se na řešení mimořádných událostí, zejména na lokální úrovni. Byl rovněž schválen výzkumný úkol v PPŽ (TA ČR): SAFE-BASE: Návrh komplexního systému pro proces poučení ze závažných havárií s účastí nebezpečné chemické látky nebo směsi.

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je průběžně plněn, dlouhodobě od roku 2001 počet závažných havárií antropogenního původu kolísá, díky systému prevence závažných havárií se daří haváriím předcházet a jejich počet se snižuje. Je však třeba posilovat připravenost subjektů podílejících se na řešení mimořádných událostí, zejména na lokální úrovni, a při aktualizacích krizové dokumentace brát v potaz aktuální, např. „hybridní“ hrozby. Je třeba zajistit i koordinaci mezi příslušnými resorty vedoucí k efektivnímu využití prostředků k prevenci krizových situací.

Při aktualizaci SPŽP doporučujeme reformulovat či sloučit opatření zaměřená na varovné systémy (1.5.3.3, 1.5.1.6, 1.5.2.3 a 1.6.1.7). Dále doporučujeme rozšířit záběr hodnocení plnění cíle o další významné havárie s dopadem na životní prostředí (mimo směrnici SEVESO⁵⁸) s využitím dat a indikátorů ze zdrojů HZS či ČIŽP.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	5	0	0

⁵⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/18/EU ze dne 4. července 2012 o kontrole nebezpečí závažných havárií s přítomností nebezpečných látek a o změně a následném zrušení směrnice Rady 96/82/ES

1.6.1 Sídla se účinně adaptují na rizika spojená se změnou klimatu

Cíl 1.6.1
Plněno
částečně

Plnění cíle

První adaptační strategie měst začaly vznikat po roce 2015 (Praha, Brno, Plzeň), jejich příkladu pak následovala další města, která adaptační strategie financovala zejména s podporou Fondů EHP a Norska (např. v rámci projektu UrbanAdapt), a dále také prostřednictvím NPŽP, který měl mimo jiné za cíl podporu zapojování obcí do Paktu starostů a primátorů (dále jen „Pakt“). Přistoupením k Paktu obci vzniká povinnost zpracovat do dvou let tzv. Akční plán pro udržitelnou energii a klima (Sustainable Energy and Climate Action Plan, dále „SECAP“). SECAP není sice standardní adaptační strategií, je však možno jej vzhledem k jeho záběru považovat za dokument řešící adaptaci sídel na změnu klimatu.

V roce 2023 mělo v ČR zpracovanou adaptační strategii či plán (příp. nezávaznou „cestovní mapu“ k adaptaci) 66 měst, resp. městských částí, a 11 mikroregionů či dobrovolných svazků obcí sdružujících dalších více než 330 obcí, počet dotčených obyvatel žijících na území těchto sídel činil více než 3,9 mil. Vedle těchto měst a obcí byla schválena adaptační strategie či plán i čtyřem krajům včetně Prahy a Mendelově univerzitě v Brně. Problematiku adaptace na změnu klimatu však alespoň částečně řeší i koncept tzv. Smart City, který zpracovalo 14 měst, a to buď samostatně, či vedle již zpracované adaptační strategie či plánu. Stěžejním tématem adaptačních strategií, resp. plánů měst a je doprava, zeleň a energetika. K adaptaci dopravních systémů přispívá zavádění plánů udržitelné městské mobility. U městské zeleně je důraz kladen obvykle na estetické a rekreační funkce, avšak bez komplexního řešení její funkčnosti z hlediska adaptace na změnu klimatu. Hojně řešenou problematikou ve většině měst je rovněž hospodaření se srážkovou, resp. šedou vodou.

Implementace opatření

MŽP podporuje metodicky i informační osvětou zpracování místních či regionálních adaptačních strategií. Byla vypracována analýza regionálních adaptačních strategií za účelem ověření současného stavu a plánů regionů a krajů pro řešení problematiky adaptace na klimatickou změnu a přípravy metodické podpory na základě praktických zkušeností. Na základě analýzy byla zpracována Pracovní pomůcka pro tvorbu strategií adaptace na změnu klimatu na regionální a místní úrovni. Běží podpora obcí, MAS a DSO skrze výzvy NPŽP na podporu zpracování SECAP v rámci evropské iniciativy Paktu.

V rámci územně plánovací činnosti se protipovodňová opatření navržená vodohospodáři např. v Plánu pro zvládání povodňových rizik promítají do územně plánovací dokumentace.. Výjimečně jsou menší opatření lokálního významu navrhována přímo v územně plánovací dokumentaci. V Programu MZe Podpora prevence před povodněmi III (2014–2022) bylo na vybudování protipovodňových opatření či zpracování projektových dokumentací vynaloženo celkem 3,6 mld. Kč, bylo realizováno 112 akcí, 80 z nich bylo stavebního charakteru a dosáhlo se tak zvýšení ochrany o téměř 201 tis. obyvatel. V roce 2024–2025 bude nadále probíhat realizace protipovodňových opatření v rámci programů Podpora prevence před povodněmi IV (2018–2028) a programu Podpora prevence před povodněmi V (2023–2030).

Adaptace budov budou ovlivněny dokončením revize Směrnice o energetické účinnosti 2023/1791/EU⁵⁹, která udává povinnost renovovat budovy ve vlastnictví veřejných subjektů tak, aby se transformovaly na budovy s alespoň nulovou spotřebou energie nebo budovy s nulovými emisemi. Směrnice bude transponována novelizací zákona 406/2000 Sb., o hospodaření s energií. Tato

⁵⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1791 ze dne 13. září 2023 o energetické účinnosti a o změně nařízení (EU) 2023/955

novelizace proběhne i v souvislosti s revizí Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/844⁶⁰ o energetické náročnosti budov, která se zabývá výstavbou budov ve vysokém energetickém standardu, což má zásadní a pozitivní vliv na vnitřní prostředí budov (v současné době je platná revidovaná Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1275 o energetické náročnosti budov (EPBD IV)).

V programu NZÚ je poskytována podpora na tepelnou izolaci rodinných a bytových domů a na další opatření k adaptaci těchto budov na změnu klimatu (instalace stínící techniky, zelené střechy, využívání dešťové a odpadní vody). Na zateplení se váže podpora ostatních OZE opatření. V programu NZÚ jsou podporovány jak komplexní renovace, tzn. zateplení obálky budovy současně s instalací OZE (např. fotovoltaika (FVE), tepelná čerpadla), tak i dílčí renovace. Dále je z programů MŽP podporována výsadba zeleně v sídlech, realizace vodních prvků v intravilánu a hospodaření se srážkovou vodou v sídlech.

V roce 2023 byl dokončen výzkumný projekt TA ČR pro MMR k zelené infrastruktuře. Od roku 2023 běží výzkumný projekt TA ČR pro MMR zaměřený na sjednocení definic nejběžnějších používaných regulativů v územních plánech a regulačních plánech, vč. např. definice koeficientu zeleně a definice výsadbového pásu. Specificky za účelem plnění opatření k adaptaci budov a sídel na úseku územního plánování jsou pak navrženy příslušné úkoly v Národním akčním plánu adaptace na změnu klimatu.

V rámci opatření při nové výstavbě respektovat identifikovaná rizika, mj. i možný deficit pitné vody (kapacitu vodního zdroje) jsou území ohrožená suchem, která vymezila MZe a MŽP, vložena do územně analytických podkladů. Dále byla v Politice územního rozvoje vymezena specifická oblast SOB9 – specifická oblast, ve které se projevuje aktuální problém ohrožení území suchem. Vyhodnocení kapacity vodních zdrojů ve vztahu k potřebě s ohledem na stávající a zejména navrhovanou výstavbu je běžnou součástí odůvodnění koncepce veřejné infrastruktury, která je povinnou součástí územního plánu.

V rámci zlepšování předpovědní služby a varovného systému zahájil v roce 2023 Ústav výzkumu globální změny, AV ČR (CzechGlobe) řešení mezinárodního projektu Clim4Cast podpořeného programem Interreg Central Europe. Projekt se zaměřuje na zlepšení předpovědí extrémních meteorologických jevů, které v našem regionu představují především sucha, vlny veder a požárů. Dalším příkladem je projekt Localience. Pokračuje mezinárodní spolupráce na výstražných systémech na platformě EC – DG ECHO.

V roce 2024 přijala EU novou směrnici o kvalitě vnějšího ovzduší⁶¹, která mění pravidla vyhlásování smogových situací. Nové požadavky této revidované směrnice budou transponovány další novelou zákona o ochraně ovzduší.

Zpracování regionálních strategií není dostatečně podporováno finančně. Chybí intenzivnější propagace iniciativ, které napomáhají vytvoření resilientních měst, potažmo společnosti (např. zapojení do programu Making Cities Resilient 2030). K dispozici není jednotný portál pro sdílení dobré praxe a prezentaci aktualit v oboru. Řada existujících cenných informací je de facto pro klíčové aktéry nedostupná. Neexistuje ani aktualizovaný a úplný přehled již zpracovaných a schválených adaptačních strategií (bez ohledu na zdroj financování). Absentují metodické materiály pro vyhodnocování plnění adaptačních strategií včetně metodiky sběru dat klíčových pro další postup. Centrální veřejná správa

⁶⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/844 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice 2010/31/EU o energetické náročnosti budov a směrnice 2012/27/EU o energetické účinnosti

⁶¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/2881 ze dne 23. října 2024 o kvalitě vnějšího ovzduší a čistším ovzduší pro Evropu

nemá doposud nástroje, jak monitorovat a vyhodnocovat dobrovolné naplňování adaptačních strategií na lokální i regionální úrovni.

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je plněn prostřednictvím realizace řady opatření směřujících ke zpracování místních či regionálních adaptačních strategií, k podpoře realizace systémů a prvků zelené infrastruktury ve veřejném prostranství měst a obcí včetně adaptace budov na změnu klimatu a efektivnějšího hospodaření se srážkovými vodami. Důležitá je rovněž podpora protipovodňových opatření v sídlech a zlepšování předpovědní služby a varovného systému.

K efektivnějšímu plnění tohoto cíle by přispěla větší koordinace aktivit, zejména zpracování a praktická realizace adaptačních strategií na lokální a místní úrovni. V rámci adaptací měst na změnu klimatu naráží města v přípravné fázi zejména na překážky související s kompetencemi úřadů (např. chybějící politické zadání a koordinace, nedostatečná komplexní znalost problematiky, různé priority jednotlivých odborů úřadů), případně na nezáměr o témata spojená s adaptací. V plánovací fázi jsou problémem majetkoprávní poměry a koordinace mezi městskými obvody, úřady či institucemi (památková ochrana, správci vodních toků aj.). V realizační fázi jsou hlavní překážkou finance, případně připravenost právních předpisů, které mohou výrazně limitovat až znemožňovat realizaci některých schválených adaptačních opatření.

Úspěšná realizace adaptační strategie, resp. adaptačních opatření vyžaduje její integraci do strategických a investičních plánů měst, které by se měly následně stát podkladem pro tvorbu nových územních plánů měst. V řadě případů však realizace jednotlivých opatření adaptační strategie představuje nahodilou aktivitu s minimálním dopadem na územní plánování. Města a obce by proto měly vyhodnocovat potřebnost konkrétních adaptačních opatření příslušnou analýzou území. Zásadní by měl být rovněž cílený monitoring a vyhodnocení efektivity adaptačních opatření v sídlech. Je rovněž nutné zajistit jednotné sdílení dobré praxe, aktualizovaného a úplného přehledu již zpracovaných a schválených adaptačních strategií, včetně zajištění metodické podpory vyhodnocování plnění adaptačních strategií a nástrojů pro monitoring a vyhodnocování naplňování adaptačních strategií na lokální a regionální úrovni.

Při aktualizaci SPŽP doporučujeme reformulovat či sloučit opatření zaměřená na varovné systémy (1.6.1.7, 1.5.1.6, 1.5.2.3 a 1.5.3.3).

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	7	0	0

1.6.2 Rozvoj sídel je koncepční, přednostně jsou využívány brownfieldy a již využitá území

Cíl 1.6.2

Plněno
částečně

Plnění cíle

Koncepční rozvoj sídel není možný bez průběžné aktualizace územních a strategických plánů. V návaznosti na to je třeba využívat mimo jiné i pobídky k opětovnému využívání brownfieldů, které se často nacházejí v centrech měst a obcí a představují zásadní problém pro udržitelný rozvoj sídel. Za období 2014–2023 bylo celkově nově zaevidováno 2 177 brownfieldů s celkovou plochou 6 003,5 ha. Z toho v roce 2023 se jednalo o 67 brownfieldů s celkovou plochou 387,8 ha. Celkem bylo ke konci roku 2023 v Národní databázi brownfieldů evidováno 4 458 lokalit s celkovou plochou 14 094 ha. Probíhá rovněž regenerace brownfieldů. Z důvodu prodeje či úspěšné regenerace bylo v roce 2023 z Národní databáze brownfieldů deaktivováno 99 lokalit o celkové rozloze více než 205 ha.

Koncepčnímu, resp. udržitelnému rozvoji sídel napomáhá dobrovolný nástroj místní Agenda 21 (MA21), jehož gestorem je MŽP. V roce 2023 mělo MA21 na úrovních A–C (tj. aktivních) zavedenou 37 realizátorů, včetně úrovně D to bylo 54 realizátorů a společně s kategorií Zájemci se jednalo o 115 zapojených účastníků. Z krátkodobého hlediska, tj. v posledních 5 letech, měl počet realizátorů MA21 sestupnou tendenci. Současně bylo MŽP nuceno z důvodu úspor snížit personální kapacity alokované na MA21. MŽP proto z těchto důvodů připravuje výraznou revizi pravidel pro realizaci MA21. Součástí revize je analýza možných incentív pro realizátory.

Všechna města a městské aglomerace Česka nad 100 tis. obyvatel mají verifikovaný Plán udržitelné městské mobility (SUMP), ve městech s verifikovaným SUMP nebo SUMF žije 3,4 mil. obyvatel Česka, což představuje necelou třetinu obyvatel ČR.

Implementace opatření

Územní rozvoj zohledňující zájmy a potřeby všech skupin obyvatel, bezpečnostní rizika i životní prostředí patří k cílům a úkolům územně plánovací činnosti. Metodické vedení pořizovatelů územně plánovací dokumentace k naplňování těchto cílů je součástí standardní činnosti MMR. Součástí metodické podpory jsou i doporučení, jak do celého procesu zapojit veřejnost, spolky a zájmové skupiny. V případě očekávání významných vlivů na životní prostředí nebo na území Natura 2000 se územně plánovací dokumentace stává předmětem hodnocení dopadů koncepcí na životní prostředí (SEA), případně posouzení vlivu na území Natura 2000.

V současnosti je realizován program podpory pořizování územně plánovací dokumentace (ÚPD), který je zaměřen na implementaci jednotného standardu územního plánu. Dotační podpora územních plánů byla součástí IROP v předchozím plánovacím období 2014–2020 a pokračuje i v programovém období 2021–2027. Pořízení územně plánovacích podkladů a dalších podkladů využitelných v územním plánování (např. územní studie, urbanistická studie), pořízení regulačního plánu nebo jeho změny je podporováno i z OPST, ve výzvě Koncepce a příprava projektů obnovy území, a z OPŽP (územní studie krajiny, Územní systém ekologické stability – ÚSES). Pro intenzivnější využití nástroje územního plánování, kterým je regulační plán, však nepostačuje pouze zajištění finanční podpory jeho pořizování, ale rovněž systémové řešení nízké míry pořizování regulačních plánů.

Novela zákona o ochraně zemědělského půdního fondu⁶² mimo jiné zpřísnila pravidla pro zábor zemědělské půdy a zvýšení odvodů za odnětí zemědělské půdy, což motivuje k omezení záborů zemědělské půdy a upřednostňování brownfieldů a již využitých území. Vedle stávajících programů regenerace brownfieldů (pro nepodnikatelské využití) byl vytvořen nový program Regenerace brownfieldů pro podnikatelské využití v rámci Národního plánu obnovy komponenta 2.8.3., jehož cílem je proměna brownfieldů v plnohodnotné podnikatelské jednotky a budování nových energeticky účinných budov na území brownfieldů. K evidenci brownfieldů slouží průběžně aktualizovaná Národní databáze brownfieldů spravovaná agenturou CzechInvest.

Plány udržitelné městské mobility či jiné koncepce optimalizující modalsplit ve městech a obcích intenzivně řeší i rozvoj veřejné, cyklo a pěší dopravy, který je rovněž jedním z podpůrných opatření programů zlepšování kvality ovzduší (MŽP). V rámci SFDI (MD) pokračuje poskytování příspěvků ke zvýšení bezpečnosti dopravy a jejího zpřístupňování osobám s omezenou schopností pohybu a orientace – „Bezbariérové chodníky“, příspěvků ke zvýšení bezpečnosti nebo plynulosti dopravy na silnicích II. a III. třídy – „Bezpečnost silnic II. a III. tříd“, příspěvků na výstavbu nebo opravu cyklistických stezek nebo zřizování jízdních pruhů pro cyklisty – „Cyklostezky“. V rámci IROP 2021–2027 (MMR) se na podporu rozvoje městské mobility zaměřuje SC 6.1 v aktivitách Infrastruktura pro bezpečnou nemotorovou dopravu, Infrastruktura pro cyklistickou dopravu, Multimodální osobní doprava, Telematika pro veřejnou dopravu, Nízkoemisní a bezemisní vozidla pro veřejnou dopravu (včetně podpory dobíjecích stanic pro veřejnou dopravu).

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je plněn částečně, koncepční rozvoj sídel včetně územního plánování je jakožto dlouhodobý proces, který vyžaduje systematický přístup, v řadě případů na lokální úrovni znesnadňován nestabilní podporou místní politické reprezentace. To se např. projevuje i v rámci MA21, kde pro intenzivnější a úspěšnější realizaci MA21 rovněž chybí motivace i vzájemná spolupráce jak v rámci úřadu, tak mezi úřadem a veřejností. Cíle udržitelného rozvoje sídel daleko přesahují rámec čtyřletého volebního období a mnohdy vyžadují systémová opatření, která nejsou v krátkodobém horizontu viditelná. MŽP proto z těchto důvodů připravuje výraznou revizi pravidel pro realizaci MA21. Součástí revize je analýza možných pobídek pro realizátory. V případě brownfieldů je třeba zajistit efektivní podporu projektů regenerace brownfieldů, které povede k reálnému snižování jejich počtu.

Při aktualizaci SPŽP doporučujeme vyřešit významný překryv opatření 1.6.2.5 s opatřeními 1.2.1.11, 1.2.1.12, 1.2.1.14, 2.1.1.3, 2.1.1.4, 2.1.2.9, a to buď sloučením těchto opatření či zrušením některých z nich.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	4	1	0

⁶² Zákon č. 183/2024 Sb. kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

1.6.3 V sídlech je zaveden systém hospodaření s vodou, vč. vody srážkové

Cíl 1.6.3

Plněno
průběžně

Plnění cíle

Hospodaření se srážkovými, resp. šedými vodami je finančně průběžně intenzivně podporováno zejména formou dotací zejména prostřednictvím NPŽP, NZÚ, ModFond (Dešťovka), OPŽP, IROP, OP TAK. Např. celkový objem akumulčních nádrží pořízených s podporou programu Dešťovka činí více než 50 tis. m³. V rámci programu Nová zelená úsporám se podporuje i budování zelených střech u rodinných a bytových domů.

Implementace opatření

Hospodaření se srážkovými, resp. šedými vodami, je finančně podporováno zejména z dotačního titulu „Dešťovka“ určeného pro segment rodinných a bytových domů. Ve dvou dosavadních výzvách financovaných v rámci NPŽP bylo alokováno celkem 540 mil. Kč, přičemž do konce roku 2023 bylo schváleno 10 195 projektů s celkovou výší podpory cca 400 mil. Kč. Celkový objem akumulčních nádrží pořízených s podporou programu Dešťovka činí více než 50 tis. m³. Program Dešťovka je od října 2021 začleněn pod dotační program Nová zelená úsporám, financovaný nejprve z NPO v rámci výzev určených pro rodinné a bytové domy, od poloviny roku 2023 je zdrojem finančních prostředků Modernizační fond. Do konce roku 2023 zde bylo na podporu systémů hospodaření s dešťovou vodou schváleno přes 3 900 projektů za 195,5 mil. Kč.

Opatření na hospodaření se srážkovými vodami jsou podporována rovněž v rámci OPŽP. V programovém období 2014–2020 se jednalo o podporu v prioritní ose 1 „Zlepšování kvality vody a snižování rizika povodní“, podporované oblasti 1.3 „Zajistit povodňovou ochranu intravilánu a hospodaření se srážkovými vodami“, konkrétně v aktivitě 1.3.2 „Hospodaření se srážkovými vodami v intravilánu“ (tzv. „Dešťovka pro obce“). Celková alokace podporované oblasti 1.3 byla cca 2,8 mld. Kč CZV a na aktivity týkající se nakládání se srážkovými vodami v intravilánu byly pravidelně vyhlašovány příslušné výzvy. Do konce roku 2023 bylo za aktivitu 1.3.2 schváleno téměř 200 projektů v celkové výši 0,8 mld. Kč CZV, jejichž realizací by se mělo v intravilánu obcí zadržet cca 24 tis. m³ dešťové vody. Problematice se věnuje i navazující OPŽP 2021–2027, kde je v rámci opatření 1.3.4, určeného mimo jiné ke zpomalení odtoku, pro vsak, retenci a akumulaci srážkové vody, dále na využití srážkové a šedé vody a realizaci zelených střech, k dispozici 1,8 mld. Kč. Pro většinu aktivit z tohoto opatření běžela od září 2022 do října 2023 průběžná výzva, v rámci které bylo podáno 184 žádostí o podporu s celkovým rozpočtem cca 1,4 mld. Kč. V roce 2023 byla rovněž vyhlášena speciální výzva č. 36 zacílená pouze na aktivitu „Vybudování technologie pro akumulaci, úpravu, a rozvod šedých a srážkových vod v budovách za účelem splachování a dalších relevantních užití“ s celkovou alokací 200 mil. Kč z prostředků EU. V rámci dotační podpory z OPŽP jsou u opatření na hospodaření se srážkovou vodou bonifikovány projekty „propojených systémů zelené infrastruktury“, které zajišťují komplexní a multidisciplinární přístup.

Obdobnou podporu, která je však zaměřena na komplexní projekty zelené infrastruktury (včetně její modré složky) ve veřejném prostranství měst a obcí, pak poskytuje také MMR v rámci IROP, konkrétně pak v rámci specifického cíle 2.2 Zelená infrastruktura měst a obcí. Věcným gestorem a garantem kritérií týkajících se hospodaření se srážkovou vodou a systémů zelené infrastruktury je přitom MŽP. Ta pak plně vychází z kritérií užívaných pro dílčí projekty hospodaření se srážkovou vodou a zelené infrastruktury, jež jsou dlouhodobě podporovány z OPŽP a přinášejí tak záruku kvalitního projektu.

Podpora realizace opatření zaměřených na úsporu vody je rovněž zaměřena i na podnikovou sféru, a to například z operačních programů administrovaných MPO, konkrétně OP PIK, resp. OP TAK. S přispěním

programu Nemovitosti z OP PIK mohly malé a střední podniky realizovat opatření zaměřená na úsporu vody (tj. zachytávání a využití dešťové vody, recyklace vody, využití šedých vod apod.) jako součást komplexních projektů revitalizace budov pro podnikání a bezprostřední připojené infrastruktury. Celková alokace příslušných výzev činila 2 mld. Kč. Podobnou podporu v rámci aktivity Udržitelné hospodaření s vodou, určenou pro všechny typy velikosti podniků, nabízí i OP TAK s alokací 1,2 mld. Kč. Další podpora je možná i z NPO (komponenta 2.7 Cirkulární ekonomika, recyklace a průmyslová voda), konkrétně prostřednictvím výzvy Úspory vody v průmyslu s celkovou alokací 1 mld. Kč.

V rámci výzkumného projektu TA ČR „Hospodárnější užívání vod v průmyslu a energetice ČR“ byla v roce 2021 zpracována certifikovaná metodika na tzv. vodní audit (podobnost s energetickým auditem), která pomůže příjemcům podpory technicky a ekonomicky určit, kde je voda využívána, jaká je její spotřeba s ohledem na topografii místa, kde ušetřit vodu, jak se úsporně chovat apod. Předložení zpracovaného „vodního auditu“ je předpokladem pro podání žádosti o podporu na realizaci opatření zaměřených proti suchu v rámci NPO a OP TAK. Udržitelnost dotační podpory „vodního auditu“ lze doložit mimo jiné získáním značky „Odpovědného hospodaření s vodou“, kterou uděluje MŽP.

Probíhá podpora zpracování materiálů „generel odtokových poměrů urbanizovaného povodí (GOPUP)“ a „plán odvádění extrémních srážek v urbanizovaném území (POEX)“, které mají sloužit pro systémové (koncepční) uchopení při plánování a následné realizaci daných dílčích opatření. Primárně tak podporují budování komplexních propojených systémů zelené infrastruktury, jež mají největší potenciál pro správné fungování hospodaření se srážkovou vodou v sídlech. Podporou zpracování těchto koncepčních materiálů se tak zabránilo realizaci nahodilých a málo účinných opatření. GOPUP a POEX jsou novou aktivitou v OPŽP, Opatření 1.3.5 „Podpora preventivních opatření proti povodním a suchu“ (celková alokace 800 mil. Kč).

Realizace projektů na hospodaření s dešťovou vodou také vede ke snížení množství vstupů srážkových vod do jednotné kanalizace. To má poté v případě srážkové epizody za následek systémové snížení množství vody protékající kanalizací, čímž nedochází k odlehčování odpadních vod z odlehčovacích komor z důvodu hydraulické ochrany kanalizace a nedochází ke vstupům nečištěných odpadních vod přímo do vodních toků. Dalším synergickým efektem je účinná prevence před povodněmi, kdy nedochází ke skokovému zvýšení hladiny toků v důsledku zvýšeného přítoku srážkových vod ze zpevněných ploch. Aktuálně je vstup širokého spektra znečišťujících látek (nejen sloučenin fosforu, ale také dalších mikropolutantů, např. léčiv) do toků cestou odlehčovacích komor masivní, přičemž jeho stávající řešení je zcela nedostatečné, neboť chybí účinné motivační i restriktivní nástroje. Cílem je navrhnout komplexní přístup, resp. soubor systémových opatření, s cílem dosažení významného efektu. K těmto patří cílená podpora projektové přípravy i realizace opatření zelené infrastruktury. Obecně tak existují na úrovni EU snahy o nastavení dílčích mechanismů, aby se množství odlehčovaných odpadních vod sledovalo, resp. snižovalo, k čemuž systémová podpora zelené infrastruktury výrazně přispívá.

Ukončená první výzva (Varovné systémy, plány a generely) v rámci Opatření 1.3.5 „Podpora preventivních opatření proti povodním a suchu“ OPŽP indikovala, že zpracování těchto stěžejních koncepčních materiálů není pro žadatele příliš atraktivní. Konkrétně na podporu vytvoření materiálů GOPUP a POEX byla registrována pouze jediná žádost. Snahou MŽP je navýšení podpory a úprava metodiky, jež bude spočívat v podpoře pořízení materiálu GOPUP i pro menší obce (nyní pouze pro obce nad 10 000 obyvatel).

Samotná podpora opatření zelené infrastruktury, resp. jejich přípravy, je důležitá, neboť obecně chybí motivace obcí (neexistuje povinnost sledovat, resp. platit poplatky za odvádění srážkových vod do

kanalizace, resp. vypouštěné nečištěné odpadní vody z odlehčovacích komor). Revidovaná⁶³ Směrnice č. 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod (UWWTD) nově zavádí povinnost pro vybrané aglomerace zpracovávat tzv. integrované plány městského odvodnění a zavádí také povinnost sledování množství a kvality takto vypouštěných odpadních vod, povinnost naplňovat tato nová ustanovení však nastane u aglomerací přesahujících hranici 100 000 ekvivalentních obyvatel až k 31. 12. 2033.

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je průběžně plněn, rozvíjí se a je podporován systém hospodaření se srážkovými vodami v sídlech, který klade důraz na zachování přirozené bilance vody v území po jeho urbanizaci a který se zaměřuje na celé spektrum variability srážkového režimu od běžných dešťů po extrémní deště. Je podporováno i hospodárné využití srážkových vod jak ze strany obyvatel, tak i ze strany institucí, v důsledku se snižují dopady sucha v sídlech. Jde o jeden ze základních nástrojů pro adaptaci urbanizovaných území na změnu klimatu. Je však třeba zintenzivnit podporu zpracování generelů odtokových poměrů urbanizovaného povodí a plánů odvádění extrémních srážek v urbanizovaném území.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	4	2	0

1.6.4 Kvalita zelené infrastruktury přispívající ke zlepšení mikroklimatu v sídlech se zvyšuje

Cíl 1.6.4
Plněno průběžně

Plnění cíle

Při vyhodnocení kvality zeleně ve městech v roce 2020 se vycházelo z informací o zastoupení zeleně v sídlech a vodních ploch v urbánním území všech 61 měst ČR nad 20 tisíc obyvatel (tj. včetně krajských měst), a to na základě klasifikace dat dálkového průzkumu Země. Podíl zelených a vodních ploch (lesních pozemků, chráněných oblastí (VZCHÚ, MZCHÚ), záplavových území – poldrů, zamokřených území, trvalých travních porostů – luk a pastvin, městských parků se zelení, střež porostlých zelení (tzv. zelené střechy), ekoduktů, vodních toků a jejich břehové vegetace a vodních ploch) v průměru pohyboval kolem hodnoty 76,0 %. I přes obecně vysoký podíl celkové městské zeleně v urbánním území je nutné konstatovat, že významnou část tohoto podílu představuje nízká zeleň (např. nízko kosené trávníky, rumiště atd.), jejíž potenciál pro poskytování ekosystémových funkcí a zvyšování adaptační kapacity je v porovnání s vysokou zelení nízký. Nízká zeleň představuje v průměru 59,1 % plochy urbánního území, tj. 78,0% podíl celkové plochy zeleně v sídlech. Oproti tomu vysoká zeleň (stromy) zaujímá v průměru jen 13,3 % plochy urbánního území, tj. 19,8% podíl celkové plochy zeleně v sídlech. Tomu odpovídá i početní zastoupení, kdy více než 60 %, tj. 37 sledovaných měst mělo podíl vysoké zeleně pouze mezi 1–20 % celkové rozlohy urbánního území.

Důležitým prvkem v městském mikroklimatu, který by si však zasloužil větší pozornost, jsou i vodní plochy. Nejvyšší podíl vodních ploch a mokřadů byl v urbánním území sledovaných měst v roce 2020

⁶³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/3019 ze dne 27. listopadu 2024 o čištění městských odpadních vod

identifikován v Hodoníně (7,4 %), díky zdejším mokřadům a rybníkům i průtoku řeky (Staré) Moravy. Nejnižší podíl vodních ploch byl pak zaznamenán v Kladně (0,01 %) či Vsetíně (0,02 %).

Implementace opatření

Pro zakládání, rozvoj a udržitelnou péči o systém sídelní zeleně v urbanizovaném prostředí (např. zakládání a obnova parků, uličních stromořadí, zatravňování tramvajových pásů, uplatňování přírodě blízkých přístupů a obnova drobných vodních prvků v sídlech, realizace vegetačních střešních či hospodaření se srážkovou vodou) je průběžně zajišťována finanční podpora, zejména v rámci dotačních výzev NPŽP (prioritní oblast 5: Životní prostředí ve městech a obcích), IROP (oblast Zelená infrastruktura měst a obcí), OPŽP (specifický cíl 1.3 Adaptace na změnu klimatu (např. Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech, Zakládání a obnova veřejné sídelní zeleně) a NPO (komponenta 2.9 Podpora biodiverzity a boj se suchem).

V NZÚ je dotačně podporováno opatření na pořízení zelených střešních a fasád, vertikálních zahrad, a to jak u rodinných, tak i bytových domů. Dále byla podporována výsadba zeleně na veřejnosti přístupných pozemcích ve vlastnictví, popř. dlouhodobém užívání vlastníků bytových domů, navazujících na bytový dům nebo ve společně užívaných plochách vnitrobloků.

Z hlediska metodiky územního plánování byla v roce 2023 na MMR dokončena Metodika k vymezování zelené infrastruktury v ÚPD, zejména v územním plánu a aktualizovány metodické materiály k územní studii krajiny. V lednu 2024 bylo zveřejněno již třetí aktualizované vydání metodiky Územní studie veřejného prostranství. Dostupnost aktuálních metodik MMR přispěje k zajištění metodické podpory projektantům a pořizovatelům územních studií a územních plánů.

Legislativní prostředí je plně připraveno na možnost zohledňovat environmentální aspekty ve veřejných zakázkách. Součástí náplně Strategie bude i masivní vzdělávací kampaň. V dané oblasti je k dispozici evropská metodika pro zohlednění environmentálních parametrů v rámci veřejných zakázek. Reálné uplatnění metodiky je i přes zásadu, danou §6 odst. 4 zákona o zadávání veřejných zakázek, na nižší úrovni, než je žádoucí.

MMR zavedlo vyhláškou ke stavebnímu zákonu nový základní druh plochy, plocha zeleně. Dále byl uzákoněn standard územně plánovací dokumentace, který vede projektanta k podrobnějšímu členění ploch zeleně. Překryvným způsobem je vymezován systém sídelní zeleně, který je povinnou součástí řešení územního plánu. Ochrana zeleně byla dále významně posílena definováním zelené infrastruktury v novém stavebním zákoně a jejím začleněním do předepsaného obsahu územního plánu.

K propagaci tématu slouží i účast na různých konferencích ohledně problematiky adaptace sídel na změnu klimatu. Dlouhodobá podpora konference „Počítáme s vodou“, která je určená i pro zástupce samospráv. Dosud proběhlo již devět mezinárodních odborných setkání (od března 2015) nad tématy hospodaření s dešťovou vodou: ochrana před suchem a povodněmi, mikroklima měst, zelená infrastruktura, adaptace na změnu. Města rovněž sdílí dobrou praxi v rámci dokončených auditů v Databázi MA21 (Téma Životní prostředí).

V rámci Programu na podporu projektů NNO jsou podporovány projekty, které jsou zaměřené na osvětu a vzdělávání v tématech zelené střešiny, ozelenění vnitrobloků a vzdělávání pracovníků samospráv. Tématu se týká i výzva NPŽP v roce 2023 Environmentální vzdělávání a osvěta o změně klimatu – podpora vzdělávání o klimatických změnách v sídlech. MMR průběžně vydává metodické

a osvětové příručky (invence)⁶⁴ pro obce, kde jsou uvedena doporučení. Doposud byly vydány např. příručky „Doporučení k péči o vodní zdroje v obcích“, „Doporučení k péči o dřeviny v obcích“.

V roce 2024 bylo přijato nařízení EP a Rady o obnově přírody⁶⁵, kde jsou v článku 8 stanoveny nové závazné cíle pro obnovu sídelních ekosystémů. Jde o dosažení rostoucích trendů korunového zápoje sídelní zeleně a celkové vnitrostátní plochy sídelní zeleně, mimo jiné i začleněním sídelní zeleně do budov a infrastruktury.

Problematické je nedostatečné povědomí o stávajících metodikách a doporučeních, resp. neochota k jejich využití z důvodů obavy z reakce kontrolních orgánů, a to zejména v případě metodiky pro zohlednění environmentálních parametrů ve veřejných zakázkách.

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je průběžně plněn, je průběžně zajišťována finanční podpora. Je třeba se však kromě kvantitativního, resp. estetického hlediska zabývat i funkčním opodstatněním zeleně, tak aby přispívala obecně i ke zlepšování kvality ovzduší, snižování hluku a vytváření vhodného mikroklimatu snižujícímu tzv. tepelný ostrov města. V rámci samostatných adaptačních plánů měst v návaznosti na aktualizaci územního a strategického plánování je vhodné realizovat, plánovat, rekonstruovat a rozšiřovat zeleň v sídlech a vodní plochy tak, aby byla postupně zvyšována adaptační kapacita prostředí, největší potenciál v tomto směru představují stávající plochy nízké zeleně. Zde je vhodné se v sídlech zaměřit na vyšší zastoupení vysoké zeleně (stromů), jejíž potenciál pro poskytování ekosystémových funkcí a zvyšování adaptační kapacity je v porovnání s nízkou zelení vysoký. Součástí aktualizované SPŽP by měla být rovněž problematika a cíle řešené novým nařízením EP a Rady o obnově přírody (Nature Restoration Law).

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	5	0	0

⁶⁴ <https://www.obcepro.cz/publikovane-invence>

⁶⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1991 ze dne 24. června 2024 o obnově přírody a o změně nařízení (EU) 2022/869

2.1.1 Emise skleníkových plynů klesají

Cíl 2.1.1
Plněno průběžně

Plnění cíle

Emise skleníkových plynů v Česku poklesly v období 1990–2022 o 37,1 % na 121,1 Mt CO₂ekv. a vývoj dle modelovaných scénářů zpracovaných v rámci aktualizace Vnitrostátního plánu v oblasti energetiky a klimatu směřuje ke splnění 55% poklesu emisí do roku 2030 vůči referenčnímu roku 1990, jak stanoví legislativa EU. Dle nejnovější emisní inventury za rok 2023 emise včetně sektoru LULUCF meziročně výrazně poklesly o 15,0 % na 99,1 Mt CO₂ekv., což je 47 % pod referenčním rokem 1990. Díky této akceleraci poklesového trendu emisí je možné splnění cíle poklesu emisí o 55 % do roku 2030 považovat za velmi pravděpodobné.

Překážkou pro další směřování ke klimatické neutralitě do roku 2050 je pro Česko v rámci EU nadprůměrná emisní náročnost ekonomiky a nadprůměrné emise skleníkových plynů na obyvatele. Vysoké intenzitní indikátory emisí skleníkových plynů jsou dány strukturou tvorby HDP s vysokým podílem energeticky a materiálově náročného zpracovatelského průmyslu, nadále vysokým podílem fosilních paliv na energetické základně a zatím nedostatečnou dekarbonizací dopravy.

Emise v rámci systému EU ETS poklesly v období 2005–2023 o 43,4 %, vývoj emisí v EU ETS v Česku přispívá ke splnění celoevropského cíle poklesu emisí o 62 % do roku 2030 vůči roku 2005. V sektorech zatím nespádajících pod EU ETS (dle nařízení ESR⁶⁶), kam spadá například doprava a vytápění domácností, emise poklesly dle nejnovějších dat v roce 2023 v meziročním srovnání o 8,0 % na 55,8 Mt CO₂ekv., což je o 14,8 % nižší úroveň emisí v ESR ve srovnání s rokem 2005. Plnění národního cíle pro emise v ESR, kterým je dle aktuálně platné novelizace evropské legislativy pokles emisí o 26 % do roku 2030 vůči referenčnímu roku 2005, se tak přiblížilo a je i dle modelových scénářů dosažitelné.

Implementace opatření

Dochází ke snižování emisí z velkých zdrojů znečišťování a k zavádění BAT v energetice a průmyslu. Integrace menších teplárenských zdrojů do systémů inteligentních sítí a decentrálního řízení měla za cíl podpořit vyhlášená výzva NPŽP 7/2023 Zakládání energetických společenství. MPO vypracovalo zprávu Posouzení dekarbonizace dálkového vytápění v ČR v roce 2023.

Dekarbonizace energetiky, průmyslu i budov probíhá v synergii s opatřeními k ochraně ovzduší a dále ji podporují opatření k zvyšování energetické účinnosti (viz hodnocení cíle 2.1.2) a cíle k zvyšování využití OZE (2.1.3). V prosinci 2024 vláda schválila aktualizaci Vnitrostátního plánu ČR v oblasti energetiky a klimatu (NKEP).

V oblasti dopravy je podporován nákup nízkoemisních a bezemisních vozidel a pokračuje rozvoj infrastruktury pro alternativní paliva, včetně podpory nízkoemisní hromadné dopravy zahrnující příměstskou železniční dopravu. Opatření navazuje na aktualizaci Národního programu snižování emisí schválené v roce 2019 – opatření AA7: Podpora výstavby čerpací a dobíjecí infrastruktury pro alternativní pohony v dopravě a opatření AA12 Podpora nákupu nízkoemisních a bezemisních vozidel pro veřejnou osobní dopravu. Nákup nízkoemisních vozidel pro veřejnou dopravu je podporován

⁶⁶ Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2023/857 ze dne 19. dubna 2023, kterým se mění nařízení (EU) 2018/842 o závazném každoročním snižování emisí skleníkových plynů členskými státy v období 2021–2030 přispívajícím k opatřením v oblasti klimatu za účelem splnění závazků podle Pařížské dohody a nařízení (EU) 2018/1999

z IROP z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR). V rámci programu NZÚ je podporována elektromobilita pro domácnosti a bytové domy spočívající v dotační podpoře zřizování neveřejných dobíjecích stanic. K 30. 11. 2024 bylo akceptováno 57 885 žádostí (35 348 žádostí v rámci NZÚ financované z NPO a 22 537 žádostí v rámci NZÚ financované z Modernizačního fondu).

V rámci OPŽP 2021–2027, Specifického cíle 1.5 Podpora přechodu na oběhové hospodářství účinně využívající zdroje úspěšně probíhá podpora výstavby a modernizace bioplynových stanic pro zpracování biologicky rozložitelných odpadů.

Z Modernizačního fondu je realizována dotační podpora projektů modernizace soustav zásobování tepelnou energií – změna palivové základny z uhlí na energetické využití odpadů.

V návaznosti na přijetí legislativních předpisů balíčku Fit for 55 byly připraveny dvě novely zákona č. 383/2012 Sb.⁶⁷ transponující revizi Směrnice 2003/87/ES⁶⁸ s novými pravidly emisního obchodování na období 2021–2030. V průběhu roku 2024 bylo dokončeno projednávání novely zákona, která především směřuje všechny výnosy z prodeje emisních povolenek na účely spojené se změnou klimatu a zavádí nová pravidla pro monitorování a vykazování emisí v novém systému EU ETS2 pro silniční dopravu, budovy a další emise mimo EU ETS1. Novela byla dne 27. 12. 2024 vyhlášena ve Sbírce zákonů pod číslem 481/2024 Sb.

Ekologická daňová a fiskální reforma zatím nebyla přijata, avšak její vybrané aspekty jsou řešeny v podpořeném projektu programu Prostředí pro život Centrum socio-ekonomického výzkumu dopadů environmentálních politik (SEEPIA). V srpnu 2023 došlo k dřívějšímu návratu spotřební daně z motorové nafty na původní úroveň před krizí, tj. na 9 950 Kč/1000 litrů. Zároveň v rámci tzv. konsolidačního balíčku došlo z hlediska spotřebních daní od 1. 1. 2024 k některým změnám s potenciálním environmentálně příznivým dopadem. Bylo zrušeno daňové osvobození energetických produktů a elektřiny, pokud jsou použity v mineralogických a metalurgických procesech a rovněž došlo ke zrušení osvobození leteckých pohonných hmot na národní úrovni.

Program Prostředí pro život MŽP i další rezortní programy aplikovaného výzkumu se zaměřují na vývoj a aplikaci nízkouhlíkových technologií, ale výzkumných projektů v této oblasti nebylo předloženo, respektive schváleno k podpoře mnoho.

Závěrečné zhodnocení implementace

Stanovený cíl je zatím průběžně plněn, z vyhodnocení opatření však vyplývají slabá a nepokrytá místa, která mohou způsobit problémy s plněním cíle v budoucnosti. Zatím byla zajištěna pouze částečná transpozice revize směrnice o emisním obchodování ve vztahu k fázi EU ETS2, a to vzhledem k negativnímu vnímání veřejnosti a potenciálně negativním dopadům rozšíření emisního obchodování na domácnosti.

⁶⁷ Zákon č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů

⁶⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/87/ES ze dne 13. října 2003 o vytvoření systému pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů ve Společenství a o změně směrnice Rady 96/61/ES

Určité mezery v efektivitě implementace lze spatřovat i v oblasti dopravy, kde je zatím nedostatečně zajištěno propojení veřejné a individuální dopravy ve městech, i když samotná veřejná doprava je na vysoké úrovni. Stejně tak obnova a transformace vozového parku směrem k nízkoemisním a bezemisním vozidlům je pomalá a Česko za průměrem EU v podílu alternativních pohonů ve vozovém parku výrazně zaostává.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	7	2	0

2.1.2 Energetická účinnost se zvyšuje

Cíl 2.1.2
Plněno částečně

Plnění cíle

Spotřeba primárních energetických zdrojů, tj. souhrnu tuzemských a dovezených energetických zdrojů, kolísá s mírně klesajícím trendem. V roce 2022 činila hodnota primárních energetických zdrojů (PEZ) 1 742,6 PJ, což bylo o 1,9 % méně než v předchozím roce 2021. Největší podíl v energetickém mixu (32,3 %) zaujímal v Česku v roce 2022 pevná fosilní paliva (hnědé a černé uhlí). Tento podíl v souladu se snahou o dekarbonizaci energetiky v dlouhodobém vývoji klesá a pevná fosilní paliva jsou postupně nahrazována environmentálně příznivějšími zdroji.

Konečná spotřeba energie v Česku v dlouhodobém vývoji s mírnými meziročními výkyvy po roce 2010 stagnuje a nedochází tak k snižování energetické účinnosti ekonomiky jako celku. V období 2020–2022 spotřeba energie vzrostla o 2,0 %, v roce 2022 však meziročně poklesla o 4,2 % na 1 019,0 PJ. Meziroční pokles konečné spotřeby energie byl způsoben poklesem spotřeby energie v průmyslu (o 5,9 %) a v domácnostech (o 8,7 %), naopak spotřeba energie v dopravě meziročně stoupla. Vývoj konečné spotřeby energie tak zatím nesměřuje k dosažení cílové hodnoty pro energetickou účinnost stanovené v aktualizaci NKEP, která činí 846 PJ v roce 2030. Na základě výsledků modelování provedeného v rámci projektu SEEPIA modelem TIMES, by konečná spotřeba energie v roce 2030 měla činit dle scénáře s dodatečnými opatřeními (WAM) 945 PJ.

Implementace opatření

Úspěšně implementovaná opatření v oblasti úspor energie cílí na zvyšování energetické účinnosti budov, průmyslu, služeb a dopravy pomocí legislativně stanovených pravidel a dotační podpory. MŽP podporuje zvyšování energetické účinnosti budov v rámci OPŽP, Nové zelené úsporám, Modernizačního fondu a NPO (komponenty 2.2 a 2.5). V rámci těchto programů pokrývá celý segment domácností a veřejných budov. OPŽP podporuje rovněž zvyšování účinnosti technologických procesů ve veřejném sektoru. V OP TAK jsou vyhlašovány výzvy v oblasti snížení energetické náročnosti podnikatelských budov, výrobních a technologických procesů.

Program NZÚ byl financován do 14. 6. 2023 z prostředků NPO (komponenta 2.5) v celkovém objemu 15,7 mld. Kč. Po vyčerpání této alokace je aktuálně program NZÚ financován z programu HOUSEnerg Modernizačního fondu. Všechny základní oblasti podpory (zateplování, nová výstavba, výměna kotlů, instalace FVE ve spojení s bateriemi, tepelná čerpadla s FVE, adaptační opatření a dobíjecí stanice pro elektromobily) jsou zachovány. Z Modernizačního fondu je pro program NZÚ předpokládána alokace minimálně 55 mld. Kč.

V rámci programu ENERGETICS bylo v letech 2022 a 2023 uzavřeno 5 výzev pro modernizaci zdrojů a technologií. Podpora využití odpadního tepla je možná z Modernizačního fondu. Např. v programu ENERGETICS byla vyhlášena výzva č. 1/2024 – Modernizace zdrojů, technologií a zařízení v průmyslu v EU ETS v rámci níž jsou podpořeny technologie, které snižují celkovou spotřebu energie v průmyslových zařízeních nebo snižují přímé emise skleníkových plynů z průmyslových zařízení. V programu HEAT jsou podporovány rekonstrukce nebo náhrady zdroje tepla v soustavách zásobování tepelnou energií se změnou palivové základny nebo typu energie z výzvy HEAT č. 1/2024 – Modernizace zdroje tepelné energie v SZTE. Z technické asistence OPŽP byl realizován projekt zaměřený na analýzu možností využití odpadního tepla v ČR, výstupem je zpráva Potenciál využití odpadního tepla v České republice⁶⁹. Rozvoj komunitní energetiky, která je rovněž nástrojem pro úspory energie a růst využívání OZE, je podpořen novelou energetického zákona, tzv. LEX OZE II, od 1. 1. 2024 (zákon č. 469/2023 Sb.⁷⁰), kterým byla do našeho právního řádu zavedena komunitní energetika, aktivní zákazník a sdílení elektřiny.

Revizí Směrnice o energetické účinnosti 2023/1791/EU⁷¹, vzniká povinnost renovovat budovy ve vlastnictví veřejných subjektů tak, aby se transformovaly na budovy s alespoň téměř nulovou spotřebou energie nebo budovy s nulovými emisemi. Směrnice se musí nejpozději do června 2025 transponovat do národní legislativy, proto je možné očekávat novelizace zákona č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií.

Podpůrnými opatřeními ke zvyšování energetické účinnosti je ecodesign, štítkování a energetický management (Energy Performance Contracting, EPC), jehož využití je v rámci OPŽP podporováno v oblasti zvyšování energetické účinnosti veřejných budov. Monitoring, regulace a řízení EPC jsou fakticky podporovány i dobrovolnými nástroji zejména MA21 a EMAS.

Úspory energie v sektoru dopravy jsou řešeny přesunem přepravních výkonů z individuální automobilové do energeticky a emisně méně náročné železniční dopravy a obecně hromadné dopravy. Výstavba a modernizace železničních tratí je řešena v dokumentu Dopravní sektorové strategie, 3. fáze. Elektrizace železnic je řešena v samostatném projektovém balíčku, který je rozpracován v dokumentu Koncepce rozvoje elektrické trakce v ČR (2023). Vládou byla schválena Koncepce nákladní dopravy pro období 2024–2035, která bude rozpracována na úroveň opatření v navazujících akčních plánech. V Koncepci městské a aktivní mobility jsou nastaveny cíle a typová opatření pro uspokojování potřeb po mobilitě. Strategickým nástrojem pro zvyšování energetické účinnosti dopravy ve městech je tvorba a implementace plánů udržitelné městské mobility (SUMP). Typové opatření pro tvorbu SUMP je provázání individuální a veřejné hromadné dopravy – podpora vzniku parkovišť P+R. Nákup nízkoemisních a bezemisních vozidel MHD je podporován opatřeními a dotačními mechanismy definovanými v aktualizaci NAP CM.

⁶⁹ <https://opzp.cz/dokument/3903>

⁷⁰ Zákon č. 469/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

⁷¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1791 ze dne 13. září 2023 o energetické účinnosti a o změně nařízení (EU) 2023/955

Závěrečné zhodnocení implementace

Specifický cíl je aktuálně plněn jen částečně, ke zvyšování energetické účinnosti ekonomiky jako celku nedochází. Klesá však energetická náročnost budov a rostou energetické úspory v průmyslu; celkově se snižuje energetická náročnost hospodářství. Spotřeba energie však roste v dopravě.

Soubor typových opatření k tomuto cíli byl plněn. Pouze částečné plnění specifického cíle však poukazuje na to, že současná opatření na růst energetické účinnosti a dosažení úspor spotřeby energie nepokrývají dostatečně všechny sektory a jejich nastavení je nedostatečné.

Při aktualizaci SPŽP doporučujeme strukturu opatření racionalizovat a odstranit duplicity ve specifických cílech 2.1 a 1.2 Ochrana ovzduší. Aby bylo dosaženo plnění specifických cílů 2.1.1 a 2.1.2, doporučujeme se v aktualizované SPŽP více zaměřit na opatření v dopravě. Dále je třeba cíl aktualizovat dle nových závazků EU/ČR.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	11	1	0

2.1.3 Využívání obnovitelných zdrojů energie se zvyšuje

Cíl 2.1.3
Plněno průběžně

Plnění cíle

Výroba elektřiny z obnovitelných zdrojů stoupá, po roce 2014 se však tempo růstu zpomalilo. V roce 2023 bylo vyrobeno z obnovitelných zdrojů 10 440 GWh elektřiny, což je 13,7 % celkové hrubé výroby elektřiny. Nejvíce elektřiny v rámci obnovitelných zdrojů bylo v roce 2023 vyrobeno z biomasy (23,3 %), z bioplynu (24,9 %), ve fotovoltaických elektrárnách (21,0 %) a ve vodních elektrárnách (22,5 %, bez přečerpávacích vodních elektráren). Výroba elektřiny z větrných elektráren a z odpadu představuje dohromady pouze cca 7 % celkové elektřiny vyrobené z OZE.

Výroba tepla z obnovitelných zdrojů měla ve sledovaném období 2010–2022 rostoucí trend, v roce 2022 v meziročním srovnání ovšem poklesla o 10,3 %, což však bylo dáno celkově nižší výrobou tepla vzhledem k teplejší topné sezoně. Podíl OZE na výrobě tepla pro SZTE v roce 2022 dosáhl 10,8 %. Největší podíl na výrobě tepla z OZE má biomasa, která v roce 2022 zaujímal 79,6 %. Dalšími zdroji tepla jsou pak odpady (teplo ze spaloven odpadů, 12,9 %), bioplyn (6,7 %) a tepelná čerpadla (0,8 %).

Podíl OZE na hrubé konečné spotřebě energie v Česku v roce 2023 činil 18,6 %, dle cíle aktualizovaného NKEP má tento podíl stoupnout na 30 % v roce 2030. Podíl OZE na konečné spotřebě energie v dopravě v roce 2023 byl pouze 5,7 %.

Implementace opatření

Rozvoj využití OZE je podporován opatřeními a dotačními mechanismy implementovanými v rámci specifických cílů 2.1.1 a 2.2.2, viz hodnocení výše. Pro urychlení rozvoje distribučních energetických soustav jsou určeny investiční dotace z NPO v rámci evropských dotací RePower EU k posílení distribučních sítí a navýšení jejich připojitelného výkonu v souvislosti s rozvojem obnovitelných zdrojů v ČR. Celková finanční alokace výzvy činí cca 6,7 mld. Kč.

K modernizaci rozvodné sítě umožňující připojení malých alternativních zdrojů připravuje sekundární legislativu Energetický regulační úřad (ERÚ) a definuje základní principy komunitní energetiky, ve vazbě na novelu energetického zákona č. 469/2023⁷². V NPO byla v roce 2023 na podporu komunitní energetiky v rámci komponenty 2.5.3 Komplexní reforma poradenství pro renovační vlnu v ČR vyhlášena Výzva č. 7/2023: Zakládání energetických společenství.

Přechod středních a menších soustav zásobování teplem na vícepalivové systémy využívající lokálně dostupnou biomasu je podporován z Modernizačního fondu, programu HEAT. V rámci strategického plánu Společné zemědělské politiky jsou podporovány investice do peletáren, které následně mohou vyrábět tvarované biopalivo využitelné k udržitelné výrobě tepla. Investice do obnovitelných zdrojů v zemědělství byly podporovány z Programu rozvoje venkova 2014-2022, k 30. 11. 2024 realizováno 16 projektů za cca 25,5 mil. Kč.

V dopravě je růst využití obnovitelných zdrojů energie zajišťován přes opatření NAP CM, v aktuálním znění. Aktualizace v reakci na nové unijní dokumenty představila revidované cíle v oblasti elektromobility, vodíkové mobility i biometanu v dopravě, včetně návazné infrastruktury. Z NAP CM vychází rozložení podpor alternativních pohonů mezi jednotlivými resorty. Ukončená výzva z NPO s celkovou alokací 600 mil. Kč byla zaměřena na nákup elektrovozidel a osobních vodíkových vozidel pro veřejný sektor s cílem podpořit nákup nejméně 1 485 elektrovozidel (kategorie M, N, L, SS) a osobních vodíkových vozidel a 200 neveřejných dobíjecích stanic. SFŽP ČR aktuálně eviduje v rámci žádostí předložených do výzvy č. 3/2022 z NPO celkově 460 žádostí o podporu 1 490 vozidel a 352 dobíjecích stanic s tím, že některé projekty se ještě budou ukončovat. Dne 10. 6. 2025 byla vyhlášena návazná výzva z NPO/NPŽP s celkovou alokací 300 mil. Kč.

V gesci MPO byla vypsána výzva v OP TAK na podporu využití biometanu včetně úpravy bioplynu na biometan s alokací 1 mld. Kč. Z NPO vypsalo MPO výzvu Záruka Elektromobilita o alokaci 1,9 mld. Kč, ze které byl podpořen nákup cca 6 400 vozidel (BEV, FCEV – osobní a lehká užitková vozidla) a 2 750 dobíjecích stanic.

Závěrečné zhodnocení implementace

Specifický cíl je průběžně plněn, horší situace je, pokud jde o vývoj využití OZE v dopravě. Opatření pro růst využití OZE se do značné míry prolínají s opatřeními na snižování emisí skleníkových plynů (SpC 2.1.1) i opatřeními na podporu úspor energie (SpC 2.1.2).

Opatření k růstu využití OZE v dopravě (2.1.3.5) je velmi různorodé a dotýká se více navzájem nesouvisejících aspektů. Doporučujeme opatření rozdělit na změny ve vozovém parku (růst využití alternativních paliv a pohonů, včetně OZE) a na podporu vývoje, výroby a využití obnovitelných (nefosilních) paliv v dopravě.

Doporučujeme cíl aktualizovat dle nových závazků EU/ČR.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	5	0	0

⁷² Zákon č. 469/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

2.2.1 Materiálová náročnost ekonomiky se snižuje

Cíl 2.2.1
Plněno
průběžně

Plnění cíle

Materiálová náročnost hospodářství v období 2000–2022 poklesla o 45,4 %, meziročně o 2,0 % na 26,9 kg.1000 Kč⁻¹. Klesající materiálová náročnost indikuje snižování náročnosti ekonomiky na materiály a suroviny v důsledku rostoucí efektivity přeměny materiálových vstupů na ekonomický výkon. Situace v roce 2022 představuje relativní decoupling, výkon ekonomiky meziročně stoupl o 2,8 %, domácí materiálová spotřeba stoupla rovněž, ale pouze o 0,8 % na 168,0 mil. t. Klesající materiálová náročnost umožňuje omezit negativní vlivy na krajinu spojené s těžbou nerostných surovin a snížit odpadní toky ekonomiky související s využíváním materiálů a surovin, jako jsou emise znečišťujících látek a skleníkových plynů do ovzduší.

Intenzitní indikátory materiálových toků, a tím i měrné zátěže životního prostředí na obyvatele a jednotku HDP spojené se získáváním a spotřebou materiálů, má Česko s ohledem na charakter ekonomiky ve srovnání s ostatními zeměmi EU27 mírně nadprůměrné. Dle nejnovějších dostupných dat za rok 2021 byla materiálová náročnost hospodářství Česka o 22,4 % vyšší než průměrná materiálová náročnost EU27.

Implementace opatření

K snižování materiálové náročnosti dochází v důsledku náhrady technologií za materiálově méně náročné a prosazování oběhového hospodářství, které využívá odpady jako zdroje. V OPŽP 2021–2027, Specifickém cíli 1.5 je podporován rozvoj infrastruktury odpadového hospodářství přispívající k vyšší poptávce po produktech z recyklovaných materiálů. Cirkulární řešení v podnicích je podporováno z výzvy OP TAK pro Specifický cíl 5.2 - Podpora přechodu na oběhové hospodářství účinně využívající zdroje.

MŽP ve spolupráci se SFŽP ČR připravilo systém bonifikací v rámci OPŽP 2021–2027 pro projekty, které předpokládají pořízení produktů z druhotných surovin. V rámci 24. a 68. výzvy MŽP – Prevence vzniku odpadů – byly bonifikovány vyšší mírou dotační podpory projektové žádosti na pořízení kompostérů vyrobených z recyklovaného materiálu. U investičních výzev komponenty NPO 3.3, která je v gesci MPSV, se ve zvýšené míře předpokládá využívání druhotných surovin, zejména v oblasti stavebnictví. Tato opatření mohou mít jako vedlejší efekt motivační efekt pro příjemce i případné dodavatele.

Vývoj technologií směrem k snižování materiálové náročnosti byl podpořen programem TREND (MPO), ve kterém bylo v prvních osmi soutěžích podpořeno celkem 525 projektů. V rámci OPST 2021–2027 jsou podporovány inovativní a pilotní projekty oběhového hospodářství vedoucí ke snižování materiálové náročnosti. V rámci Programu Prostředí pro život jsou podporovány výzkumné projekty zaměřené na ekoinovace v oblasti oběhového hospodářství. Ve spolupráci s TA ČR rovněž probíhá dlouhodobý výzkumný projekt: Centrum environmentálního výzkumu: Odpadové a oběhové hospodářství a environmentální bezpečnost (CEVOOH).

Revize zpoplatnění nebo zdanění primárních surovin s cílem podpořit využití druhotných surovin je zatím ve stadiu příprav a analýz. ČR však intenzivně prosazuje zavedení snížené sazby DPH u výrobků s recyklovaným obsahem na úrovni EU.

Závěrečné zhodnocení implementace

Stanovený cíl je průběžně plněn, materiálová náročnost klesá. Pokles materiálové náročnosti a zvyšování cirkularity ekonomiky podporuje plnění cílů v oblasti dekarbonizace, ochrany ovzduší, ochrany přírody a krajiny i odpadového hospodářství.

V implementaci opatření nebyly zaznamenány problémy, pouze systém zdanění využití primárních surovin je dosud v jednání. ČR však intenzivně prosazuje zavedení snížené sazby DPH u výrobků s recyklovaným obsahem na úrovni EU.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	4	1	0

2.2.2 Maximálně se předchází vzniku odpadů

Cíl 2.2.2
Plněno částečně

Plnění cíle

Celková produkce odpadů v roce 2023 poklesla na 38,0 mil. t (v případě komunálních odpadů na 5,8 mil. t). V roce 2023 meziročně mírně klesla i produkce odpadů z obalů na 1 368,2 tis. t, střednědobě lze však pozorovat výrazně rostoucí trend. Z hlediska materiálové struktury složení odpadů z obalů jsou nejčastěji zastoupeny papírové či lepenkové obaly (v roce 2023 celkem 42,7 %), které jsou s velkým odstupem následovány plasty (20,5 %) a sklem (16,3 %).

Šetrný přístup v oblasti produkce odpadů, resp. obalů je jedním z principů, který garantuje ekoznačení výrobků a služeb. Ekoznačení (ecolabelling) je označování výrobků a služeb, které jsou v průběhu celého životního cyklu prokazatelně šetrnější nejen k životnímu prostředí, ale i ke zdraví spotřebitele. V roce 2023 bylo v Česku celkem 30 platných licencí se 70 produkty certifikovanými ekoznačkou ekologicky šetrný výrobek, ekologicky šetrná služba (EŠV/EŠS), v případě ekoznačky EU Ecolabel se jednalo o 38 licencí pro 5 385 certifikovaných produktů. Dlouhodobě lze konstatovat rostoucí trend v případě počtu licencí u EU Ecolabel, zatímco počet licencí EŠV/EŠS spíše stagnuje.

Implementace opatření

Probíhá podpora nízkoodpadových a inovativních technologií ve výrobě (se zaměřením se na postupy umožňující náhradu primárních surovin druhotnými) a podpora infrastruktury na zpracování a využívání druhotných surovin, zejména v OPŽP 2021–2027, OP TAK či OPST. V případě OPŽP se jedná o Specifický cíl 1.5 Podpora přechodu na oběhové hospodářství účinně využívající zdroje. V programu OP TAK se jedná o Specifický cíl 5.2 – Podpora přechodu na oběhové hospodářství účinně využívající zdroje. V OPST jsou podporovány inovativní projekty oběhového hospodářství pro Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj. Další podpora probíhá i v rámci NPO (výzva Cirkulární řešení v podnicích).

Kromě podpory projektů k využívání druhotných surovin a efektivnímu využívání materiálů ve výrobě běží i průběžně plnění úkolů definovaných v aktualizované Politice druhotných surovin ČR

Pokračují aktivity řešící další rozvoj rozšířené odpovědnosti výrobců a ekodesign produktů na českém trhu. Hlavním nástrojem podpory zlepšení udržitelnosti výrobků je nově přijaté nařízení o ekodesignu

udržitelných výrobků⁷³, které podpoří výrobní a spotřební vzorce v souladu s celkovými cíli Unie v oblasti udržitelnosti v oblasti klimatu, životního prostředí, energetiky a využívání zdrojů. EK bude na základě analýz celého životního cyklu stanovovat ekodesignové požadavky pro uvedení produktů na trh. Obdobný cíl mají i další postupně schvalované návrhy předpisů balíčku zveřejněného 30. 3. 2022, zejména nařízení stanovující požadavky na stavební výrobky, směrnice na posílení postavení v zelené transformaci a později zveřejněné směrnice k zeleným tvrzením, resp. směrnice k právu na opravu.

Ekodesign produktů napomáhá zlepšovat i Ekoznačka EU a národní ekoznačka EŠV, jejímž gestorem pro ČR je MŽP. V rámci ekoznaček se na základě analýzy celého životního cyklu stanovují parametry, které dokáže splnit jen 10 až 20 % těch nejlepších produktů z pohledu „environmentální šetrnosti“. Tím ekoznačky jasně stanovují směr vývoje. V roce 2024 skončila osvětová kampaň na podporu zvýšení povědomí o Ekoznačce EU a EŠV. S ohledem na její relativní úspěšnost bude MŽP pokračovat v osvětových aktivitách, byť v omezenějším měřítku.

Byly dokončeny a přijaty legislativní předpisy – zákon č. 243/2022 Sb., o omezení dopadu vybraných plastových výrobků, zákon č. 244/2022 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí, dále vyhláška č. 47/2023 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí, vyhláška č. 95/2023 Sb., kterou se mění vyhláška č. 30/2021 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o obalech

Vznikl nový kolektivní systém pro tabákové výrobky s filtry a filtry pro použití v kombinaci s tabákovými výrobky (Nevajgluj, a.s., další kolektivní systémy jsou v přípravě).

Jsou zpracovávány studie pro další potenciální systémy rozšířené odpovědnosti výrobců (zejména např. nábytek, textil, hračky...), na jejichž základě bude možné doplnit novelou zákon č. 542/2020 Sb.⁷⁴ o další výrobky. Budou realizovány aktivity na podporu zvýšení povědomí o novém právním rámci.

Podpora sdílení výrobků, center opětovného využití a oprav, vč. dlouhodobé dostupnosti náhradních dílů. V OPŽP 2021–2027, Specifickém cíli 1.5 Podpora přechodu na oběhové hospodářství účinně využívající zdroje jsou podporovány projekty RE-USE center, včetně opraváren a nábytkových bank. V rámci výzkumného programu Sigma probíhá řešení projektů „Založení a provoz re-use centra/re-use pointu v sociálních a právních podmínkách ČR“ a „MAKE IT CIRCULAR: Podpora cirkulární ekonomiky ve městech prostřednictvím makerspaců“.

Je řešena problematika omezování plýtvání potravinami, vč. zvyšování využití gastroodpadu, a to stanovením zásad pro předcházení potravinových odpadů a jeho využití (POH ČR), návrhem způsobu zjišťování množství potravinového odpadu v ČR a vývojem nových postupů a způsobů předcházení vzniku potravinových odpadů (projektová podpora včetně budování infrastruktury, zařízení pro nakládání s odpady a podpory potravinových bank). 1. 7. 2023 nabylo účinnosti ustanovení § 3 vyhlášky č. 121/ 2023 Sb.,⁷⁵ ze kterého také vyplývá možnost darování pokrmů. Vyhláška umožňuje zchlazení nebo zmrazení teplých pokrmů a následné poskytnutí těchto pokrmů neziskovým organizacím, které poskytují potravinovou pomoc (potravinové banky aj.). Toto ustanovení jde vstříc EU strategii snižování množství potravinového odpadu a je také v souladu s pokyny Evropské unie

⁷³ nařízení EP a Rady (EU) 2024/1781 ze dne 13. června 2024 o vytvoření rámce pro stanovení požadavků na ekodesign udržitelných výrobků, o změně směrnice (EU) 2020/1828 a nařízení (EU) 2023/1542 a o zrušení směrnice 2009/125/ES (nařízení o ekodesignu udržitelných výrobků)

⁷⁴ Zákon č. 542/2020 Sb., o výrobcích s ukončenou životností

⁷⁵ Vyhláška č. 121/2023 Sb., o požadavcích na pokrmy

k darování potravin. Provozovatelům stravovacích služeb je tímto umožněno darovat přebytečné teplé pokrmy a předcházet tak plýtvání.

V oblasti podpory výzkumu, experimentálního vývoje a inovací v oblasti předcházení vzniku odpadů probíhá ve spolupráci MŽP s TA ČR realizace dlouhodobého výzkumného projektu Centrum environmentálního výzkumu: Odpadové a oběhové hospodářství a environmentální bezpečnost (CEVOOH). Podpora dále probíhala v rámci jednotlivých výzev v Programu prostředí pro život.

Další podpora VaVal probíhá i v resortu MPO či MZe (Program na podporu aplikovaného výzkumu Ministerstva zemědělství na období 2024–2032, ZEMĚ II. Hlavními oblastmi, na které je tento program zaměřen jsou bioekonomika, chytré zemědělství a globální změny v biosféře).

Problematika je také řešena v Dlouhodobé koncepci rozvoje výzkumné organizace VÚV T.G.M. na léta 2023–2027; výzkumný úkol č. 5 – Technologie ve vodním hospodářství a cirkulární ekonomika. Tématu jsou věnovány dva dílčí cíle výzkumného úkolu – Nakládání s odpady s ohledem na snižování zátěže životního prostředí a Environmentální posuzování produktových systémů.

MŽP zajišťuje, v rámci podpory a rozvoje monitoringu, resp. digitalizace sledování materiálových toků, provoz několika informačních systémů používaných při výkonu veřejné moci v rámci 4 agend MŽP z oblasti odpadového hospodářství, které slouží mj. k monitoringu produkce odpadů, její časové dynamiky, sledování trendu produkce obalových odpadů, sledování pohybu a využití odpadů. Konkrétně jde o tyto ISVS: Integrovaný systém plnění ohlašovacích povinností (ISPOP), Informační systém odpadového hospodářství (ISOH), Informační systém odpadového hospodářství – modul autovraky (MA ISOH), Systém evidence přepravy nebezpečných odpadů (SEPNO) a Hodnocení nebezpečných vlastností odpadů (HNVO) a expertní systém TIRAMISO. V roce 2023 a 2024 byl postupně spouštěn nový systém ISOH2 s několika moduly, který umožňuje kvalitnější analýzu dat materiálových toků.

V rámci informační podpory předcházení vzniku odpadů (např. v rámci odborného vzdělávání i EVVO) byl na MŠMT předložen návrh nového rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání zahrnuje širokou škálu environmentálních témat, která odrážejí současné výzvy i potřebu připravit žáky na udržitelnou budoucnost. Vedle témat cirkulární ekonomiky a recyklace se zaměřuje také na další klíčové oblasti, jako jsou ochrana biodiverzity, klimatická změna, šetrné nakládání s přírodními zdroji a rozvoj ekologického myšlení. Cílem je poskytnout dětem komplexní vzdělání, které jim umožní nejen pochopit environmentální problémy, ale také aktivně přispívat k jejich řešení.

V OPŽP byla v roce 2024 vyhlášena výzva zaměřená na podporu modernizace environmentálních vzdělávacích center, která se zabývají nebo nově budou zabývat tématem klimatické změny. Výzvy vyhlášeny i v rámci NPŽP a programu na podporu NNO (Ekologické výukové programy o změně klimatu), kde se mimo jiné řeší i podpora realizace denních a pobytových výukových programů pro školy a osvěty a vzdělávání veřejnosti se zaměřením i na oblast oběhového hospodářství. Ve výzkumném projektu CEVOOH probíhá příprava metodiky vzdělávání obyvatel pro obce v oblasti odpadového a oběhového hospodářství.

MŽP v květnu 2023 vydalo metodiku, která má pomoci obcím s plněním informačních povinností vůči občanům („Metodické doporučení pro poskytování informací obcemi o odpadovém hospodářství občanům a Soustava indikátorů odpadového hospodářství obce“).

Informační podpora předcházení vzniku odpadů dále probíhá v rámci konferencí a odborných seminářů.

V oblasti podpory zájmu spotřebitelů i průmyslu o recyklované produkty, vč. rozšíření spektra certifikovaných produktů a služeb (ekoznačení), a upřednostnění odpovědného veřejného zadávání připravilo MMR Národní strategii veřejného zadávání v České republice pro období 2024-2028, která byla schválena vládou ČR. Strategie plně reflektuje požadavky Státní politiky životního prostředí. Součástí náplně Strategie bude i masivní vzdělávací kampaň.

Byly vytvořeny metodiky pro zohlednění environmentálních parametrů v rámci veřejných zakázek. Avšak reálné uplatnění metodik je i přes zásadu danou § 6 odst. 4 Zákona o zadávání veřejných zakázek na nižší úrovni, než je žádoucí.

Je podporován rozvoj infrastruktury odpadového hospodářství přispívající k vyšší poptávce po produktech z recyklovaných materiálů a zároveň k využití plastového odpadu vznikajícího v České republice prostřednictvím jednotlivých výzev OPŽP 2021–2027 a zvýhodnění recyklovaných produktů v tzv. „zelených“ výběrových řízeních.

V rámci 24. a 68. výzvy MŽP – Prevence vzniku odpadů – byly bonifikovány vyšší mírou dotační podpory projektové žádosti na pořízení kompostérů vyrobených z recyklovaného materiálu.

Nová pravidla pro ekodesign – nedosažení rovnováhy mezi důvěryhodností a finančně-administrativní náročností. Zajištění průběžné aplikace nařízení k ekodesignu v ČR bude vyžadovat odpovídající personální zajištění. V ČR je nedostatečná poptávka po produktech s ekoznačkou zapříčiněná nižším povědomím i přetrvávajícími předsudky a rovněž obecně vyšší cenou těchto produktů. Nízká poptávka po produktech má za následek i nízký zájem o ekoznačky ze strany výrobců. Co se týká bezobalových obchodů, tento koncept byl realizován především v oblasti potravin a drogerie. Praxe ale ukázala, že se jedná o ekonomicky neudržitelný způsob prodeje. Zákazníky takovýto způsob prodeje příliš neoslovil, a to ani ve velkých městech. Množství těchto prodejen bylo nuceno ukončit provoz. Problém je ten, že zboží bývá dražší než v klasické síti prodejen. Přetrvává poměrně vysoká míra potravinového odpadu v domácnostech, také v zemědělství, v obchodech, v restauracích a jídelnách.

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je i přes průběžné plnění příslušných opatření SPŽP plněn pouze částečně, neboť primárním aspektem, který ovlivňuje produkci odpadů (zejména komunálních) v ČR je počet obyvatel ČR, resp. počet lidí, kteří odpad produkují (včetně nerezidentů, turistů atd.). Obecně platí, že zvyšující se životní úroveň obyvatel a konzumní způsob života vede k vyšší produkci odpadů. Hospodářský růst představuje pro produkci odpadů (zejména komunálních) významný rizikový faktor, protože s růstem HDP na obyvatele dochází k nárůstu množství odpadu. Z toho důvodu je třeba se zaměřit na oddělení ekonomického růstu od růstu produkce odpadu, například prostřednictvím pokračující podpory cirkulární ekonomiky, efektivnější recyklace a přijetí strategií omezujících nadměrnou spotřebu a řešících např. přetrvávající poměrně vysokou míru potravinového odpadu.

Dále je třeba pokračovat v podpoře činnosti potravinových bank a dalších subjektů s humanitárním zaměřením a v aktivitách vedoucích k informování spotřebitele ohledně problematiky omezování plýtvání potravinami. Přetrvává spíše nedostatečná poptávka po produktech s ekoznačkou, která je zapříčiněna nižším povědomím i přetrvávajícími předsudky a rovněž obecně vyšší cenou těchto produktů. Je třeba se zaměřit i na to, aby informace na obalu výrobku nezahlcovaly spotřebitele (množství známek, značek a symbolů, jejichž význam ve většině případů spotřebitel ani nezná) a aby ekoznačení nezpůsobovalo nadměrnou administrativní zátěž na straně výrobců. Nízká poptávka po ekologických produktech má za následek i nízký zájem o ekoznačky ze strany výrobců.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	9	1	0

2.2.3 Hierarchie způsobů nakládání s odpady je dodržována

Cíl 2.2.3
Plněno částečně

Plnění cíle

V nakládání s odpady dominuje jejich využití, především materiálové, jehož podíl střednědobě i krátkodobě roste a v roce 2023 činil 83,8 %. Nejčastějším způsobem odstranění odpadů je ukládání v úrovni nebo pod úrovní terénu, tedy skládkování. Tato skutečnost je v Česku přetrvávajícím významným problémem. Od roku 2009 podíl skládkování klesl ze 14,6 % na 13,1 % v roce 2023 a výrazně tak neklesá (v období mezi lety 2020–2023 dokonce podíl stoupl, a to z 9,8 % v roce 2020).

I přes příznivý vývoj v nakládání s komunálními odpady je více než 40 % komunálních odpadů, na rozdíl od ostatních skupin odpadů, stále ukládáno na skládkách, podíl skládkování však dlouhodobě klesá (z 64,0 % v roce 2009, resp. z 48,8 % v roce 2020 na 42,4 % v roce 2023). Pozitivní je i setrvalý růst podílu materiálově využitých komunálních odpadů ze 22,7 % v roce 2009, resp. 38,6 % v roce 2020 na 43,1 % v roce 2023.

Implementace opatření

V rámci informační podpory prosazování hierarchie nakládání s odpady MŽP v květnu 2023 vydalo metodiku, která má pomoci obcím s plněním informačních povinností vůči občanům („Metodické doporučení pro poskytování informací obcemi o odpadovém hospodářství občanům a Soustava indikátorů odpadového hospodářství obce“). V rámci projektu Centrum environmentálního výzkumu: Odpadové a oběhové hospodářství a environmentální bezpečnost (CEVOOH) probíhá příprava metodiky vzdělávání obyvatel pro obce v oblasti odpadového a oběhového hospodářství.

Vysoké školy jsou podporovány v aktivitách směřujících k naplňování udržitelných cílů (Sustainable Development Goals) a v rozvoji kompetencí přímo relevantních pro život a praxi v 21. století, jak je uvedeno ve Strategickém záměru MŠMT pro oblast vysokých škol a v jeho každoroční aktualizaci.

V oblasti budování environmentálně efektivní infrastruktury a sítě zařízení na úpravu a zpracování odpadů, omezení množství ukládaných využitelných odpadů na skládky, snižování produkce komunálních odpadů, resp. předcházení jejich vzniku, zvýšení materiálového využití komunálních odpadů a podpory energetického využití nerecyklovatelných odpadů v souladu s hierarchií nakládání s odpady je poskytována dotační podpora z různých zdrojů. V rámci OPŽP 2021–2027, Specifického cíle 1.5 Podpora přechodu na oběhové hospodářství je podporována celá oblast oběhového hospodářství – rozvoj infrastruktury a sítě zařízení pro úpravu a zpracování odpadů, prevence vzniku odpadů

(kompostéry, RE-USE centra, potravinové banky, prevence vzniku jednorázového nádobí a obalů), sběr, třídění, dotřídování, úprava, materiálové a energetické využití odpadů. Rovněž v rámci NPO, komponenty 2.7 Cirkulární ekonomika, recyklace a voda je podporován rozvoj oběhového hospodářství v oblasti biologicky rozložitelných odpadů. V rámci OPST jsou podporovány inovativní a strategické projekty oběhového hospodářství pro Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj. Výzvy k oběhovému hospodářství jsou vyhlašovány i v rámci OP TAK pro Specifický cíl 5.2 – Podpora přechodu na oběhové hospodářství účinně využívající zdroje (např. výzva se zaměřením na inovativní technologie pro vyšší materiálovou recyklaci).

V POH ČR jsou uvedena opatření na budování zařízení pro úpravu zpracování odpadů, součástí POH je i důsledné dodržování a podpora vyšších stupňů hierarchie nakládání s odpady, resp. uplatňování programu předcházení vzniku odpadu. V roce 2024 probíhala příprava nového Plánu odpadového hospodářství ČR 2025–2035, který je založen na důsledném dodržování hierarchie nakládání s odpady a implantuje všechny závazné cíle vyplývající z legislativy EU. V zákoně o odpadech⁷⁶ je zakomponováno automatické každoroční navýšení poplatku za ukládání odpadu na skládky na předem známou výši a od 1. 1. 2030 zákaz ukládání využitelných odpadů na skládky. Byla dokončena a vstoupila v platnost vyhláška o tuhých palivech č. 169/2023 Sb. a vyhláška o asfaltových směsích č. 283/2023 Sb.

V rámci plnění úkolů Politiky druhotných surovin byl vytvořen v roce 2021 „Katalog výrobků a materiálů s obsahem druhotných surovin“ z průmyslových provozů a komunálních odpadů pro použití ve stavebnictví.

V rámci podpory kvalitnějšího třídění stavebního odpadu a osvěty k preferenci oprav a úprav staveb namísto plošných demolic stanovuje odpadová legislativa (zákon o odpadech a prováděcí předpis) povinnost pro původce odpadu při odstraňování stavby, provádění stavby nebo údržbě stavby dodržet postup pro nakládání s vybouranými stavebními materiály určenými pro opětovné použití, vedlejšími produkty a stavebními a demoličními odpady tak, aby byla zajištěna nejvyšší možná míra jejich opětovného použití a recyklace. Je stanoven seznam vybouraných stavebních materiálů, výrobků, vedlejších produktů a stavebních a demoličních odpadů, které musí být soustřeďovány odděleně. V rámci projektu CEVOOH podpořeného TA ČR probíhá rovněž výzkum zaměřený na nakládání se stavebními a demoličními odpady a na jejich potenciál v oblasti cirkulární ekonomiky. Jako jeden výstupů byla připravena metodika s názvem „Zlepšování postupů selektivní demolice v rámci prevence předcházení vzniku odpadů a dalšího využití stavebních a demoličních odpadů“, která mimo jiné obsahuje příklady provádění správné praxe selektivních demolic.

V rámci podpory a motivace zemědělců k využívání kompostů z bioodpadů MŽP formou dotací z NPŽP (výzva č. 6/2023) vybavuje zemědělce prostředky pro zpracování biologicky rozložitelného odpadu na komposty. MZe spolupracuje jako poradce při vytváření dotačních mechanismů. V této souvislosti jsou stanoveny opatření pro podporu využívání kompostů v POH ČR. Část projektu Centra environmentálního výzkumu: „Odpadové a oběhové hospodářství a environmentální bezpečnost (CEVOOH)“ je zaměřena na podporu výroby kvalitních kompostů a osvětu s cílem rozšířit aplikaci kalů z ČOV na zemědělské půdě. V rámci NPO, komponenty 2.7 Cirkulární ekonomika, recyklace a voda probíhá dotační podpora pro zemědělské subjekty na pořízení vybavení aplikaci kompostu do zemědělské půdy.

Pokračuje podpora výzkumu, experimentálního vývoje a inovací v oblasti zpracovatelských a recyklačních technologií. Problematika je řešena v podpořeném projektu CEVOOH. V programu Prostředí pro život byly podpořeny další, menší projekty přispívající k plnění tohoto opatření (např.

⁷⁶ Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech

„Vývoj zařízení pro úpravu a zpracování expandovaných a nízkohustotních odpadních termoplastů“). V programu TREND, který pro MPO administruje TA ČR, byla v posledních soutěžích zařazena bonifikace za naplnění cílů Národní výzkumné a inovační strategie pro inteligentní specializaci ČR 2021–2027 (Národní RIS3 strategie). Jedna ze dvou misí Národní RIS3 strategie (Mise Zefektivnění materiálové, energetické a emisní náročnosti ekonomiky) je zaměřena environmentálně, a k výše uvedenému cíli SPŽP je relevantní jeden ze tří cílů mise – cíl cirkularita. Podpora inovativních projektů oběhového hospodářství pro Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj probíhá i z OPST.

Závěrečné zhodnocení implementace

Stav odpadového hospodářství v ČR je dobrý. Síť zařízení je rozvinutá a umožňuje bezpečné nakládání se všemi odpady. V nakládání s odpady dominuje jejich využití, s výjimkou komunálních odpadů, kde není situace vyhovující, proto i přes průběžnou implementaci příslušných opatření je třeba cíl dodržování hierarchie způsobů nakládání s odpady hodnotit jako částečně plněný. Skládkování komunálních odpadů je nad úrovní průměru EU27 a recyklace pod průměrem. Cílem je razantnější snižování podílu skládkování na celkové produkci komunálních odpadů a současně zvyšování jejich materiálového a rovněž energetického využití, a to v souladu s platnou hierarchií způsobů nakládání s odpady a s principy oběhového hospodářství spojenými s potřebou naplnění evropských cílů oběhového hospodářství. Z rozborů směsného komunálního odpadu, které jsou systematicky zpracovávány, vyplývá, že stále existuje potenciál pro efektivnější systém odděleného soustředování a třídění komunálních odpadů.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	10	1	0

3.1.1 Retence vody v krajině se zvyšuje prostřednictvím ekosystémových řešení a udržitelného hospodaření

Cíl 3.1.1

Plněno
průběžně

Plnění cíle

Narušení přirozeného vodního režimu krajiny má vliv na ekologickou stabilitu krajiny a projevuje se zrychleným odtokem vody a sníženou retenční a akumulací schopností. Celková potenciální retenční kapacita (tj. schopnost zadržovat vodu) zemědělských půd v ČR se odhaduje na 8,4 mld. m³ vody. Současný stav vzhledem k poškození erozí, utužení půd, dehumifikaci a ztrátě biologické aktivity půd je kolem 5 mld. m³ vody, což představuje deficit 3,4 mld. m³ vody. V ČR je evidováno přibližně 1,1 mil. ha podzemní drenáží odvodněné zemědělské půdy, což v celorepublikovém průměru představuje cca 26 % výměry zemědělských půd (tj. 13,9 % plochy území ČR) a v řadě povodí drobných vodních toků pak dosahuje 60 % i více.

Celková délka vodních toků ČR je 102,8 tis. km, z nichž významné vodní toky představují 16,3 tis. km a drobné vodní toky 86,5 tis. km. V ČR je značný podíl upravených vodních toků, u kterých došlo ke zhoršení hydromorfologického stavu. Technicky je upraveno 25 % celkové délky toků s povodím nad 5 km² (9 270 km) a 30 % délky (16 778 km) toků s povodím nad 250 km². Problémem je i skutečnost, že celková délka českých vodních toků se v průběhu 20. století zkrátila přibližně o třetinu, tedy že nad rámec vysokého podílu upravených vodních toků v ČR ještě přibližně 30 % původních toků zaniklo v minulosti provedenými úpravami. Takto spravovaná říční síť selhává ve schopnosti zadržovat a uvolňovat vodu postupně.

Z pohledu retence vody v krajině i biologické rozmanitosti jsou významné kromě jiného i mokřadní ekosystémy, které zaujímají cca 31,2 tis. ha rozlohy ČR (tj. 0,4 %). Ochrana vodních a mokřadních ekosystémů patří k mezinárodním závazkům ČR vyplývajícím z tzv. Ramsarské úmluvy – celkem je u nás vymezeno 14 tzv. ramsarských mokřadů o rozloze 57,4 tis. ha. Jen omezeně se daří snižovat míru odvodnění řady rašeliníšť a mokřadů. Mokřady na zemědělské půdě jsou chráněny před poškozováním a zrušením požadavkem standardu DZES 8. MZe eviduje celkem 776 účinných mokřadů s celkovou výměrou 427,1 ha.

Důležitou součástí české krajiny jsou i rybníky a malé vodní nádrže, které představují podstatný, byť umělý typ náhradního ekosystému. Pro podporu zachování biodiverzity je podmínkou zachování tradičního způsobu hospodaření. Na území ČR se nachází více jak 24 tis. rybníků a vodních nádrží, jejichž celková plocha představuje téměř 52 tis. ha, z toho je v Čechách a na Moravě využito k chovu ryb více než 41 tis. ha rybníků. Předpokládaný objem rybníků ČR by mohl zachytit až 600 mil. m³ vody, kvůli vysokému zabahnění je však jejich potenciál nižší, množství vody v rybnících se pohybuje okolo 400 mil. m³ vody.

Implementace opatření

Revize odvodňovacích systémů na zemědělské půdě je realizována skrze program na podporu aplikovaného výzkumu Ministerstva zemědělství (ZEMĚ II). Zároveň, v rámci OPŽP 2021–2027, je podporováno opatření odstranění či eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení v krajině. V rámci výzkumu je metodicky podporována také realizace pozemkových úprav.

Pozemkové úpravy jsou důležitým nástrojem pro zlepšování struktury zemědělské krajiny, realizaci krajinných prvků a zvyšování její přirozené retenční schopnosti, přičemž do konce roku 2024 byly komplexní a jednoduché pozemkové úpravy provedeny na 42,3 % výměry zemědělského půdního fondu (více než 1,77 mil. ha). Realizace pozemkových úprav je podporována Státním pozemkovým

úřadem (SPÚ) a dotačními programy MZe v rámci PRV 2014–2022 a SP SZP 2023–2027, k 30. 11. 2024 bylo realizováno 334 projektů s podporou ve výši 3,4 mld. Kč a dalších cca 112 projektů je v průběhu realizace s doplňkovou podporou ve výši 1,268 mld. Kč s dokončením do června 2025. V rámci realizace pozemkových úprav je v OPŽP 2021–2027 podporována tvorba a obnova krajinných prvků včetně protierozních opatření. Další podpora PÚ bude v rámci EU fondů ze SP SZP od roku 2025. Realizace pozemkových úprav je pro období 2021–2024 dále financována Národním plánem obnovy z fondu EU v rámci komponenty 2.6 Ochrana přírody a adaptace na změnu klimatu, prostřednictvím subkomponenty 2.6.4 Provádění pozemkových úprav. Do konce roku 2024 bylo zrealizováno 185 projektů v rámci cílů: „opatření k ochraně životního prostředí a k adaptaci krajiny na změnu klimatu“ a „opatření k posílení biodiverzity a mimoprodukčních funkcí krajiny“. Celková výše alokace NPO činí 826,4 mil. Kč bez DPH (způsobilé výdaje). Od roku 1991 do konce roku 2024 SPÚ v krajině zrealizoval 909 ha vodohospodářských, 976 ha protierozních a 2 054 ha ekologických opatření.

V rámci lesnického sektoru je hlavní nástroj pro zvyšování přirozené retence vody přizpůsobení hospodaření prostřednictvím Oblastních plánů rozvoje lesů (OPRL). V rámci podrobného stanovištního průzkumu lesnické typologie jsou vylišovány i pramenné oblasti. Vyhláška č. 298/2018 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů pak doporučuje stanovištně vhodné základní cílové dřeviny, základní přípravné dřeviny a meliorační a zpevňující dřeviny (MZD). Implementace navržených doporučení do lesních hospodářských plánů (LHP) se uskutečňuje prostřednictvím schvalovacího procesu LHP státní správou lesů, včetně závazného stanoviska orgánu ochrany přírody a krajiny. V roce 2023 byl ukončen projekt NAZV č. QK21020386: Kategorizace a optimalizace managementu melioračních okrsků pro zvýšení retenční funkce lesa. V rámci výstupů projektu byla publikována certifikovaná metodika: Metodika postupu rozlišení a využití lesnických hydromelioračních okrsků pro zvýšení retenční funkce lesa, která bude pilotně odzkoušena v rámci monitoringu hydromelioračních okrsků v rámci šetření OPRL. V novém Strategickém plánu Společné zemědělské politiky na období 2023-2027 jsou podporovány projekty výstavby nových i rekonstrukcí stávajících lesních cest, součástí je podpora i pramenných jímek, vsakovacích jam, příkopů či svodnic. Od roku 2022 do roku 2024 je řešen výzkumný projekt NAZV č. QK22020146 „Technická doporučení pro hospodaření s vodou v rámci lesní dopravní sítě“ orientovaný mj. právě na vsakovací opatření.

Realizace přírodě blízkých protipovodňových opatření je zaváděna do praxe v souladu se schválenými Národními plány povodí, s Plány dílčích povodí pro III. plánovací období 2021–2027 a s Plány pro zvládání povodňových rizik v povodích Dunaje, Labe a Odry do roku 2027. Rámcově je zlepšování vodních poměrů krajiny realizováno souborem technických a organizačních opatření, jejichž cílem je mimo jiné optimalizovat vodní režim v krajině komplexním a integrovaným způsobem. Součástí územního plánování je vytváření územních podmínek (ploch, koridorů) pro potřeby vodního hospodářství a potřeby řešení problémů krajiny včetně potřeby zasakování a přirozený rozliv. Realizace přírodě blízkých protipovodňových opatření je finančně podporována z dotačních programů v gesci MŽP (OPŽP).

Revitalizace vodních toků a niv, obnova mokřadů, budování přírodě blízkých malých vodních nádrží jsou podporovány v rámci OPŽP 2021–2027, NPO-POPFK, NPŽP-NPO, NPŽP a OPST. Z Programu péče o krajinu (PPK) jsou podporovány tůňe a mokřady. Metodická a informační podpora těchto opatření probíhá ze strany MŽP průběžně ve spolupráci s AOPK ČR. Byly např. dokončeny a publikovány standardy AOPK ČR Revitalizace vodních toků a jejich niv, Obnova vodního režimu rašelinišť a pramenišť a Výstavba a rekonstrukce malých vodních nádrží přírodě blízkým způsobem. AOPK ČR v současné době řeší projekt Pasportizace vodních toků ČR s cílem vytvoření strategického podkladu pro účely ochrany přírody a plánování v oblasti vod. Identifikují se vhodné lokality pro renaturaci

a vytvářejí se podmínky pro spontánní návrat přirozených procesů. V letech 2012–2020 bylo revitalizováno přes 263 km vodních toků a v realizaci je nyní dalších 25 km toků. V rámci SZP 2023–2027 jsou krajinné prvky na zemědělské půdě, jejichž součástí je i mokřad, chráněny v rámci podmíněnosti standardem DZES 8 a od roku 2025 jsou poskytovány ekoplatby na vznik nových krajinných prvků (např. mokřadů) a jejich údržbu.

V rámci vodního hospodářství v roce 2022–2023 pokračovala realizace programu 129 390 Podpora opatření na drobných vodních tocích a malých vodních nádrží – 2. etapa. Bylo podpořeno 132 rekonstrukcí vodních toků, 362 rekonstrukcí malých vodních nádrží a 75 výstaveb obecních malých vodních nádrží. Dále pokračovala realizace programu 129 370 Odstraňování povodňových škod na státním vodohospodářském majetku III. Bylo podpořeno 27 projektů státních podniků Povodí Moravy a Lesy České republiky. V roce 2024 se předpokládá spuštění dotačního programu 129 490 Podpora opatření na malých vodních nádržích a drobných vodních tocích – 3. etapa, s dobou trvání do roku 2028.

Podpora dokumentů zaměřených na retenci vody v krajině je realizována v rámci OPŽP 2021–2027 či OPST, kde je podporováno zpracování územních studií krajiny, studií systému sídelní zeleně a plánů ÚSES. MŽP podporuje finančně, metodicky i informační osvětou zpracování místních či regionálních adaptačních strategií. V rámci NPO-POPFK jsou podporovány vodohospodářské studie proveditelnosti za účelem retence vody v krajině. V roce 2023 byla v meziresortní spolupráci MMR, MŽP a SPÚ dokončena aktualizace metodických materiálů k územní studii krajiny. Opatření je plněno také průběžně skrze podporu zapojování obcí do Paktu starostů a primátorů pro klima a energii prostřednictvím výzev z NPŽP.

Jako příklad využívaných výsledků z výzkumného programu NAZV lze např. uvést metodický nástroj „Využití dálkového průzkumu Země pro identifikaci a vymezení funkcí drenážních systémů“ či certifikovanou metodiku „Snižování zátěže povrchových vod zdroji plošného zemědělského znečištění při uplatnění regulace drenážního odtoku na stavbách zemědělského odvodnění“.

Neprobíhá systematická revize odvodňovacích systémů na zemědělské půdě. Bez jasného přehledu o stavu a funkčnosti odvodňovacích systémů přitom nelze efektivně plánovat a realizovat opatření k posílení retence a infiltrace vody.

Závěrečné zhodnocení implementace

Zvyšování retence vody v krajině nelze na základě dostupných dat objektivně potvrdit, nicméně vzhledem k významné podpoře a počtu provedených opatření je cíl hodnocen jako průběžně plněný. Plnění cíle je podporováno převedšími dotačními programy a metodickým vedením ze strany ministerstev, díky nimž se daří realizovat projekty na obnovu a ochranu krajinných prvků, realizace přírodně blízkých protipovodňových opatření, revitalizace vodních toků a niv, realizace pozemkových úprav a podpora dokumentů zaměřených na retenci vody v krajině. I přes podporu v rámci výzkumu neprobíhá systematická revize odvodňovacích systémů, která je klíčová pro efektivní plánování a realizaci opatření k posílení retence a infiltrace vody.

Z hlediska optimalizace hospodaření na zemědělské půdě a v lesích je implementace opatření prováděna skrze dlouhodobé plánovací aktivity, stanovení podmínek poskytnutí finanční podpory pro hospodářící subjekty, legislativních úprav a podpory výzkumu a vývoje.

Pro renaturaci vodních toků a plánování v oblasti vod bude klíčový strategický podklad vytvořený na základě Pasportizace vodních toků ČR.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	9	1	0

3.1.2 Degradace půd, vč. zrychlené eroze, a plošný úbytek zemědělské půdy se snižuje

Cíl 3.1.2
Plněno částečně

Plnění cíle

Zřetelnými dlouhodobými trendy ve využití území v Česku je pokles výměry zemědělské půdy a nárůst zastavěných ploch. V období 2000–2023 se rozloha zastavěných ploch zvýšila celkem o 4,8 tis. ha, zatímco úbytek zemědělských pozemků činil 85,7 tis. ha. V roce 2022 bylo ze zemědělského půdního fondu (ZPF) pro výstavbu domů, výrobu a skladování a dopravní stavby trvale odejmuto celkem 600,1 ha půdy, z čehož 225,3 ha (37,5 %) činil zábor nejkvalitnější zemědělské půdy I. a II. třídy ochrany. Zastavěná půda ztrácí svou produkční funkci, což brání jejímu budoucímu využití pro zemědělství nebo lesnictví. Nepropustné povrchy navíc zamezují infiltraci srážkových vod do půdy a ztrácejí schopnost regulovat mikroklima.

Ročně dochází k rozsáhlým ztrátám půdy erozí, vůči které je Česko zranitelné vzhledem k intenzivnímu hospodaření spoléhajícímu se ve větší míře na minerální hnojiva. V současné době je maximální ztráta půdy v Česku vyčíslena na přibližně 21 mil. t ornice za rok, což lze vyjádřit jako ztrátu minimálně 4,3 mld. Kč ročně a ztrátu produktivity půdy 0,1 % za rok. Kromě ztráty půdy způsobuje smyv půdních částic také znečištění povrchových vod a zanášení vodních nádrží. Navíc v důsledku změny klimatu dochází ke zvyšování rizika vzniku erozních událostí z důvodu výskytu lokálních srážek s vysokou intenzitou po obdobích sucha.

Mezi jevy, které způsobují degradaci půd, patří utužení půdy, které negativně ovlivňuje produkční i mimoprodukční vlastnosti půdy. Z celkové rozlohy půd ohrožené utužením představuje genetické utužení jen 30 %, zatímco utužení způsobené intenzivním hospodařením tvoří 70 %. I z tohoto důvodu se do popředí zájmu dostává systém hospodaření zahrnující technologii zvanou Controlled traffic farming (CTF) využívající přesných polohových dat pro jasně definovaný celoroční pojezd zemědělské techniky ve stejných pracovních stopách. S tímto úzce souvisí i sjednocení rozchodu kol strojového parku a nářadí využívaného v rámci zemědělského podniku. Běžně je uváděn 30% pojezd pozemků oproti konvenčnímu standardu, kde dochází k pojezdu až 90 % plochy pozemku. Tato technologie tedy nesporně přispívá k omezení technogenního utužování půdy. Zásadní charakteristikou půdních ekosystémů definující jejich schopnost plnit produkční funkce a odolnost je obsah organické hmoty v půdě. V Česku vykazuje 55,8 % zemědělských ploch obsah organických látek v kategorii nízký až nižší střední. Tyto obsahy organických látek v půdě jsou dány především přirozeně nižším obsahem v půdních typech a druzích, které v ČR převažují, nikoliv dehumifikací půdy.

Konvenční intenzivní zemědělství způsobuje řadu dopadů na životní prostředí a je částečně zodpovědné za ztrátu biodiverzity. Pro zajištění výnosů plodin a udržení potravinové bezpečnosti se moderní zemědělství spoléhá na velké množství chemických pesticidů a hnojiv, což přispívá ke zhoršování kvality půdy, způsobuje pokles biodiverzity půdních mikroorganismů a negativně ovlivňuje jakost povrchových a podzemních vod.

V období 2000–2022 došlo u spotřeby minerálních hnojiv k postupnému nárůstu celkem o 37,3 %. Meziročně došlo v roce 2023 k prudkému snížení spotřeby živin v minerálních hnojivech, a to o 24,2 % na 81,01 kg.ha⁻¹ zemědělské půdy, přičemž ke snížení spotřeby došlo především u dusíkatých hnojiv z ekonomických důvodů a omezené tuzemské produkce i dovozu. Z hlediska spotřeby minerálních hnojiv a přípravků na ochranu rostlin je pozice Česka v porovnání s ostatními státy EU27 příznivá, tj. pod evropským průměrem. Spotřeba statkových hnojiv se drží od roku 2014 na relativně vyrovnané úrovni. Celkový vnos čistých živin ze statkových (hnůj, kejda apod.) a organických hnojiv (zejména digestát z bioplynových stanic) hnojiv v roce 2023 činil 65,2 kg.ha⁻¹. Vysoká spotřeba hnojiv v posledních letech souvisí mimo jiné se snahou o vyrovnaní negativních následků sucha na úrodu.

V roce 2020 představila Evropská komise ve své strategii „od zemědělce ke spotřebiteli“ dva cíle pro snížení používání pesticidů: snížení používání a rizika chemických pesticidů o 50 % a snížení používání nebezpečných pesticidů o 50 %. V Česku spotřeba účinných látek obsažených v přípravcích na ochranu rostlin (POR) v období 2000–2023 klesla o 13,0 % a v roce 2023 činila 3 745,2 t účinných látek, nicméně, současný trend snižování jejich spotřeby není dostatečný pro splnění těchto cílů.

Struktura českého zemědělství se vyznačuje svým velkovýrobním „průmyslovým“ charakterem s převahou najaté práce a půdy a nízkou diverzifikací produkce a vysokým stupněm zornění (71,2 % zemědělské půdy ve veřejném registru půdy (LPIS) v roce 2023). Nacházejí se zde jedny z největších polí v Evropě, což je výsledkem kolektivizace a intenzifikace zemědělství, která probíhala od konce čtyřicátých, a hlavně v padesátých letech dvacátého století. Největších dílů půdních bloků (DPB) o velikosti 60 ha a více je 3 559 a zabírají plochu 301,0 tis. ha (8,5 %). Nicméně, průměrná velikost dílů půdních bloků se daří snižovat.

Kvalitu zemědělské půdy negativně ovlivňuje obsah rizikových látek v půdě. Na základě výsledků stanovení obsahu rizikových prvků v půdě při extrakci lučavkou královskou, byly v období 1998–2023 nejvíce problémové obsahy kadmia s 11,3 % nadlimitních vzorků za všechny půdy (tj. za lehké i ostatní druhy půd, které zahrnují půdy písčito-hlinité, hlinité, jílovitohlinité a jílovité), dále arsenu (9,5 %) a zinku (8,1 %). U organických polutantů byl v minulých letech největší podíl vzorků překračujících preventivní hodnoty naměřen u sumy 12 PAU. PAU vznikají i přírodními procesy, ale v současné době se v životním prostředí vyskytují ve vyšší míře, mimo jiné následkem lidské činnosti, především vlivem nedokonalého spalování uhlíkatých paliv. V závislosti na struktuře mají některé z nich karcinogenní účinky.

Implementace opatření

Strukturální změny v českém zemědělství jsou částečně řešeny prostřednictvím způsobilostních kritérií pro finanční podporu zemědělců. Jednou z podmínek poskytnutí plné výše přímých podpor je hospodaření v souladu se standardy dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy (DZES 5), přičemž již od roku 2023 jsou zavedeny limity pro velikost souvislé plochy jedné plodiny. Na silně erozně ohrožených půdách (SEO) je tento limit stanoven na 10 ha, zatímco na ostatní půdy se vztahuje limit 30 ha (DZES 7b). Vedle silně erozně ohrožených ploch a erozí neohrožených ploch byly nově vymezeny dvě odlišné kategorie mírně erozně ohrožených ploch. Zemědělci na nich musí volit šetrnější metody hospodaření, aby ochránili svá pole a zároveň zachovali svou zemědělskou produkci. Za porušení jim hrozí zkrácení dotací. Od 1. 7. 2025 MZe zpřísňuje ochranu půdy proti vodní erozi prostřednictvím pravidel zemědělských dotací (DZES 5). Nově bude přípustná průměrná roční ztráta půdy 9 t/ha na hlubokých a středně hlubokých půdách a 2 t/ha na mělkých půdách. Nastavení tedy bude stejné, jako v protierozní vyhlášce

SP SZP 2023–2027 zároveň stanovuje pravidla podmíněnosti plateb, zahrnující opatření jako diverzifikace plodin, pásové střídání plodin a minimální vegetační kryt půdy v nejcitlivějších obdobích

(zima, období po sklizni). Ke zvýšení organické hmoty v půdě přispívají ekoplatby zaměřené na klima a životní prostředí, včetně bilance organické hmoty na orné půdě. Pro další podporu protierozních opatření byl připraven metodický pokyn „Ochrana zemědělské půdy před erozí“, který sjednocuje a inovuje postupy pro hodnocení a zmírnění erozních procesů v zemědělství s ohledem na aktuální vědecké poznatky a měnící se klimatické podmínky⁷⁷. Součástí metodiky jsou aktualizovaná vstupní data pro výpočty, nové postupy hodnocení vodní, větrné i sněhové eroze a návrhy opatření, která zohledňují klimatické změny a podporují šetrné hospodaření s půdou.

Nad rámec standardů DZES je v rámci intervence AEKO – Pěstování meziplodin podporováno zakládání porostů meziplodin na orné půdě. Jsou podporovány meziploidy proti utužení a meziploidy ke zlepšení struktury půdy. Stanoven je termín pro založení porostu meziplodin specifickou směsí osiv a tento porost je ponechán do následujícího roku kalendářního. V rámci víceletého závazku dochází k zamezení odnosu a ztráty organických látek a je zajištěn pokryv v zimním období.

MZe spolupracuje s Výzkumným ústavem monitoringu a ochrany půdy (VÚMOP) a Státním pozemkovým úřadem (SPÚ) na monitoringu a evidenci erozních událostí, které jsou řešeny v souladu s protierozní vyhláškou. Novelizací zákona o ochraně zemědělského půdního fondu (ZPF) byla posílena role vlastníků tak, že pro udělení souhlasu s odnětím půdy ze ZPF je nově potřeba mít souhlas vlastníka této půdy, a dále posíleny zásady plošné ochrany ZPF. V souvislosti s touto novelizací již bylo přikročeno k přípravě metodického pokynu, který stanovuje postup při zjištění erozní události, a dále je připravována novelizace protierozní vyhlášky, která nově má řešit též větrnou erozi.

Pro šetrné zacházení s půdou je v rámci nové SZP 2023–2027 možné žádat o dotace na nákup technologií precizního zemědělství, a to konkrétně v dotačním programu 33.73 - Investice do zemědělských podniků. Žadatelé o tyto technologie jsou zvýhodněni preferenčními body. Zavádění šetrných technologií je podpořeno také programem na podporu aplikovaného výzkumu Ministerstva zemědělství na období 2024–2032 (ZEMĚ II). Hlavními oblastmi, na které je tento program zaměřen, jsou bioekonomika, chytré zemědělství a globální změny v biosféře. Zavádění půdoochranných technologií je nově podporováno také v rámci OPŽP 2021–2027. Přenos znalostí o udržitelných způsobech hospodaření je podporován v rámci národního dotačního programu Demonstrační farmy.

V rámci optimalizace spektra přípravků na ochranu rostlin dochází k průběžnému snižování počtu dostupných účinných látek. V roce 2025 byla schválena aktualizace Národního akčního plánu k bezpečnému používání pesticidů v České republice pro období 2025–2029. V rámci implementace Národního akčního plánu za období 2018–2022 bylo úspěšně splněno 23 ze 44 navržených opatření. Mezi úspěchy patří zlepšení elektronické evidence použití pesticidů a zavedení označování přípravků 2D kódy, což zjednodušilo monitoring reziduí ve vodách a zajistilo dohledatelnost přípravků po celou dobu jejich životního cyklu. Mezi neúspěchy patřilo například nesplnění požadavků na rozsah odborných školení, nepodařilo se vymezit území se zvýšeným rizikem kontaminace, tzv. hot-spot management a také nebyla provedena analýza možností dekontaminace obalů od přípravků a jejich recyklace.

V rámci SP SZP byla od roku 2023 schválena podpora agrolesnických systémů. Na orné půdě jsou zakládány silvoorebné agrolesnické systémy, kdy je plocha mezi pásy s dřevinami řádně zemědělsky obhospodářována (rotace plodin), nebo na trvalých travních porostech, kde mezi dřevinami vysazenými v liniích, roztroušeně po ploše či ve skupině, probíhá pastva/seč. V roce 2023 bylo

⁷⁷ [Nová metodika "Ochrana zemědělské půdy před erozí" - VÚMOP, v. v. i.](#)

v souladu s nařízením vlády č. 140/2023 Sb.,⁷⁸ založeno 610 ha agrolesnických systémů, v roce 2024 bylo založeno 1 140 ha agrolesnických systémů.

V oblasti lesnictví MZe podporuje osvětu a vzdělávání vlastníků lesů a odborných lesních hospodářů prostřednictvím vzdělávacích akcí. Tyto akce jsou zaměřeny na ochranu lesa, způsoby hospodaření a aktuality v oborové legislativě.

Vlastníci lesů jsou k ochraně lesní půdy před nadměrným utužením a erozními škodami při soustřeďování dříví motivováni finančními příspěvky poskytovanými podle nařízení vlády č. 30/2014 Sb. na ekologické a k přírodě šetrné technologie lesích. V rámci SZP 2023-2027 je podpora na kolovou techniku pro soustřeďování dříví omezena na stroje s nápravovými hmotnostmi do 6 tun nebo s technickým opatřením pro kompenzaci vyšších nápravových hmotností. Mimo to jsou v rámci uvedené intervence zvýhodněny žádosti, v nichž se dotace požadovaná na nákup lesnické techniky týká právě šetrných technologií.

V rámci novelizace zákona o ochraně zemědělského půdního fondu⁷⁹ proběhlo mimo jiné zpřísnění pravidel pro zábor zemědělské půdy a zvýšení odvodů za odnětí zemědělské půdy. Tyto kroky by měly motivovat k omezení záborů zemědělské půdy a upřednostňování brownfieldů a již využitých území. Vedle stávajících programů regenerace brownfieldů (pro nepodnikatelské využití) byl vytvořen nový program Regenerace brownfieldů pro podnikatelské využití v rámci NPO, komponenty 2.8.3., jehož cílem je proměna brownfieldů v plnohodnotné podnikatelské jednotky a budování nových energeticky účinných budov na území brownfieldů. K evidenci brownfieldů slouží průběžně aktualizovaná Národní databáze brownfieldů spravovaná agenturou CzechInvest. Revize ekonomických nástrojů pro vyšší ochranu půd před zástavbou je zajištěna přípravou nové Politiky krajiny, která by měla být předána na vládu v druhé polovině roku 2025 (její vypracování je součástí NPO a Implementačního plánu ČR 2030). Cílem je identifikace problémů v krajině a plánování, poskytnutí koncepčního rámce a identifikace konkrétních opatření pro jejich nápravu.

Kontrola podmíněnosti získání zemědělských dotací (dříve cross-compliance) je vykonávána v rámci platného Integrovaného administrativního a kontrolního systému (IACS), v současné době není plánováno rozšíření kontrolní činnosti nad rámec platného legislativního a metodického rámce. Požadavek navýšení je v rozporu s aktuálními snahami o snížení počtu kontrol.

Závěrečné zhodnocení implementace

Implementace opatření je prováděna zejména skrze dlouhodobé plánovací aktivity, stanovení podmínek poskytnutí finanční podpory pro hospodařící subjekty, legislativních úprav a podpory výzkumu a vývoje. Ročně dochází k rozsáhlým ztrátám půdy erozí. Převážná část erozních událostí nastává u dílů půdních bloků bez aplikovaných půdoochranných technologií, a především na půdách bez pokryvu s dosud nezapojeným porostem plodiny. Klíčová jsou tedy opatření pro zvýšení drsnosti půdy a pokryvu půdy, prokořenění a pro zvýšení stability půdních agregátů v době setí hlavní plodiny. Zpomaluje úbytek zemědělského půdního fondu (ZPF). Zatímco za období 2003–2013 se rozloha ZPF snížila o 1,15 %, za období 2013–2023 to bylo 0,61 %. Cílová hodnota indikátoru dle SPŽP pro období 2020–2030 činí 0,25 %. Současný trend tedy výrazně zaostává za plánovanou úrovní a úbytek zemědělské půdy v důsledku záboru je nadále příliš rychlý, přičemž jeho zmírnění se částečně řeší zpřísněním pravidel pro zábor a zvýšením odvodů za odnětí zemědělské půdy. Na základě dostupných

⁷⁸ Nařízení vlády č. 140/2023 Sb., o stanovení podmínek provádění opatření agrolesnictví, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁹ Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

dat objektivně nedochází ke snižování degradace zemědělské půdy ani ke snižování intenzity jejího záboru. Opatření tak v dostatečné míře nepodporují dosažení cíle, který je hodnocen jako plněný částečně.

Při aktualizaci SPŽP doporučujeme doplnit spektrum opatření.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	15	1	0

3.1.3 Mimoprodukční funkce a ekosystémové služby krajiny, zejména zemědělsky obhospodařovaných ploch, rybníků a lesů, jsou posíleny

Cíl 3.1.3
Plněno částečně

Plnění cíle

Jednou z možností, jak zlepšovat a udržet úrodnost a ekologické funkce půdy je ekologické zemědělství (EZ). Od roku 1990 je ekologické zemědělství v Česku poháněno primárně podporou pro zemědělce a spotřebitelskou poptávkou. Významný růst nastal mezi lety 2005 a 2011, podpořený dotacemi po vstupu do EU. Počet ekofarem stagnoval v letech 2011 až 2014 kvůli omezení nových vstupů do programu, s oživením od roku 2015. Podíl půdy obhospodařované ekologickým způsobem na zemědělském půdním fondu (ZPF) evidovaném ve veřejném registru půdy (LPIS) v roce 2023 činil 16,8 % a vývoj tak není na správné cestě ke splnění cíle 22 % v roce 2027. V Česku je ekologické zemědělství rozvinuté zejména u pastevního chovu dobytka v méně příznivých oblastech pro zemědělství. Struktura ekologicky obhospodařované půdy je tak vychýlena ve prospěch trvalých travních porostů, které v roce 2023 představovaly 78,7 % půdního fondu v ekologickém zemědělství. Přestože podíl orné půdy v ekologickém zemědělství postupně roste, v roce 2023 činil již 20,3 % a od roku 2004 vzrostla plocha orné půdy v ekologickém zemědělství (EZ) více než 6x (v roce 2023 tvořila plocha orné půdy cca 121 tis. ha), udržení současného trendu nedosáhne národního cíle, kterým je dosažení alespoň 30 % podílu orné půdy v ekologicky obhospodařované půdě do roku 2027.

Vysoká míra defoliace a rozkolísaný trend v zastoupení tříd defoliace způsobují, že z dlouhodobého hlediska zůstává zdravotní stav lesních porostů i nadále neuspokojivý. V roce 2023 bylo ve třídách defoliace 2–4 v případě starších porostů (60 a více let) zařazeno 80,5 % jehličnanů a 40,6 % listnáčů a v případě mladších porostů (do 59 let) 28,0 % jehličnanů a 28,8 % listnáčů. Z dostupných údajů je patrná acidifikace a snižování obsahu bazických prvků lesních půd, hlavně ve svrchních minerálních horizontech, v různých částech Česka. Dle údajů z lesních hospodářských plánů (LHP) jsou téměř výhradně využívány pasečné způsoby hospodaření (podrovní, násečný, holosečný). Výsledkem dlouhodobého uplatňování převážně pasečných způsobů hospodaření je výrazná převaha stejnověkových lesních porostů s jednoduchou strukturou (81,1 % lesů). I přes zvyšující se výši lovu veškeré spárkaté zvěře se nedaří snižovat její stavy, což je nezbytné pro umožnění přirozené a umělé obnovy lesa, a to zejména s ohledem na přetrvávající rozsáhlé škody, které tato zvěř způsobuje okusem na zakládání lesních kulturách i na přirozené obnově, jakož i na zemědělských plodinách a pozemcích. Současná druhová skladba lesů je od rekonstruované přirozené i doporučené skladby výrazně odlišná, a to zejména v důsledku plošného vysazování smrkových a borových monokultur v minulosti. Stejnověkové monokultury jehličnanů, často nevhodného ekotypu, snižují biodiverzitu a jsou výrazně náchylnější na poškození v důsledku biotických i abiotických faktorů. Celkový podíl listnatých porostů na porostní ploše lesů pozvolna stoupá, od roku 2000 se zvýšil z 22,3 % na 30,1 % v roce 2023, přičemž v rámci doporučené skladby se předpokládá zvýšení zastoupení listnatých dřevin na 35,6 %.

Implementace opatření

Na úseku územního plánování podporuje MMR mimoprodukční funkce krajiny především vymezování územního systému ekologické stability, ochranu pro něj vymezených ploch a koridorů, která je prostřednictvím ÚPD zajištěna a případně podle možností navrhováním obnovy cestní sítě, rozdělení rozlehlých půdních bloků a obnovy krajinné zeleně. Krajina je řešena především v koncepci uspořádání krajiny, jejíž z hlediska opatření důležitou součástí je například územní systém ekologické stability, zelená infrastruktura, řešení krátkodobé rekreace, vytváření územních podmínek pro obnovu vodního režimu krajiny, řešení krajinné kompozice jako součásti urbanistické kompozice atd. Podkladem podporujícím kvalitu řešení volné krajiny v územním plánu jsou územní studie krajiny. Metodika ke Koncepci uspořádání krajiny v územním plánu je stále v přípravě. Přípravovaná Politika krajiny by měla být předána na vládu v druhé polovině roku 2025 (její vypracování je součástí NPO a Implementačního plánu ČR 2030). Cílem je identifikace problémů v krajině a plánování, poskytnutí koncepčního rámce a identifikace konkrétních opatření pro jejich nápravu.

Podpora mimoprodukčních funkcí krajiny je prováděna obnovou a ochranou krajinných prvků. Novelizací zákona o ochraně zemědělského půdního fondu (ZPF) byla umožněna realizace krajinných prvků na ZPF bez nutnosti odnímání ze ZPF. Obnova krajinných prvků (ÚSES, remízky, aleje, dřeviny rostoucí mimo les, průlehy atd.) je podporována v rámci OPŽP 2021–2027 a NPO-POPFK, NPŽP, OPST, případně Programu péče o krajinu. Na zemědělské půdě je ochrana krajinných prvků a využívání vhodných agrotechnických postupů podporováno v rámci SP SZP.

Podpora ekologického zemědělství (EZ) pokračuje i po roce 2023 v rámci SP SZP pro období 2023–2027. Tento plán navazuje na předchozí dotační program „Ekologické zemědělství“ z Programu rozvoje venkova 2014–2022. V rámci tohoto plánu jsou zemědělci v EZ zvýhodněni bodovým systémem při hodnocení žádostí o dotace nebo mohou získat vyšší míru podpory u investičních opatření. Z Programu rozvoje venkova (PRV) byly dotovány mj. semináře, workshopy a přednášky pro zemědělce a téma ekologického zemědělství je zahrnuto mezi podporované aktivity.

V roce 2021 byl schválen Akční plán pro rozvoj ekologického zemědělství 2021–2027 (APEZ), který stanovuje cíle pro rozvoj EZ. V roce 2024 proběhlo jeho střednědobé vyhodnocení. Jednou z aktivit navazujících na APEZ je např. národní propagační kampaň na podporu biopotravin a EZ, která je koordinovaná Státním zemědělským intervenčním fondem (SZIF). Kampaň má zvýšit povědomí spotřebitelů o EZ a biopotravinách a podpořit jejich spotřebu. Projekt je schválen do roku 2028. MZe také každoročně pořádá akci „Září – měsíc biopotravin a ekologického zemědělství“.

Podporováno je také zavádění biopotravin do veřejného stravování, aby se zvýšil jejich odbyt na lokálním trhu. V rámci meziresortní spolupráce připravuje MMR povinný podíl biopotravin ve veřejných zakázkách v rámci Národní strategie veřejného zadávání v České republice pro období let 2024 až 2028. Od roku 2024 má být tento podíl stanoven na 5 %. Dále ve spolupráci se Státním zdravotním ústavem a MMR probíhají přípravy na postupné zařazení povinného podílu biopotravin ve školním stravování v rámci připravované novely vyhlášky o školním stravování (s návrhem 2% podílu biopotravin od 1. 9. 2025 a 5% podílu biopotravin od 1. 9. 2028). Zároveň v roce 2022 došlo k aktualizaci nařízení vlády č. 74/2017 Sb., o stanovení některých podmínek pro poskytování podpory na dodávky ovoce, zeleniny, mléka a výrobků z nich do škol a o změně některých souvisejících nařízení vlády, kde byl stanoven povinný podíl biopotravin (10 %) dodávaných do Školního projektu, a to s účinností od školního roku 2023/2024.

Podpora MZe zahrnuje také financování aplikovaného výzkumu v EZ prostřednictvím Národní agentury pro zemědělský výzkum. MZe také podporuje projekty neziskových organizací zaměřené na osvětu a zvyšování povědomí o EZ a biopotravinách. Z národních dotací v rámci dotačních programů dle Zásad

jsou čerpány finanční prostředky v souvislosti s podporou EZ v oblasti poradenství a vzdělávání do EZ, podporou evropské integrace nevládních organizací na členství a účast na jednáních hlavní mezinárodní organizace pro EZ – IFOAM Organics Europe, či na účast na mezinárodních veletrzích a výstavách v zahraničí se zaměřením na bioprodukty a EZ. Dále je podporována činnost demonstračních farem za účelem přenosu znalostí v zemědělství cílených na udržitelné způsoby hospodaření, od roku 2019 je podporován také program na restrukturalizaci ovocných sadů v režimu EZ s cílem zlepšit zdravotní stav ovocných stromů a zlepšit kvalitu produkovaného ovoce. V rámci národních dotací jsou nově rovněž podporována opatření zlepšující welfare hospodářských zvířat. S problematikou welfare souvisí také dotační program na podporu plemenářské práce. Šlechtění na příznivé genetické založení na některé hospodářsky významné vlastnosti a znaky přispívá ke zlepšení welfare. Dlouhodobě je poskytována také podpora České technologické platformy pro ekologické zemědělství (ČTPEZ), která se zaměřuje na přenos informací mezi vědou, výzkumem a zemědělskou a podnikatelskou praxí z oblasti EZ. V rámci Ročního vzdělávacího plánu MZe pro odborné vzdělávání veřejnosti, v letech 2023 a 2024 zacíleného především na aktivity pro děti a mládež, byla schválena zakázka na zabezpečení exkurzí pro děti a mládež na ekologicky hospodařící farmy.

V rámci agroenvironmentálně-klimatických opatření probíhá také kontinuální snaha o přeměnu orné půdy v oblastech s přírodními omezeními na travní porosty a podporu extenzivního chovu dobytka, přičemž více než polovina krav bez tržní produkce mléka je chována v režimu ekologického zemědělství. Zatrávňování je podporováno dotační politikou státu a aplikací principů Společné zemědělské politiky a je zaměřeno do oblastí s vyšší mírou ohroženosti půd vodní erozí, do míst častých smyvlů a do oblastí povodí s vysokou půdní propustností (infiltrační oblasti), kde podporuje omezení vstupu dusičnanů do podzemních a povrchových vod.

Uplatňování přírodě blízkých způsobů hospodaření v lesích a průběžné revidování doporučené hodnoty cílové druhové skladby v lesích je zajištěno v rámci obnovy OPRL, kde jsou postupně aktualizovány a hodnoceny stanovištní a klimatické poměry jednotlivých přírodních lesních oblastí a následně stanovena vhodná cílová druhová skladba pro jednotlivé cílové hospodářské soubory doporučené minimální podíly MZD a uplatnění přípravných dřevin. Doporučovány jsou podle potřeby i dřeviny přípravné a další hospodářské postupy plnicí zásady trvale udržitelného hospodaření, včetně základních hospodářských doporučení uplatňovaných v lesích nízkých a středních. Vyhláška 186/2022 Sb.⁸⁰ doplnila a rozšířila původní vyhlášku o ustanovení specifické pro alternativní (nepasečné) metody hospodářské úpravy lesů. Podpora tradičních a šetrných způsobů hospodaření v lesích je zajišťována prostřednictvím finančních příspěvků na šetrné technologie (konkrétně na soustředování dříví lanovkou, koněm, železným koněm či lehčím vyvážecím strojem), příspěvků na obnovu, zajištění a výchovu lesních porostů do 40 let věku (konkrétně na přirozenou obnovu lesa, ukládání klestu na hromady nebo valy s jeho ponecháním k zetlení v lesním porostu) poskytovaných podle nařízení vlády č. 30/2014 Sb. MŽP dlouhodobě podporuje přírodě blízké formy obhospodařování lesů. V rámci OPŽP 2021–2027 je podporována úprava lesních porostů směrem k přirozené struktuře a druhové skladbě. Čerpání podpory je podmíněno dodržováním zásad dobré praxe. MŽP zároveň propaguje certifikaci lesů dle standardů mezinárodních organizací.

Z hlediska omezování škod na lesních porostech způsobených spárkatou zvěří je klíčová především novela zákona o myslivosti, která by v případě schválení měla výrazně přispět k řešení tohoto

⁸⁰ Vyhláška 186/2022Sb., kterou se mění vyhláška č. 84/1996 Sb., o lesním hospodářském plánování, a vyhláška č. 456/2021 Sb., o podrobnostech přenosu reprodukčního materiálu lesních dřevin, o evidenci o původu reprodukčního materiálu a podrobnostech o obnově lesních porostů a o zalesňování pozemků prohlášených za pozemky určené k plnění funkcí lesa.

problému, především stanovováním výše lovu na základě stavu lesního ekosystému, posílením práv vlastníků lesních pozemků a zmenšení výměry honiteb.

MZe podporuje posilování mimoprodukční funkce rybníků prostřednictvím dotačních programů: Podpora mimoprodukčních funkcí rybářských revírů, Mimoprodukčních funkcí rybníků a dále prostřednictvím celého komplexu podpor poskytovaných OP Rybářství 2014–2020, resp. OP Rybářství 2021–2027 a podpora výzkum prostřednictvím Národní agentury pro zemědělský výzkum. V rámci OPŽP 2021–2027, NPO-POPFK, NPŽP-NPO, NPŽP, případně OPST je podporována tvorba a obnova přírodě blízkých malých vodních nádrží s ekostabilizační funkcí (neslouží k chovu ryb a vodní drůbeže nebo slouží pouze k takovému chovu ryb, který neoslabí ekologické funkce nádrží).

Pro podporu širšího využívání nových technologií probíhá řada výzkumných projektů (financovaných z několika zdrojů NAZV, TA ČR – Program Prostředí pro život). Velmi významným výstupem jsou certifikované Metodiky pro oblast lesního hospodářství, které certifikuje MZe. Digitalizace je průběžně zaváděna také skrze naplňování Implementačního plánu Konceptu Smart Cities, jehož cílem je podpora konceptu SMART v území a resortního výzkumného programu MŽP Prostředí pro život. V rámci digitalizace průběžně probíhá generační obměna informačních systémů. Produkce a využívání informací o stavu přírody a krajiny vč. dat DPZ je průběžně zajišťováno v rámci monitorovacích programů jednotlivých resortů.

Prvním příkladem oceňování ekosystémů v praxi je připravovaná novela lesního zákona. Ekosystémové služby jsou řešeny také v rámci projektu Jedna příroda (LIFE) se zaměřením na území Natura 2000. Byla založena Platforma pro ekosystémové služby, která se stane poradním orgánem MŽP s dlouhodobým cílem zajištění systematické spolupráce veřejné správy, odborníků, vzdělávacích institucí, nevládních, zájmových či profesních organizací v oblasti ekosystémových služeb poskytovaných českou přírodou a krajinou. Pro zajištění reportingu ekosystémových účtů podle návrhu EU probíhá mezirezortní koordinace ze strany ČSÚ.

Zvýšení prostupnosti krajiny pro volně žijící živočichy i člověka, zejména prostřednictvím regulace oplocení a ohradníků s ohledem na výskyt a potřeby jednotlivých druhů a funkce ekosystémů, představuje dlouhodobě neřešený problém.

Pro ochranu kulturních a civilizačních hodnot krajiny Ministerstvo kultury průběžně vyhláší opatření obecné povahy, po odborném posouzení území Národním památkovým ústavem a projednání s příslušným krajským úřadem, jednotlivá památkově hodnotná území za krajinné památkové zóny. Ministerstvo kultury od roku 2024 poskytuje finanční podporu na zpracování plánu ochrany památkové rezervace nebo zóny. Cílem zpracování plánu ochrany, dle § 6a zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, je především stanovení podmínek k zabezpečení ochrany identifikovaných památkových hodnot území a jejich implementace v rámci výkonu státní správy v oblasti památkové péče. Pro určité skupiny objektů nebo ucelená území v památkové rezervaci nebo zóně je možno plánem ochrany stanovit diferencovaný režim v případě stavby, stavební změny, udržovacích a dalších prací, k nimž se vztahuje povinnost vyžádat si rozhodnutí nebo závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb.

Závěrečné zhodnocení implementace

Implementace opatření probíhá prostřednictvím dlouhodobých plánovacích aktivit, stanovení podmínek finanční podpory pro hospodařící subjekty, legislativních úprav a podpory výzkumu a vývoje.

Některé indikátory vykazují pozitivní trend – například dochází ke zlepšení druhové skladby lesů a nárůstu ploch ekologického zemědělství. Na druhé straně však přetrvávají i výrazné negativní jevy,

jako je zhoršující se zdravotní stav lesů nebo dramatický úbytek běžných druhů ptáků. Od roku 1982 poklesla celková početnost běžných druhů ptáků v Česku přibližně o 12 %, přičemž největší úbytek byl zaznamenán u druhů zemědělské krajiny, jejichž populace se mezi lety 1982–2023 snížila o 46,8 %. Hlavní příčinou tohoto poklesu je vysoká intenzita zemědělství, která není dostatečně kompenzována opatřeními na podporu biodiverzity.

Je podporován rozvoj ekologického zemědělství, nicméně podíl ekologicky obhospodařované půdy se nevyvíjí v souladu s trajektorií potřebnou k dosažení cíle 22 % stanoveného v Akčním plánu ČR pro rozvoj ekologického zemědělství na období 2021–2027. Kromě toho zůstávají některé klíčové oblasti ekologického zemědělství nedostatečně rozvinuté, zejména odbyt a zpracování bioproduktů, domácí trh s biopotravinami, využití ekologického zemědělství v ochraně přírody, výzkum a inovace, poradenství a vzdělávání. Zásadní je rovněž potřeba cílené podpory pro přechod ploch v okolí ochranných pásem vodních zdrojů a produkčních orných ploch do ekologického zemědělství.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem není současná implementace opatření dostatečná pro naplnění cíle v plném rozsahu, a proto je jeho plnění hodnoceno jako částečné.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	21	2	0

3.2.1 Stav přírodních stanovišť se zlepšuje a ochrana druhů je zajištěna

Cíl 3.2.1

Plněno

částečně

Plnění cíle

Všechny indikátory biodiverzity ukazují na globální úpadek biodiverzity a tlaky, které tento úpadek způsobují, se stupňují. Hlavními globálními důvody ztráty biodiverzity jsou změny ve využití území a vody (např. odlesňování), nadměrné využívání organismů (např. mořský rybolov), změna klimatu, znečišťování ekosystémů a šíření invazních druhů.

Změny ve využívání krajiny a celkové změny v ekosystémech vyjadřují trendy ve vývoji ptačích populací. Od roku 1982 poklesla početnost všech běžných druhů ptáků v Česku celkově o cca 12 %, přičemž pokles je nejvýraznější v posledních pěti až deseti letech. Početnost ptáků zemědělské krajiny poklesla téměř na polovinu (o 46,8 %), přičemž masivní úbytek polních ptáků započal již před začátkem sledování v roce 1982. Hlavními příčinami dramatického poklesu početnosti ptáků zemědělské krajiny je především vysoká intenzita zemědělství s nedostatečnými opatřeními pro podporu biodiverzity. Například koroptev polní, čejka chocholátá, linduška luční, konipas luční za dobu sledování snížily početnost na zlomek výchozího stavu a v poslední době na tomto výrazně sníženém stavu setrvávají. Početnost lesních druhů ptáků se zhruba do roku 2000 mírně snižovala, poté následovalo období stability a v posledních letech opět klesá, přičemž v roce 2023 byla její hodnota o 22,6 % nižší než v roce 1982. Současně se snižuje početnost většiny lesních biotopových specialistů (například lejsek malý, budníček lesní, králíček obecný) a nahrazují je široce rozšířené druhy s širokou ekologickou valencí, jako je kos černý, drozd zpěvný, červenka obecná, pěnice černohlavá či sýkora koňadra a modřinka. Biodiverzita se tak na místní a regionální úrovni celkově snižuje. Trendy vývoje ptačích populací odrážejí změny v krajině a jejím využívání, a taktéž celkové změny v ekosystémech nejen na území ČR, ale u tažných druhů i na jejich letních či zimních stávaních, hnízdištích nebo tahových zastávkách. V menší, ale vzestupné míře, jsou zhruba od poloviny 90. let minulého století zřetelné dopady projevů změny klimatu. Jejím vlivem ze střední Evropy mizí druhy severské (bramborníček hnědý, cvrčilka zelená, sedmihlásek hajní) a mírně přibývají teplomilné druhy (hrdlička zahradní, slavík obecný, žluva hajní), těžištěm jejich výskytu byla doposud jižní Evropa. V souvislosti s tím lze očekávat další úbytek druhů ptactva u nás, neboť podle modelů budoucího rozšíření jednotlivých druhů v reakci na měnící se klima se bude oblast s největší druhovou pestrostí, které bylo Česko doposud součástí, přesunovat severovýchodním směrem.

Celkový stav české přírody odráží také stav evropsky významných druhů živočichů a rostlin. Ve stavu nedostatečném či nepříznivém se na základě výsledků z období 2013–2018 nacházelo 59,8 % (131) druhů živočichů a 75,4 % (46) druhů rostlin. Zároveň, i přes postupné zlepšování stavu evropsky významných typů přírodních stanovišť, bylo stále 79,6 % přírodních stanovišť hodnoceno ve stavu nedostatečném či nepříznivém. V rámci EU28 bylo Česko v roce 2018 hodnoceno jako průměrné. V příznivém stavu se v Česku nacházelo 30,3 % evropsky významných druhů, přitom v celé EU to bylo 31,4 %. Na úrovni EU se v nepříznivém stavu nacházelo 33,4 % hodnocených stanovišť a v Česku 30,1 %.

Dle červených seznamů je v Česku mezi kriticky ohrožené, ohrožené či zranitelné druhy zařazeno 908 druhů cévnatých rostlin a přes 1 000 druhů hub, lišejníků a mechorostů, dále 163 druhů obratlovců (16 druhů obojživelníků, 7 druhů plazů, 25 druhů mihulí a ryb, 100 druhů ptáků a 15 druhů savců) a přes 3 300 druhů bezobratlých. Velký podíl ohrožených druhů dle červených seznamů lze nalézt mezi plazy, obojživelníky, rybami a mihulemi, ptáky, denními motýly a listorohými brouky, což ukazuje na hlavní problémy v české krajině, kterými jsou velké množství nevhodně upravených vodních toků, i přes

postupné zlepšování stále nedostatečná kvalita vod, a také celková uniformita krajiny. Vliv na populace ryb má také predace rybožravými predátory včetně řady invazních a nepůvodních druhů.

Ochrana druhů je realizována skrze aplikaci zákona o ochraně přírody a krajiny⁸¹, v režimu obecné a zvláštní druhové ochrany. Pro zefektivnění zvláštní druhové ochrany byla v roce 2024 Parlamentu ČR předložena komplexní novela zákona, která navrhuje důležité změny v současném nastavení: zvláštní ochranu druhů postavenou na vymahatelné ochraně jejich biotopů, zavedení kategorizace zvláště chráněných druhů (ZCHD) odrážející úroveň potřebné ochrany druhů, nikoliv stupeň ohrožení, oddělení prioritizace péče o ohrožené druhy od prioritizace jejich zákonné ochrany a zavedení prioritizace péče o přírodní biotopy, vč. záchranných programů pro biotopy. Intenzivnější metodická spolupráce orgánů ochrany přírody je pak od roku 2024 zajištěna desetiletým projektem PROSPECTIVE LIFE (viz dále).

Z výsledků analýzy průměrné efektivní velikosti oka za období 2016–2022 vyplývá, že dochází k celkovému nárůstu fragmentace krajiny, zejména z důvodu postupné výstavby dálniční a silniční sítě, resp. rozrůstání zastavěných ploch. To vede ke ztrátě původních kvalit biotopů a jejich propojenosti důležité pro migraci živočichů.

Fragmentace vodních toků a s ní spojené omezení či znemožnění volné migrace, často společně s dalšími antropogenními tlaky (lov, rybářský management, znečištění, změna klimatu, hydroelektrárny, regulace a úpravy koryt toků atd.), vedly k výraznému početnímu poklesu populací většiny reofilních druhů ryb a částečnému až úplnému vymizení specializovaných diadromních druhů ryb. Na vodních tocích České republiky se nachází dle údajů správců vodních toků více než 6 600 příčných objektů vyšších než 1 m a díky projektům zaměřeným na mapování příčných bariér bylo na migračně významných vodních tocích zmapováno více než 20 000 migračních bariér. V rámci Konceptu zprůchodnění říční sítě (2009; aktualizace 2020) je navrženo celkem 161 příčných objektů ke zprůchodnění, z nichž zprůchodněno bylo 21. Za posledních 16 let tak bylo naplněno 13 % závazku.

Implementace opatření

Pro realizaci záchranných programů pro vybrané ohrožené druhy bylo klíčové přijetí aktualizované Konceptu aktivních nástrojů druhové ochrany v České republice 2023–2032, zahrnující nové seznamy kandidátních druhů. Na naplňování této Konceptu MŽP spolu s AOPK ČR získalo dotaci z Programu Life na projekt PROSPECTIVE LIFE v celkové výši přes 900 mil. Kč na deset let se závazky přípravy 12 nových záchranných programů a významnými prostředky na realizaci všech stávajících schválených záchranných programů, programů péče a regionálních akčních plánů. V roce 2022 byl dokončen a schválen nový Záchranný program pro krasce (*Eurythya quercus*) v České republice, který doplnil realizaci stávajících 7 rostlinných a 5 živočišných záchranných programů. V roce 2024 byl MŽP schválen Záchranný program pro raka kamenáče. Zlepšení postavení aktivních nástrojů druhové ochrany a jejich jasnější zakotvení v zákoně je navrženo v rámci dokončované novely druhové ochrany v zákoně o ochraně přírody a krajiny, která byla předložena Parlamentu ČR.

AOPK ČR zajišťuje monitoring a vyhodnocování stavu druhů a stanovišť. Systematický monitoring v oblasti ochrany přírody a krajiny je zaveden v rámci sledování stavu druhů a stanovišť podle požadavků směrnice o stanovištích⁸² a směrnice o ptácích⁸³. Monitoring ekosystémů, stanovišť a druhů

⁸¹ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁸² Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin

⁸³ Směrnice 2009/147/ES o ochraně volně žijících ptáků

je podporován částečně z rozpočtu MŽP a dále v rámci OPŽP 2021–2027 a NPO-POPFK. V rámci OPŽP byly vyhlášené výzvy pro resortní organizace a pro kraje.

MŽP a MMR se podílí na omezování fragmentace krajiny prostřednictvím územního plánování a budování zelené infrastruktury. Územní plán se za tím účelem zpravidla zabývá rozšířením nebo obnovou cestní sítě, vymezením územního systému ekologické stability a nově také zohledňuje podklad „migrační koridory vybraných velkých savců“. Nově je součástí územního plánu také „zelená infrastruktura“. Zvyšování prostupnosti krajiny je podporováno v rámci OPŽP, NPO-POPFK, případně PPK, kde je podporováno zprůchodnění migračních překážek pro živočichy a založení či obnova skladebných prvků ÚSES. Z hlediska fragmentace krajiny dopravní infrastrukturou vzniká Indikátor dynamiky fragmentace krajiny (IDFK), který by měl být využíván jako podklad ve všech fázích investiční přípravy dopravních staveb, územního plánování i dalších aktivit souvisejících s dopravou. Lze jej také využít pro hodnocení dopadů projektů či koncepcí na životní prostředí (EIA/SEA), územní plánování i v oblasti vědy, výzkumu a osvěty.

Ve spolupráci MPO a MŽP jsou při rekultivacích těžebních ploch nadále využívány přírodě blízké způsoby. Zahlazování následků po těžbě a rekultivace je součástí tzv. podmínky pro otvírku a těžbu (POPD), které obsahují i principy činností následující po ukončení těžby a rekultivaci, příp. uvedení do předchozího stavu. V rámci zpracování POPD do procesu vstupuje i MŽP, a to formou procesu EIA. Vláda souhlasila se způsobem sanačních a rekultivačních prací s využitím ekologické obnovy (přírodní sukcese) v celém doposud nerekulitovaném prostoru lomu ČSA. V rámci novelizace zákona o ochraně ZPF⁸⁴ je navrženo zvýšení možnosti změny souhlasu pro těžbu nerostných surovin z důvodu ochrany přírody ze současných 10 % na 20 % plochy řešené původně schváleným plánem rekultivace. Návrhu komplexního a efektivního využívání území zbytkových jam lomu Vršany, Dolu Nástup Tušimice (lom Libouš) a lomu Bílina po ukončení těžby v uvedených lokalitách.

MŽP realizuje opatření proti usmrcování jedinců volně žijících druhů prostřednictvím naplňování Národní strategie řešení nelegálního zabíjení a otrav volně žijících živočichů v České republice 2020–2030. V rámci standardních agend zmírnění tlaku na nelegální zabíjení přispívají zejména programy péče, v poslední době zejména o zejména při řešení konfliktních situací ve vazbě na návrat vlčí populace do ČR. V roce 2023 byl vydán Pohotovostní plán pro řešení situací při výskytu problematických jedinců vlka obecného a spolu s kompetentními orgány ochrany přírody je postupně naplňován. Zraňování odborně zastřešuje Odborná skupina pro řešení problematiky dopravní a energetické infrastruktury vedená AOPK ČR. V souvislosti s úrazy a úhyny ptáků na elektrickém vedení MŽP ve spolupráci s MPO a distributory elektrické energie vydalo v roce 2023 Metodický pokyn pro zajištění ochrany ptáků před úrazy na elektrických vedeních v důsledku nárazů do vodičů nebo zemnicích lan. Ohledně problematiky nárazů do skel MŽP aktivně spolupracuje s Českou společností ornitologickou, správcí komunikací a AOPK ČR a s ohledem na povinnosti vyplývající ze zákona na ochranu přírody a krajiny⁸⁵. MŽP rovněž připravuje metodický pokyn k této problematice. Výzkum v resortu MD se zaměřuje na opatření k zabránění střetů motorových vozidel s velkými savci. Nový preventivní nástroj ochrany životního prostředí ve vztahu k dopravě, a to Environmentální audit dopravní infrastruktury (dále EADI), zavádí metodika MD. Na rozdíl od procesu posuzování vlivu dopravních staveb na životní prostředí (EIA), zaměřeného především na nové stavby, je EADI určený pro hodnocení vlivu na stávajících pozemních komunikacích. AOPK ČR uspořádala k tématu prestižní

⁸⁴ Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

⁸⁵ Zákon č. 114/1992 Sb., na ochranu přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

mezinárodní konferenci IENE 2024 International Conference „Biodiversity in the headlight of future transport“.

Na řešení problematiky ochrany biodiverzity před vlivy fragmentace prostředí i nadměrného turismu je zaměřen Druhý švýcarský příspěvek.

V souvislosti s regulací početnosti druhů a zachováním vyvážené struktury společenstev je v rámci připravované novelizace zákona o ochraně přírody a krajiny⁸⁶ plánována také aktualizace úhradové vyhlášky podle § 58. Z hlediska omezování škod na lesních porostech způsobených spárkatou zvěří je klíčová především novela zákona o myslivosti⁸⁷, na jejíž přípravě se MŽP podílí společně s MZe. V případě schválení by daná novela měla přispět výrazně k řešení problému, především stanovováním výše lovu na základě stavu lesního ekosystému, posílení práv vlastníků lesních pozemků a zmenšení výměry honiteb. Likvidace invazních nepůvodních druhů je podporována v rámci OPŽP 2021–2027, NPO-POPFK, OPST a PPK (viz cíl 3.2.3).

Stále se nedaří realizaci plánovaných opatření systémově hierarchicky zprůchodňovat říční síť v Česku. V praxi jsou stále rybí přechody většinou stavěny „alternativně“ v jiných částech vodních toků, než by bylo nejefektivnější, a především ve vodních tocích, kde má obnova migrační propustnosti spíše regionální až lokální význam, což nelze hodnotit jako optimální.

Pro efektivnější naplňování závazků v oblasti druhové ochrany není (mimo druhy chráněné na evropské úrovni) zajištěn pravidelný, soustavný a plošný monitoring, ale data jsou primárně sbírána a zajišťována projektově nebo za přispění občanské veřejnosti.

Závěrečné zhodnocení implementace

MŽP zajišťuje ochranu přírodních biotopů prostřednictvím národní Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky 2016-2025, legislativy⁸⁸ a sítě chráněných území. Péče o ohrožené přírodní stanoviště a druhy je podporována prostřednictvím dotačních programů (OPŽP, NPO-POPFK, podprogram Správa nezcizitelného státního majetku v ZCHÚ) a realizací managementových opatření (viz cíl 3.2.2) a projektově z programů LIFE, Interreg, švýcarského příspěvku atd. Ochrana druhů bude významně zefektivněna a aktualizována, pokud bude schválena novela zákona o ochraně přírody a krajiny⁸⁹. Systematický monitoring je značně omezený. V oblasti ochrany přírody a krajiny je zaveden v rámci sledování stavu druhů a stanovišť podle požadavků směrnice o stanovištích a dle směrnice o ptácích.

V návaznosti na cíle v oblasti ochrany biologické rozmanitosti nově přijaté na globální (Kchun-mingsko-montrealský rámec Úmluvy o biologické rozmanitosti) a evropské (nařízení EU o obnově přírody⁹⁰ – Nature Restoration Law) úrovni probíhá nyní jednak aktualizace národní Strategie ochrany biologické rozmanitosti a příprava Národního plánu na obnovu přírody. Strategie formuluje dlouhodobé cíle k roku 2050 a bude předložena ke schválení vládě v roce 2025. Národní plán obnovy přírody stanoví konkrétní opatření, která přispějí k obnově přírodních stanovišť a biotopů druhů, vodních, lesních, zemědělských, sídelních ekosystémů a populací opylovačů napříč ČR. Stávající opatření je třeba

⁸⁶ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁸⁷ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, v platném znění

⁸⁸ Zejm. zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

⁸⁹ Zejm. zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

⁹⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1991 ze dne 24. června 2024 o obnově přírody a o změně nařízení (EU) 2022/869

zpřísnit, lépe cílit na ohrožené ekosystémy a zajistit jejich financování tak, aby byly v souladu s těmito novými dokumenty. Důležitá bude lepší koordinace mezi resorty, zapojení místních aktérů a efektivní monitoring pokroku.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	5	4	1

3.2.2 Ochrana a péče o nejceněnější části přírody a krajiny je zajištěna

Cíl 3.2.2
Plněno částečně

Plnění cíle

Ve Strategii EU v oblasti ochrany biologické rozmanitosti do roku 2030 je obsažen cíl zajistit územní ochranu nejméně 30 % území EU (a 10 % území EU v režimu tzv. přísné ochrany). Na národní úrovni je navržen příspěvek zajištění ochrany 28,3 % území Česka do roku 2030, z toho 6,02 % v režimu přísné ochrany. Česko má omezené množství cenných velkoplošných oblastí vhodných pro potenciální ochranu přírody, což vedlo k vytvoření mnoha malých chráněných území (mediánová velikost < 9 ha), která trpí izolací. Příspěvek je tak založen, vedle návrhu vyhlášení nových chráněných území, především na zabezpečení ochrany dalších přírodovědně cenných území za účelem zlepšení propojenosti sítě chráněných území, tj. na tzv. jiných účinných územních ochranných opatřeních⁹¹.

Soustava Natura 2000 má již v Česku téměř finální podobu, její příspěvek k naplnění cílů zajištění územní a přísné ochrany tak bude minimální. Je ale plánováno vytvoření nových zvláště chráněných území národního významu. V roce 2023 byl oznámen záměr na vyhlášení NP Křivoklátsko, dále MŽP oznámilo záměr na vyhlášení CHKO Soutok a probíhalo předjednávání a získávání odborných podkladů k připravovanému záměru na vyhlášení CHKO Krušné hory.

Celkově by měla být plocha chráněných území (21,9 % v roce 2023) do roku 2030 zvýšena o 1,1 % dříve nechráněných oblastí. Další úsilí se zaměří na zlepšení propojenosti sítě chráněných území prostřednictvím posílení ochrany přírodních oblastí, které jsou v současnosti chráněny jinými prostředky (např. významné krajinné prvky, územní systém ekologické stability, přechodně chráněné plochy, přírodní parky, ochranná pásma vodních zdrojů). Tyto oblasti, které mohou být vedeny jako jiná účinná územní ochranná opatření ve Světové databázi chráněných území, budou tvořit dalších 5,3 % závazku. Celkově je navrženo chránit 28,3 % rozlohy státu do roku 2030. Navýšení podílu přísně chráněného území by mělo být zabezpečeno vyhlášením nových zvláště chráněných území a posílením ochrany přírodních hodnot II. zón CHKO.

Implementace opatření

Optimalizace soustavy ZCHÚ je realizována vyhlášováním nových ZCHÚ a novým vyhlášováním, resp. "přehlašování" stávajících ZCHÚ, a to z důvodů jako je zajištění odpovídající územní ochrany, vydání nového zřizovacího předpisu a jednoznačné vymezení hranice ZCHÚ. V období od roku 2018 do roku 2024 přibýlo dle ÚSOP celkem 71 ZCHÚ, z toho 11 přírodních rezervací a 60 přírodních památek. V roce 2022 byl zahájen proces vyhlášení Národního parku Křivoklátsko a v roce 2023 proces vyhlášení CHKO Soutok.

⁹¹ Other effective area-based conservation measures

Optimalizace soustavy Natura 2000 je realizována vyhlašování nových lokalit, případně rozšířením lokalit soustavy Natura 2000 či doplněním nového předmětu ochrany do stávající lokalit. V roce 2024 došlo ke schválení novelizace nařízení vlády⁹², kterým se stanovuje národní seznam evropsky významných lokalit a dále došlo ke schválení nařízení vlády⁹³ o vymezení nové Ptačí oblasti Západní Krušné hory.

AOPK ČR a správy NP zajišťují monitoring předmětů ochrany ZCHÚ, jehož výsledky slouží jako podklad pro zpracování plánu péče/zásad péče a návrh odpovídajícího managementu v ZCHÚ. V rámci výzkumného projektu DivLand (PPŽ, TA ČR) budou pokračovat práce na vytvoření Metodiky hodnocení stavu předmětů ochrany MZCHÚ.

Od roku 2019 probíhá projekt Jedna příroda, Integrovaný projekt LIFE pro soustavu Natura 2000 v České republice, LIFE-IP: N2K Revisited, jehož cílem je nastavení systému hodnocení stavu evropsky významných lokalit (EVL) - probíhá testování revidovaných metodik hodnocení stavu předmětů ochrany, stanovení priorit péče pro jednotlivé druhy a přírodní stanoviště, provádění vhodných opatření vedoucích k zachování nebo zlepšení stavu společenstev a druhů, zavedení systému hodnocení dopadů péče na vybraných lokalitách, aktualizace plánovací dokumentace péče. Od roku 2022 probíhá projekt TA ČR Hodnocení stavu, ohroženosti a efektivity ochrany ptačích oblastí v rámci soustavy Natura 2000.

Odpovídající péče o předměty ochrany ZCHÚ je prováděna podle schválených plánů péče/zásad péče o tato ZCHÚ a o předměty ochrany lokalit soustavy Natura 2000 podle souhrnů doporučených opatření. Pravidelná péče je přitom zajišťována především prostřednictvím národních programů Program péče o krajinu (PPK A – chráněná území), Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK), resp. NPO-POPFK a podprogram Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích (MaS). Převážná část pravidelné péče o zemědělskou půdu v ZCHÚ, která může být zemědělsky obhospodařována, byla dotována z Programu rozvoje venkova, který je v gesci MZe. Nově je podpora hospodaření na půdních blocích zahrnutých do ZCHÚ a lokalit soustavy Natura 2000 zahrnuta do Strategického plánu Společné zemědělské politiky České republiky na období 2023–2027.

Zajištění propojenosti chráněných území s ostatními částmi krajiny s vyšší mírou ekologické stability je stabilním požadavkem na územní plánování, koncept ÚSES se neustále vyvíjí z hlediska dosažení vyšší míry propojenosti míst s vyšší mírou ekologické stability. Založení a obnova skladebných prvků ÚSES je podporována v rámci OPŽP 2021–2027, NPO-POPFK, NPŽP, OPST, případně PPK. K většímu zajištění konektivity cenných přírodních biotopů a vymezování ploch pro jejich rozvoj přispěl projekt AOPK ČR „Plán ÚSES v CHKO“, v rámci něhož byly postupně ve 20 CHKO provedeny revize vymezení plánů územního systému ekologické stability (ÚSES) s doplněním nových a s cíleným rozšířením vybraných skladebných částí ÚSES vymezovaných dle biotopového přístupu.

Ochrana krajinných fenoménů a prvků neživé přírody je zajišťována poskytováním odborných geologických podkladů pro vybrané ZCHÚ a Natura 2000, a to s využitím výsledků geologických prací, mapování a výzkumu. Odborné podklady, aplikace výsledků a data jsou přístupná v IS ČGS. Řešení ochrany krajinných fenoménů a prvků neživé přírody nad rámec, který je běžnou součástí řešení územně plánovací dokumentace, zejména územního plánu, je novým požadavkem na územní plánování. Péče o útvary neživé přírody včetně jeskyní a ostatních krasových jevů je podporována v rámci OPŽP 2021–2027, NPO-POPFK a v chráněných územích v rámci PPK a podprogramu Správa

⁹² Nařízení vlády č. 440/2021 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 318/2013 Sb., o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit, ve znění pozdějších předpisů

⁹³ Nařízení vlády č. 383/2024 Sb., o vymezení Ptačí oblasti Západní Krušné hory

nezcizitelného státního majetku (MaS) – k 31. 12. 2023 byl podprogram vyřazen z programového financování a péče o majetek státu v rámci ZCHÚ je financována z rozpočtu MŽP, kapitoly 315.

Management návštěvnosti a turistického ruchu v ZCHÚ je zajišťován regulací zákonnými omezeními, monitoringem návštěvnosti a dalšími aktivitami. Návštěvnost a turistický ruch v NP jsou regulovány zákonnými omezeními (např. omezením některých aktivit). V případě území CHKO jsou AOPK ČR zpracovávány Koncepte práce s návštěvnickou veřejností pro jednotlivá CHKO. K vhodnému managementu návštěvnosti přispívá taky resortní výzkum MŽP. V navazujících oblastech turistických oblastí je management návštěvnosti zabezpečen primárně aktivitami organizací destinačního managementu (DMO), které zastupují zájmy veřejného, podnikatelského, neziskového sektoru i rezidentů žijících na území destinace.

Na podporu usměrňování návštěvnosti existuje řada finančních i nefinančních nástrojů: strategické řízení, Kategorizace DMO, podpora realizace investičních projektů v oblasti rozvoje veřejné infrastruktury cestovního ruchu (např. NPPCRR⁹⁴, IROP⁹⁵, Interreg), obnova značených turistických tras, rozvoj a koordinace značených turistických tras, zavádění opatření na podporu sledování a vyhodnocování návštěvnosti (např. NPPCRR). Významným opatřením na podporu usměrňování návštěvnosti bylo i ustanovení PS pro udržitelný cestovní ruch, PS k problematice přetížených přírodních lokalit a vytvoření interního Akčního plánu pro udržitelný cestovní ruch (CzechTourism). Aktivity byly zahájeny v průběhu roku 2023, podařilo se vytvořit interní Akční plán rozvoje udržitelného cestovního ruchu, proběhla tři dotazníková šetření zaměřená na problematiku udržitelného cestovního ruchu a ekologického cestování zaměřená na cestovatele (cestovatelé z řad rezidentů), DMO a podnikatele ve službách cestovního ruchu. Současně MMR ve spolupráci s CzechTourismem a kraji připravuje realizaci výzkumu návštěvnosti s využitím GSM dat, který by měl napomoci identifikovat skutečný počet návštěvníků. Návštěvnická infrastruktura sloužící k usměrňování návštěvníků v chráněných územích je finančně podporována i v rámci OPŽP 2021–2027, NPO–POPFK, případně z rozpočtu MŽP, kapitoly 315 (Zajištění péče o majetek státu v rámci ZCHÚ).

Dosud nebyl nastaven systematický proces zajištění propojenosti chráněných území s ostatními částmi krajiny s vyšší mírou ekologické stability. Dosud také nebyl zaveden odpovídající systém soustavného a plošného monitoringu a vyhodnocování dopadů cestovního ruchu na přírodu, krajinu a kvalitu života místních obyvatel ve zvláště chráněných územích. Současné nastavení monitoringu přírody a krajiny neumožňuje soustavné a plošné vyhodnocování vývoje předmětů ochrany ZCHÚ.

⁹⁴ Národní program podpory cestovního ruchu v regionech

⁹⁵ Integrovaný regionální operační program

Závěrečné zhodnocení implementace

Plnění cíle je částečné. Zatímco soustava zvláště chráněných území a Natura 2000 zajišťuje základní rámec pro ochranu biodiverzity, její efektivita je omezena nedostatečnou propojeností s dalšími ekologicky stabilními prvky krajiny. To může vést k fragmentaci biotopů a snížení odolnosti ekosystémů vůči vnějším tlakům. Je nutné posílit monitoring dopadů cestovního ruchu, který může v exponovaných oblastech vést k narušení přirozených procesů a snížení ekologické hodnoty území. K dosažení plného plnění cíle je proto nutné zlepšit propojení chráněných oblastí s okolní krajinou a zavést účinnější monitorovací mechanismy.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	7	3	0

3.2.3 Negativní vliv invazních nepůvodních druhů je omezen

Cíl 3.2.3
Plněno
průběžně

Plnění cíle

Populace původních druhů rostlin a živočichů i jednotlivá cenná společenstva v Česku jsou ohrožena šířením nepůvodních druhů, zejména pak druhů invazních. Nejvyšší počet invazních druhů se vyskytuje podél vodních toků a pozemních komunikací, které usnadňují jejich šíření. Zvýšený počet invazních druhů je evidován taktéž v lidských sídlech a jejich okolí. Z geografického hlediska se vysoký počet invazních druhů vyskytuje v severopanonské podprovincii (území jižní Moravy), kde se zároveň vyskytuje vyšší množství ohrožených druhů rostlin a živočichů.

Z celkového počtu 1 576 nepůvodních druhů rostlin, které se vyskytují, či byly zaznamenány na území Česka v roce 2022, je za invazní považováno 75 druhů. Za široce rozšířené invazní rostlinné taxony jsou považovány mimo jiné křídlatky, netýkavka žláznatá, lupina mnoholistá, bolševník velkolepý či trnovník akát.

Z celkového počtu 595 nepůvodních druhů živočichů bylo za invazní považováno 113 druhů. Mezi široce rozšířené invazní druhy živočichů je řazen mimo jiné norek americký, mýval severní, jelen sika, střevlička východní, karas stříbřitý, rak pruhovaný a rak signální nebo plzák španělský. Řada jmenovaných druhů byla zařazena na seznam invazních nepůvodních druhů s významným dopadem na Unii (tzv. „unijní seznam“). V roce 2023 byla v Česku poprvé zaznamenána sršeň asijská, která je rovněž zařazena na unijní seznam. Úspěšná likvidace jejich hnízd proběhla ve spolupráci s HZS a zainteresovanými odbornými organizacemi. Dalšími invazními nepůvodními druhy z unijního seznamu, které byly v nedávné době zaznamenány na území České republiky, byl rak mramorovaný (2016) a hlavačkovec Glenův (2023). Jejich lokality výskytů byly izolovány a jsou průběžně monitorovány AOPK ČR.

Implementace opatření

V roce 2022 byla ustanovena koordinační meziresortní komise pro invazní druhy (MŽP). V roce 2023 byl přijat Akční plán pro řešení problematiky prioritních způsobů šíření invazních nepůvodních druhů.

Průběžně probíhá příprava zásad regulace nepůvodních druhů. V roce 2023 byly přijaty zásady pro pajasan žláznatý a bolševník velkolepý, v roce 2024 byly přijaty zásady regulace pro klejichu hedvábnou a netýkavku žláznatou. Zásady regulace pro vodní mor americký, raka pruhovaného, husici nilskou

a mývala severního prošly veřejným připomínkováním a jsou finalizovány pro zveřejnění a vyvěšení na webových stránkách MŽP. Bližší podmínky uplatňování zásad regulace byly nastaveny v souladu se zákonem o ochraně přírody a krajiny⁹⁶ na regionální úrovni místně příslušnými orgány ochrany přírody. Formou opatření obecné přírody je mohou vydávat krajské úřady, správy národních parků, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR nebo újezdni úřady. Od roku 2024 jsou opatření obecné povahy postupně vydávána pro bolševník velkolepý (např. KÚ Libereckého kraje, KÚ Středočeského kraje, KÚ Kraje Vysočina) nebo pro pajasan žláznatý (KÚ Jihomoravského kraje, KÚ Ústeckého kraje, KÚ Zlínského kraje a KÚ Středočeského kraje).

Eradikace a regulace invazních nepůvodních druhů je podporována v rámci OPŽP 2021–2027, NPO–POPFK i národních finančních zdrojů, prioritně ve zvláště chráněných územích. Probíhají průběžná jednání a koordinační komunikace s řešiteli projektů nebo dotčenými orgány. Postupně budou naplňovány jednotlivé zákonné povinnosti (např. přijaty další zásady regulace pro další druhy) a také naplňována jednotlivá opatření ve strategických dokumentech státu (viz níže).

Výskyt a šíření invazních druhů rostlin je v Česku revidováno a hodnoceno jednou za deset let. Data o výskytu nepůvodních druhů jsou na národní úrovni shromažďována v Nálezové databázi AOPK ČR. Data slouží mimo jiné i pro plánování zásahů proti invazním druhům ve vybraných citlivých oblastech. Od roku 2023 probíhá projekt AOPK ČR Mapování a monitoring invazních druhů (InvazMap), zaměřený na celoplošný monitoring invazních nepůvodních druhů. Mezinárodní spolupráce je zajištěna z povinností v Nařízení č. 1143/2014⁹⁷, kdy se členské státy vzájemně informují o prvotním výskytu invazních nepůvodních druhů z Unijního seznamu přes systém NOTSYS. K monitoringu výskytu invazních nepůvodních druhů přispívá ÚHÚL (od roku 2025 nově jako NLI (Národní lesnický institut)) průběžnou inventarizaci lesů ČR, v rámci které jsou na inventarizačních plochách zjišťovány výskyty jednotlivých druhů rostlin včetně invazních nepůvodních druhů.

MŽP dále podporuje výzkum v oblasti invazních druhů, v rámci kterého běží řada projektů zaměřených na vyhodnocování jejich dopadů, vývoj nových metod pro jejich eradikaci a regulaci a hodnocení rizik. Příkladem může být projekt TA ČR DivLand Centrum pro krajinu a biodiverzitu, kde je MŽP aplikačním garantem v pracovní skupině Invaze.

Dále MŽP poskytuje finanční a metodickou podporu orgánům ochrany přírody, obcím a dalším subjektům, které se podílejí na eradikaci invazních druhů. Přípravuje metodické pokyny a informační materiály ve spolupráci s odbornými a akademickými institucemi. Pro odbornou veřejnost a veřejnou správu MŽP pořádá semináře, workshopy a konference, aby zvýšilo povědomí o problematice invazních druhů a seznámilo účastníky s nejnovějšími poznatky a metodami v oblasti jejich eradikace a regulace. Veřejnost je informována o rizicích invazních druhů a introdukce nepůvodních druhů prostřednictvím webových stránek, letáků a kampaní v médiích. Cílem je zvýšit povědomí a motivovat k účasti na eradikaci a regulaci.

V souladu se zákonem č. 312/2002 Sb.⁹⁸ probíhá vzdělávání úředníků, je podporováno vzdělávání myslivecké veřejnosti poskytnutím dotací NNO. V oblasti lesnictví MZe podporuje osvětu a vzdělávání vlastníků lesů a odborných lesních hospodářů prostřednictvím vzdělávacích akcí.

⁹⁶ Zákon č. 114/1992 Sb., na ochranu přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1143/2014 ze dne 22. října 2014 o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů

⁹⁸ zákon č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, v aktuálním znění

Sledování karanténních škodlivých organismů rostlin zajišťuje ÚKZÚZ v rámci dovozní rostlinolékařské kontroly, rostlinolékařského dozoru v obchodní síti a detekčního průzkumu jejich možného výskytu na území ČR. Včasné zjištění zavlečení karanténních škodlivých organismů zásadně přispívá k jejich rychlé a účinné eradikaci. Pro případ výskytu tzv. prioritních škodlivých organismů na území ČR jsou zpracovávány a schvalovány pohotovostní plány. Pohotovostní plány jsou po jejich schválení zveřejňovány na webu MZe⁹⁹.

V roce 2023 byl na základě spolupráce s Výzkumným ústavem rostlinné výroby (VÚRV) spuštěn pilotní provoz centrální databáze invazních druhů INVAHUB, jejíž data o výskytech invazních škodlivých organismů se automaticky přenášejí na Rostlinolékařský portál. Zároveň jsou systémem zasílána podezření na výskyt karanténních škodlivých organismů, což zajišťuje možnost včasějšího zachycení jejich výskytu a přijetí eradikačních opatření.

MZe pro plnění tohoto cíle v roce 2024 podpořilo výzkumný projekt Efektivní management při regulaci a eradikaci vybraných invazních nepůvodních druhů ryb v rybníkářství.

Za oblast rybníkářství doposud nebyly nalezeny vhodné praktické metody využitelné pro eradikaci střevličky východní a dalších invazních nepůvodních druhů ryb v rybníkářství, zejména při výloveh.

S ohledem na cíle Akčního plánu je klíčové se zaměřit na prohloubení osvěty v problematice invazních druhů a zapojení veřejnosti do citizen science, stejně jako zvýšení motivace pro podávání projektů zaměřených na regulace invazních druhů.

Závěrečné zhodnocení implementace

Kontrola invazních druhů představuje dlouhodobý a komplexní proces, který vyžaduje spolupráci, dostatečné finanční zajištění a implementaci nejnovějších vědeckých poznatků. Průběžné plnění cíle je zajištěno především implementací Nařízení č. 1143/2014, včetně plnění Akčního plánu pro řešení problematiky invazních druhů a ustanovení koordinační meziresortní komise. Výskyt a šíření invazních druhů je monitorováno a vyhodnocováno. Data jsou shromažďována v Nálezové databázi AOPK ČR a MŽP podporuje výzkum v oblasti invazních druhů a poskytuje finanční a metodickou podporu. MZe se podílí na eradikaci invazních druhů v lesích a v zemědělské krajině. I přes stávající problémy a výzvy je nezbytné v tomto úsilí vytrvat, neboť invazní druhy představují vážnou hrozbu pro biodiverzitu a ekosystémové služby v České republice. Pro aktualizaci opatření doporučujeme projednat opatření pro větší zapojení místních aktérů (municipalit).

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	6	1	0

3.2.4 Ochrana volně žijících živočichů v lidské péči je zajištěna

Cíl 3.2.4
Plněno průběžně

Plnění cíle

Využívání divoké přírody pro účely mezinárodního obchodu je po ničení stanovišť druhou nejvýznamnější příčinou ubývání druhů. Dovoz, vývoz i počty zabavených exemplářů v rámci mezinárodního obchodu s ohroženými druhy chráněnými úmluvou CITES vykazují stabilně rostoucí trend. Hlavními vývozními

⁹⁹ <https://mze.gov.cz/public/portal/mze/zemedelstvi/roslinna-vyroba/roslinolekarska-pece/pohotovostni-plany>

oblastmi jsou většinou rozvojové země, pro něž vývoz živé přírody představuje často nezanedbatelný hospodářský zdroj.

Nejvíce dováženou skupinou živých jedinců živočichů do Česka jsou plazi, další významnou skupinou jsou korálnatci. Savci, ptáci, obojživelníci aj. jsou dováženi v počtech maximálně několika desítek či nižších stovek jedinců ročně. Dovážené exempláře jsou většinou z volné přírody (zejména koráli a částečně plazi), méně pak z odchovu v zajetí. Z neživých exemplářů živočichů se do Česka dováží nejvíce náramky k hodinkám z krokodýlí kůže (stovky až tisíce ročně). Dovážené živé exempláře rostlin zahrnují uměle vypěstované orchideje a dále zástupce čeledi pryšcovitých a toješťovitých. Z neživých exemplářů rostlin se dováží především extrakt z chrpovníku lopuchového pro potřeby tradiční čínské medicíny. Ptáci (především papoušci, ale i dravci pro sokolnické účely) jsou nejvíce vyváženou skupinou živočichů, druhou skupinou jsou pak plazi a dále obojživelníci. Savci, ryby a bezobratlí jsou vyvázeni maximálně v desítkách či nižších stovkách jedinců ročně. Vyvážené exempláře pochází z drtivé většiny z odchovu v zajetí. Mezi živými exempláři zabavenými při nelegálním obchodu dominují rostliny (převážně kaktusy) řádově stovky exemplářů. V posledních letech stoupá množství zabavené tradiční asijské medicíny s obsahem exemplářů ohrožených druhů, zejména rostlin (886 kusů v roce 2023), ze živočichů pak hlavně z plazů (např. výtažky z krajtího či kobřího tuku) nebo savců (např. medvědí žluč, mošus z jelínka kabara).

Implementace opatření

V oblasti vymahatelnosti práva v oblasti životního prostředí a mezinárodní spolupráce při potírání nelegálního obchodu s ohroženými druhy zastupovalo MSp v letech 2022–2023 ČR na jednáních pracovní skupiny EU k návrhu směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí. Na konci roku 2023 bylo dosaženo politické shody mezi Radou a Evropským parlamentem na znění směrnice 2024/1203¹⁰⁰. MSp a MŽP dále zastupovala v letech 2023–2024 ČR na jednáních Výboru expertů Rady Evropy k návrhu úmluvy o ochraně životního prostředí prostřednictvím trestního práva, která má rovněž obsahovat ustanovení potírající nelegální obchod s ohroženými druhy. Úmluva by měla být přijata a následně otevřena k podpisu v polovině roku 2025. MŽP ve spolupráci s MV připravilo Akční plán pro potírání nelegálního obchodu s ohroženými druhy živočichů a rostlin do roku 2028, který byl schválen v roce 2025.

Pro zajištění dostatečných kapacit záchranných stanic pro zabavené a zachráněné volně žijící živočichy MŽP podporuje záchranná centra finančně prostřednictvím dotačních programů. Na modernizaci a rozvoj záchranných center je od roku 2023 poskytována finanční podpora z OPŽP 2021–2027. MZe se na zajišťování kapacit podílí podporou záchranných stanic prostřednictvím dotací pro NNO.

Odborná spolupráce je zajištěna účastí zástupce MŽP v Radě záchranných stanic pod Národní sítí záchranných stanic, která sdružuje 34 stanic v ČR. Z prostředků finanční podpory PPK C je mimo vlastní činnosti stanic podporováno také vzdělávání a sdílení zkušeností mezi jednotlivými stanicemi v podobě odborných seminářů a průběžného vzdělávání pracovníků jednotlivých stanic. MŽP pořádá semináře a workshopy pro veřejnost i pro odborníky, vydává informační materiály. MZe se zaměřuje na vzdělávání pomocí informační kampaně (letáky na výstavách, školy, KÚ).

Pro zpřísnění podmínek chovu a omezení počtu jedinců jednoho druhu chráněných živočichů držených v soukromých chovech byly v roce 2023 navrženy také procesní úpravy schvalování záchranných stanic

¹⁰⁰ směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1203 ze dne 11. dubna 2024 o trestněprávní ochraně životního prostředí a o nahrazení směrnic 2008/99/ES a 2009/123/ES

v připravované novele zákona o ochraně přírody a krajiny¹⁰¹. Novelizací zákona na ochranu zvířat proti týrání dojde k postupné ukončení drezury cirkusech na území ČR. Veřejné vystoupení v cirkusech lze provádět pouze se zvířaty narozenými před 1. 1. 2022. Cirkusy musí být registrované Státní veterinární správou ČR, plánované veřejné vystoupení musí být ohlášeno.

Závěrečné zhodnocení implementace

Cíl je plněn průběžně. Česká republika se aktivně zapojuje do mezinárodní spolupráce v oblasti CITES a podporuje záchranná centra pro volně žijící živočichy. Je schválena aktualizace Akčního plánu pro potírání nelegálního obchodu s ohroženými druhy živočichů a rostlin do roku 2028. MŽP i MZe se podílí na vzdělávání a osvětě v oblasti CITES a chovu volně žijících živočichů.

Je potřeba zlepšit informovanost veřejnosti o problematice ochrany volně žijících živočichů v lidské péči a nastavení standardů pro soukromé chovatelské subjekty provádějící ekologickou výchovu. Dále je nutné posílit kontrolu dodržování předpisů CITES a zajistit dostatečné financování záchranných center a záchranných programů.

Stav plnění	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	6	2	0

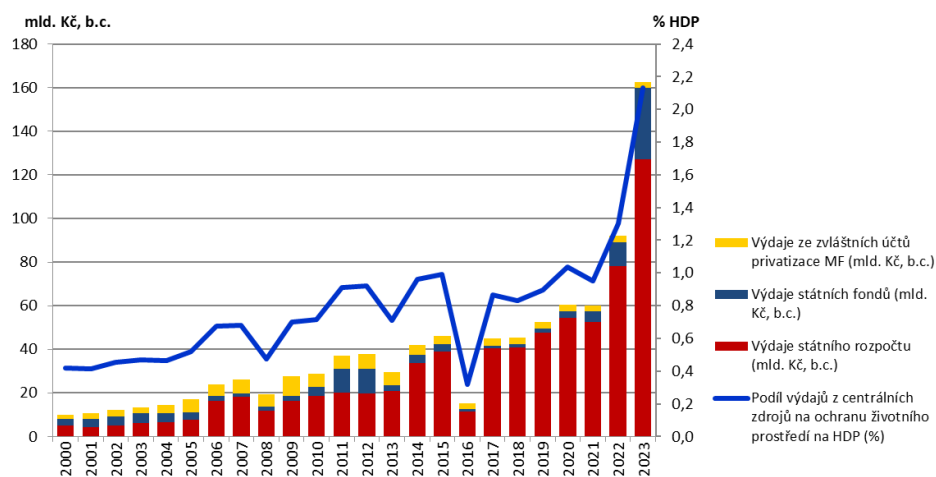
¹⁰¹ Zákon č. 114/1992 Sb., na ochranu přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Využití vybraných nástrojů SPŽP

Financování ŽP

Ucelený přehled financování ochrany životního prostředí z centrálních zdrojů, tj. státního rozpočtu a státních fondů (především SFŽP ČR) a územních rozpočtů je uveden v grafech 3, resp. 4. Z národních centrálních zdrojů jsou v rámci rozpočtové kapitoly životního prostředí poskytovány prostředky určené zejména na financování (dotace), resp. kofinancování projektů na ochranu životního prostředí podpořených z národních programů i fondů Evropské unie (jejichž výběr je uveden níže v rámci jednotlivých cílů SPŽP). Kromě dotací jsou poskytovány návratné finanční výpomoci (bezúročné půjčky), investiční pobídky a garance na komerční úvěry, dále z těchto zdrojů také proudí transfery finančních prostředků územním rozpočtům, z nichž jsou financovány akce, jež jsou realizovány průběžně na základě kompetence obcí či krajů.

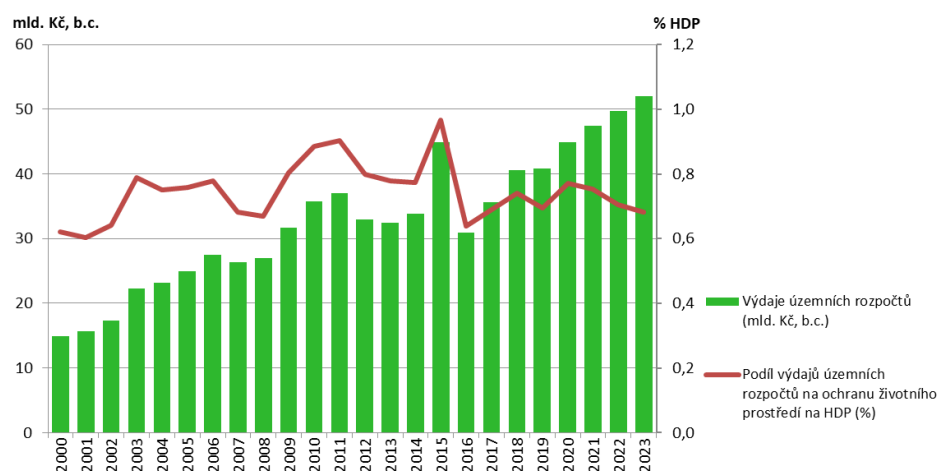
Graf 3: Veřejné výdaje na ochranu životního prostředí z centrálních zdrojů v ČR [mld. Kč, b.c., % HDP], 2000–2023

Pozn.: V grafu uvedeny výdaje státního rozpočtu a státních fondů na ochranu životního prostředí uvedené v oddíle 37 přílohy č. 3 vyhlášky MF č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, v platném znění.

Zdroj dat: MF ČR (report RIS)

Graf 4: Veřejné výdaje na ochranu životního prostředí z územních rozpočtů v ČR [mld. Kč, b.c., % HDP], 2000–2023

Pozn.: V grafu uvedeny výdaje na ochranu životního prostředí uvedené v oddíle 37 přílohy č. 3 vyhlášky MF č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, v platném znění.

Zdroj dat: MF ČR (report RIS)

1.1 Dostupnost vody je zajištěna a její jakost se zlepšuje

Vybrané hlavní zdroje, resp. programy:

OPŽP 2021–2027:

Výstavba a modernizace vodovodních přivaděčů a vodovodních řadů; výstavba a intenzifikace úpraven pitné vody; výstavba, intenzifikace nebo revitalizace stávajících vodních zdrojů; Výstavba čistíren odpadních vod; intenzifikace čistíren odpadních vod za účelem zvýšeného odstraňování specifického znečištění; Opatření omezující vypouštění odpadních vod z odlehčení na kanalizaci (akumulační nádrže, retenční nádrže, chemické předčištění apod.); Dobudování a výstavba kanalizací.

Celkové způsobilé výdaje (CZV): 19,1 mld. Kč (příspěvek EU: 13,0 mld. Kč, národní zdroje: 5,8 mld. Kč), počet podpořených projektů 355.

Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech (opatření revitalizace a renaturace vodních toků a niv, ale i tvorba či obnova tůní, mokřadů a zprůchodnění migračních překážek pro vodní živočichy).

Celkové způsobilé výdaje (CZV): 724 mil. Kč (příspěvek EU: 657,4 mil. Kč, národní zdroje: 51,4 mil. Kč), počet podpořených projektů 45.

Opatření jsou rovněž podporována z Národního plánu obnovy-Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (NPO-POPFK) a Národního programu Životní prostředí v rámci Národního plánu obnovy (NPŽP-NPO). Byly vyhlášeny výzvy NPO-POPFK č. 1/2023 a 1/2024 administrované AOPK ČR. Další výzvy byly vyhlášeny SFŽP ČR z NPŽP-NPO č. 4/2023 (pro správce vodních toků) a 5/2023 (pro obce a kraje).

Další podpora byla směřována i na protipovodňová opatření (blíže viz bod „1.5 Připravenost a resilience společnosti vůči mimořádným událostem a krizovým situacím se zvyšuje“).

Norské fondy

V letech 2020–2023 byla schválena celková dotace ve výši 137,7 mil. Kč pro 15 projektů zaměřených na implementaci inovativních opatření na odstranění znečištění povrchových vod zbytky léčiv, dále na podporu pořízení přístrojů pro analýzu mikropolutantů a zavedení nebo optimalizaci analytických metod pro monitoring povrchových vod

MŽP/SFŽP ČR – NPŽP/NPO:

Podpora aktivit s cílem zlepšení kvality povrchových i podzemních vod, zvýšení jejich zásob a zvýšení efektivity využívání vodních zásob.

V období 2020–2023 bylo prostřednictvím rozhodnutí ministra schváleno 1 179 projektů v celkové výši dotace 10 178 mil. Kč. Počet podpořených aktivit/projektů úspěšně ukončených v tomto období celkem 1 197 (výše nákladů činila 2 940 mil. Kč, dotace činila 2 080 mil. Kč).¹⁰²

Z toho SFŽP ČR do konce roku 2023 schválil na základě výzvy č. 1/2022 zápůjčky na spolufinancování vodohospodářských projektů OPŽP 2021–2027 pro 39 projektů za 738 mil. Kč.

¹⁰² Příklady výstupních indikátorů za rok 2023: počet realizovaných DČOV (1 478), počet instalovaných objektů k akumulaci/úpravě vody (121), počet obyv. se zlepšeným přístupem k pitné vodě (438 tis.), délka vodovodní sítě (včetně přípojek) (31 km), délka vybudovaných kanalizací (52 km), objem zadržené srážkové vody (163 m³).

MŽP – Program na podporu NNO

Podpora projektů zaměřených mimo jiné i na osvětu a vzdělávání v oblasti ochrany vod. Tématem jsou např. vzdělávací program s tematikou revitalizace říční krajiny, eutrofizace, funkce řek a potoků ve městech a monitoring bodových zdrojů vody – studánek. Celková podpora v letech 2020–2024 činila 1,7 mil. Kč pro 8 projektů.

MZe – národní programy:

Podpora výstavby a technického zhodnocení infrastruktury vodovodů a kanalizací; Podpora opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody; Podpora odkupu a scelování infrastruktury vodovodů a kanalizací

Celková dotační podpora v uvedených dotačních programech týkající se oblasti vodovodů a kanalizací byla v letech 2020–2024 ve výši 88 322 mil. Kč a celkem bylo podpořeno 558 akcí.

V rámci dotačního programu Podpora opatření na drobných vodních tocích a malých vodních nádrží – 2. etapa bylo v letech 2020–2024 podpořeno 236 rekonstrukcí vodních toků, 656 rekonstrukcí anebo výstaveb malých vodních nádrží celkovou dotací 1,9 mld. Kč. V roce 2024 byl spuštěn navazující dotační program Podpora opatření na malých vodních nádržích a drobných vodních tocích – 3. etapa, s dobou trvání do roku 2028.

V roce 2024 byl ukončen dotační podprogram Odstranění následků povodní roku 2020. Bylo podpořeno 41 projektů státních podniků Povodí Moravy a Lesy České republiky za celkem 238 tis. Kč. Koncem roku 2024 se předpokládá spuštění dotačního podprogramu Odstranění následků povodní roku 2024.

V letech 2020–2024 bylo prostřednictvím programu Podpora retence vody v krajině – rybníky a vodní nádrže podpořeno 62 projektů. Byla proplacena dotace ve výši 653 mil. Kč.

Od roku 2020 do roku 2024 jsou realizovány výkupy nemovitostí potřebných pro výstavbu vodárenské nádrže VN Vlachovice. Prostřednictvím programů Vlachovice – vypořádání práv k nemovitým věcem dotčeným plánovanou výstavbou vodního díla a Vlachovice – vypořádání práv k nemovitým věcem dotčeným plánovanou výstavbou vodního díla – 2. etapa byl vykoupen majetek za 690 mil. Kč. V rámci programu Vypořádání práv k nemovitým věcem dotčeným plánovanou realizací komplexního řešení sucha na Rakovnicku byly z dotací v letech 2020–2024 realizovány výkupy nemovitostí potřebných pro výstavbu VD Kryry, VN Senomaty a VN Šanov a dále potřebných přivaděčů v částce 313,6 mil. Kč. V roce 2023 byly mimo toho z vlastních zdrojů s. p. Povodí Ohře a Povodí Vltavy vykoupeny nemovitosti za 125 mil. Kč.

Program Podpora konkurenceschopnosti agropotravinářského komplexu – závlahy – 2. etapa v letech 2020–2024 podpořil 208 projektů zaměřených na závlahy částkou 363 mil. Kč.

Celkové dotační podpora za program Podpora opatření pro zmírnění negativních dopadů sucha a nedostatku vody 2020–2024 činila 67,5 mil. Kč pro 2 akce.

MZe – PRV 2014–2022, resp. SP SZP 2023–2027 (pozemkové úpravy, AEKO, ekologické zemědělství) – blíže viz bod „1.5 Připravenost a resilience společnosti vůči mimořádným událostem a krizovým situacím se zvyšuje“ a bod „3.1 Ekologická stabilita krajiny je obnovena, hospodaření v krajině je dlouhodobě udržitelné a reaguje na změnu klimatu“.

1.2 Kvalita ovzduší se zlepšuje

OPŽP 2021–2027

Náhrada nebo rekonstrukce stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší včetně realizace dodatečných technologií a změny technologických postupů; Pořízení a modernizace systémů pro posuzování a vyhodnocení úrovně znečištění ovzduší a souvisejících meteorologických aspektů a pořízení a modernizace systémů pro archivaci a zpracování údajů o znečišťování ovzduší; Výměna nevyhovujících spalovacích zdrojů na tuhá paliva a pořizování domovních předávacích stanic; Výstavba a modernizace zařízení pro energetické využití odpadů, včetně bioplynových stanic pro zpracování odpadů.

Celkové způsobilé výdaje (CZV): 9,3 mld. Kč (příspěvek EU: 7,3 mld. Kč, národní zdroje: 0 Kč), počet podpořených projektů 41, a to včetně kotlíkových dotací, které se v souhrnu počítají jako 1 projekt za kraj, další administraci ve vztahu k jednotlivým žadatelům o dotaci vedou jednotlivé kraje.

IROP 2021–2027

Podpora udržitelné multimodální městské mobility v rámci přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství; Posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti a zelené infrastruktury, a to i v městských oblastech, a omezování všech forem znečištění.

CZV: 7,1 mld. Kč (příspěvek EU: 5,5 mld. Kč, národní zdroje: 51 mil. Kč), počet podpořených projektů 43 (návaznost na předchozí programové období IROP s podporou cca 100 projektů za 7,5 mld. Kč)¹⁰³

OPD 2021–2027

Infrastruktura pro alternativní paliva.

CZV: 0,5 mld. Kč (příspěvek EU: 0,4 mld. Kč, národní zdroje: 0 Kč), počet podpořených projektů 7 (návaznost na předchozí programové období OPD).

OP TAK

Úspory energie.

CZV: 0,3 mld. Kč (příspěvek EU: 0,2 mld. Kč, národní zdroje: 0 Kč), počet podpořených projektů 23.

Celkem za uvedené OP:

CZV: 17,2 mld. Kč (příspěvek EU: 13,4 mld. Kč, národní zdroje: 51 mil. Kč), počet podpořených projektů 114.

Norské fondy

V letech 2020–2023 schválena celková dotace ve výši 174,6 mil. Kč pro 40 projektů zaměřených na aktivity v oblasti zlepšení kvality ovzduší, resp. mobilního monitoringu kvality ovzduší na regionální nebo místní úrovni, a to za účelem zjištění převládajícího typu znečištění včetně koncentrací znečišťujících látek a identifikace zdroje tohoto znečištění.

MŽP/SFŽP ČR – NZÚ (státní rozpočet, NPO, ModFond)

- NZÚ hrazená ze SR (do roku 2021) podpořeno 3 142 žádostí za 2 574,6 mil. Kč.

¹⁰³ K 11. 6. 2025 bylo v SC 2.2 IROP podpořeno 184 projektů na veřejná prostranství v hodnotě 3,95 mld. Kč z EFRR (5,3 mld. Kč CZV).

- NZÚ hrazená z NPO (výzvy č. 1/2021 a č. 2/2021). Program mj. podporuje opatření z oblasti C – instalace obnovitelných zdrojů a jejich kombinace. Ke konci roku 2024 bylo v NZÚ NPO schváleno a vyplaceno celkově 79 734 žádostí za 15,3 mld. Kč, což představuje 98 % z celkové alokace.
- NZÚ hrazená z Modernizačního fondu. Ke konci roku 2024 bylo z prostředků NZÚ z ModFondu vyplaceno celkově 60 605 žádostí za 19,6 mld. Kč.

MŽP/SFŽP ČR – NPŽP/NPO

Např. podpora opatření vyplývajících ze schválených programů zlepšování kvality ovzduší, emise ze stacionárních zdrojů, udržitelná městská doprava a mobilita, resp. podpora nákupu vozidel s alternativním pohonem (elektromobily, vozidla s vodíkovým pohonem), včetně dobíjecích bodů.

V období 2020–2023 bylo prostřednictvím rozhodnutí ministra schváleno 813 projektů v celkové výši dotace 4,0 mld. Kč. Počet podpořených aktivit/projektů úspěšně ukončených v letech 2020–2023 celkem 818 (výše nákladů činila 1 091 mil. Kč, dotace činila 440 mil. Kč).¹⁰⁴

MŽP – Program na podporu NNO

Podpora projektů zaměřených mimo jiné i na osvětu a vzdělávání v kvality ovzduší a čisté mobility. Tématem jsou např. osvětové programy zaměřené na pěší a cyklistickou dopravu. Celková podpora v letech 2020–2024 činila 1,5 mil. Kč pro 5 projektů.

1.3 Expozice obyvatel a životního prostředí nebezpečným chemickým látkám se snižuje

OPŽP 2021–2027

Odstranění rizik kontaminace ohrožující lidské zdraví, vodní zdroje nebo ekosystémy a rekultivace starých skládek; Prevence a řízení antropogenních rizik; Průzkum rozsahu znečištění horninového prostředí a rizik s ním spojených, včetně návrhu efektivního řešení.

Celkové způsobilé výdaje (CZV): 1,4 mld. Kč (příspěvek EU: 1,1 mld. Kč, národní zdroje: 0,1 mld. Kč), počet podpořených projektů 48.

OPST 2021–2027

Umožnit regionům a lidem řešit sociální, hospodářské a environmentální dopady transformace, která je zaměřena na dosažení cílů EU v oblasti energetiky a klimatu pro rok 2030 a klimaticky neutrálního hospodářství EU do roku 2050 (např. realizace projektů transformace, resp. revitalizace lokalit zasažených těžbou hnědého uhlí).

CZV: 1,1 mld. Kč (příspěvek EU: 0,8 mld. Kč, národní zdroje: 0,1 mld. Kč), počet podpořených projektů 4.

MŽP/SFŽP ČR – NPŽP

Např. prevence vzniku odpadů, zvýšení, odstraňování a rekultivace nelegálních skladů odpadů a sanace havarijních stavů, které představují akutní riziko pro životní prostředí.

¹⁰⁴ Příklady výstupních indikátorů za rok 2023: počet stacionárních zdrojů s omezením zápachu (30), počet vozů elektro (672) a CNG (188), počet pořízených dobíjecích stanic (109).

V období 2020–2023 byly prostřednictvím rozhodnutí ministra schváleny 4 projekty v celkové výši dotace 37 mil. Kč. Počet podpořených aktivit/projektů úspěšně ukončených v letech 2020–2023 celkem 18 (výše nákladů činila 229 mil. Kč, dotace činila 177 mil. Kč).

MZe (státní rozpočet)

Financování aktivit v rámci Národního akčního plánu k bezpečnému používání pesticidů v České republice pro 2018–2022 (prodlouženého do 31. 12. 2024) (malí řešitelé a ÚKZÚZ): zhruba 117 mil. Kč v letech 2018–2024. Monitoring cizorodých látek v potravních řetězcích ve výši cca 65 mil. Kč ročně.

MPO

Podpora regenerace brownfieldů

Z programu Regenerace a podnikatelské využití brownfieldů (státní rozpočet) bylo podpořeno 30 projektů s vyplacenými dotacemi od roku 2020 ve výši 478,2 mil. Kč.

Z programu Regenerace brownfieldů pro podnikatelské využití (Národní plán obnovy komponenta 2.8) bylo podpořeno 20 projektů s dosud vyplacenými dotacemi ve výši 89 mil. Kč.

1.4 Hluková zátěž a světelné znečištění se snižují

OPD 2021–20217/SFDI

Snižování hlukové zátěže z hlavního zdroje hluku, tj. ze silniční dopravy – odvedení tranzitní dopravy mimo sídla (obchvaty) a realizace protihlukových opatření na dopravní infrastrukturu, jako jsou protihlukové stěny a nízkohlučný asfalt. Na realizaci protihlukových opatření na silniční infrastrukturu ve správě ŘSD bylo v letech 2020–2023 vynaloženo 2,5 mld. Kč.

Na výstavbu protihlukových stěn na železnici bylo v letech 2020–2023 investováno 295 mil. Kč, další 3 mil. Kč byly investovány do individuálních protihlukových opatření (např. výměna oken u staveb v blízkosti železnice), 29 mil. Kč do budování kolejnicových absorbérů a do broušení temene kolejnic z důvodu snížení akustické zátěže cca 37 mil. Kč.

Výstavba a modernizace dálnic a obchvatů a přeložek, modernizace železničních tratí.

Celkové způsobilé výdaje (CZV): 39,7 mld. Kč (příspěvek EU: 33,8 mld. Kč, národní zdroje: 6 mld. Kč), počet podpořených projektů 18.

IROP 2021–2027

Podpora udržitelné multimodální městské mobility v rámci přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství; Rozvoj a posilování udržitelné, inteligentní a intermodální celostátní, regionální a místní mobility odolné vůči změnám klimatu, včetně lepšího přístupu k síti TEN-T a přeshraniční mobility.

CZV: 10,8 mld. Kč (příspěvek EU: 7,5 mld. Kč, národní zdroje: 2,3 mld. Kč), počet podpořených projektů 390.

MŽP/SFŽP ČR – NPŽP

Podpora projektů v oblasti snížení světelného znečištění na území ČR a rekonstrukce či úpravy veřejného osvětlení na území národních parků a CHKO.

V období 2020–2023 bylo prostřednictvím rozhodnutí ministra schváleno 72 projektů v celkové výši dotace 95,8 mil. Kč, proplaceno bylo ve stejném období 74 projektů s celkovou výší podpory 81,6 mil. Kč. Počet podpořených aktivit/projektů úspěšně ukončených v letech 2020–2023 činil celkem 69. Výše nákladů činila 125 mil. Kč, dotace činila 83,4 mil. Kč.¹⁰⁵

MPO – program EFEKT

Výzva EFEKT/NPO č. 1/2022 Rekonstrukce veřejného osvětlení (alokace 2,5 mld. Kč) a Výzva č. 2/2021 (program EFEKT II) Opatření ke snížení energetické náročnosti veřejného osvětlení (alokace 90 mil. Kč).

1.5 Připravenost a resilience společnosti vůči mimořádným událostem a krizovým situacím se zvyšuje

V roce 2022 byl Evropskou komisí schválen **OPŽP pro programové období 2021–2027** s celkovou alokací ke konci roku 2023 ve výši 3,0 mld. EUR (75,7 mld. Kč) CZV. Mezi hlavní oblasti podpory patří i podpora adaptace na změnu klimatu (včetně protipovodňových opatření a sanace svahových nestabilit) s alokací přes 12,6 mld. Kč CZV či podpora přístupu k vodě a udržitelného hospodaření s vodou s alokací 17,5 mld. Kč CZV. Do konce roku 2023 bylo v těchto oblastech schváleno cca 290 projektů v celkové sumě 3,2 mld. Kč CZV.

Problematika sucha je od roku 2017 řešena i prostřednictvím národního dotačního programu **Dešťovka** vyhlášeného v Národním programu Životní prostředí (NPŽP). Cílem programu je motivovat k efektivnímu hospodaření s vodou a snížit tak množství odebírané pitné vody z povrchových a podzemních zdrojů. Ve dvou dosavadních výzvách bylo alokováno celkem 540 mil. Kč, přičemž do konce roku 2023 bylo schváleno 10 195 projektů s celkovou výší podpory cca 400 mil. Kč (více k programu Dešťovka viz kapitola 1.6 Adaptovaná sídla).

Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny řeší rovněž národní dotační program MŽP **Program péče o krajinu**, a to zejména jeho Podprogram B pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí, kde bylo v letech 2023–2024 podpořeno 803 akcí za téměř 54 mil. Kč. Dalším programem je **Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny**, kde v rámci opatření adaptace na změnu klimatu bylo v letech 2022–2024 podpořeno 1 876 projektů za 336,3 mil. Kč.

V resortu MZe byla opatření na zmírnění negativních dopadů změny klimatu (tj. zejména oblast protipovodňových opatření a retence vody v krajině v souvislosti se suchem) realizována z více než 10 národních programů a dále pak zejména z **PRV, resp. SP SZP, a NPO**, jakožto nadnárodních zdrojů. Celková výše proplacených finančních prostředků z národních programů administrovaných MZe činila v letech 2014–2023 cca 18,9 mld. Kč (z toho v rámci programu Prevence před povodněmi III a IV se jednalo o cca 5,8 mld. Kč). Důležité je zmínit pozemkové úpravy (komplexní nebo jednoduché), realizace financované zejména z PRV a NPO a od roku 2025 SP SZP, které se podílejí na odstraňování negativních dopadů změny klimatu, zejména v oblasti snižování nepříznivých účinků povodní a sucha a řešení odtokových poměrů v krajině. Do konce roku 2023 byly komplexní a jednoduché pozemkové úpravy provedeny na 42,3 % výměry zemědělského půdního fondu (více než 1,77 mil. ha). Mezi lety 2015–2024 bylo v rámci pozemkových úprav vynaloženo 3,3 mld. Kč na realizaci protierozních, hydrologických a ekologických opatření. Z PRV, resp. SP SZP, jsou financována i agroenvironmentálně-

¹⁰⁵ *Příklady výstupních indikátorů za rok 2023: počet vyměněných světelných zdrojů a svítidel veřejného osvětlení (608).*

klimatická opatření (AEKO), konkrétně v oblasti péče o krajinu byla v letech 2014–2023 tato opatření realizována na cca 25 tis. ha zemědělské půdy za cca 2,6 mld. Kč. V oblasti ochrany lesa, resp. v rámci podpory investic do rozvoje lesních oblastí, zlepšování životaschopnosti lesů a lesnicko-environmentálních a klimatických opatření bylo z PRV ve stejném období vynaloženo 1,75 mld. Kč.

Kromě resortů MŽP a MZe je problematika přizpůsobení se projevům změny klimatu řešena i v **resortu MMR a MPO**. MMR administruje **IROP**, který má v oblasti ochrany před přírodními riziky stanoven specifický cíl 2.1: Podpora přizpůsobení se změně klimatu, prevence rizika katastrof a odolnosti vůči nim, s přihlédnutím k ekosystémovým přístupům. Konkrétně je v této souvislosti podporována vyšší připravenost základních složek IZS pro řešení mimořádných událostí ve vazbě na změny klimatu a havárie nebezpečných látek. V programovém období 2021–2027 bylo v 5 výzvách IROP s celkovou alokací 9,2 mld. Kč schváleno 35 projektů v souhrnném objemu 1,8 mld. Kč CZV. V předchozím programovém období 2014–2020 bylo za stejným účelem podpořeno téměř 300 projektů za celkem 5,3 mld. Kč CZV.

MPO v souvislosti s předcházením negativních dopadů sucha na průmyslové podniky podporuje realizaci opatření zaměřených na úsporu vody v podnikové sféře, a to například v rámci operačních programů **OP PIK**, resp. **OP TAK**. S přispěním programu Nemovitosti z OP PIK mohly malé a střední podniky realizovat opatření zaměřená na úsporu vody (tj. zachytávání a využití dešťové vody, recyklace vody, využití šedých vod apod.) jako součást komplexních projektů revitalizace budov pro podnikání a bezprostřední připojené infrastruktury. Celková alokace příslušných výzev činila 2 mld. Kč. Podobnou podporu v rámci aktivity Udržitelné hospodaření s vodou, určenou pro všechny typy velikosti podniků, nabízí i OP TAK, a to prostřednictvím příslušné výzvy s alokací 1,2 mld. Kč. Další podpora je možná i z Národního plánu obnovy (NPO, komponenta 2.7 Cirkulární ekonomika, recyklace a průmyslová voda), konkrétně prostřednictvím výzvy Úspory vody v průmyslu s celkovou alokací 1 mld. Kč.

V **programu Interreg Česko – Polsko** bylo v rámci podpory přizpůsobení se změně klimatu, prevence rizika katastrof a odolnosti vůči nim, s přihlédnutím k ekosystémovým přístupům podpořeno 5 projektů za 10,3 mil. Kč CZV.

1.6 Adaptovaná sídla umožňují kvalitní a bezpečný život obyvatel

OPŽP 2021–2027

Pokračuje podpora po výzvách v rámci Dešťovky pro obce (velká Dešťovka aj.) z předchozího období, a to v rámci opatření 1.3.4, určeného mimo jiné ke zpomalení odtoku, pro vsak, retenci a akumulaci srážkové vody, dále na využití srážkové a šedé vody a realizaci zelených střech.

Celkové způsobilé výdaje (CZV): 1,1 mld. Kč (příspěvek EU: 0,8 mld. Kč, národní zdroje: 0,2 mld. Kč), počet podpořených projektů 117.

Investice do modernizace vzdělávacích environmentálních center zaměřených na změnu klimatu.

CZV: 225 mil. Kč (příspěvek EU: 180 mil. Kč, národní zdroje: 35 mil. Kč), počet podpořených projektů 9.

Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech; Zpracování studií a plánů (studie systémů sídelní zeleně).

CZV: 2,9 mld. Kč (příspěvek EU: 2,8 mld. Kč, národní zdroje: 34 mil. Kč), počet podpořených projektů 43, a to včetně alokace určené pro AOPK ČR na tzv. Projektové schéma AOPK ČR, které je započteno jako 1 projekt. Z něj je následně poskytována finanční podpora koncovým příjemcům.

IROP 2021–2027

Zelená infrastruktura – posilování ochrany a zachování přírody, biologické rozmanitosti a zelené infrastruktury, a to i v městských oblastech, a omezování všech forem znečištění.

CZV: 3,0 mld. Kč (příspěvek EU: 2,2 mld. Kč, národní zdroje: 0,7 mld. Kč), počet podpořených projektů 108.

OP TAK/NPO

Podpora udržitelného hospodaření s vodou, určená pro všechny typy velikosti podniků – prostřednictvím příslušné výzvy s alokací 1,2 mld. Kč (v rámci výzvy Udržitelné hospodaření s vodou bylo podáno 96 projektů). Další podpora je možná i z NPO (komponenta 2.7 Církulární ekonomika, recyklace a průmyslová voda s celkovou alokací 1 mld. Kč), konkrétně prostřednictvím výzvy Úprava vody, kde bylo podpořeno 42 projektů s celkovou vyplacenou podporou 221,3 mil. Kč CZV (88,5 mil. Kč příspěvek EU) a výzvy Oběhové hospodářství s 86 podpořených projektů a vyplacenou podporou 866,4 mil. Kč CZV (346,6 mil. Kč příspěvek EU).

Norské fondy

V letech 2020–2023 schválena celková dotace ve výši 333 mil. Kč pro 67 projektů zaměřených na aktivity v oblasti tvorby strategických dokumentů stanovujících dlouhodobý přístup k problémům souvisejícím se změnou klimatu a identifikujících vhodná adaptační a/nebo mitigační opatření na lokální a regionální úrovni (tzv. adaptačních strategií), dále na vlastní realizaci zelených a modrých opatření, jejichž cílem je zlepšení stavu ovzduší a adaptace na změnu klimatu.

MŽP/SFŽP ČR – NPŽP, NZÚ (NPO, ModFond)

Dotační titul „Dešťovka“ určený pro segment rodinných a bytových domů.

- do roku 2021 byl financován z národních prostředků SFŽP ČR v rámci Národního programu Životní prostředí (NPŽP), do konce roku 2023 bylo schváleno 10 195 projektů s celkovou výší podpory cca 400 mil. Kč (ve většině případů převládaly projekty, resp. žádosti týkající se akumulace srážkové vody pro zálivku zahrady, resp. pro současné splachování toalety a zálivku zahrady (přes 10 000 žádostí), zbytek pak tvořily projekty, resp. žádosti ohledně využití přečištěné odpadní (šedé) vody s možným využitím srážkové vody.
- od října 2021 program začleněn pod dotační program Nová zelená úsporám, financovaný nejprve z NPO v rámci výzev určených pro rodinné a bytové domy, od poloviny roku 2023 je zdrojem finančních prostředků Modernizační fond. Do konce roku 2024 bylo na podporu systémů hospodaření s dešťovou vodou schváleno přibližně 3 914 projektů za 192,2 mil. Kč v rámci NZÚ financované z NPO a přibližně 3 812 projektů za 177,6 mil. Kč v rámci NZÚ financované z Modernizačního fondu. Celkově tedy 7 726 projektů za 369,8 mil. Kč.
- v listopadu 2021 byla prostřednictvím NPŽP vyhlášena výzva (zdrojově krytá z NPO) zaměřená na podporu efektivního hospodaření se srážkovou vodou v zastavěném území obcí a určená pro vyjmenované veřejné subjekty a další právnické osoby. Ke konci roku 2023 bylo schváleno 193 projektů za celkem 821,8 mil. Kč.

Z programu Nová zelená úsporám se podporuje i **budování zelených střech** u rodinných a bytových domů. Od poloviny roku 2023, od kdy je program zdrojově kryt z Modernizačního fondu, musí být budování zelených střech spojeno s jiným opatřením (zateplení budovy, výstavba nového domu nebo výměna zdroje energie). Ke konci roku 2023 bylo schváleno 575 žádostí o podporu za 34,0 mil. Kč.

MŽP/SFŽP ČR – další podpory v rámci NPŽP

Podpora obcí, MAS a DSO v oblasti zpracování akčních plánů pro udržitelnou energii a klima (SECAP) v rámci evropské iniciativy Pakt starostů a primátorů pro energii a klima, dále podpora EVVO.

V období 2020–2023 bylo prostřednictvím rozhodnutí ministra schváleno 130 projektů v celkové výši dotace 335 mil. Kč. Počet podpořených aktivit/projektů úspěšně ukončených v letech 2020–2023 činil celkem 60 (výše nákladů činila 79 mil. Kč, dotace činila 61 mil. Kč).

Zakládání a obnova ploch zeleně včetně doprovodných vodních prvků přírodě blízkého charakteru a realizace opatření k zajištění podmínek pro existenci volně žijících živočichů v sídlech, zlepšení funkčního stavu zeleně v sídlech, Podpora zpracování rozvojových dokumentů a studií.

V období 2020–2023 bylo prostřednictvím rozhodnutí ministra schváleno 2 581 projektů v celkové výši dotace 659 mil. Kč. Počet podpořených aktivit/projektů úspěšně ukončených v letech 2020–2023 činil celkem 223 (výše nákladů činila 180 mil. Kč, dotace činila 128 mil. Kč).

MŽP – Program na podporu NNO

Podpora projektů zaměřených mimo jiné i na osvětu a vzdělávání v oblasti adaptace na změnu klimatu v sídlech. Tématem jsou např. zelené střechy, ozelenění vnitrobloků, výsadba zeleně v sídlech a vzdělávání pracovníků samospráv. Celková podpora v letech 2020–2024 činila 9 mil. Kč pro 35 projektů.

MPO

Pokračuje finanční podpora Regenerace brownfieldů jak pro nepodnikatelské, tak pro podnikatelské využití (viz Financování ŽP/1.3 Expozice obyvatel a životního prostředí nebezpečným chemickým látkám se snižuje).

2.1 Emise skleníkových plynů jsou snižovány

OPŽP 2021–2027

Snížení energetické náročnosti veřejných budov a veřejné infrastruktury; Zlepšení kvality vnitřního prostředí veřejných budov; Zvýšení adaptability veřejných budov na změnu klimatu; Snížení energetické náročnosti/zvýšení účinnosti technologických procesů; Výměna nevyhovujících spalovacích zdrojů na tuhá paliva a pořízení domovních předávacích stanic; Výstavba a modernizace zařízení pro energetické využití odpadů, včetně bioplynových stanic pro zpracování odpadů; Výstavba a rekonstrukce obnovitelných zdrojů energie pro veřejné budovy; Výstavba a rekonstrukce obnovitelných zdrojů energie pro zajištění dodávek systémové energie ve veřejném sektoru; Výstavba nových veřejných budov, které budou splňovat parametry pro pasivní nebo plusové budovy.

Celkové způsobilé výdaje (CZV): 14,1 mld. Kč (příspěvek EU: 10,2 mld. Kč, národní zdroje: 3,7 mld. Kč), počet podpořených projektů 729.

OP TAK

Energetická infrastruktura; Oběhové hospodářství; Obnovitelné zdroje energie; Úspory energie.

CZV: 13,5 mld. Kč (příspěvek EU: 6,7 mld. Kč, národní zdroje: 10 mil. Kč), počet podpořených projektů 822.

IROP 2021–2027

Podpora udržitelné multimodální městské mobility v rámci přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství.

CZV: 8,8 mld. Kč (příspěvek EU: 6,8 mld. Kč, národní zdroje: 0,3 mld. Kč), počet podpořených projektů 105.

OPD 2021–2027

Infrastruktura pro alternativní paliva; Infrastruktura městské drážní dopravy.

CZV: 1,2 mld. Kč (příspěvek EU: 1,0 mld. Kč, národní zdroje: 44 mil. Kč), počet podpořených projektů 12.

OPST 2021–2027

Umožnit regionům a lidem řešit sociální, hospodářské a environmentální dopady transformace, která je zaměřena na dosažení cílů EU v oblasti energetiky a klimatu pro rok 2030 a klimaticky neutrálního hospodářství EU do roku 2050 v souladu s Pařížskou dohodou, a dopady této transformace na zaměstnanost (např. projekt transformace ekonomiky Moravskoslezského kraje na nízkoemisní, optimalizace energetických systémů a bilance směrem ke zvýšení energetické účinnosti, využívání OZE, bezemisní mobility a celkově ke klimatické neutralitě v souladu s cíli transformace a klimatickými závazky ČR a EU).

CZV: 1,4 mld. Kč (příspěvek EU: 1,2 mld. Kč, národní zdroje: 0,2 mld. Kč), počet podpořených projektů 4.

Celkem za výše uvedené operační programy:

CZV: 39,0 mld. Kč (příspěvek EU: 25,9 mld. Kč, národní zdroje: 4,2 mld. Kč), počet podpořených projektů 1 672.

Modernizační fond

V letech 2021–2023 bylo vyhlášeno přes 30 výzev (např. na výstavbu FVE určené speciálně pro obce, Nová zelená úsporám Light (viz níže)). Schváleno bylo celkem 61 680 projektů napříč všemi výzvami z ModFondy s celkovou dotací 52 mld. Kč. V rámci výzev z programu RES+ bylo pro fotovoltaické elektrárny do 1 MWp instalovaného výkonu schváleno 1 423 projektů se souhrnnou dotací 5,1 mld. Kč a pro FVE nad 1 MWp instalovaného výkonu 230 projektů s celkovou dotací 12,9 mld. Kč. Z výzev programu HEAT, určeného na modernizaci teplárenství, bylo schváleno 27 projektů s dotací 24 mld. Kč. Z programu ENERGETICS na modernizaci průmyslu bylo schváleno 20 projektů za 2 mld. Kč souhrnné podpory.

MŽP/SFŽP ČR – NPŽP/NPO¹⁰⁶

Prostřednictvím NPO realizace opatření ke snížení energetické náročnosti budov ve vlastnictví veřejných subjektů, Budování infrastruktury – dobíjecí stanice pro obytné budovy, Podpora nákupu vozidel (BEV, vodíkových) a neveřejné dobíjecí infrastruktury pro obce, kraje, státní správu, Renovace a revitalizace budov pro energetickou úsporu, Výměna stacionárních zdrojů znečišťování

¹⁰⁶ Příklady výstupních indikátorů NPŽP za rok 2023: objem uspořené energie (190 MWh/rok).

v domácnostech za obnovitelné zdroje energie a rozvoj obnovitelných zdrojů energie (NZÚ – viz níže)
– podpora ve výši 15,3 mld. Kč.

Další komponenty NPO: 7.1 Infrastruktura pro OZE a elektrizační soustava s alokací 6,6 mld. Kč s cílem zvýšit kapacitu pro připojení, komponenta 2.4 Rozvoj čisté mobility s alokací 4,9 mld. Kč, komponenta 7.6 Elektrifikace železniční dopravy.

MŽP/SFŽP ČR – NZÚ (státní rozpočet, NPO, ModFond)

- NZÚ hrazená ze SR (do roku 2021) podpořeno 3 142 žádostí za 2 574,6 mil. Kč.
- NZÚ hrazená z NPO (výzvy č. 1/2021 a č. 2/2021). Program mj. podporuje opatření z oblasti C – instalace obnovitelných zdrojů a jejich kombinace. Ke konci roku 2024 bylo v rámci NZÚ NPO schváleno a vyplaceno celkově 79 734 žádostí za 15,3 mld. Kč, což představuje 98 % z celkové alokace.
- NZÚ hrazená z Modernizačního fondu. Ke konci roku 2024 bylo v rámci prostředků NZÚ z ModFondy vyplaceno celkově 60 605 žádostí za 19,6 mld. Kč.

LIFE

Unijní podpora ve výši cca 226 mil. Kč projektů týkajících se např. zefektivnění kalkulací energetických úspor v členských státech EU, center asistence pro přechod na čistou energii či plánů čisté energie pro regiony s přechodem na spravedlivou energetiku.

MPO – program ENER G

Podpora energeticky úsporných projektů v podnikatelském sektoru prostřednictvím zvýhodněného úvěru s finančním příspěvkem na území hl. města Prahy. 1. 6. 2021 byla vyhlášena IV. výzva. Celkový objem úvěrů v rámci uzavřených smluv dosáhl výše 95,8 mil. Kč s celkovým finančním příspěvkem 7,1 mil. Kč.

MPO – program EFEKT III

Program je schválen na období let 2022–2027. Plánovaný rozpočet pro neinvestiční podporu je stanoven na 160 mil. Kč ročně. Rozsah podporovaných aktivit: Předprojektová příprava, Poradenská činnost, Vzdělávání, Energetický management a koncepce. V roce 2024 nebyly do programu přiděleny žádné prostředky SR. Bylo podpořeno 60 projektů za 19,2 mil. Kč z NNV, především Energetická konzultační a informační střediska (EKIS) a Zavedení systému hospodaření s energií v podobě energetického managementu.

MPO – NPO:

V rámci 3 komponent v gesci MPO byla realizováno:

- 2.2.1 Opatření ke snížení energetické náročnosti budov organizačních složek státu. Zde podpořeno 13 projektů za 728,5 mil. Kč.
- 2.2.2 Realizace projektů na zvýšení energetické účinnosti systémů veřejného osvětlení. Zde podpořeny projekty na zvýšení energetické účinnosti systémů veřejného osvětlení určené pro města, obce, příp. společnosti jimi 100 % vlastněné (dotace se vztahuje na rekonstrukci soustavy veřejného osvětlení včetně doplnění světelných bodů pro zajištění požadavků norem na osvětlení. Podpořeno 901 projektů za 2,3 mld. Kč.
- 2.5.3 Podpora předprojektové přípravy a osvěty, vzdělávání, odborné přípravy a informovanosti v oblasti úspor energie. Podpora energetického poradenství. Celorepubliková síť poradenských energetických středisek EKIS, mobilní EKIS a EnKo MAS je

bezplatná služba pro veřejnost, která slouží k podpoře zavádění energetických úspor a obnovitelných zdrojů energie (podpořených středisek je nyní 199). Podpořeno bylo 464 projektů za 154,8 mil. Kč.

- 7.3 Komplexní reforma poradenství týkajícího se renovační vlny v České republice (REPOWER EU). Finanční prostředky komponenty 7.3 podpořily obce a podnikatele v plánování a zavádění úsporných opatření vedoucích k přímým úsporám nákladů za energie prostřednictvím zavádění energetického managementu a vytvářením místních energetických koncepcí. Podpořeno bylo 776 projektů za 283,1 mil. Kč.

2.2 Oběhové hospodářství zaručuje hospodárné nakládání se surovinami, výrobky a odpady v ČR

OPŽP 2021–2027

Budování a modernizace zařízení pro sběr a nakládání s nebezpečnými odpady; Výstavba a modernizace zařízení pro materiálové využití odpadů; Budování zařízení pro úpravu a zpracování čistírenských odpadních kalů z čistíren odpadních vod, včetně úpravy vyčištěných odpadních vod pro jejich opětovné využívání; Kompostéry pro předcházení vzniku komunálních odpadů; Podpora prevence vzniku odpadů z jednorázového nádobí nebo jednorázových obalů; RE-USE centra pro opětovné použití výrobků včetně aktivit pro opravy a prodlužování životnosti výrobků, podpora prevence vzniku odpadu; Výstavba a modernizace sběrných dvorů, doplnění a zefektivnění systému odděleného sběru/svozu zejména komunálních odpadů včetně podpory door-to-door systémů a zavádění systémů PAYT ("Pay-as-You-Throw").

Celkové způsobilé výdaje (CZV): 5,0 mld. Kč (příspěvek EU: 3,3 mld. Kč, národní zdroje: 0,7 mld. Kč), počet podpořených projektů 611.

OP TAK

Oběhové hospodářství

CZV: 1,1 mld. Kč (příspěvek EU: 0,6 mld. Kč, národní zdroje: 0 Kč), počet podpořených projektů 56.

MŽP/SFŽP ČR – NPŽP/NPO

Budování recyklační infrastruktury (financováno NPO); Rozvoj systémů pro zvyšování materiálového i celkového využívání autovraků

V období 2020–2023 bylo prostřednictvím rozhodnutí ministra schváleno 345 projektů v celkové výši dotace 304 mil. Kč. Počet podpořených aktivit/projektů úspěšně ukončených v letech 2020–2023 činil celkem 165 (výše nákladů činila 44 mil. Kč, dotace činila 74 mil. Kč).¹⁰⁷

MŽP – Program na podporu NNO

Podpora projektů zaměřených mimo jiné i na osvětu a vzdělávání v oblasti odpadů a předcházení jejich vzniku. Tématem jsou např. osvětové programy zaměřené na zero waste, re-use centra a nábytkové banky, dále pak dobrovolnické akce Uklidíme Česko a osvětové odpadové programy pro obce. Celková podpora v letech 2020–2024 činila téměř 16 mil. Kč pro 63 projektů. Podporovány jsou i projekty

¹⁰⁷ Příklady výstupních indikátorů za rok 2023: hmotnost ekologicky zlikvidovaného odpadu či materiálu (15,4 tis. t), počet obnovených objektů odpadové infrastruktury (10), množství předaných plastů – energetické využití (594 t), množství předaných plastů – materiálové využití (2 665 t), množství předaných pneumatik (3 561 t), Množství vozidel, s nimiž bylo naloženo (117 tis.).

zaměřené na osvětu v oblasti šetrné spotřeby a snižování materiálové náročnosti. Celková podpora v letech 2020–2024 činila téměř 4,1 mil. Kč pro 18 projektů.

MZe

Národní dotační program určený pro potravinové banky a charitativní organizace: v roce 2023 bylo vyplaceno 100,5 mil. Kč. Celkem zažádalo 17 subjektů a bylo přijato 23 žádostí. V roce 2024 vyplaceno 95,0 mil. Kč. Celkem zažádalo 19 subjektů, kladné rozhodnutí bylo vydáno pro 17 subjektů. V roce 2025 bylo vyplaceno 102,5 mil. Kč. Celkem podalo 17 subjektů 21 žádostí z toho jedna byla stornována.

MPO

Financování ze státního rozpočtu, kdy bylo v letech 2022–2023 na sanační práce použito 2,8 mld. Kč (financování asanace odštěpného závodu Diamo).

3.1 Ekologická stabilita krajiny je obnovena, hospodaření v krajině je dlouhodobě udržitelné a reaguje na změnu klimatu

OPŽP 2021–2027

Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech, Zpracování studií a plánů (studie systému sídelní zeleně, územní studie krajiny, plány územního systému ekologické stability).

CZV: 2,9 mld. Kč (příspěvek EU: 2,8 mld. Kč, národní zdroje: 34 mil. Kč), počet podpořených projektů 150, a to včetně alokace určené pro AOPK ČR na tzv. Projektové schéma AOPK ČR, které je započteno jako 1 projekt. Z něj je následně poskytována finanční podpora koncovým příjemcům.

PRV 2014–2022, resp. SP SZP 2023–2027

- Agroenvironmentálně-klimatická opatření (AEKO) – konkrétně na opatření péče o travní porosty, zatravňování orné půdy, pěstování meziplojin, biopásky v letech 2020–2023 vynaloženo 10,6 mld. Kč, podpořeno přes 10 tis. žadatelů o dotaci.
- Ekologické zemědělství – v letech 2020–2023 vynaloženo 5,6 mld. Kč, podpořeno bylo více než 5 500 žadatelů.
- Investice do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesů a Lesnicko-environmentální a klimatické služby a ochrana lesů – vynaloženo 1,75 mld. Kč. V roce 2023 byly poprvé zakládány agrolesnické systémy. Na opatření agrolesnictví bylo v r. 2023 vynaloženo 53,6 mil. Kč.
- Pozemkové úpravy: na protierozní opatření, vodohospodářská a ekologická opatření bylo do konce roku 2024 vynaloženo 1,85 mld. Kč (do konce roku 2023 byly komplexní a jednoduché pozemkové úpravy provedeny na 42,3 % výměry zemědělského půdního fondu (více než 1,77 mil. ha)).

OPST 2021–2027

Umožnit regionům a lidem řešit sociální, hospodářské a environmentální dopady transformace, která je zaměřena na dosažení cílů EU v oblasti energetiky a klimatu pro rok 2030 a klimaticky neutrálního hospodářství EU do roku 2050 v souladu s Pařížskou dohodou, a dopady této transformace na zaměstnanost (zaměření na ochranu přírody, přírodního dědictví a zdrojů, např. v rámci projektů revitalizace rybníků či regenerace, resp. zvelebení území zasaženého těžbou).

CZV: 91 mil. Kč (příspěvek EU: 72 mil. Kč, národní zdroje: 19 mil. Kč), počet podpořených projektů 5.

LIFE

Unijní podpora ve výši cca 390 mil. Kč projektů týkajících se např. adaptace pohornické krajiny, vody v krajině a půdě, adaptace lesů či zelené agri-struktury pro adaptaci zemědělské krajiny.

MŽP/SFŽP ČR – NPŽP

Podpora pořizování územních studií krajiny; Zakládání a obnova ploch zeleně včetně doprovodných vodních prvků přírodě blízkého charakteru; Obnova zeleně; Zlepšení funkčního stavu zeleně ve městech a obcích; Zelená stuha.

V období 2020–2023 bylo prostřednictvím rozhodnutí ministra schváleno cca 3 550 projektů v celkové výši dotace 990 mil. Kč. Počet podpořených aktivit/projektů úspěšně ukončených v letech 2020–2023 činil celkem 4 400 (výše nákladů i dotace činila 1,1 mld. Kč).¹⁰⁸

MŽP/NPO–POPFK 2022–2025

Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu.

V rámci tohoto opatření bylo v letech 2022–2024 podpořeno 1 876 projektů za 336,3 mil. Kč.

MŽP/PPK B

Zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí.

Od roku 2020 bylo podpořeno 3 221 projektů v celkové výši přes 244 mil. Kč.

MŽP/Program na podporu NNO

Podpora projektů zaměřených mimo jiné na přímou péči o krajinu, rozvoj pozemkových spolků a související osvětové aktivity. Tematicky podporované projekty zahrnují udržitelný rozvoj krajiny, obnovu krajiny a zachování krajinného rázu včetně komplexního projektu Podpora pozemkových spolků v ČR (který zahrnuje několik desítek lokálních drobných opatření). Celková podpora v letech 2020–2024 činila téměř 13,5 mil. Kč pro 45 projektů.

MZe/národní programy (období 2020–2023) – např.

- Podpora opatření na drobných vodních tocích a malých vodních nádržích: vynaloženo 2,3 mld. Kč
- Podpora retence vody v krajině – rybníky a vodní nádrže: vynaloženo 620 mil. Kč
- Podpora mimoprodukčních funkcí rybářských revírů: vynaloženo cca 50 mil. Kč.

3.2 Biologická rozmanitost je zachovávána v mezích tlaku změny klimatu

OPŽP 2021–2027

Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny, Zprůchodnění migračních překážek pro živočichy, Modernizace a rozvoj záchranných stanic a záchranných center CITES pro ohrožené druhy živočichů.

¹⁰⁸ Příklady výstupních indikátorů za rok 2023: výsadba dřevin (173 tis. ks), plocha zahrad a hřišť (130 ha).

CZV: 3,2 mld. Kč (příspěvek EU: 3,0 mld. Kč, národní zdroje: 83 mil. Kč), počet podpořených projektů 107, a to včetně alokace určené pro AOPK ČR na tzv. Projektové schéma AOPK ČR, které je započteno jako 1 projekt. Z něj je následně poskytována finanční podpora koncovým příjemcům.

PRV 2014–2022, resp. SP SZP 2023–2027

- Agroenvironmentálně-klimatická opatření (AEKO) – konkrétně na ochranu čejky chocholaté v letech 2020–2023 vynaloženo přes 30 mil. Kč.
- Platby v rámci sítě Natura 2000 a podle rámcové směrnice o vodě – v rámci náhrad za omezení hospodaření na trvalých travních porostech v lokalitách soustavy Natura 2000 vyplaceno cca 105 mil. Kč.

LIFE

Unijní podpora ve výši cca 670 mil. Kč projektů týkajících se např. aktivní ochrany druhů či komplexní ekologické obnovy degradovaných a zanikajících slanisek.

Interreg (zejména Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Sasko, Interreg V-A Slovenská republika a Česká republika, Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2014–2020, Interreg Central Europe a Danube)

V letech 2019–2023 v rámci péče o biotopy, cílené podpory druhů a technických opatření, zpracování studií, dokumentace a informování a vzdělávání podpořeno cca 30 projektů částkou přes 700 mil. Kč.

Norské fondy

V letech 2020–2023 schválena celková dotace ve výši 240 mil. Kč pro více než 40 projektů zaměřených na aktivity v oblasti ochrany a zachování ohrožených přírodních biotopů a opatření na ochranu druhů uvedených na červených seznamech prostřednictvím ochrany jejich přirozených stanovišť mimo zvláště chráněná území; realizace výsledků vědecko-výzkumných projektů v oblasti ochrany ekosystémů a biodiverzity.

MŽP/NPO–POPFK 2022–2025

Péče o zvláště chráněná území a území soustavy Natura 2000 a péče o zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů.

V rámci tohoto opatření bylo v letech 2022–2024 podpořeno 289 projektů za 379,2 mil. Kč.

V rámci POPFK byly realizovány Záchranné programy pro zvláště chráněné druhy, v letech 2020–2023 bylo vynaloženo 54,4 mil. Kč na podporu 112 akcí za účelem ochrany 15 druhů rostlin a živočichů.

MŽP/PPK A

Naplnění opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptáčích oblastí a evropsky významných lokalit

Od roku 2020 bylo podpořeno 11 627 projektů v celkové výši přes 681 mil. Kč.

MŽP/PPK C

Zabezpečení péče o ohrožené a handicapované živočichy.

Od roku 2020 bylo podpořeno celkem 5 projektů v celkové výši 104 mil. Kč.

MŽP/Podprogram Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích 2020–2023

Např. zachování a zlepšení stavu biodiverzity a ekologické stability ekosystémů; zvýšení početnosti populací zvláště chráněných druhů flóry a fauny vyskytujících se ve zvláště chráněných územích; plnění závazků ve vztahu k soustavě Natura 2000; realizace opatření vyplývajících ze schválených lesních hospodářských plánů; zajištění činností souvisejících se správou vodních toků. V letech 2020–2023 vynaloženo cca 217 mil. Kč na podporu 476 akcí.

MŽP/SFŽP ČR – NPŽP

Podpora výkupů pozemků v ZCHÚ a jejich ochranných pásmech, vč. Území navržených k vyhlášení; Podpora obcí v národních parcích; Budování nových kapacit v rámci záchranných center a ZOO pro zajištění péče o vybrané chráněné druhy živočichů; Aplikace šetrných opatření k prevenci hraboše polního.

V období 2020–2023 bylo prostřednictvím rozhodnutí ministra schváleno přes 180 projektů v celkové výši dotace 380 mil. Kč. Počet podpořených aktivit/projektů úspěšně ukončených v letech 2020–2023 činil celkem 86 (výše nákladů i dotace činila přes 270 mil. Kč).

MŽP/Program na podporu NNO

Podpora projektů zaměřených na přímou péči o přírodu a druhy, na související osvětové aktivity a zapojování dobrovolníků do ochrany přírody a krajiny. Tematicky podporované projekty zahrnují zvláště chráněné a vzácné druhy rostlin a živočichů, biotopy botanicky a zoologicky cenné lokality a přírodě blízká společenstva mimo zvláště chráněná území, včetně komplexního projektu Ochrana biodiverzity v ČR (který zahrnuje několik stovek lokálních drobných opatření) a zapojování veřejnosti do ochrany přírody a krajiny. Celková podpora v letech 2020–2024 činila téměř 30,2 mil. Kč pro 73 projektů.

Environmentálně škodlivé dotace a dotace do fosilních paliv

S problematikou výše uvedených finančních dotací souvisí také potřeba odstranění environmentálně škodlivých dotací a podpor – kupříkladu eliminací subvencí na užívání fosilních zdrojů ve formě daňových výjimek, a jejich případné nahrazení méně environmentálně škodlivou formou podpory.

V této souvislosti je třeba zajistit efektivní a digitalizovaný rámec pro základní monitoring toků veřejných výdajů, podpor a souvislostí daňového systému s environmentální oblastí, a dále zajistit nástroj pro povinné reportingové povinnosti států. Povinné reporty v rámci EU jsou zakotveny v 8. akčním programu EU pro životní prostředí (8. EAP) a v Nařízení o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu. K dosažení cílů 8. EAP a cílů v oblasti ochrany klimatu se předpokládá postupné odstraňování environmentálně škodlivých dotací, zejména dotací na fosilní paliva, na unijní, celostátní, regionální a místní úrovni, mimo jiné prostřednictvím:

- závazného rámce EU pro monitorování pokroku členských států při postupném odstraňování dotací na fosilní paliva na základě dohodnuté metodiky a podávání zpráv o tomto pokroku, stanovení lhůty pro postupné odstranění dotací na fosilní paliva v souladu s ambicí udržet globální oteplování pod hranicí 1,5 °C;
 - tzn. reporting NKEP: členské státy zahrnou do svých integrovaných vnitrostátních zpráv o pokroku v oblasti energetiky a klimatu informace o provádění vnitrostátních cílů pro postupné odstranění dotací v energetice, zejména dotací na fosilní palivo;
- metodiky pro identifikaci dalších environmentálně škodlivých dotací, kterou Komise po konzultaci s členskými státy stanoví do roku 2023; na základě této metodiky členské státy určí další environmentálně škodlivé dotace a pravidelně o nich podávají zprávy Komisi, aby mohla podávat zprávu o úrovni a typu těchto dotací v Unii a o pokroku dosaženém při jejich postupném odstraňování.

Dotace do fosilních paliv v ČR dosahovaly za rok 2023 téměř 60 mld. Kč, zároveň došlo u sumy sledovaných položek ke skokovému nárůstu o téměř 25 mld. Kč oproti celkovým 35 mld. Kč v roce 2022. Tento nárůst byl však způsoben zvýšenými dočasnými položkami, které měly v letech 2022 a 2023 především pomoci podnikům a domácnostem ve vyrovnání se s vysokými cenami elektřiny během energetické krize způsobené agresí Ruska na Ukrajině a předejít tak významným sociálním a hospodářským škodám. Dočasné podpory měly v roce 2022 na celku fosilních podpor podíl 85 %, respektive 92 % v roce 2023. Bez zahrnutí těchto mimořádných podpor došlo v dlouhodobých podporách k meziročnímu poklesu přibližně o 600 mil. Kč, což představuje cca 12% pokles. U těchto podpor pak drtivou většinu tvoří vrátka pro tzv. zelenou naftu v zemědělství, tj. cca 2,4 mld. Kč ročně, a různá osvobození v oblasti daně ze zemního plynu a některých dalších plynů a daně z pevných paliv – cca 2,7 mld. Kč v roce 2022 a 2,3 mld. Kč v roce 2023.

Celková výše environmentálně škodlivých dotací (mimo energetické dotace) v ČR dosáhla za rok 2023 taktéž téměř 60 mld. Kč. Největší objem, více než polovinu, pak představuje ušlý výnos z emisních povolenek EU ETS poskytnutých jako bezplatná alokace pro podniky ve zpracovatelském a energetickém průmyslu. Odhadem přibližně třetinu z celkové výše pak představují ušlé výnosy daně z přidané hodnoty na základě výjimek v oblasti mezinárodní dopravy, zejm. letecké dopravy, a doprovodných služeb spojených s letectvím. Přibližně 4,5 mld. Kč ušlých výnosů souviselo se spotřebou vody – cca 2/3 této částky připadají na zvýhodnění při zdanění spotřeby pitné vody sníženou sazbou DPH, která tak může v některých případech, kdy je tato alternativa možná, působit jako podpora spotřeby pitné vody namísto vody užitkové; zbývající obnos připadá na výjimky z plateb k úhradě správy vodních toků a správy povodí. Obdobný objem, tj. 1,5 mld. Kč, pak představují položky s příčinou existence výjimky platby za ukládání odpadů na skládku a kompenzace nepřímých nákladů

pro odvětví, u kterých bylo zjištěno značné riziko úniku uhlíku v důsledku promítnutí nákladů spojených s emisemi skleníkových plynů do cen elektřiny (EU ETS). Dále se jedná o menší položky jako je např. výjimka z poplatku za znečištění ovzduší (cca 100 mil. Kč) nebo položky týkající se vazby výnosů na výdaje a nezaplatnění těžby nerostů (celkem cca 65 mil. Kč).

Je třeba zdůraznit, že drtivá většina objemu vyčíslených environmentálně škodlivých dotací a dotací do fosilních paliv je inherentní součástí legislativy EU (EU ETS – cca 53 %) či je na úrovni EU harmonizována (zejm. v případě DPH u přepravy – cca 27 %) a neexistuje tak na národní úrovni přímá cesta k jejich postupnému ukončení. Na národní úrovni se však ČR zavázala k úpravě některých daní a poplatků či poskytovaných dotací tak, aby lépe reflektovaly negativní dopady jednotlivých činností. Kromě dočasných podpor fosilních paliv se ČR zavázala k odklonu od uhlí do roku 2033. Společným problémem v rámci vyčíslování fosilních a environmentálně škodlivých podpor zůstává nesrovnatelnost mezi jednotlivými členskými státy EU, jehož příčinou je metodické neuchopení jednotného benchmarku zdanění, resp. nacenění negativních externalit. Tato problematika a její řešení je rozvíjena například v rámci OECD – tzv. Effective Carbon Rates¹⁰⁹ pro skleníkové plyny.

¹⁰⁹ OECD (2023), *Effective Carbon Rates 2023: Pricing Greenhouse Gas Emissions through Taxes and Emissions Trading*, OECD Series on Carbon Pricing and Energy Taxation, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b84d5b36-en>.

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta a dobrovolnictví v ochraně přírody a krajiny

Jedná se o dlouhodobý systémový preventivní nástroj pro omezování budoucích škod na životním prostředí spojeným s nedostatečnou informovaností a nedostatkem kompetencí při rozhodovacích procesech. Součástí jsou kromě standardního vzdělávání a výchovy dětí a mladistvých také osvětové kampaně pro širokou veřejnost či podpora občanského aktivismu a participace na ochraně životního prostředí.

EVVO a vzdělávání pro udržitelný rozvoj mohou hrát důležitou roli v ovlivnění veřejnosti směrem k odpovědnému proenvironmentálnímu jednání, zejména pak ve vazbě na řešení změny klimatu a dosažení klimatické neutrality do roku 2050. Patří sem rozvoj udržitelného a environmentálně odpovědného jednání, zajištění formálního a neformálního vzdělávání dětí a mládeže, rozvoj kompetencí veřejné správy, environmentální poradenství a osvětové kampaně, celoživotní vzdělávání, zapojení veřejnosti do ochrany životního prostředí, dobrovolnictví, aktivní komunikace s veřejností bojující proti nepravdivým stereotypům či nepodloženým a lživým informacím, podpora občanské angažovanosti a osvěta o inovacích.

Stěžejním dokumentem pro zajišťování opatření v oblasti environmentálního vzdělávání a ekologického poradenství je Státní program EVVO a EP na léta 2016–2025. MŽP v roce 2022 rovněž přijalo Akční plán EVVO na období 2022–2025, který stanovuje klíčová témata v rámci EVVO, zejména pak klimatickou výchovu. Operativně se aktuální otázky EVVO projednávají v rámci Rady vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR) ve Výboru pro vzdělávání k udržitelnému rozvoji při Úřadu vlády (v roce 2022 byla pod Výborem pozastavena činnost Pracovní skupiny pro EVVO a EP).

V letech 2020–2024 došlo v oblasti EVVO k další stabilizaci EVVO, kdy se zejména průběžně využívaly nové finanční rámce pro podporu EVVO, posilovala se kvalita nabízených služeb v EVVO (např. pomocí certifikace ekocenter), rozvíjela se spolupráce, síťování a výměna dobré praxe mezi poskytovateli EVVO. Také se získávala cenná data z výzkumů v oblasti EVVO v ČR, jejichž výsledky se propisují do nově vyhlašovaných dotačních programů na EVVO a budou určující pro zpravování nového Státního programu EVVO na léta 2026–2035.

Vzhledem k aktuálním výzvám životního prostředí se řada opatření v oblasti EVVO ještě výrazněji zaměřuje na oblast klimatického vzdělávání, a to v návaznosti na metodické materiály vydané v minulém období. Důležitá v rámci EVVO i nadále zůstávají témata jako je kontakt dětí s přírodou, vztah k místu a udržitelná spotřeba. V rámci systémových opatření byla v roce 2022 uzavřena 3letá smlouva mezi MŽP a SSEV Pavučina na zajištění podpůrných EVVO služeb plošně v ČR. V roce 2024 byla v rámci Ceny Josefa Vavrouška nově zavedena i Cena ministra ŽP pro environmentální komunikaci a vzdělávání.

Rozvíjející se kredit ČR v oblasti EVVO podtrhl i Světový kongres EVVO (WEEC 2022), který proběhl v Praze v březnu 2022. V mezinárodní spolupráci se ČR orientuje zejména na Slovensko, kde probíhá průběžná spolupráce na úrovni organizací EVVO, ministerstev životního prostředí, ale i krajů.

MŠMT úspěšně zakotvilo oblast vzdělávání pro udržitelný rozvoj (a v jejím rámci i EVVO) v dokumentu Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2023–2027, který je implementačním dokumentem Strategie vzdělávací politiky 2030+. Od roku 2022 probíhaly práce na revizi Rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání, které byly schváleny koncem roku 2024 a zahrnují Průřezové téma „Udržitelné prostředí“, které umožní školám průřezovou implementaci jak tématu EVVO, tak např. i klimatického vzdělávání.

V rámci aktivit Rady kvality ČR při MPO se konají odborné konference sekce „Kvalita a udržitelný rozvoj“, zaměřené na plnění Národní politiky kvality ČR 2023–2030 a specifickou osvětu, jako je podpora environmentálního managementu a značení. Rada kvality podporuje značku „Ekologicky šetrný výrobek/služba“ v rámci programu Česká kvalita. Téma EVVO je také součástí Národní konference kvality a udržitelnosti, pořádané Radou kvality v rámci kampaně „Podzim s kvalitou“. Rada kvality ČR podporuje EVVO i formou pořádání Národních cen ČR za kvalitu, společenskou udržitelnost a rozvoj, kde působení organizací na životní prostředí je jedním z hlavních kritérií hodnocení. Ve vybraných krajích spolupracuje na Ceně hejtmána za CSR. V rámci CSR programů stále více firem zapojuje své zaměstnance do dobrovolnických environmentálních aktivit. Firemní dobrovolnictví je také jedním z témat výzkumného projektu SEEPIA (z Programu na podporu aplikovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací v oblasti životního prostředí – Prostředí pro život).

Klíčovými zdroji podpory rozvoje EVVO v rámci celé ČR jsou aktuálně:

1. Národní program Životní prostředí, který financuje EVVO v rámci výzev vyhlašovaných jednou za 2 roky. Jedná se o výzvy Pilíře EVVO (podpora klíčových dlouhodobých projektů a programů), Národní síť EVVO (podpora denních i pobytových programů pro školy), Přírodní zahrady (podpora škol a školek za účelem rozvoje zázemí pro učení venku a EVVO aktivity). V přípravě je výzva Institucionální rozvoj ekocenter s cílem systémového nastavení rozvoje EVVO v ČR, resp. dlouhodobé plošné podpory základní EVVO činnosti v ekocentrech i školách a posílení kvality programů (důrazem na certifikaci služeb EVVO).
2. Doplnkově je EVVO financováno z dotačního Programu MŽP na podporu projektů NNO, dotačních programů jednotlivých krajů a částečně také skrze Programy státní podpory práce s dětmi a mládeží pro NNO (MŠMT). MŽP dlouhodobě finančně podporuje neziskové organizace, které organizují dobrovolnické akce v ochraně přírody a krajiny. V této oblasti jsou podstatné i aktivity správ NP a CHKO a dlouhodobá spolupráce MŽP s klíčovými dobrovolnickými organizacemi (ČSOP, Hnutí Brontosaurus, Čmelák, Česká společnost ornitologická nebo Hnutí DUHA).
3. Dlouhodobě jsou také podporovány projekty občanské vědy zaměřené např. na monitoring biologických druhů ve spolupráci s širokou veřejností (při vhodné režii pozorování a motivaci veřejnosti umožňují získat rozsáhlé datové soubory z rozsáhlého území v krátkém čase – např. projekty AOPK ČR k monitoringu druhů živočichů a rostlin, i těch nepůvodních (zejména Nálezová databáze ochrany přírody) či sčítání ptáků koordinované Českou společností ornitologickou). Dalším příkladem uplatnění občanské vědy je i pasportizace vodních toků (AOPK ČR) s využitím aplikace HydroMAP a storymapy „Mapování vodních toků“ pro mapování vodních toků veřejností.
4. Finanční zdroje (programy) EU:
 - a. OPŽP 2021–2027, v rámci kterého se podporuje Modernizace environmentálních center se zaměřením na změnu klimatu,
 - b. OPST s podporou EVVO prostřednictvím výzev vyhlašovaných ve třech krajích (Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském),
 - c. OPJAK s podporou dílčích EVVO aktivit na školách a podporou občanského vzdělávání (např. v rámci podporované aktivity Udržitelný rozvoj),
 - d. NPO, ze kterého se finančně podporuje přímo realizace klimatického vzdělávání pro různé cílové skupiny veřejnosti (např. financování výzvy NPŽP „Environmentální vzdělávání a osvěta o změně klimatu“ v oblasti vzdělávání a osvěty dospělé veřejnosti a celoživotního učení.

Výzkum, vývoj a inovace (VaVal)

Výzkum, vývoj a inovace se prolíná všemi oblastmi SPŽP a je jedním z jejích průřezových nástrojů. Témata ochrany přírody a krajiny, ale i snižování materiálové náročnosti a dekarbonizace se podařilo implementovat do strategických dokumentů zastřešujících oblast výzkumu a inovací, jako je např. Národní RIS3 strategie, proto jsou tyto priority respektovány napříč programovými dokumenty ať už přímo v zaměření jednotlivých programů, nebo jako doplňková kritéria – dle povahy dokumentu/programu.

Těžiště výzkumu témat zásadních pro ochranu životního prostředí leží na **MŽP**, ale nezanedbatelnou roli hrají i další rezorty. Výzkum, vývoj a inovace v oblasti nízkouhlíkové a cirkulární ekonomiky jsou zařazeny do programů MPO; MZe podporuje výzkum v oblasti ochrany přírody, krajiny, půdy a vod; MŠMT podporuje v rámci tzv. Velkých výzkumných infrastruktur mimo jiné i environmentální projekty.

Konkrétní oblasti pro podporu VaVal v oblasti životního prostředí jsou uvedeny v Koncepti VaVal MŽP¹¹⁰ a dále jsou specifikovány v rámci programu Prostředí pro život (dále také PPŽ) a jeho jednotlivých veřejných soutěží, jsou naplňovány veřejnými zakázkami pro podporu státní správy realizovanými v rámci Programu BETA2/BETA3 (poskytovatel TA ČR) a tematizovány v pětiletých dlouhodobých koncepcích rozvoje výzkumných organizací (2018–2022, 2023–2027), poskytovatel MŽP.

Účelová podpora je určena pro různě dlouhé projekty řešené jak výzkumnými organizacemi, tak podniky. Projekty jsou zaměřené na ochranu klimatu, adaptaci na změny klimatu, biologickou rozmanitost včetně krajinné úrovně, ochranu vod a ovzduší, odpadové a oběhové hospodářství atp.

Na základě intenzivní spolupráce s TA ČR rozběhlo MŽP rezortní program **Prostředí pro život (PPŽ)** a tím se zapojilo do „ekosystému účelové podpory VaVal“. V letech 2020–2026 by v rámci tohoto programu mělo být vydáno cca 3,8 mld. Kč (převážně ze státního rozpočtu) na podporu aplikovaného výzkumu jak pro veřejnou správu (převážně metodiky, mapy a studie), tak pro soukromý sektor (komercializovatelné výsledky, typicky environmentální technologie). V uplynulém období, tj. v letech 2020–2024 bylo na podporu 85 projektů, které byl v řešení, alokováno cca 2,2 mld. Kč.

Zatímco Podprogramy 1 a 2 PPŽ jsou zaměřeny na projekty kratšího trvání, pro naplňování výzkumných potřeb MŽP představuje zásadní přínos **Podprogram 3 (PP3) PPŽ**. V něm bylo podpořeno sedm dlouhodobých projektů, díky nimž vznikla centra špičkového aplikovaného výzkumu v oblasti životního prostředí:

- Predikce, hodnocení a výzkum citlivosti vybraných systémů, vlivu sucha a změny klimatu v Česku (PERUN)
- Vodní systémy a vodní hospodářství v ČR v podmínkách změny klimatu (Centrum Voda)
- Integrovaný systém výzkumu, hodnocení a kontroly kvality ovzduší (ARAMIS)
- Centrum environmentálního výzkumu: Odpadové a oběhové hospodářství a environmentální bezpečnost (CEVOOH)
- Centrum pro krajinu a biodiverzitu (DivLand)
- Horninové prostředí a suroviny (RENS)
- Centrum socio-ekonomického výzkumu dopadů environmentálních politik (SEEPIA)

V rámci **programu BETA (TA ČR)**, jehož hlavním cílem je podpora realizace výzkumných aktivit ve snaze posílit vývoj nových nebo zdokonalení současných postupů, regulačních mechanismů, dozorových

¹¹⁰ Aktualizovaná Koncepce výzkumu, vývoje a inovací Ministerstva životního prostředí na léta 2016 až 2035 s výhledem do roku 2050 byla schválena usnesením vlády ČR č. 82 ze dne 1. února 2023.

činností, dovedností, služeb, informačních a řídicích produktů určených pro kvalitnější a efektivnější výkon státní správy, bylo řešeno 22 projektů. V roce 2024 byl zahájen program BETA3, který navazuje na končící program BETA2. V letech 2020–2024 bylo v rámci programu BETA2 na podporu projektů řešících potřeby realizované pro MŽP vynaloženo celkem 92,5 mil. Kč.

Příklad úspěšného prosazování témat SPŽP v rámci projektů financovaných TA ČR

Technologická agentura České republiky (TA ČR) již 15 let každoročně oceňuje nejlepší projekty aplikovaného výzkumu a inovací. V roce 2024 ve třech ze čtyř kategorií získaly cenu výzkumy s tematickou vazbou na SPŽP. Absolutním vítězem se stal „**Unikátní systém na čištění vod pomocí plazmy**“, na kterém se podílel Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka spolu s dalšími partnery, jako jsou Botanický ústav AV ČR, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity a společnost ZENA. V kategorii BUSINESS byl oceněn projekt s názvem „**Nové tlumiče sníží hlukové emise kolejových vozidel**“ a v kategorii GOVERNANCE pak projekt „**Metodika a tvorba standardů regionálních surovinových koncepcí**“. V posledních letech se do popředí dostávají kategorie a projekty zaměřené na životní prostředí, což dokládá rostoucí důraz na udržitelnost a ekologické inovace. Tento trend ukazuje, že se nám daří dostávat témata životního prostředí mezi oceněné projekty.

V roce 2022, resp. 2023 byl úspěšně uzavřen a vyhodnocen první pětiletý cyklus institucionální podpory **Dlouhodobých koncepcí rozvoje výzkumných organizací** v resortu MŽP (DKRVO), který se týkal 5 resortních výzkumných organizací: Česká informační agentura životního prostředí (CENIA), Česká geologická služba (ČGS), Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ), Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví (VÚKOZ), nově Výzkumný ústav pro krajinu (VÚK), Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka (VÚV T.G.M.). V roce 2023 bylo zahájeno druhé období DKRVO (2023–2027), které navazuje na ukončený první pětiletý cyklus. V rámci DKRVO 2018–2023 byla výše uvedeným výzkumným organizacím poskytnuta finanční podpora ve výši 1,4 mld. Kč, v návazném DKRVO bylo zatím vyplaceno cca 600 mil. Kč.

V resortu **MZe** probíhá VaVal v rámci zemědělsko-potravinářského sektoru, lesnictví a vodního hospodářství. MZe je stejně jako MŽP poskytovatelem účelové a institucionální podpory, koncepčně a metodicky řídí rezortní organizace zabývající se výzkumem. Odpovídá za realizaci Národní politiky VaVal 2021+ a Národní RIS3 strategie v rezortu, které promítá do vlastní Koncepce VaVal MZe na léta 2016–2022, resp. na období 2023–2032. Dále na rezortní úrovni podporuje mezinárodní spolupráci ve výzkumu v zemědělsko-potravinářském sektoru, lesnictví a vodním hospodářství.

Koncepce na léta 2016–2022 definovala tři klíčové oblasti: udržitelné hospodaření s přírodními zdroji; udržitelné zemědělství a lesnictví; udržitelná produkce potravin. Ty byly naplňovány prostřednictvím 9 výzkumných směrů, tj. (1) Půda, (2) Voda, (3) Biodiverzita, (4) Lesnictví a navazující odvětví, (5) Rostlinná produkce a rostlinolékařství, (6) Živočišná produkce a veterinární medicína, (7) Produkce potravin, (8) Zemědělská technika, (9) Bioekonomika. Ke konci roku 2022 bylo v řešení v programu ZEMĚ celkem 180 projektů (udržitelné zemědělství a lesnictví 114 projektů, udržitelné hospodaření s přírodními zdroji 33 projektů, udržitelná produkce potravin 33 projektů).

Koncepce VaVal MZe na léta 2023–2032 nastavuje směřování rezortního výzkumu souladu s aktuálními společenskými výzvami a globálními trendy mezi kterými vynikají Zelená dohoda pro Evropu, a z ní odvozená strategie *Od zemědělce ke spotřebiteli: pro spravedlivé, zdravé a ekologické potravinové systémy*. Ambicí Koncepce VaVal MZe 2023+ je přispět k rozvoji v oblastech Bioekonomika, Smart zemědělství, Globální změny v biosféře.

Přípravu a vyhlášení rezortních programů výzkumu MZe zajišťuje Národní agentura pro zemědělský výzkum (dále jen „NAZV“). V současné době jsou podporovány projekty výzkumu a vývoje probíhající v programu aplikovaného výzkumu Ministerstva zemědělství na období 2017–2025, ZEMĚ I. V roce 2022 byl připraven návazný program aplikovaného výzkumu na období 2024–2032, ZEMĚ II. MZe vyhlásilo v roce 2024 v rámci programu ZEMĚ II veřejnou soutěž v Podprogramu II – Podpora státní politiky v agrárním sektoru (s počátkem řešení projektů v lednu 2025).

Pro rámcovou podporu mezinárodní spolupráce je MZe aktuálně aktivně zapojeno mj. do Společné iniciativy BIOEAST zaměřené na podporu cirkulárního biohospodářství ve státech střední a východní Evropy a větší zapojování do programu Horizont Evropa.

V resortu průmyslu a obchodu je garantem za oblast průmyslového výzkumu **MPO**, které odpovídá i za podporu inovací v průmyslu. Kromě účelové a institucionální podpory výzkumu, vývoje a inovací ze státního rozpočtu ČR zabezpečuje MPO také využití části prostředků na výzkum, vývoj a inovace v rámci nástrojů politiky soudružnosti Evropské unie, konkrétně v rámci Operačního programu Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost (OP TAK) a Národního plánu obnovy. Mezi hlavní cíle výzkumné a inovační politiky v České republice, k jejichž dosahování MPO přispívá, patří rozvoj spolupráce mezi výzkumnou a aplikační sférou, zvyšování využití výsledků výzkumu v inovacích a rozvoj inovačního podnikání.

Ve sledovaném období MPO realizovalo podporu projektů výzkumu a vývoje v podnicích prostřednictvím programu TRIO (2016–2022) a programu TREND (2020–2027), který implementuje Technologická agentura ČR, a dále podporu zavádění inovací v podnicích prostřednictvím programu The Country for the Future. Uvedené programy nejsou odvětvově zaměřeny a jejich cílem je především rozvoj konkurenceschopnosti podniků, dosahované vývojem a zaváděním nových či podstatně vylepšených produktů na trh či nových postupů výroby a poskytování služeb. V jednotlivých vyhlašovaných veřejných soutěžích byl kladen důraz na naplňování řady strategických dokumentů vlády ČR, zejména zaměření projektů na priority Národní výzkumné a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky (Národní RIS3 strategie) či soulad s iniciativou Průmysl 4.0. Vzhledem k zaměření uvedených programů není explicitně sledován příspěvek k plnění Státní politiky životního prostředí 2030, nicméně tematický soulad řady podpořených projektů s jejími cíli je dán například prostřednictvím uplatňovaných bonifikačních kritérií za soulad se stanovenými tzv. RIS3 misemi. Jednou z nich je mise Zefektivnění materiálové, energetické a emisní náročnosti ekonomiky, která zahrnuje téma nízkouhlíkového hospodářství a odolnosti vůči změně klimatu či téma cirkulární ekonomiky.

V rámci Velkých výzkumných infrastruktur a na ně navázaným členství v Evropských konsorciích výzkumných infrastruktur podporuje **MŠMT** výzkumné kapacity i v environmentálním výzkumu či výzkumu bezemisní energie. Jedná se zejména o ACTRIS-CZ (atmosférické aerosoly), CzeCOS (klimatická změna), CENAKVA (vodní systémy), NanoEnviCz (nanotechnologie a chemické látky), RECETOX RI (exposom). Z energetických potom ENREGAT (využití odpadu), COMPASS (jaderná fúze), WCZV a CICRR (jaderné technologie) a částečně také SPL-HTC (vodíkové technologie).

V resortu dopravy je **MD** garantem programu DOPRAVA 2020+ na podporu aplikovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací v oblasti dopravy. Poskytovatelem a realizátorem programu, realizovaného v letech 2020–2026, je TA ČR. Program je zaměřen na podporu projektů, jejichž výsledky mají vysoký potenciál pro další uplatnění v nových přístupech, technologických postupech a službách vedoucích k posílení společenských a ekonomických přínosů dopravy. Zvláštní důraz je kladen na posílení spolupráce výzkumného, akademického a soukromého sektoru a vytvoření vhodných podmínek pro komercializaci výsledků výzkumu a jejich využití pro potřeby společnosti.

Hlavním cílem programu je prostřednictvím výstupů, výsledků a dopadů z podpořených projektů rozvíjet dopravní sektor způsobem, který bude reflektovat společenské potřeby, akceleroje

Z programu DOPRAVA 2020+ byly realizovány například projekty, u kterých je MD aplikačním garantem:

- Smart city logistika v kontextu e-commerce a plánů udržitelné městské mobility
- Výzkum vhodných úprav křižovatek ve vztahu ke kapacitě a environmentálním dopadům
- Podpora alternativních řešení mobility v environmentálně citlivých oblastech
- Plán řízení rizik pro vybrané kritické objekty dopravní infrastruktury
- Podmínky reálného uplatnění biometanu v dopravě
- Implementace městské logistiky do procesu plánování udržitelné městské mobility
- Posouzení environmentálních dopadů životního cyklu vozidel
- Stanovení hodnot klasifikačních stupňů pro hodnocení hlučnosti povrchů vozovek v ČR
- Dynamická opto-akustická metoda hodnocení emisní hlučnosti železničního svršku
- Využití recyklovaných materiálů při návrhu protihlukových stěn
- Zohlednění dalších vlivů promítajících se do naměřených hodnot hlučnosti povrchů vozovek při dynamickém měření

technologický a znalostní rozvoj ČR a napomůže tak růstu konkurenceschopnosti ČR. Požadavky na konkrétní aspekty dopravy, mezi které patří mj. její udržitelnost, bezpečnost a interoperabilita, jsou promítnuty v jednotlivých specifických cílech programu. Program rovněž směřuje k naplnění veřejného zájmu prostřednictvím definování metodických, legislativních a normativních rámců. Specifickými cíli programu jsou udržitelná doprava, bezpečná a odolná doprava a dopravní infrastruktura, přístupná a interoperabilní doprava, automatizace, digitalizace, navigační a družicové systémy. Celkové výdaje programu ze státního rozpočtu činí 1,95 mld. Kč.

LIFE

Program LIFE, který je hlavním finančním nástrojem EU pro ochranu životního prostředí a klimatu, financoval od svého vzniku v roce 1992 tisíce projektů po celé Evropě, včetně České republiky. Česká republika jej využívá od roku 2004. Od té doby byly na území naší republiky realizovány desítky projektů za stovky miliónů korun. V letech 2020–2024 byly mezi podpořenými projekty např. **LIFE Adapt Brdy**, který se věnuje adaptaci lesů v Brdské vrchovině na změnu klimatu, **LIFE WILL** se zaměřuje na zlepšení vodního režimu v zemědělské krajině, **LIFE in Salt Marshes** se soustředí na komplexní ekologickou obnovu degradovaných a zanikajících slanisek v moravské Panonii, projekt **LIFE4ZOO** se zabývá hospodařením s vodními zdroji v návštěvnických areálech a technologiemi recirkulace vody, projekt **Agristructure LIFE** si klade za cíl přispět k adaptaci zemědělské krajiny na změnu klimatu tím, že zavede krajinné prvky na zemědělské půdě a vypracuje řešení přizpůsobená potřebám jednotlivých zemědělských podniků. Tyto projekty jsou velmi ceněné a jejich kvalita je na vysoké úrovni.

Horizont Evropa

Na úrovni **EU** je rámcovým programem Evropské komise pro výzkum a inovace na roky 2021–2027 **Horizont Evropa**. Česká republika se v rámci nástroje druhého pilíře Horizontu Evropa – evropských partnerství – zapojila do několika projektů. Relevantní projekty jsou v oblasti ochrany biodiverzity (Biodiversa+), ochrany vod (Water4All) a přechodu na čistou energii (Clean energy transition, CET). V letech 2020–2024 bylo vybráno k podpoře 19 projektů za několik desítek milionů korun. Patří mezi ně například „Zlepšování funkční konektivity travinných systémů pro interakce rostlin a opylovačů“ v rámci partnerství pro biodiversitu, „Management odtoku dešťové vody v městských oblastech při extrémních hydroklimatických jevech“ v rámci partnerství Water4All a „Vysoce flexibilní a modulární systém akumulace tepelné energie na bázi PCM pro efektivní vytápění a chlazení budov“ v rámci partnerství CET.

Seznam zkratek

AEKO	agroenvironmentálně-klimatické opatření
AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
AV ČR	Akademie věd ČR
BAT	nejlepší dostupné techniky (<i>Best Available Techniques</i>)
BEV	vozidlo s čistě elektrickým pohonem (<i>Battery Electric Vehicle</i>)
BSK	biochemická spotřeba kyslíku pětidenní
CDV	Centrum dopravního výzkumu
CENIA	Česká informační agentura životního prostředí
CITES	Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin
CZV	celkové způsobilé výdaje
ČGS	Česká geologická služba
ČHMÚ	Český hydrometeorologický ústav
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČOV	čistírna odpadních vod
ČR	Česká republika
ČSN	česká technická norma
ČSÚ	Český statistický úřad
DČOV	domovní čistírna odpadních vod
DMO	Organizace destinačního managementu
DNSH	princip významně nepoškozovat (<i>Do no Significant Harm</i>)
DPH	daň z přidané hodnoty
DPZ	Dálkový průzkum Země
DSO	dobrovolný svazek obcí
DZES	Standardy Dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy
EEA	Evropská agentura pro životní prostředí (<i>European Environment Agency</i>)
EFRR	Evropský fond pro regionální rozvoj
ECHA	European chemicals agency
EIA	Vyhodnocení vlivů na životní prostředí
EMAS	Systém ekologického řízení a auditu
ENERG	Program Modernizačního fondu Energetická účinnost a snižování spotřeby energie
EO	ekvivalentní obyvatel
EP	Evropský parlament
ESR	Nařízení o sdílení úsilí (<i>Effort Sharing Regulation</i>)
EŠS	Ekologicky šetrná služba
EŠV	Ekologicky šetrný výrobek
EU	Evropská unie
EU ETS	Systém EU pro obchodování s emisemi (<i>European Union Emission Trading Scheme</i>)
EU27	členské státy Evropské unie (bez Spojeného království)
EVL	Evropsky významné lokality
EVVO	Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
EZ	ekologické zemědělství
FCEV	automobily na palivové články (<i>Fuel Cell Electric Vehicles</i>)

FVE	fotovoltaická elektrárna
GOPUP	generel odtokových poměrů urbanizovaného povodí
HAMR	Hydrologicko-agronomicko-meteorologický a retenční systém
HDP	hrubý domácí produkt
HZS	hasičský záchranný sbor
CHKO	chráněná krajinná oblast
CHSK	chemická spotřeba kyslíku
IROP	Integrovaný regionální operační program
IRZ	Integrovaný registr znečišťování
ISOH	Informační systém odpadového hospodářství
IZS	Integrovaný záchranný systém
JSVV	Jednotný systém varování a vyrozumění
LAPV	lokality pro akumulaci povrchových vod
LIFE	Finanční nástroj EU pro životní prostředí a klima (<i>L'Instrument Financier pour l'Environnement</i>)
MA21	místní Agenda 21
MAS	místní akční skupina
MD	Ministerstvo dopravy
MF	Ministerstvo financí
MHD	městská hromadná doprava
MK	Ministerstvo kultury
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
ModFond	Modernizační fond
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MSp	Ministerstvo spravedlnosti
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
MV–GR HZS ČR	Ministerstvo vnitra – generální ředitelství HZS ČR
MZd	Ministerstvo zdravotnictví
MZe	Ministerstvo zemědělství
MZCHÚ	Maloplošná zvláště chráněná území
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NAP CM	Národní akční plán Čistá mobilita
NAZV	Národní agentura pro zemědělský výzkum
NEK-RP	Norma environmentální kvality – roční průměr
NIKM	Národní inventarizace kontaminovaných míst
NKEP	Vnitrostátní plán ČR v oblasti energetiky a klimatu
NNO	nestátní neziskové organizace
NP	národní park
NPO	Národní plán obnovy
NPO-POPFK	Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny
PPK	Program péče o krajinu
NPSE	Národní program snižování emisí
NPŽP	Národní program Životní prostředí
NZÚ	Nová zelená úsporám
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OPD	Operační program Doprava

OP PIK	Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost
OP TAK	Operační program Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost
OPST	Operační program Spravedlivá transformace
OPVZ	ochranná pásma vodních zdrojů
OPŽP	Operační program Životní prostředí
OZE	obnovitelné zdroje energie
PAU	polycyklické aromatické uhlovodíky
PEZ	primární energetické zdroje
PFAS	perfluorované sloučeniny
PM	suspendované částice (<i>Particulate Matter</i>)
POEX	plán odvádění extrémních srážek v urbanizovaném území
POH	Plán odpadového hospodářství
POPs	perzistentní organické látky
PRV	Program rozvoje venkova
RIS3	Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci ČR 2021–2027
RVUR	Rada vlády pro udržitelný rozvoj
ŘSD	Ředitelství silnic a dálnic
SEA	hodnocení dopadů koncepcí na životní prostředí
SECAP	Akční plán pro udržitelnou energii a klima (<i>Sustainable Energy and Climate Action Plan</i>)
SEK	Státní energetická koncepce
SEKM	Systém evidence kontaminovaných míst
SFDI	Státní fond dopravní infrastruktury
SFŽP ČR	Státní fond životního prostředí ČR
SHM	Strategické hlukové mapy
SPÚ	Státní pozemkový úřad
SIVS	Systém integrované výstražné služby
SPŽP	Státní politika životního prostředí
SUMF	Strategický rámec udržitelné městské mobility (<i>Sustainable Urban Mobility Framework</i>)
SR	státní rozpočet
SSIM	státní síť imisního monitoringu
SUMP	Plán udržitelné městské mobility (<i>Sustainable Urban Mobility Plan</i>)
SP SZP	Strategický plán společné zemědělské politiky
SZTE	soustavy zásobování tepelnou energií
TA ČR	Technologická agentura České republiky
ÚHÚL	Ústav pro hospodářskou úpravu lesů
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
ÚPD	územně plánovací dokumentace
ÚSES	Územní systém ekologické stability
VaVal	Výzkum, vývoj a inovace
VOC	těkavé organické sloučeniny
VÚKOZ	Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví
VÚK	Výzkumný ústav pro krajinu
VÚMOP	Výzkumný ústav monitoringu a ochrany půdy
VÚV T.G.M.	Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka
VZCHÚ	velkoplošná zvláště chráněná území

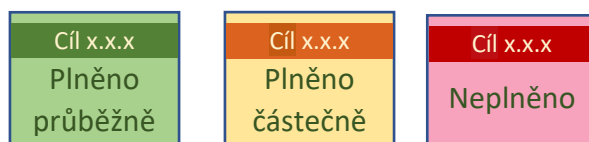
ZCHÚ
ZPF

zvláště chráněné území
zemědělský půdní fond

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1: Metodika hodnocení cílů

Hodnocení plnění specifických cílů (ve škále plněno průběžně/ plněno částečně/ neplněno) je hodnoceno na základě trendů indikátorů společné sady Zprávy o životním prostředí a Státní politiky životního prostředí s přihlédnutím k vyhodnocení plnění opatření.

Plnění cílů je vyhodnoceno, v souladu s formulací specifických cílů v SPŽP, dle toho, zda indikátor příslušející danému cíli vykazuje žádoucí trend. Trend indikátoru je hodnocen ve dvou časových horizontech: dlouhodobém – v období minimálně patnáctiletém a delším dle délky časové řady, a v krátkodobém – pětiletém. Krátkodobý trend udává vývoj indikátoru v období implementace současné Státní politiky životního prostředí 2030 a je pro hodnocení cíle rozhodující.

V případě, že pro danou oblast jsou k dispozici **konkrétní cílové hodnoty** (např. dekarbonizace, ochrana ovzduší, energetická účinnost, využití OZE), stanovené národními strategickými dokumenty, evropskou nebo národní legislativou případně mezinárodními smlouvami, je hodnocení plnění cíle založeno na průběžném plnění takto stanovených cílových hodnot. Pro vyhodnocení plnění cílů v budoucnosti (nejčastěji v roce 2030) byly použity oficiální a aktuální projekce, pouze v případě nedostupnosti projekcí extrapolace dosavadního trendu.

Jestliže pro hodnocení cíle není momentálně k dispozici žádný indikátor, např. u cíle 1.2.3 (přeshraniční znečišťování ovzduší), je hodnocení plnění cíle převzato z analytických podkladů k složkovým strategickým dokumentům.

Hodnocení **strategického cíle** je provedeno dle hodnocení příslušných specifických cílů metodou one out, all out – tj. strategický cíl odpovídá nejnižší kategorii hodnocení specifických cílů, které pod tento cíl spadají.

Trend indikátorů je hodnocen v následujících kategoriích, které jsou schematicky označeny v tabulce na konci Vyhodnocení SPŽP. Hodnocení trendu indikátoru je provedeno na základě parametrů lineární regrese (rovnice lineární regrese $Y = ax + c$, $R^2 = \{0,1\}$).

Grafické znázornění trendu		
	Pozitivně hodnocený rostoucí trend	 Stagnace
	Pozitivně hodnocený klesající trend	 Kolísavý trend
	Negativně hodnocený rostoucí trend	
	Trend nelze vyhodnotit	

Kolísavý trend je stanoven, pokud koeficient determinace R^2 regresní přímky je nižší než 0,5 a lineární trend kvůli značným fluktuacím nevystihuje dostatečně variabilitu původních dat. **Stagnující trend** je stanoven, pokud meziroční změna veličiny v lineárním trendu je v intervalu 0 až +/- 0,5 % za rok.

Pokud trend nelze vyhodnotit (např. není srovnatelná metodika hodnocení v jednotlivých letech), časová řada je příliš krátká nebo stanovení trendu nedává smysl, je v tabulce uveden zvláštní piktogram N/A.

Vyhodnocení **plnění jednotlivých opatření** (ve škále splněno/ plněno průběžně/ plněno částečně/ neplněno) je založeno na posouzení gestorů opatření a celkový přehled je uveden v Příloze 3. V tabulce na konci vyhodnocení každého specifického cíle jsou uvedeny počty opatření relevantních pro tento specifický cíl a jejich rozdělení dle míry jejich plnění, příklad viz tabulka níže.

	Splněno/Plněno průběžně	Plněno částečně	Neplněno
Počet opatření	x	x	x

PŘÍLOHA 2: Přehled indikátorů SPŽP a Zprávy o ŽPČR za rok 2023

Indikátor		Dlouhodobý trend (15 let a více)	Krátkodobý trend (5 let)
Voda	Kvalita vody ve vodních tocích		
	Kvalita koupacích vod		
	Kvalita podzemních vod		
	Obyvatelé zásobování vodou z veřejného vodovodu		
	Čištění odpadních vod		
	Vypouštění odpadních vod		
	Odběry podzemních a povrchových vod jednotlivými sektory		
	Spotřeba vody z veřejného vodovodu		
	Ztráty vody ve vodovodní síti		
Ovzduší	Emise vybraných znečišťujících látek do ovzduší		
	Emise z dopravy		
	Emise CO ₂ a PAU z dopravy		
	Emise z vytápění domácností		
	Kvalita ovzduší z hlediska ochrany lidského zdraví		
	Kvalita ovzduší z hlediska ochrany vegetace a ekosystémů		
Rizikové látky	Emise těžkých kovů a POPs do ovzduší		
	Kontaminovaná místa (evidence a sanace)		
Hluk a světelné znečištění	Hluková zátěž obyvatelstva a území		
	Protihluková opatření v dopravě a rozvoj dopravní infrastruktury		
	Jas noční oblohy		
Mimořádné události	Vydávání výstrah Systému integrované výstražné služby (SIVS)		
	Události a zásahy v důsledku živelních pohrom		

Indikátor		Dlouhodobý trend (15 let a více)	Krátkodobý trend (5 let)
	Výše škod způsobených živelními událostmi		
	Preventivně výchovná činnost v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení		
	Počet závažných reportovaných havárií		
Sídla	Počet obcí, které mají adaptační plány		
	Brownfieldy		
	Místní Agenda 21		
	Plány udržitelné městské mobility		
	Podporované projekty na využití srážkové a šedé vody		
	Plochy zeleně ve městech		
	Emise skleníkových plynů		
	Výroba elektřiny a tepla dle paliv (podíl nefosilních zdrojů energie)		
Nízkouhlíková ekonomika	Vytápění domácností dle paliv (podíl tuhých fosilních paliv)		
	Spotřeba energie a paliv v dopravě		
	Energetická náročnost hospodářství		
	Energetická účinnost		
	Dovozní energetická závislost		
	Využití obnovitelných zdrojů energie		
	Spotřeba OZE v dopravě		
	Materiálová náročnost hospodářství		
Oběhové hospodářství	Podíl objemu produkce druhotných surovin na přímém materiálovém vstupu		
	Produkce odpadů		

Indikátor		Dlouhodobý trend (15 let a více)	Krátkodobý trend (5 let)
	Ekoznačení		
	<i>Celkový počet platných licencí ekoznačky Ekologicky šetrný výrobek nebo Ekologicky šetrná služba</i>		
	<i>Celkový počet platných licencí ekoznačky EU Ecolabel</i>		
	Struktura nakládání s odpady		
	Nakládání s komunálními odpady		
Ekologicky stabilní krajina	Infiltrační schopnost půd		
	Rozloha nepropustných povrchů		
	<i>Kvalita půdy</i>		
	Eroze a utužení zemědělské půdy		
	Spotřeba hnojiv a přípravků na ochranu rostlin		
	Ztráta zemědělské půdy		
	<i>Těžba nerostných surovin</i>		
	Rekultivace po těžbě nerostů		
	Ekologické zemědělství		
	Průměrná velikost půdních bloků		
	Zdravotní stav lesů		
	Udržitelné hospodaření v lesích		
	Druhovská skladba lesů		
Biodiverzita	Fragmentace krajiny		
	Stav evropsky významných druhů a stanovišť		
	Stav druhů ptáků		
	Běžné druhy ptáků		

Indikátor		Dlouhodobý trend (15 let a více)	Krátkodobý trend (5 let)
	Stav druhů rostlin, živočichů a hub podle červených seznamů		
	Zvláště chráněná území a území Natura 2000		
	Podíl zastoupení rozlohy přírodních stanovišť a druhů v lokalitách soustavy Natura 2000		
	Aktivní nástroje druhové ochrany		

PŘÍLOHA 3: Přehled cílů a typových opatření SPŽP - vyhodnocení (2024)

#	Název typového opatření	
1.1 Dostupnost vody je zajištěna a její jakost se zlepšuje		částečně
1.1.1 Jakost povrchových vod se zlepšuje		částečně
1.1.1.1	Omezení vnosu znečištění z bodových zdrojů realizací opatření v cíli 1.1.4.	průběžně
1.1.1.2	Omezení vnosu znečištění z plošných a difuzních zdrojů znečištění (pesticidy, fosfor a dusík) s prioritou v povodích vodárenských zdrojů a koupacích vod.	částečně
1.1.1.3	Udržitelné hospodaření na zemědělské půdě a v rybnících, vč. ekologického a precizního zemědělství.	průběžně
1.1.1.4	Identifikace zdrojů znečištění, vč. plošných, umožňující určení příčin zhoršující se jakosti vod.	průběžně
1.1.1.5	Zlepšování morfologie útvarů povrchových vod, např. revitalizace vodních toků, zlepšení prostupnosti vodních toků (rybí přechody, odstraňování překážek) atd.	průběžně
1.1.1.6	Širší uplatňování ekosystémových přístupů při správě vodních toků.	částečně
1.1.1.7	Širší uplatňování přírodě blízkých protipovodňových opatření a opatření k zadržení vody v krajině.	průběžně
1.1.1.8	Revize stávajících povolení k nakládání s vodami, vč. stanovení minimálních zůstatkových průtoků.	neplněno
1.1.1.9	Úprava legislativy do souladu s cíli plánování v oblasti vod.	průběžně
1.1.2 Jakost podzemních vod se zlepšuje		částečně
1.1.2.1	Šetrnější způsoby hospodaření v zemědělství (např. ekologické zemědělství, precizní zemědělství) a lesnictví (zajištění infiltrace vod z lesní cestní sítě do vod podpovrchových).	průběžně
1.1.2.2	Regulace odběrů podzemních vod.	průběžně
1.1.2.3	Úprava sazby poplatku za odběr podzemní vody.	neplněno
1.1.2.4	Omezování těžby šterkopísků v nivách toků v případech možného významného znečištění vody a ohrožení infiltrační schopnosti.	průběžně
1.1.2.5	Zvýšení infiltrace povrchových vod do vod podzemních.	průběžně
1.1.2.6	Regulace výstavby geotermálních vrtů pro tepelná čerpadla v ochranných pásmech vodních zdrojů.	průběžně
1.1.3 Zásobování obyvatelstva pitnou vodou s vyhovující jakostí se zlepšuje		průběžně
1.1.3.1	Obnova vodovodních řadů.	průběžně
1.1.3.2	Propojování vodárenských soustav.	průběžně
1.1.3.3	Výstavby vodovodů (připojení domácností na vodovody).	průběžně
1.1.3.4	Nastavení regulace odběrů vod.	průběžně
1.1.3.5	Vyhledávání a realizace nových zdrojů povrchových a podzemních vod pro zásobování obyvatelstva.	průběžně
1.1.4 Čištění odpadních vod se zlepšuje		průběžně
1.1.4.1	Rozšiřování a modernizace kanalizační sítě a efektivní připojování domácností na ČOV, popř. domovní čistírny odpadních vod (DČOV).	průběžně
1.1.4.2	Zajištění funkčnosti DČOV (kontroly).	průběžně
1.1.4.3	Modernizace ČOV, včetně zohlednění specifických požadavků na způsob a kvalitu čištění odpadních vod (např. ve zvláště chráněných územích, Natura 2000).	průběžně

#	Název typového opatření	
1.1.4.4	Zásadní omezení množství nečištěných odpadních vod vypouštěných z jednotné kanalizace v době srážkové činnosti (odlehčovací komory apod.).	částečně
1.1.4.5	Zavádění systémů dálkového provozního monitoringu technologií ČOV, dálkového řízení technologií ČOV s dlouhodobou archivací dat.	částečně
1.1.4.6	Výzkum a aplikace nových technik pro odstranění nově detekovaných polutantů.	průběžně
1.1.4.7	Udržitelný management nakládání s čistírenskými kaly, a to se zaměřením na recyklaci fosforu a energetickou efektivnost.	průběžně
1.1.4.8	Zavádění nových technik k předčištění průmyslových odpadních vod před jejich vypouštěním do kanalizace.	neplněno
1.1.5 Efektivita využívání vody, vč. Její recyklace, se zvyšuje		průběžně
1.1.5.1	Zavádění nových technologií k využití recyklované vody ve výrobě, obzvláště v odvětvích s vysokou spotřebou vody jako jsou potravinářský, papírenský, chemický, textilní průmysl a energetika.	průběžně
1.1.5.2	Opakované využívání provozní vody v obslužných provozech podniků (údržba, logistika, doprava, sociální zařízení).	průběžně
1.1.5.3	Recyklace odpadních (šedých, předčištěných z ČOV apod.) vod z domácností, veřejných budov (kuchyně, koupelny) i provozoven služeb (wellness a lázně, bazény, ubytovací a stravovací služby apod.).	průběžně
1.1.5.4	Zavádění technologií a postupů pro úsporu a znovuvyužití vody v zemědělství.	neplněno
1.1.5.5	Výstavba oddílných kanalizací a nádrží na zadržování srážkové vody (retenční, podzemní, akumulací).	průběžně
1.1.5.6	Odstranění stávající výjimky ze zpoplatnění odvádění srážkových vod do jednotné kanalizace podle zákona č. 274/2001 Sb.	neplněno
1.1.5.7	Podpora zavádění systémů a rozvodů pro využívání přečištěné šedé vody.	částečně
1.1.5.8	Odstranění legislativních překážek pro využívání přečištěné odpadní vody.	průběžně
1.1.5.9	Podpora výzkumu, inovací a zavádění nejlepších dostupných technik.	průběžně
1.2 Kvalita ovzduší se zlepšuje		průběžně
1.2.1 Emise znečišťujících látek do ovzduší se snižují		průběžně
1.2.1.1	Zvýšení podílu výroby elektrické energie a tepla z nespalovacích zdrojů obnovitelné energie.	průběžně
1.2.1.2	Využívání odpadního tepla pro vytápění a ohřev vody.	průběžně
1.2.1.3	Rozšiřování účinných soustav zásobování tepelnou energií.	průběžně
1.2.1.4	Podpora snižování tepelných ztrát v systémech SZTE.	průběžně
1.2.1.5	Zohlednění ekologických aspektů v sazbách daní a poplatků.	částečně
1.2.1.6	Obměna zdrojů tepla v sektoru lokálního vytápění domácností.	průběžně
1.2.1.7	Osvěta o správném vytápění domácností.	průběžně
1.2.1.8	Zpřísnění povinností při skladování a aplikaci hnojiv.	splněno
1.2.1.9	Podpora zavádění nových technologií ustájení hospodářských zvířat.	průběžně
1.2.1.10	Tvorba a implementace plánů udržitelné mobility.	průběžně
1.2.1.11	Podpora pohonů s alternativním palivem.	průběžně
1.2.1.12	Podpora nemotorové, železniční a veřejné hromadné dopravy.	průběžně
1.2.1.13	Důsledné kontroly dobrého technického stavu vozidel a obnova vozového parku.	průběžně

#	Název typového opatření	
1.2.1.14	Podpora a zavádění „smart“ přístupů k monitoringu, technologií a řízení v dopravě.	průběžně
1.2.2 Imisní limity znečišťujících látek jsou dodržovány		průběžně
1.2.2.1	Omezení emisí znečišťujících látek realizací opatření v cíli 1.2.1.	průběžně
1.2.2.2	Spolupráce se sousedními státy na omezování přeshraničního znečištění (cíl 1.2.3).	průběžně
1.2.2.3	Omezení fugitivních emisí.	částečně
1.2.2.4	Usměrnování mobility v sídlech s ohledem na kvalitu ovzduší v dotčeném území.	průběžně
1.2.2.5	Další rozvoj monitoringu a hodnocení úrovně znečištění ovzduší.	průběžně
1.2.3 Přeshraniční přenos znečišťujících látek se snižuje		průběžně
1.2.3.1	Posilovat mezinárodní spolupráci na zlepšení stavu ovzduší v dané oblasti.	průběžně
1.2.3.2	Mezinárodně harmonizovat legislativní nároky na řízení kvality ovzduší.	průběžně
1.3 Expozice obyvatel a životního prostředí nebezpečným chemickým látkám se snižuje		částečně
1.3.1 Emise a úniky nebezpečných chemických látek do všech složek životního prostředí se snižují		částečně
1.3.1.1	Nahrazování nebezpečných látek bezpečnějšími alternativami včetně nechemických řešení.	průběžně
1.3.1.2	Sledování výskytu chemických látek ve složkách životního prostředí, potravních řetězcích a lidských matricích.	průběžně
1.3.1.3	Výzkum kombinovaných účinků chemických látek.	průběžně
1.3.1.4	Kontrola výskytu nebezpečných chemických látek ve výrobcích uvedených na trh.	průběžně
1.3.1.5	Mezinárodní spolupráce při posuzování rizika látek a produktů uváděných na trh EU, a tedy i ČR a následně při realizaci opatření jako omezení použití, zákaz prodeje atd.	průběžně
1.3.1.6	Rozvíjení systému prevence závažných havárií pro objekty s nebezpečnými látkami (technická a organizační opatření, systémy řízení bezpečnosti, informování veřejnosti).	průběžně
1.3.1.7	Osvěta o požadavcích vyplývajících z právních předpisů, jejich respektování v praxi, efektivnějším využití dostupných informací.	průběžně
1.3.1.8	Trvale udržitelné hospodaření, vč. zavádění precizního zemědělství a rozšiřování ekologického zemědělství.	průběžně
1.3.1.9	Zkvalitnění informací o chemických látkách pro jejich hodnocení a posílení propojení mezi vědeckými výstupy a přijímáním opatření pro jejich regulaci.	průběžně
1.3.1.10	Poskytování úplných, srozumitelných informací o přítomnosti rizikových látek pro podporu bezpečného zacházení s nimi ve vztahu ke zdraví a k životnímu prostředí, cílené zaměření na rizika plynoucí pro ohrožené skupiny (děti, těhotné ženy).	průběžně
1.3.1.11	Náhrada a likvidace látek poškozujících ozonovou vrstvu.	průběžně
1.3.2 Kontaminovaná území, vč. starých ekologických zátěží, jsou evidována a účinně sanována		průběžně
1.3.2.1	Sanace kontaminovaných míst, vč. brownfieldů.	průběžně
1.3.2.2	Prioritní sanace kontaminovaných míst představujících riziko pro vody.	průběžně

#	Název typového opatření	
1.3.2.3	Podpora přednostního využívání brownfieldů pro výstavbu se zohledněním stavu a případné přírodní hodnoty území.	průběžně
1.3.2.4	Evidence nových kontaminovaných ploch.	průběžně
1.4 Hluková zátěž a světelné znečištění se snižují		částečně
1.4.1 Hluková zátěž obyvatelstva a ekosystémů se snižuje		částečně
1.4.1.1	Legislativní ukotvení problematiky tichých oblastí ve volné krajině.	neplněno
1.4.1.2	Realizace vhodných protihlukových opatření u vybraných silnic a železnic snižujících negativní dopad na krajinný ráz.	částečně
1.4.1.3	Zohlednění potřeby snižování hlukové zátěže při plánování dopravní obslužnosti území.	průběžně
1.4.1.4	Výzkum a podpora aplikace technologií, které sníží hlukovou zátěž obyvatelstva i krajiny.	částečně
1.4.1.5	Výzkum a zavedení monitoringu vlivu hluku na biodiverzitu, aplikace výsledků do praxe s využitím nástrojů posuzování vlivů apod.	částečně
1.4.1.6	Osvěta a zajištění přístupu k informacím o hluku.	průběžně
1.4.2 Světelné znečištění se snižuje		částečně
1.4.2.1	Úprava a zajištění závaznosti technických požadavků na stavby, konkrétně hodnot přípustného světelného znečištění (správná instalace svítidel, vhodné technické doplňky apod.).	částečně
1.4.2.2	Aktualizace norem specifikujících světelné parametry.	průběžně
1.4.2.3	Zohlednění snižování světelného znečištění již při projektování a povolování staveb.	průběžně
1.4.2.4	Implementace kritérií pro odpovědné veřejné zakázky na osvětlení dopravní infrastruktury.	částečně
1.4.2.5	Osvěta a zajištění přístupu k informacím o problematice světelného znečištění.	průběžně
1.4.2.6	Výzkum a monitoring vlivu světelného znečištění na biodiverzitu i lidské zdraví, aplikace výsledků do praxe s využitím nástrojů posuzování vlivů apod.	průběžně
1.5 Připravenost a resilience společnosti vůči mimořádným událostem a krizovým situacím se zvyšuje		průběžně
1.5.1 Připravenost, resilience a adaptace na extremitu počasí se zvyšuje		průběžně
1.5.1.1	Zvyšování resilience jednotlivých hospodářských sektorů a obyvatelstva.	průběžně
1.5.1.2	Zohlednění opatření k posílení resilience a adaptace území v územním plánování a při přípravě staveb.	průběžně
1.5.1.3	Adaptace krizového řízení na zvyšující se závažnost hrozeb a stav životního prostředí.	průběžně
1.5.1.4	Zvyšování připravenosti a odbornosti složek IZS a podpora jejich vzájemné spolupráce.	průběžně
1.5.1.5	Průběžná modernizace vybavení IZS a vybavení pro úkoly ochrany obyvatelstva.	částečně
1.5.1.6	Kvalitativní a kvantitativní rozvoj varovných systémů.	průběžně
1.5.1.7	Vyhodnocení možné systematické prevence mimořádných událostí.	průběžně
1.5.1.8	Podpora a rozvoj systému vzdělávání obyvatelstva.	částečně
1.5.1.9	Rozvoj výzkumu, vývoje a inovací pro potřeby orgánů krizového řízení, složek IZS a ochrany obyvatelstva a životního prostředí.	průběžně

#	Název typového opatření	
1.5.1.10	Ochrana kulturních památek.	průběžně
1.5.2 Negativní dopady mimořádných událostí a krizových situací antropogenního a přírodního původu jsou minimalizovány		průběžně
1.5.2.1	Popularizace a osvěta, vzdělávání veřejnosti.	částečně
1.5.2.2	Zvyšování připravenosti IZS v souladu s aktuálními hrozbami a rozvojem technologií.	průběžně
1.5.2.3	Zlepšování varovného systému.	průběžně
1.5.2.4	Připravenost státních hmotných rezerv na mimořádné události.	průběžně
1.5.3 Vznik mimořádných událostí a krizových situací antropogenního původu je minimalizován		průběžně
1.5.3.1	Důsledné dodržování technologické kázně.	průběžně
1.5.3.2	Osvěta a vzdělávání o bezpečné manipulaci s nebezpečnými chemickými látkami a dodržování zásad předběžné opatrnosti.	průběžně
1.5.3.3	Rozvoj systému včasného varování.	průběžně
1.5.3.4	Úprava bezpečnostních předpisů dle nových poznatků.	průběžně
1.5.3.5	Vyhodnocování zkušeností z minulých mimořádných událostí a krizových situací u nás i ve světě.	průběžně
1.6 Adaptovaná sídla umožňují kvalitní a bezpečný život obyvatel		částečně
1.6.1 Sídla se účinně adaptují na rizika spojená se změnou klimatu		částečně
1.6.1.1	Zpracování místních či regionálních adaptačních strategií.	průběžně
1.6.1.2	Podpora obcí při zapojování do mezinárodních iniciativ zaměřených na adaptaci na změnu klimatu.	průběžně
1.6.1.3	Plánování a realizace protipovodňových opatření, vč. řešení lokálních záplav – budování protipovodňových bariér, úprava kanalizačních systémů, úpravy koryt menších vodních toků ve městech přírodě blízkou formou respektující dynamiku průtoku vodních toků v sídlech.	průběžně
1.6.1.4	Opatření na zlepšení komfortu obyvatel při extrémně vysokých teplotách (stínění a doplňkové vodní prvky ve veřejných prostranstvích, adaptace budov - tepelná izolace budov, klimatizace vnitřních prostor, energeticky úsporné a inteligentní budovy, klimatizace prostředků hromadné dopravy).	průběžně
1.6.1.5	Využívání materiálů s příznivými vlastnostmi (např. propustnost vody, tepelné vlastnosti).	průběžně
1.6.1.6	Zejm. při nové výstavbě respektovat identifikovaná rizika, mj. i možný deficit pitné vody (kapacitu vodního zdroje).	průběžně
1.6.1.7	Zlepšování předpovědní služby a varovného systému a osvěta veřejnosti ve smyslu správného chování obyvatel pro minimalizaci rizik zranění v důsledku extrémního počasí.	průběžně
1.6.2 Rozvoj sídel je koncepční, přednostně jsou využívány brownfieldy a již využitá území		částečně
1.6.2.1	Územní rozvoj zohledňuje zájmy a potřeby všech skupin obyvatel, bezpečnostní rizika i životní prostředí.	průběžně
1.6.2.2	Podpora pořizování regulačních plánů.	částečně
1.6.2.3	Využívání brownfieldů či přestavba již využitých ploch.	průběžně
1.6.2.4	Rozvoj jednotné a úplné databáze brownfieldů, která bude pravidelně aktualizována.	průběžně

#	Název typového opatření	
1.6.2.5	Podpora veřejné, cyklo a pěší dopravy, vč. jejich kombinací, na úkor individuální automobilové.	průběžně
1.6.3 V sídlech je zavedený systém hospodaření s vodou, vč. vody srážkové		průběžně
1.6.3.1	Multidisciplinární přístup při plánování systémů na zadržování a využívání vody.	průběžně
1.6.3.2	Zpracování Studií odtokových poměrů v jednotlivých sídlech.	částečně
1.6.3.3	Realizace opatření ke snížení odtoku srážkové vody do jednotné kanalizace.	průběžně
1.6.3.4	Budování oddílných kanalizací pro splaškovou vodu do ČOV a srážkovou vodu do nových akumulací vody užitkové.	částečně
1.6.3.5	Realizace decentralizovaných systémů hospodaření se srážkovou vodou.	průběžně
1.6.3.6	Využití srážkových a recyklovaných odpadních vod pro péči o zeleň, čištění ulic atd.	průběžně
1.6.4 Kvalita zelené infrastruktury přispívající ke zlepšení mikroklimatu v sídlech se zvyšuje		průběžně
1.6.4.1	Podpora plánování a realizace zelené infrastruktury – zakládání a obnova parků, uličních stromořadí, zatravňování tramvajových pásů, zelených střech a fasád, vertikálních zahrad, budování vodních prvků, soukromých zahrad atd.	průběžně
1.6.4.2	Posílit ochranu zeleně v intravilánech měst, vč. ochranných pásem, úpravou legislativních a technických předpisů.	splněno
1.6.4.3	Sdílení dobré praxe zejm. na úrovni místních samospráv.	průběžně
1.6.4.4	Veřejné zakázky při péči o zeleň se řídí pravidly odpovědného veřejného zadávání.	průběžně
1.6.4.5	Aktivizace veřejnosti o ozelenění neveřejných prostor (vnitrobloky, zahrádky, fasády, střechy apod.).	průběžně
2.1 Emise skleníkových plynů jsou snižovány		průběžně
2.1.1 Emise skleníkových plynů klesají		průběžně
2.1.1.1	Aplikace EU ETS.	průběžně
2.1.1.2	Vývoj a aplikace nových nízkouhlíkových technologií.	průběžně
2.1.1.3	Podpora vozidel na alternativní paliva, infrastruktura pro alternativní paliva.	průběžně
2.1.1.4	Podpora osobní nemotorové dopravy a nízkoemisní hromadné dopravy, vč. příměstské železniční dopravy, tramvají a trolejbusů.	průběžně
2.1.1.5	Využívání odpadů pro výrobu energie.	průběžně
2.1.1.6	Integrace menších teplárenských zdrojů do systémů inteligentních sítí a decentralního řízení.	průběžně
2.1.1.7	Zavádění BAT v energetice a průmyslu.	průběžně
2.1.1.8	Ekologická daňová a fiskální reforma.	částečně
2.1.1.9	Revize veřejné podpory (dotací a daňových výjimek) z pohledu produkce emisí skleníkových plynů.	částečně
2.1.2 Energetická účinnost se zvyšuje		částečně
2.1.2.1	Podpora zvyšování energetické účinnosti budov, průmyslu, služeb a dopravy.	průběžně
2.1.2.2	Podpora energetických úspor v budovách (zateplení, sledování spotřeby energií).	průběžně

#	Název typového opatření	
2.1.2.3	Modernizace technologií v průmyslové energetice, zvýšení účinnosti transformace energie z paliva.	průběžně
2.1.2.4	Podpora zachování ekonomicky i energeticky efektivních systémů zásobování tepelnou energií.	průběžně
2.1.2.5	Podpora a rozvoj komunitní energetiky.	průběžně
2.1.2.6	Podpora nárůstu podílu vysoce účinné kombinované výroby elektřiny a tepla a účinných soustav zásobování tepelnou energií, včetně souvisejícího snížení ztrát v distribuci tepla.	průběžně
2.1.2.7	Efektivní využívání odpadního tepla a odpadních plynů.	průběžně
2.1.2.8	Podpora energeticky úsporných spotřebičů prostřednictvím štítkování, informačních kampaní a příkladné role státu.	průběžně
2.1.2.9	Rozvoj veřejné dopravy a integrovaných dopravních systémů, posílení propojenosti individuální a veřejné dopravy (např. záchytná parkoviště).	částečně
2.1.2.10	Elektrifikace železničních tratí, podpora železniční nákladní dopravy.	průběžně
2.1.2.11	Podpora zavádění systémů energetického managementu a využívání energetických služeb se zaručeným výsledkem, vč. podpory monitoringu, regulace a řízení spotřeby energie.	průběžně
2.1.2.12	Podpora energeticky účinného veřejného osvětlení.	průběžně
2.1.3 Využívání obnovitelných zdrojů energie se zvyšuje		průběžně
2.1.3.1	Modernizace rozvodné sítě umožňující připojení většího podílu malých alternativních zdrojů elektrické energie.	průběžně
2.1.3.2	Podpora rozvoje OZE pro výrobu elektřiny, tepla, chladu a kombinovanou výrobu elektřiny a tepla včetně uplatnění v rámci komunitní energetiky.	průběžně
2.1.3.3	Podpora systémů pro střednědobou a dlouhodobou akumulaci elektrické energie.	průběžně
2.1.3.4	Přechod zejména středních a menších soustav zásobování teplem, na vícepalivové systémy využívající lokálně dostupnou biomasu, zemní plyn, případně další palivo, kdy především zemní plyn bude plnit roli stabilizačního a doplňkového paliva.	průběžně
2.1.3.5	Zajištění plnění cílů v sektoru dopravy (alternativní paliva, OZE v dopravě a energetická účinnost v dopravě – podpora využití alternativních paliv (elektro, vodík, bioCNG, bioLNG), pokročilá biopaliva, výstavba a modernizace železničních tratí – elektrifikace, využití alternativních paliv na neelektrifikovaných tratích).	průběžně
2.2 Oběhové hospodářství zaručuje hospodárné nakládání se surovinami, výrobky a odpady v ČR		průběžně
2.2.1 Materiálová náročnost ekonomiky se snižuje		průběžně
2.2.1.1	Podpora využití druhotných recyklovaných materiálů ve výrobních procesech.	průběžně
2.2.1.2	Podpora používání výrobků a materiálů s obsahem druhotných surovin zejména ve veřejných zakázkách.	průběžně
2.2.1.3	Optimalizace výrobních procesů s ohledem na předcházení vzniku odpadů a jejich eliminaci.	průběžně
2.2.1.4	Inovace a vývoj nových materiálů, postupů a technologií za účelem snižování materiálové náročnosti.	průběžně
2.2.1.5	Revize zpoplatnění nebo zdanění primárních surovin.	částečně
2.2.2 Maximálně se předchází vzniku odpadů		částečně

#	Název typového opatření	
2.2.2.1	Podpora nízkoodpadových a inovativních technologií ve výrobě. Zaměření se na postupy umožňující náhradu primárních surovin druhotnými.	průběžně
2.2.2.2	Podpora infrastruktury na zpracování a využívání druhotných surovin.	průběžně
2.2.2.3	Další rozvoj rozšířené odpovědnosti výrobců. Produkty na českém trhu odpovídající ekodesignu.	průběžně
2.2.2.4	Podpora sdílení výrobků, center opětovného využití a oprav, vč. dlouhodobé dostupnosti náhradních dílů.	průběžně
2.2.2.5	Omezování plýtvání potravinami, vč. zvyšování využití gastroodpadu.	průběžně
2.2.2.6	Zvyšování preference znovupoužitelných obalů a bezobalových obchodů.	částečně
2.2.2.7	Podpora výzkumu, experimentálního vývoje a inovací v oblasti předcházení vzniku odpadů.	průběžně
2.2.2.8	Rozvoj monitoringu materiálových toků, vč. informačního systému.	průběžně
2.2.2.9	Informační podpora předcházení vzniku odpadů např. v rámci odborného vzdělávání i environmentální výchovy a vzdělávání.	průběžně
2.2.2.10	Podpora zájmu spotřebitelů i průmyslu o recyklované produkty, vč. rozšíření spektra certifikovaných produktů a služeb (ekoznačení). V případě veřejné správy upřednostnění odpovědného veřejného zadávání.	průběžně
2.2.3 Hierarchie způsobů nakládání s odpady je dodržována		částečně
2.2.3.1	Informační podpora prosazování hierarchie nakládání s odpady.	průběžně
2.2.3.2	Budování environmentálně efektivní infrastruktury a sítě zařízení na úpravu a zpracování odpadů.	průběžně
2.2.3.3	Omezení množství ukládaných využitelných odpadů na skládky.	částečně
2.2.3.4	Snižování produkce komunálních odpadů, resp. předcházení jejich vzniku.	průběžně
2.2.3.5	Zvýšení materiálového využití komunálních odpadů.	průběžně
2.2.3.6	Podpora kvalitnějšího třídění stavebního odpadu a osvěta k preferenci oprav a úprav staveb namísto plošných demolic.	průběžně
2.2.3.7	Podpora a motivace zemědělců k využívání kompostů z bioodpadů.	průběžně
2.2.3.8	Podpora energetického využití nerecyklovatelných odpadů v souladu s hierarchií nakládání s odpady a komplexní ochranou životního prostředí.	průběžně
2.2.3.9	Podpora výzkumu, experimentálního vývoje a inovací v oblasti zpracovatelských a recyklačních technologií.	průběžně
2.2.3.10	Přijetí nové legislativy odpadového hospodářství, která přispěje ke zlepšení nakládání s odpady, zejm. s komunálními.	splněno
2.2.3.11	Zvýšení sazby poplatku za ukládání odpadu na skládky v souladu s hierarchií nakládání s odpady.	průběžně
3.1 Ekologická stabilita krajiny je obnovena, hospodaření v krajině je dlouhodobě udržitelné a reaguje na změnu klimatu		částečně
3.1.1 Retence vody v krajině se zvyšuje prostřednictvím ekosystémových řešení a udržitelného hospodaření		průběžně
3.1.1.1	Obnova a ochrana krajinných prvků (ÚSES, remízky, aleje, dřeviny rostoucí mimo les, průlehy atd.).	průběžně
3.1.1.2	Využívání vhodných agrotechnických postupů (zatravnění, skladba plodin využívání meziplodin, ponechávání rostlinných zbytků, podsev, zapravování organické hmoty do půdy, pásové zpracování půdy).	průběžně
3.1.1.3	Přizpůsobení hospodaření v citlivých plochách a pramenných oblastech.	průběžně

#	Název typového opatření	
3.1.1.4	Realizace přírodě blízkých protipovodňových opatření, ochrana a rozšiřování ploch pro přirozený rozliv a vsakování vod, vč. umožnění zasakování vod do půdy z odvodnění lesní cestní sítě.	částečně
3.1.1.5	Revitalizace vodních toků a niv, rybníků, obnova mokřadů, budování přírodě blízkých malých vodních nádrží.	průběžně
3.1.1.6	Využívání procesu samovolné obnovy ekosystémů (renaturace) a zachování takto obnovených funkčních krajinných prvků.	průběžně
3.1.1.7	Revize odvodňovacích systémů a realizace nápravných opatření na zemědělských půdách a v lesích k posílení retence a infiltrace vody.	průběžně
3.1.1.8	Omezení technických úprav vodních toků a uplatňování přírodě blízkých prvků tam, kde to podmínky umožňují.	průběžně
3.1.1.9	Realizace pozemkových úprav s ohledem na vodní režim a změnu klimatu, vč. úprav vlastnických poměrů k pozemkům v okolí vodních toků.	průběžně
3.1.1.10	Podpora dokumentů (Adaptační strategie na lokální a regionální úrovni) zaměřených na systémový návrh opatření pro retenci vody v krajině (např. územní studie krajiny).	průběžně
3.1.2 Degradace půd, vč. Zrychlené eroze, a plošný úbytek zemědělské půdy se snižuje		částečně
3.1.2.1	Posilovat odpovědný vztah hospodáře k pozemkům a biodiverzitě – podpora a osvěta v oblasti práva a povinností, sdílení dobré praxe.	průběžně
3.1.2.2	Zakládání a péče o krajinné prvky a podpora půdoochranných technologií.	průběžně
3.1.2.3	Využívání ekologicky šetrnějších technik, vč. precizního zemědělství, a dobré praxe.	průběžně
3.1.2.4	Rozvoj a podpora ekologického zemědělství a agrolesnictví.	průběžně
3.1.2.5	Optimalizace spektra současných přípravků na ochranu rostlin a nakládání s nimi, vývoj a preference méně škodlivých alternativ.	průběžně
3.1.2.6	Zmenšení souvislých pěstebních ploch zemědělských plodin.	splněno
3.1.2.7	Diverzifikace plodin a zajištění vegetačního krytu půdy v co nejdelším období (např. využívání ochranných plodin, setí do vymrzající meziplodiny či využívání podsevu).	splněno
3.1.2.8	Využívání lehčí zemědělské techniky pro omezování utužení a ekologicky šetrnější lesní techniky (snížení negativních vlivů mechanizace na lesní půdu).	průběžně
3.1.2.9	Přijetí a kontrola dodržování dostatečně účinné protierozní vyhlášky na zemědělské půdě.	průběžně
3.1.2.10	Zvyšování podílu organické hmoty v půdě např. preferencí statkových hnojiv a kompostů před průmyslovými hnojivy či jinými způsoby.	průběžně
3.1.2.11	Opatření proti degradaci lesních půd a k ozdravení již degradovaných lesních půd.	částečně
3.1.2.12	Využívání méně intenzivních způsobů hospodaření, podpora přirozené druhové diverzity dřevin.	průběžně
3.1.2.13	Zvýšená kontrola dodržování cross compliance při hospodaření.	splněno
3.1.2.14	Metodické vedení kontrolních orgánů a jejich osvěta vzdělávání.	průběžně
3.1.2.15	Upřednostňování zastavování již využitých pozemků, zejm. brownfieldů, před stavbou na „zelené louce“.	průběžně
3.1.2.16	Revize ekonomických nástrojů pro vyšší ochranu půd před zástavbou.	průběžně
3.1.3 Mimoprodukční funkce a ekosystémové služby krajiny, zejména zemědělsky obhospodařovaných ploch, rybníků a lesů, jsou posíleny		částečně
3.1.3.1	Využívání udržitelných způsobů hospodaření v zemědělství a lesích.	průběžně

#	Název typového opatření	
3.1.3.2	Realizace pozemkových úprav s ohledem na vodní režim a změnu klimatu.	průběžně
3.1.3.3	Zakládání a péče o krajinné prvky a jejich ochrana.	průběžně
3.1.3.4	Podpora biodiverzity na zemědělské půdě.	průběžně
3.1.3.5	Podpora tradičních a šetrných způsobů udržitelného hospodaření v krajině.	průběžně
3.1.3.6	Obhospodařování travních ploch a spásání TTP hospodářskými zvířaty.	průběžně
3.1.3.7	Zmenšení velikosti pěstebních ploch zemědělských plodin.	splněno
3.1.3.8	Ponechávání v lesích vyššího podílu dřevní hmoty k zetlení pro podporu biodiverzity a snížení degradace půd.	průběžně
3.1.3.9	Revize doporučených hodnot cílové druhové skladby v lesích.	průběžně
3.1.3.10	Propagace certifikace lesů dle standardů mezinárodních organizací.	průběžně
3.1.3.11	Širší využívání přirozené obnovy lesa, využívání druhově pestré skladby melioračních a zpevňujících dřevin, přípravných dřevin při obnově lesa, a to nejen na rozsáhlých kalamitních holinách.	průběžně
3.1.3.12	Omezení škod na lesních porostech efektivním managementem populací spárkaté zvěře.	částečně
3.1.3.13	Zvýšení prostupnosti krajiny pro faunu i člověka (regulace oplocení a ohradníků dle výskytu a potřeb druhů a funkcí ekosystémů).	částečně
3.1.3.14	Posílení mimoprodukční funkce rybníků, vč. rozvoje litorálu, podporou rozvoje dlouhodobě udržitelného rybníkářství, zavedení standardů udržitelného rybníkářství a kontroly jejich dodržování.	průběžně
3.1.3.15	Pokračování trendu využívání přírodě blízkých způsobů rekultivace a zvýšení takto rekultivovaných ploch.	průběžně
3.1.3.16	Využití přínosů digitalizace a výzkum, aplikace a využívání nových technologií pro snížení tlaků na ekosystémy i pro kontrolu dodržování standardů.	průběžně
3.1.3.17	Při územním plánování a v navazujících řízeních dostatečně respektovat mimoprodukční funkce krajiny.	průběžně
3.1.3.18	Ochrana krajinného rázu, např. formou přírodních parků.	průběžně
3.1.3.19	Podpora pořizování územních studií krajiny.	průběžně
3.1.3.20	Zajištění relevantních a aktuálních informací o stavu přírody a krajiny, vč. analýz dat z DPZ.	průběžně
3.1.3.21	Zahájit oceňování ekosystémů a uvést ho do praxe.	průběžně
3.1.3.22	Podpora cíleného environmentálního poradenství a vzdělávání pro hospodáře.	průběžně
3.1.3.23	Ochrana kulturních a civilizačních hodnot krajiny.	průběžně
3.2 Biologická rozmanitost je zachovávána v mezích tlaku změny klimatu		částečně
3.2.1 Stav přírodních stanovišť se zlepšuje a ochrana druhů je zajištěna		částečně
3.2.1.1	Udržitelné hospodaření v krajině (udržitelné lesní, zemědělské a rybníční hospodaření, vč. omezování plochy monokultur, zvyšování mozaikovitosti, realizace a ochrana krajinných prvků aj.).	průběžně
3.2.1.2	Zajištění péče o ohrožené přírodní stanoviště a druhy (ohrožené sukcesí, ústupem od tradičního hospodaření aj.).	částečně
3.2.1.3	Ochrana přírodních biotopů, biotopů vzniklých přirozenou sukcesí a přechodových ploch, tzv. ekotonů.	částečně
3.2.1.4	Využití potenciálu těžebních prostor, případně jiných lidských aktivit, pro vznik a zachování cenných stanovišť – vhodná rekultivace těžebních prostor, narušování půdního povrchu těžkou technikou apod.	průběžně

#	Název typového opatření	
3.2.1.5	Realizace programů ochrany ohrožených společenstev (biotopů).	částečně
3.2.1.6	Zajištění prostupnosti krajiny, vodních toků a konektivity ekosystémů vč. funkčnosti ÚSES – zachování a obnova konektivity pro pohyb živočichů, odstraňování příčných překážek ve vodních tocích, budování rybích přechodů, zajištění systému funkčních migračních koridorů a vazeb v území systémově od úrovně územního plánování, přes projektování dopravních aj. staveb, až po realizaci konkrétních opatření a zohlednění potřeb prostupnosti krajiny při jejím užívání (při výstavbě oplocení apod.).	částečně
3.2.1.7	Realizace opatření proti zraňování a usmrcování jedinců volně žijících druhů, vč. metodického podchycení a vytvoření závazných norem.	průběžně
3.2.1.8	Realizace záchranných programů pro vybrané ohrožené druhy.	průběžně
3.2.1.9	Regulace početnosti druhů s ohledem na vyváženou strukturu společenstev.	neplněno
3.2.1.10	Zajištění plošného a kontinuálního monitoringu a vyhodnocování stavu druhů a stanovišť.	průběžně
3.2.2 Ochrana a péče o nejcennější části přírody a krajiny je zajištěna		částečně
3.2.2.1	Zajištění reprezentativního podchycení nejcennějších částí přírody a krajiny v soustavě ZCHÚ a Natura 2000.	průběžně
3.2.2.2	Zajištění propojenosti chráněných území s ostatními částmi krajiny s vyšší mírou ekologické stability.	částečně
3.2.2.3	Ochrana krajinných fenoménů a prvků neživé přírody jako je geomorfologie, geologie.	průběžně
3.2.2.4	Zajištění vhodné legislativní ochrany ZCHÚ a lokalit soustavy Natura 2000, např. aktualizace zřizovacích předpisů, bližších ochranných podmínek a předmětů ochrany, vyhlášení ZCHÚ k ochraně území soustavy Natura 2000.	průběžně
3.2.2.5	Možnost smluvní ochrany evropsky významných lokalit.	průběžně
3.2.2.6	Zajištění péče o chráněná území v souladu s cílem ochrany těchto území, včetně zakotvení dané péče v plánovací dokumentaci (plán péče, zásady péče, souhrn doporučených opatření).	průběžně
3.2.2.7	Management návštěvnosti a turistického ruchu zejména v národních parcích a chráněných krajinných oblastech a navazujících oblastech.	průběžně
3.2.2.8	Nastavení soustavného a plošného monitoringu přírody a krajiny, které umožní vyhodnotit stav a trend ve vývoji předmětů ochrany ZCHÚ.	částečně
3.2.2.9	Nastavení soustavného a plošného monitoringu a vyhodnocování dopadů cestovního ruchu na přírodu a krajinu a kvalitu života místních obyvatel v ZCHÚ.	částečně
3.2.2.10	Nastavení monitoringu a hodnocení stavu předmětů ochrany lokalit soustavy Natura 2000.	průběžně
3.2.3 Negativní vliv invazních nepůvodních druhů je omezen		průběžně
3.2.3.1	Zajištění eradikace, případně izolace, a regulace invazních nepůvodních druhů.	částečně
3.2.3.2	Posílení personálních a finančních kapacit při monitoringu invazních druhů a mezinárodní spolupráce, zejména s okolními státy.	průběžně
3.2.3.3	Finanční a metodická podpora příslušných orgánů a povinných osob v oblasti invazních druhů.	průběžně
3.2.3.4	Vzdělávání odborné veřejnosti a veřejné správy.	průběžně

#	Název typového opatření	
3.2.3.5	Informování veřejnosti o rizicích spojených s invazními druhy, introdukcí nepůvodních druhů, vč. jejich potenciální rizikovosti apod.	průběžně
3.2.3.6	V rámci výzkumu vyhodnocování dopadů invazních nepůvodních druhů na krajinu, metod a přístupů k omezení rizik, jež s nimi souvisí a dále identifikace potenciálně invazních druhů na území ČR.	průběžně
3.2.3.7	Identifikace rizik a priorit nad rámec unijního seznamu invazních nepůvodních druhů na národní úrovni.	průběžně
3.2.4 Ochrana volně žijících živočichů v lidské péči je zajištěna		průběžně
3.2.4.1	Posílení vymahatelnosti práva v oblasti životního prostředí a mezinárodní spolupráce při potírání nelegálního obchodu s ohroženými druhy.	částečně
3.2.4.2	Vytvoření kapacity pro zabavené živočichy.	průběžně
3.2.4.3	Podpora odborné činnosti zoologických zahrad a záchranných stanic.	průběžně
3.2.4.4	Osvěta veřejnosti o problematice nelegálního obchodu s ohroženými druhy.	průběžně
3.2.4.5	Nastavení standardů pro soukromé chovatelské subjekty provádějící ekologickou výchovu.	částečně
3.2.4.6	Zpřísnění podmínek chovu a omezení počtu jedinců jednoho druhu chráněných živočichů držených v soukromých chovech, vč. provádění efektivních kontrol.	průběžně
3.2.4.7	Osvěta široké veřejnosti o zacházení s nalezenými volně žijícími živočichy.	průběžně
3.2.4.8	Omezení počtu druhů živočichů využívaných pro vystupování v cirkusech.	splněno